

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ – СКОПЈЕ
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“

„ПРАВНА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ - ПРЕДИЗВИК
ВО СОВРЕМЕНОТО ДИГИТАЛНО ОПШТЕСТВО“

-докторска дисертација-

Ментор
проф. д-р Мирјана Поленак-Аќимовска

Кандидат
м-р Билјана Дончевска

Скопје, 2021

СОДРЖИНА

ПРЕДМЕТ, ЦЕЛ И ХИПОТЕЗА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО, НАУЧНА И ОПШТЕСТВЕНА ОПРАВДАНОСТ НА ТЕМАТА	5
ПРВ ДЕЛ	13
ГЕНЕЗАТА НА ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ	13
1. Потребата од правна заштита на базите на податоци	14
2. Дефиниција на поимот база на податоци	16
3. Историја на правната заштита на базите на податоци	18
3.1 Развојот на правната заштита на базите на податоци во Европската Унија	20
3.2 Развојот на правната заштита на базите на податоци во САД	24
3.3 Развојот на правната заштита на базите на податоци во македонското законодавство.....	27
4. Анализа на Директивата 96/9/ЕЗ	30
4.1 Преамбула на директивата	30
4.2 Прво поглавје од директивата - опсег	32
4.3 Второ поглавје од директивата - авторско право.....	34
4.4 Трето поглавје од директивата - sui generis право	37
4.5 Четврто поглавје од директивата - завршни одредби.....	41
5. Правна природа на правото sui generis и дистинкцијата со авторско право	41
6. Усогласување на директивата на бази на податоци со други релевантни директиви.....	46
7. Анализа на евалуациите на влијанието на директивата за бази на податоци спроведени и објавени од европската комисија	48
7.1 Прва евалуација на директивата за бази на податоци (2005 година).....	49
7.2 Втора евалуација на директивата за бази на податоци (април 2018 година).....	53
8. Анализа на спроведено истражување во однос на имплементација на Директивата 96/9/ЕЗ	58
9. Правна рамка за базите на податоци во македонското право	62
10. Судска практика за заштита на базите на податоци во македонската јурисдикција.....	75
11. Заклучок за прв дел.....	81
ВТОР ДЕЛ	85
СТЕПЕНОТ НА ВЛИЈАНИЕ НА ДИГИТАЛНОТО ОПШТЕСТВО ВРЗ ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОПСТВЕНОСТ НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ	85
1. Дигитална агенда	86
2. Датакратија версус демократија (Datacrasy vs Democrasu)	90
3. Пандемија на ковид-19 и дигиталните алатки	94
3.1 Вештачката интелигенција во време на пандемијата	94
3.2 Обемните бази на податоци (Big Data) во време на пандемијата.....	95
3.3 Обработка во облак (Cloud Computing) во време на пандемијата.....	95
3.4 Блокчеин (Blockchain) во време на пандемијата	96

4. Обработка во облак (Cloud Computing)	98
5. Обемни бази на податоци (Big Data).....	105
6. Анализа на sui generis правната заштита во однос на заштитата на машински генерирани и обемни бази на податоци (Big Data).....	109
7. Анализа на правната заштита на обемните бази на податоци (Big Data) според извештаите од евалуацијата на директивата за бази на податоци 96/9/ЕЗ.....	111
8. Анализа на спроведено истражување во однос на правната заштита на обемните бази на податоци.....	114
9. Заклучок во однос на вториот дел.....	118
ТРЕТ ДЕЛ	121
ИСТРАЖУВАЧКИ ПРОЕКТ- ПРАШАЛНИК ДО ПАРЛАМЕНТИТЕ НА ЕСPRD МРЕЖАТА.....	121
Претставување на истражувањето	122
Анализа на одговорот од Република Австрија.....	125
Анализа на одговорот од Република Албанија	126
Анализа на одговорот од Канада.....	127
Анализа на одговорот од Република Хрватска	129
Анализа на одговорот од Кралство Холандија	130
Анализа на одговорот од Република Естонија.....	135
Анализа на одговорот од Република Финска	137
Анализа на одговорот од Република Франција.....	138
Анализа на одговорот од Демократска Република Грузија	138
Анализа на одговорот од Сојузна Република Германија	139
Анализа на одговорот од Република Грција.....	145
Анализа на одговорот од Држава Израел	147
Анализа на одговорот од Република Кипар	147
Анализа на одговорот од Република Латвија.....	149
Анализа на одговорот од Република Литванија.....	151
Анализа на одговорот од Големо Војводство Луксембург	153
Анализа на одговорот од Република Молдавија.....	154
Анализа на одговорот од Кралство Норвешка	157
Анализа на одговорот од Република Полска.....	160
Анализа на одговорот од Република Португалија	162
Анализа на одговорот од Романија	163
Анализа на одговорот од Република Словачка	164
Анализа на одговорот од Република Словенија.....	165
Анализа на одговорот од Кралство Шпанија	168
Анализа на одговорот од Кралство Шведска	173
Анализа на одговорот од Обединето Кралство на Велика Британија и Северна Ирска	174

Анализа на одговорот од Република Унгарија.....	184
Анализа на одговорот од Соединетите Американски Држави	192
Анализа на одговорот од Република Чешка	196
Анализа на одговорот од Република Турција.....	199
Заклучок за трет дел	200
ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА И ПРЕПОРАКИ.....	209
АКРОНИМИ.....	222
БИБЛИОГРАФИЈА.....	224
ПРИЛОЗИ.....	241
ПРИЛОГ 1 Директива 96/9/ЕЗ.....	241
ПРИЛОГ 2 - Суд на Правдата на Европската Унија: С-762/19 Св-Интернет Летонија од 17 октомври 2019 година, со Пресуда од 3 јуни 2021 година.....	258

ПРЕДМЕТ, ЦЕЛ И ХИПОТЕЗА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО, НАУЧНА И ОПШТЕСТВЕНА ОПРАВДАНОСТ НА ТЕМАТА

---

*Nascuntur ab humano ingenio omnia artis inventorumque opera. Quae opera dignam hominibus saepiunt. Republicae studio perspicendum est artes inventaque tutaria.*¹

-натпис на куполата на зградата

каде се наоѓа Светската организација за интелектуална сопственост СОИС²-

Рапидниот технолошки раст и дигитализацијата навлегуваат во секоја инстанција од современото општество. Глобалниот тренд на дигитализација на општеството води кон појава на нова моќна алатка - моќта на податоците, односно на базите на податоци. Се појавува нов поим датакратија, кој пркоси на демократијата. Тргувајќи од основниот постулат дека технологијата и иновациите над сè треба да се во функција на благосостојбата на човештвото, дигиталната одговорност претставува најголемиот предизвик на денешницата, на сите нас како чинители на дигиталното општество. Сведоци сме на податочна инвазија со огромна аналитичка моќ што е резултат на податочни сетови организирани и подредени во бази на податоци. Нивното собирање, селектирање и повторното користење, користејќи семантички алгоритми, се основата на машинското учење и вештачката интелигенција. Дигиталната трансформација повеќе не е визија за иднината, туку најголем приоритет во реалноста, особено поттикната со глобалната криза која ја наметна пандемијата со корона вирусот. Од споделување алгоритми што го забрзуваат откривањето и тестирањето на корона вирусот, преку елаборација на системи за претскажување и рано предупредување, напојувани од обемни бази на податоци, што го информираат населението на национално ниво за состојбата со пандемијата, до сензори што ги мапираат, прикажуваат и следат кластерите. Но, оваа појава на предвидувања на човековите потреби и однесувања, неминовно отвора потреба од нови политики во однос на заштитата и контролата на податоците, како и на базите на податоци. Со оглед на глобалниот дострел на интернетот и зголемувањето на меѓународната електронска трговија во современото дигитално општество, се јавува потребата од преиспитување на политиките за пристапност и повторното користење на базите на податоци.

---

¹ Човечката генијалност е извор на сите уметнички дела и пронајдоци. Овие дела се гаранција дека човечкиот живот има смисла. Должност на државата е внимателно да обезбеди таква заштита.

² Преземено од <https://www.geneve-int.ch/node/4164>, пристапено на [11.8.2021]

Во овој труд особено ќе бидат нагласени: потребата од правна заштита на базите на податоци, важноста од глобална хармонизирана политика на правната заштита на изготвувачите на базите на податоци, препораки за интервенции на законодавецот во насока на разјаснување на потребните услови за стекнување на правна заштита на инвестициите на изготвувачите на базите на податоци, како и нагласување на потребата да се имплементираат иновации во позитивното законодавство преку конкретни предлози и препораки.

Предмет на истражување на оваа докторска дисертација, пред сè, се правните аспекти, почнувајќи од историско-правните, а потоа позитивно-правните аспекти на правната заштита на базите на податоци. Имајќи предвид дека во прашање е интердисциплинарна тема која длабоко задира во општествениот и економскиот развој на современото општество, потребно е да се примени и квантитативен пристап во функција на расветлување на правните феномени.

Предмет на проучување на овој труд е правната заштита на базите на податоци како интелектуална сопственост, каде покрај авторското право, посебен акцент се става на заштитата на инвестициите на изготвувачите на базите на податоци.

Примарната цел на докторската дисертацијата насловена како „Правна заштита на базите на податоци-предизвик во современото дигитално општество“ е да ги анализира правните предизвици за да ја потврди или побие основната хипотеза дали „СОВРЕМЕНИТЕ ПРАВНИ СИСТЕМИ ЈА ЗАСНОВААТ ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ ВРЗ ПРАВНО НОРМИРАНИ МЕЃУНАРОДНИ СТАНДАРДИ ИМПЛЕМЕНТИРАНИ ВО ДОМАШНИТЕ ЗАКОНИ, КОИ ОБЕЗБЕДУВААТ ЕФИКАСНА И ЕФЕКТИВНА ПРИМЕНА ВО СОВРЕМЕНОТО ДИГИТАЛНО ОПШТЕСТВО“.

За таа цел, ќе се претстават меѓународните акти кои играат голема улога во физиомирањето на правната заштита на базите на податоци и тоа: Бернската конвенција за заштита на книжевни и уметнички дела, Договорот за трговски аспекти на правата на интелектуална сопственост (ТРИПС) и посебно Директивата 96/9/ЕЗ за правна заштита на базите на податоци на Европскиот парламент и на Советот на Европската Унија. Усвојувањето на Директивата 96/9/ЕЗ за правна заштита на базите на податоци отвора бројни дилеми во насока на обезбедување нова, ефективна и ефикасна заштита на изготвувачите на бази на податоци и дали таа се операционализира на целите за кои е изготвена и усвоена. Во насока на обезбедување детална анализа на поставениот правен предизвик, поставени се следните споредни хипотези:

1. Дали решенијата на националните законодавства каде е регулирана правната заштита на бази на податоци се во согласност со Директивата 96/9/ЕЗ и дали тие се применуваат ефективно и ефикасно и во нашиот правен систем.
2. Со двојната правна заштита на базите на податоци во современите системи и тоа авторско-правна заштита и *sui generis*³ заштита, дали е обезбедена соодветната правна заштита со оглед на новата аналитичка моќ на базите на податоци која го движи и предвидува современото дигитално општество.

Со елаборација на судската пракса која ја обработува оваа проблематика, како и со анализа на извештаите на ЕУ за евалуација на Директивата 96/9/ЕЗ, треба да се обезбедат доволно гаранции дека правната заштита на базите на податоци е оправдана, ефективна и ефикасна. На крајот, се истакнува значењето на базите на податоци во модерното општество, со оглед на фактот дека тие имаат голема комерцијална вредност и лесно се достапни особено по електронски пат и се од големо значење за обезбедување и заштита на внатрешниот пазар на ЕУ, како основен двигател во индустријата и во функционирањето на дигиталното општество во целост.

Дисертацијата е структурирана во три дела, каде секој дел содржи завршни заклучни согледувања. На почетокот од дисертацијата се обработени воведните теми како предмет, цели и научни методи на истражувањето, главната хипотеза и споредните хипотези, како и општествената оправданост за истражувањето.

Во **првиот дел** се претставува генезата на правната заштита на базите на податоци и условите кои придонеле за таквиот еволутивен тек и развој на правната заштита, со цел покрај анализата, да се даде и толкување на постоечките законски решенија, како и испитување на нивната ефикасност и ефективност. За да се унифицира степенот на правна заштита, базите правно се заштитени според правилата на меѓународното право, најпрво според Бернската конвенција за заштита на книжевни и уметнички дела, потпишана на 9 септември 1886 година, ревидиран акт од 1971 година (во член 2(5) се спомнува авторска заштита на колекција). Потоа, според ТРИПС, потпишан во 1994 година - во членот 10 кој се однесува за Компјутерски програми и компилации на податоци, тие се заштитени со авторско право како литературни дела. И во СОИС Договорот за авторски права, усвоен во Женева, на 20 декември 1996 година, членот 5 се однесува на заштита на авторски права на компилација на податоци.

---

³од латински, што значи „од свој вид“, „уникатен“.

Најдетално заштитата на базите на податоци е регулирана со Директивата 96/9/ЕЗ усвоена во март 1996 година, која освен заштитата на авторските права на базите на податоци, за првпат го пропишува и *sui generis* правото за заштита на изготвувачите на бази на податоци како сродно право. Со цел потврдување на поставените хипотези на овој труд, деталната анализа на Директивата 96/9/ЕЗ за база на податоци, како и елаборирањето на Извештаите од евалуацијата на Директивата од страна на Европската Комисија, заземаат значајно место во докторската дисертација.

За разлика од воведените законски решенија за заштита на базите на податоци во ЕУ, САД нема посебен закон за заштита на изготвувачите на базите на податоци. Колекцијата на податоци, на која недостасува креативност и оригиналност, не овозможува законодавна заштита во САД. Веќе подолг период во САД, многу електронски агрегати на податоци, издавачи и компании лобираа до Конгресот за донесување закони за правна заштита на изготвувачите на базите на податоци. Заштитата на бази на податоци како компилација е регулирана единствено како авторско дело во Американскиот закон за авторски права од 1976 година. Изготвувачите на базите на податоци својот труд го регулираат со други форми на заштита преку посебни договори или други законски акти.

Во нашето законодавство, заштитата на базите на податоци првично е регулирана со Законот за авторско право и сродните права објавен во 1996 година. Базите на податоци се споменати во членот 7 како збирка дела која е самостојна авторска работа. Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права од 2005 година, се спроведува усогласување на македонскиот закон за авторски права во однос на базите на податоци со Директивата за бази на податоци 96/9/ЕЗ. Новиот закон со истото име Закон за авторско право и сродните права од 2010 година, ги дефинира базите на податоци членот 15, а правата на изготвувачите на бази на податоци како сродно право се регулирани во Оддел 6, при што конкретниот поим „*sui generis*“ е изоставен. Во посебно поглавје од докторската дисертација детално е претставена правната рамка на базите на податоци во македонското право, како и судската практика за заштитата на базите на податоци во македонската јурисдикција.

Во заклучокот од овој дел ќе се отвори прашањето за адекватноста на американскиот пристап кој е пофлексибилен со дозволено извлекување и користење на базите на податоци во функција на слободниот пристап и отвореност на податоците воопшто. Но, во тој случај како би се мотивирале изготвувачите на базите, ако нивниот вложен труд не е под правна заштита. За таа цел, една од релевантните причини поради која беше

усвоена Директивата 96/9/ЕЗ за база на податоци е да се зголеми конкурентноста на информативниот пазар на ЕУ во САД и да се зголеми производството на бази на податоци.

Вториот дел ја обработува неопходноста од хармонизирана политика за повторното користење на базите на податоци во сите јурисдикции низ целиот свет, со оглед на глобалниот дострел на интернетот и зголемувањето на меѓународната трговија. Во современото дигитално општество, поимот бази на податоци се однесува на електронски податочни сетови кои во деведесеттите години од минатиот век, егзистирале во типични релациони или SQL бази на податоци генерално структурирани на некаков начин, најчесто индексирани, со што оваа структура може да ја квалификува базата на податоци за авторско-правна заштита. Но, овој тип на бази на податоци, познати како Small Data, на почетокот од овој век произлегува дека не се соодветно решение за волуменот и типот на податоци со кои оперираат големите агрегати на податоци како Google, Amazon, Facebook и сл. Се појавува нов термин обемни бази на податоци (Big Data), кој се одликува со следните карактеристики: волумен, точност, брзина, разновидност и вредност (V-карактеристики на Big Data - Volume, Veracity, Velocity, Variety, Value). Кога сите наведени карактеристики се обезбедени, обемните бази на податоци (Big Data) поседуваат значителна вредност и аналитичка моќ. Креирањето на обемните бази на податоци (Big Data) бара процес на колекција на податочни сетови од различни извори. При анализата на тие податочни сетови може да се користат алгоритми на вештачка интелигенција и TDM (Text and Data Mining - текстуално и податочно рударење). При анализата на податочните сетови машините учат и стануваат подобри во тоа што го прават, така што машинското учење некогаш се употребува како синоним за вештачка интелигенција. Овие процеси често бараат човечка асистенција во корекција на грешки и багови. Процесирањето на овие податочни сетови се во насока на барање корелации и генерирање на трендови, очекувани однесувања и предвидувања.

Појавата на новата моќна алатка - моќта на податоците, односно на базите на податоци, доведуваат до значаен степен на влијание на правата на интелектуалната сопственост во насока на генерирање, анализа и употреба на обемните бази на податоци (Big Data).

Третиот дел од дисертацијата ја анализира состојбата на правната регулатива на базите на податоци во различни правни системи. За потребите на истражувачката работа, изготвен е анкетен прашалник со структурирани прашања од оваа проблематика, кој е доставен до парламентите од Европската Унија преку мрежата на Европскиот центар за

парламентарни истражувања и документација (ECPRD⁴). Со анализата на добиените одговори, првенствено се согледуваат правните аспекти на регулација во однос на заштитата на базите на податоци во националните законодавства, како и начинот на имплементација на Директивата за бази на податоци во земјите членки на Унијата. Со анализа на добиените одговори за судските случаи поврзани со правната заштита на податоци во судската практика на националните јурисдикции, се согледува начинот на кој се интерпретираат одредбите и дефинициите пропишани со Директивата за база на податоци. Во однос на тоа, претставени се аргументи за и против, како и за *sui generis* заштитата на базите на податоци, со следење на тековните извештаи и консултативни процеси водени од Европската Унија, а се однесуваат на заштитата за базите на податоци.

Прегледот на судските практики на Судот на правдата на Европската Унија, како и прегледот на извештаите од Европската Унија, допринесуваат да се изведат заклучоци во однос на поставените хипотези дали моменталната правна заштита на базите на податоци е оправдана, ефективна и ефикасна во современото дигитално општество. Анализите на наведените извештаи и студии на случај, како и спроведеното научно истражување, треба да се обидат да дадат одговор на прашањето дали е неопходно униформно усогласување на заштитата на базите на податоци, со оглед на фактот дека кога станува збор за бази на податоци во денешниот дигитален свет, најчесто се однесува на електронските бази на податоци достапни од секаде во светот.

На крајот од дисертацијата наведени се **заклучни согледувања и препораки** во однос на поставената хипотеза, како и во однос на споредните хипотези. Ефикасната и ефективната правна заштита на базите на податоци има големо значење за обезбедување и заштита на внатрешниот пазар, поттикнување на инвестиции што придонесува во развој на индустријата и придонесува во одржување на стабилноста во функционирањето на општеството. Добрата правна рамка на заштитата на базите на податоци треба да даде импулс во настојувањето деловните субјекти да инвестираат во стопанската дејност поврзана со базите на податоци како дел на интелектуалната сопственост, а добрата заштита е во интерес како на деловните субјекти така и на корисниците, истовремено претставувајќи заштита од нелојалната конкуренција.

---

⁴ European Center for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD), основан во јуни 1977 и претставува заедница за меѓупарламентарна соработка и размена на информации

***

Докторската дисертација во основа се потпира на експланаторно истражување на еволуцијата на правната заштита на базите на податоци, емпириска анализа на неопходноста од дополнителна правна заштита на базите на податоци во дигиталното општество и критичка евалуација на имплементациските проблеми и предизвици. Трудот е изработен врз основа на повеќе научни методи и методолошки постапки. Методите кои се користат за изработка на докторската дисертација се соодветно применети и имаат научноистражувачки карактер.

При изработката на дисертацијата се користени следните посебни методи: историскиот, заради еволутивниот концепт на заштитата на базите на податоци, понатаму нормативно правниот метод, компаративниот метод е посебно акцентиран, методите на анализа и синтеза, методите на индукција и дедукција, методите на генерализација и специјализација, методите на класификација и дескрипција и други, но главниот акцент е ставен на историско правниот и компаративниот метод.

Историскиот метод се користи при анализа на историски извори кои се во тесна врска со предметот на проучување, а кои на најразлични начини се сочувани до денес и се објавени, во хартиена верзија, а во поново време се достапни електронски на интернет.

Дескриптивниот метод се применува во објаснувањето и опишувањето на предметот на истражувањето.

Нормативниот метод се користи во анализа на позитивните меѓународни и внатрешно-правни норми со кои се регулира правната заштита на базите на податоци Со помош на правно-аналитичкиот метод ќе се врши интерпретација на законските прописи што се однесуваат на гранка на интелектуалната сопственост.

Компаративниот метод е посебно важен за ваков вид истражување затоа што служи за да се најдат сличностите и разликите меѓу повеќе правни системи. Тој се користи при утврдување на странските искуства во оваа насока, а сè со цел да се извлече нешто повеќе што би било од помош при регулирањето на нашето законодавство во оваа област.

Статистичкиот метод придонесува во прибирањето на податоците и квантитативно-квалитативното анализирање на податоците.

Дедуктивниот метод е применет во поставувањето на основната хипотеза на докторската дисертација, каде преку хипотетичките прашања во споредните хипотези се анализира, истражува и оформуваат мислења и наоди во насока на потврдување на хипотезата.

Индуктивниот метод е применет при анализа на судските случаи во одделните јурисдикции во Европската унија.

Употребата на сите наведени методи се основа да се опишат, анализираат, споредат и да се објаснат правните предизвици кои се предмет на истражување.

За да се направи детално истражување, за изработка на дисертацијата се користи научна и стручна литература, како и домашни и странски прописи и меѓународни документи.

Очекуван придонес од истражувањето: Со овој труд се очекува да се постигнат целите кои произлегуваат од предметот на истражувањето и од начинот на кој е елаборирана материјата која е истражена, како и од заклучоците до кои е дојдено. Се очекува овој труд да има практичен интерес за научната и стручната јавност во нашава земја и пошироко, заради истражувањето и анализата на состојбата на правната регулатива на базите на податоци во различни правни системи, како и судската практика која е инкорпорирана во одреден дел од дисертацијата. Заклучните согледувања и препораките треба да претставуваат поттик на законодавецот за интервенција во легислативата во насока на разјаснување на условите потребни за правна заштита на инвестициите на изготвачите на базите на податоци. Секако, треба да се има предвид дека овој труд е само прилог кон бескрајната теорија на интелектуалната сопственост и неговите претензии да се поттикнат уште поголеми и подетални анализи за постигнување на ефективна и ефикасна правна заштита на базите на податоци.

ПРВ ДЕЛ

ГЕНЕЗАТА НА ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ

1. ПОТРЕБАТА ОД ПРАВНА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ

Summum jus summa saepe injuria
- Cicero (*De officiis*, I, 10, 33)⁵

Во времето кога правната заштита на базите на податоци беше иницијално претставена - во времето на зачетоците на дигитализацијата кога малкумина од светската популација и од индустриите беа инфицирани од новиот дигитален свет, тогаш дефинитивно имаше потреба за објаснување и претставување на овој нов и нефамилијарен предмет на заштита кој е нетипичен и нема регуларен предмет на правна заштита. Како и да е, во 21от век кога сите аспекти на човековото живеење се директно инфилтрирани во дигитализацијата, лесно може да се доживее важноста на базите на податоци и огромното количество на информации што се насобрани, процесирани и зачувани во нив. Секојдневно, професионални и непрофесионални индивидуалци и компании произведуваат многубројни бази на податоци кои вообичаено бараат инвестирање на многу труд, време и финансиски средства за креирање на тие бази на податоци. Соодветно на таквиот развој, постоењето на мноштво податочни сетови во дигиталниот свет ја зголемува можноста за неавторизирана употреба, при што копирањето или било каков друг вид на повреда станува поверојатна. „Како резултат, некои изготвувачи на бази на податоци имаат чувство дека постојните закони не им ја нудат соодветната заштита за нивните податоци и за нивното инвестирање во создавањето на бази на податоци. Последователно, тие бараат начини да ги заштитат нивните податоци со нова легислатива.“⁶

Потребата за заштита на бази на податоци во рамките на Европската Унија е мултифункционална. Базата на податоци сама по себе може да содржи голема комерцијална вредност, поради колекцијата на големо количество на податоци, категоризирани и зачувани на начин кој може да биде високо корисен, затоа што се овозможува брз и лесен пристап до податоците или брзо и лесно извлекување на податоци од електронските бази. Тоа може да биде перцепирано како една од главните причини за ефективна правна заштита на базите на податоци.

Прашањето дали и како базите на податоци треба да бидат заштитени со закон никогаш не било едноставно, затоа што вклучува изнаоѓање баланс меѓу две потенцијално

---

⁵ Цицерон рекол - „Врвното право понекогаш е врвна неправда“

⁶ H. Zhu., E.Madnick, (2007) One Size does not Fit All: Legal Protection for Non-Copyrightable Data, Working paper CISL # 2007-04, Composite Information Systems Laboratory (CISL), Cambridge MA, достапно на <http://web.mit.edu/smadnick/www/wp/2007-04.pdf>, пристапено на [12.10.2018]

конфликтни социјални цели: целта на обезбедување соодветен надомест за нивна континуирана изградба и целта на спроведување јавна достапност до информацијата која тие ја содржат. Во различни временски периоди и во различни општества, тој баланс е поставен на различни начини.⁷

Одејќи наназад низ историјата, Соединетите Американски Држави се доминантни во голема мера во светкиот промет на електронско објавување (4/5 од вкупниот пазар). Кај Европската заедница во тоа време, имаше потреба од брза и ефективна заштита која ќе стимулира економски раст во Европската заедница, која ќе делува како огрев за индустриите, и ќе обезбеди поттик да се инвестира во дигиталните индустрии кои во тоа време растеа со драстична брзина и почнаа да доминираат на пазарот. Базите на податоци во САД беа заштитени како компилација под Законот за заштита на авторското право.

Во 1988 кога беше иницирана дебатата со нацрт верзија од Зелениот документ за авторско право (Green Paper on Copyright) и Предизвик на технологијата (Challenge of Technology), заштитата на базите на податоци на европско ниво беше едноставна и недоволна и не беше хармонизирана, а во некои европски држави таква заштита не ни постоеше. За таа цел, заклучоците од инклузивните дијалози во рамките на европската заедница резултираа со неопходност од проширување на заштитата на базите на податоци вклучувајќи не само авторско право, туку и воведување на нов и различен сет на заштита, сугерирана како *sui generis* заштита, која исто така ќе ги покрие и базите на податоци кои содржат материјали кои не потпаѓаат во предметот на заштита на авторски права. Водени од желбата да бидат компететивни во споредба со САД, дополнето со потребата да се обезбеди хармонизирана и унифицирана заштита на базите на податоци во секоја земја членка, се чини дека е дојден правиот момент за Европската заедница да отпочне да ги адресира овие прашања со иницирање на дополнителни дијалози, дискусии и проценки кои ќе бидат во детали разгледани во следното поглавје од тезата. Светот кој ние го знаеме денес, несомнено не би бил истиот без заштитата на правата на интелектуалната сопственост, особено во делот на дигиталната сфера. Обичниот корисник дневно пристапува до мноштво на бази на податоци и дневно се извлекуваат мноштво на информации од различни бази на податоци. Постојењето и стимулацијата за креирање на вакви бази на податоци е условено со нивната ефективна правна заштита.

---

⁷ Report on Legal Protection for Databases, U.S. Copyright Office, 1997, достапно на <https://www.copyright.gov/reports/db4.pdf>, пристапено на [10.10.2018]

Со цел развој и инвестирање во индустријата за одржување на стабилност во функционирање на општеството, неопходна е ефикасната и ефективната правна заштита на базите на податоци. Ова е констатирано откако во праксата не можела да се определи степенот на оригиналноста на базата, зашто различни правни системи различно ја ценеле оригиналноста и креативноста во однос на вложениот напор и инвестиција за создавање на базите.

Создавањето на *sui generis* заштита за базите на податоци станува сè попотребно заради технолошките промени.⁸ Појавата на дигитализацијата значи можност базите на податоци да бидат репродуцирани од дигиталните корисници без никаков трошок, без губење на квалитетот и за многу кратко време. Така, се наметнува зголемената потреба за заштита на оние бази на податоци кои не се заштитени со авторски права, кои можат да бидат толку лесно достапни, додека креирањето на таквите бази на податоци чини значителна сума пари, време и/или вложен напор.⁹

2. ДЕФИНИЦИЈА НА ПОИМОТ БАЗА НА ПОДАТОЦИ

Поимот база на податоци се појавува во 60тите години од минатиот век, со почетоците во развојот на информатичките технологии. Претходно се присутни термините компилации, збирки или колекции на податоци. Во литературата поимот база на податоци е претставен како колекција на различни или истородни типови на податоци, подредени по систематизиран редослед до кој може да се пристапи за да се добијат одредени информации содржани во таа база на податоци.

Според Оксфордскиот речник¹⁰, базата на податоци е дефинирана како структуриран податочен сет зачуван во компјутер, до кој се пристапува на различни начини, а согласно енциклопедијата Британика базите на податоци се дефинираат како колекција на податоци или информации, кои се организирани за пребарување и пристап преку компјутер.¹¹

Различните правни системи имаат различни дефиниции за тоа што е база на податоци. Меѓутоа, во суштина, дефинициите не се разликуваат значително, со исклучок од некои

---

⁸ Образложение 7 и 38 од Директивата 96/9/EЗ за бази на податоци

⁹ Derclaye, E. et al., (2008) *The Legal Protection of Databases: A Comparative Analysis*, Edward Elgar Publishing, Inc. стр.46

¹⁰ Преземено од <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/database?q=database>, пристапено на [12.8.2021]

¹¹ Преземено од <https://www.britannica.com/technology/database>, пристапено на [12.8.2021]

системи кои го нормираат *sui generis*, додека некои системи ги препознаваат само оригиналните дела заштитени со редовна заштита на авторското право.

Извесно е дека една од најдобрите дефиниции за бази на податоци е претставена во Европскиот закон за авторски права. Според Европскиот закон за авторски права, базата на податоци е дефинирана како:

„колекција на независни дела, податоци или други материјали подредени на систематски или методолошки начин и поединечно достапни преку електронски или други средства, додека поимот „база на податоци“ треба да се разбере дека вклучува литературни, уметнички, музички или други збирки дела или збирки на други материјали, како што се текстови, звук, слики, броеви, факти и податоци, а треба да опфаќаат збирки на самостојни дела, податоци или други материјали кои се систематски или методолошки средени и може да се пристапува индивидуално“.

Шведскиот закон за авторски права, на пример, сличен како норвешкиот и данскиот закон за авторски права, ја регулира употребата на „каталозите“:

„Секој кој има изготвено каталог, табела или друг сличен производ во кој се собрани голем број информативни ставки или што е резултат на значителна инвестиција, има ексклузивно право да направи копии од производот и да го направат достапни за јавноста“.

По транспонирањето на Директивата за бази на податоци во норвешкиот закон за авторски права, поимот „база на податоци“ исто така е вклучен во законодавството, покрај терминот „каталог“: „Тој којшто изготвува формула, каталог, табела, програма, база на податоци или слична работа во која е составен голем број на ставки на информации, или која е резултат на значителни инвестиции, ќе го има ексклузивното право на располагање со сите или значителен дел од содржината на делото преку изработка на копии од нив или преку објавување на тие содржини на јавноста“.

Во правниот систем во САД, базата на податоци е дефинирана според Кодексот на федерални прописи¹² како колекција на снимени информации во форма способна за намената, кои се чуваат, процесираат и обработуваат со компјутер. Терминот не вклучува компјутерски софтвер. Додека Законот за авторски права на Соединетите Американски Држави и сродните права содржани во Наслов 17 од Кодексот на САД¹³,

---

¹² 48 CFR 2.101 - Definitions, Code of Federal Regulations, Title 48 - Federal Acquisition Regulations System, Part 2 - Definitions of words and terms, Section 2.101 - Definitions.

¹³ Copyright Law of the United States and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code, достапно на <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>, пристапено на [16.4.2019]

каде се уредува правната заштита на авторски дела, терминот база на податоци не е експлицитно наведен, туку колекцијата на авторски дела се дефинира како „компилација“:

„Компилација“ е дело формирано со собирање и составување на постоечки материјали или податоци кои се избрани, координирани или договорени на таков начин што крајното дело како целина претставува оригинално авторско дело.

Од погоре наведеното, евидентно е дека дефинициите за бази на податоци, или компилации или каталози не се разликуваат во нивната основа. Елементите како што се количеството на информации, селекцијата и компилацијата на тие информации се присутни во секоја од наведените дефиниции.

3. ИСТОРИЈА НА ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ

Согласно историскиот метод, индикативен е еволутивниот пат на физиомирањето на правната заштита на базата на податоци. За таа цел, во дисертацијата се анализирани меѓународни акти, но и национални легислативи што се однесуваат на предметот на истражувањето. За да се унифицира степенот на правна заштита, базите правно се заштитени според правилата на меѓународното право, најпрво според Бернската конвенција за заштита на книжевни и уметнички дела¹⁴, потпишана на 9 септември 1886 година, ревидиран акт од 1971 година (во член 2(5) се спомнува авторска заштита на колекција). Потоа, според Договорот за трговски аспекти на правата на интелектуална сопственост ТРИПС¹⁵, потпишан во 1994 година- во членот 10 кој се однесува за Компјутерски програми и компилации на податоци, тие се заштитени со авторско право како литературни дела. ТРИПС спогодбата е меѓународен договор усвоен во рамките на Светската организација за интелектуална сопственост (СОИС) во 1994 година, со важност во 1995 година. Она што е важно за ТРИПС договорот е дека во член 10 (2), компилациите на податоците се регулираат како „Компилација на податоци или друг материјал, без разлика дали може да се чита во машина или во друга форма, која поради изборот или распоредот на содржината претставуваат интелектуална креација ќе бидат заштитени како такви. Таквата заштита, која не се однесува на податоците или самиот

---

¹⁴ Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, достапно на <https://wipolex.wipo.int/en/text/283693>, пристапено на [4.4.2019]

¹⁵ Спогодбата за трговски аспекти на правата од интелектуална сопственост, Светската трговска организација - како анекс 1Ц од Маракеш договор за основање на Светската трговска организација

материјал, нема да биде во спротивност со авторските права кои важат за податоците или за самиот материјал.¹⁶

ТРИПС го обезбедува следниов режим на заштита на базите на податоци: авторот на базата на податоци има ексклузивно право да ја репродуцира, преведува, адаптира и емитува базата на податоци. Правата се ограничени со бројни исклучоци, вклучувајќи, но не ограничувајќи се на: дневни вести, цитати од објавени дела и образовни цели. „Иако ТРИПС експлицитно ги штити креативните бази на податоци, тоа специфицира дека нивната заштита на авторските права не се однесува на податоците содржани во компилации“.¹⁷

И во СОИС Договорот за авторски права, усвоен во Женева, на 20 декември 1996 година, Член 5 се однесува на заштита на авторски права на Компилација на податоци и во заграда се наведува терминот (база на податоци).

Најдетално заштитата на базите на податоци е регулирана со Директивата 96/9/ЕЗ усвоена во март 1996 година, која освен заштитата на авторските права на базите на податоци, за првпат го пропишува и *suū generis* правото за заштита на изготвувачите на бази на податоци како сродно право.

САД нема посебен закон за заштита на изготвувачите на базите на податоци. Колекцијата на податоци, на која недостасува креативност и оригиналност, не овозможува законодавна заштита во САД. Веќе подолг период во САД, многу електронски агрегати на податоци, издавачи и компании лобираа до Конгресот за донесување закони за правна заштита на изготвувачите на базите на податоци. Заштитата на бази на податоци како компилација е регулирана единствено како авторско дело во Законот за авторски права на Соединетите Американски Држави и сродните права од 1976 година. Изготвувачите на базите на податоци својот труд го регулираат со други форми на заштита преку посебни договори, лиценци или други законски акти. Во нашето законодавство, заштитата на базите на податоци е регулирана со Законот за авторско право и сродните права објавен во 1996 година¹⁸. Базите на податоци се споменати во членот 7 како збирка дела која е самостојна авторска работа. Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права од 2005

---

¹⁶ Член 10 (2), Спогодбата за трговски аспекти на правата од интелектуална сопственост, Светската трговска организација, 1994

¹⁷ Freno M., Database Protection: Resolving the U.S. Database Dilemma with an Eye toward International Protection, Cornell International Law Journal, Volume 34, Number 1, 2001, достапно на <https://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1478&context=cilj>, пристапено на [14.10.2018]

¹⁸ Закон за авторското право и сродните права, Службен весник на Република Македонија бр.47/96

година¹⁹, се спроведува усогласување на македонскиот закон за авторски права во однос на базите на податоци со Директивата за бази на податоци 96/9/ЕЗ.

Добрата правна рамка на заштитата на базите на податоци треба да даде импулс во настојувањето деловните субјекти да инвестираат во стопанската дејност поврзана со базите на податоци како дел на интелектуалната сопственост, а добрата заштита е во интерес како на деловните субјекти, така и на корисниците истовремено претставувајќи заштита од нелојалната конкуренција.

3.1 РАЗВОЈОТ НА ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА

Почетоците на правната заштита на базите на податоци датираат од 1988 година, во документот Зелена книга за авторски права, објавена од страна на Европската комисија на 7 јуни 1988 година во Брисел.²⁰

Во овој документ за првпат се споменува терминот „база на податоци“ (и тоа 71 пат) со следната дефиниција:

„Терминот „база на податоци“ се користи во ова поглавје за да означи колекција на информации складирани и достапни со електронски средства. Може да биде колекција на текстуален материјал, односно постојни авторски дела, во кој случај аналогија може да се направи помеѓу база на податоци и генерализирани или специјализирани библиотеки. Може да биде колекција на материјали што се од јавен домен, како што се листи на имиња и адреси, цени, референтни броеви. Овде има сличност со каталози, временски распореди, ценовници и други такви референтни материјали во печатена форма. На крајот, може да се состои од електронско објавување на единствено но гломазно дело, како енциклопедија“.²¹

Во заклучокот на посебното поглавје 6 за заштита на „база на податоци“ се наведува следното:

„Комисијата ги поздравува коментарите од информираните кругови за следните прашања: дали начинот на подредување во базите на податоци треба да биде заштитен со авторско право, дали тоа право што обезбедува заштита за начинот на подредување, покрај можните договорни ангажмани за таа цел, треба да се прошири и на базите на

---

¹⁹ Закон за авторското право и сродните права, Службен весник на Република Македонија бр.04/05

²⁰ Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology - Copyright Issues Requiring Immediate Action. COM (88) 172 final, 7 June 1988, достапно на [http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_\(88\)_172_final.pdf](http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_(88)_172_final.pdf), пристапено на [9.4.2019]

²¹ Исто, Поддел 6.1.1 стр. 205

податоци што содржат материјал кој не е заштитен со авторско право и дали оваа заштита треба да биде авторско право или *sui generis* право.²²

Во овој документ, Комисијата идентификувала шест области каде е потребна „итна законска интервенција“ и тоа: 1) пиратерија, 2) аудиовизуелно домашно копирање, 3) правото на дистрибуција, екстракција и изнајмување, 4) компјутерски програми 5) бази на податоци и 6) билатерални и мултилатерални надворешни односи.²³

Но, поголем акцент тогаш бил ставен на поглавјето за заштита на компјутерските програми и поглавјето 6 за заштита на базите на податоци помина повеќе или помалку незабележано.

Во април 1990 година во Брисел им беше дадена можност на заинтересираните страни да ги изразат своите ставови за идеите и предлогот на Зелената книга, да се дадат коментари за тоа дали правото да се заштити начинот на компилација, треба да се прошири на бази на податоци кои содржат материјал што не е заштитен со авторски права и дали оваа заштита треба да биде како авторско право или право *sui generis*. По екстензивни надзорни расправи и јавни сослушувања со заинтересираните страни и одржаните консултации со експертската јавност, односно во согласност со иницијативата на Заедницата, како Прилог во Документот за следење на Зелената книга беше поставена прецизна агенда во согласност со иницијативите на Заедницата. Во агендата беа нумерирани пет предлози за директиви, меѓу кои и директива за бази на податоци.²⁴

Оваа промена на гледиштето со најава за неопходност од нова заштита на базите на податоци, дополнително беше и под влијание на правното резонирање на две суштински судски одлуки: првата во случајот *Van Dale* против *Romme*²⁵, одлука донесена од холандскиот Врховен суд, а неколку години подоцна можеби дури и повлијателна беше одлуката на *Feist*²⁶ на Врховниот суд на Соединетите Американски Држави.

Во случајот *Van Dale* против *Romme* се бараше заштита на авторските права за околу 230.000 азбучни називи содржани во изданието од 1984 година на речникот на *Van Dale*, авторитетен речник на холандскиот јазик. Споменатиот *Rudolf Jan Romme*, чие хоби

---

²² Исто, Поддел 6.7.1 стр. 216

²³ Mireille M. M. van Eechoud, *Harmonizing European Copyright Law: The Challenges of Better Lawmaking*, 2009, Kluwer Law International, стр.5, достапно на <https://www.ivir.nl/publicaties/download/710.pdf>, пристапено на [7.11.2019]

²⁴ Исто, стр.6

²⁵ *Van Dale Lexicografie B.V. v. Rudolf Jan Romme*, Hoge Raad (Врховен суд на Холандија) од 4 јануари 1991 година, NJ 1991.

²⁶ *Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co., Inc* 499 US 340, Врховен суд на САД, 1991 година.

вклучува решавање на крстозбори, ги копираше главите од речникот на Van Dale на компјутерски дискови и ги внесувал во база на податоци. Во комбинација со едноставниот алгоритам за пребарување, Romme успеал да го забрза и практично да го автоматизира процесот на решавање на овие загатки. Компилацијата на главите на Van Dale била заштитена со авторски права, со оглед на тоа што Окружниот суд и Апелациониот суд рутински сметале дека интелектуалните напори на Van Dale се достоинствени за заштита на авторските права. Но, Врховниот суд на Холандија го одби случајот. Одлуката Van Dale против Romme, неколку месеци подоцна, беше следена од многу подобро познатата одлука на Feist на Врховниот суд на САД.²⁷ Според правилото на случајот Feist, компилацијата на податоци може да се квалификува како оригинално авторско дело само ако е вклучена доволна креативност во изборот, аранжманот или координацијата на фактите содржани во компилацијата. Инвестираната работа („пот на веѓата“) како таква не заслужува заштита на авторските права.

И одлуките на Van Dale и Feist ја зајакнаа Европската комисија во првичното уверување дека авторското право не е соодветен инструмент за заштита на базите на податоци.²⁸

Под овие нови околности се појави убеденост дека Европската заедница во случај на засегната страна го сменила своето мислење и наеднаш поттикот на Комисијата да воведо ново *sui generis* право за заштита на базите на податоци стана силно поддржано. Со промената на ставот на стручното мислење за потребата од *sui generis* заштита, Европската комисија на 13 мај 1992 година подготви и објави предлог за Директивата на Советот за правна заштита на базите на податоци (Прв Предлог)²⁹. Предлогот во експланаторниот меморандум јасно ги наведува целите за воведување на Директивата за бази на податоци и дава преглед на економската и правната состојба во Европските заедници во врска со пазарот на бази на податоци, го опишува опсегот на заштита пропишан со предложената директива, елаборира за потребата од дејствување, обезбедува позадина на меѓународната рамка, дава правна основа за усвојување на предложената директива и целосно го интегрира целиот текст на Директивата.

Зацврстувањето на гледиштето на Комисијата во однос на воведување на *sui generis* правна заштита независно од авторското право на базите на податоци јасно дошло до

---

²⁷ Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co., Inc., 111 S.Ct. 1282 (1991).

²⁸ Jens L. Gaster, (1997) The New EU Directive concerning the Legal Protection of Databases, 20(4) Fordham Intl. L. J. 1129, 1141

²⁹ Proposal for a Council Directive on the legal protection of databases. COM (92) 24 final, 13 May 1992, Commission of the European Communities, 1992, достапно на <http://aei.pitt.edu/8653/1/8653.pdf> пристапено на [11.4.2019]

израз кога делегатот во Европскиот парламент, г. Гарсија Амиго за предлог-директивата изјавил дека е обид да се одговори на предизвикот на законска заштита на бази на податоци од двојна перспектива: „од една страна, справување со критериумите за традиционалното авторско право според Бернската конвенција и барање на тотална оригиналност и, од друга страна, воведување на специјално ново право со кое се забранува законско земање извадоци од содржината на базата на податоци.“³⁰

Потоа, по мислењето на Економско-социјалниот комитет на Советот³¹, Комисијата подготви изменет предлог и го достави до Европскиот парламент во 1993 година. На 23 јуни 1993 година, Европскиот парламент гласаше за поддршка на предлогот, предмет на голем број измени. Овој процес доведе до изменетиот предлог, кој беше презентираан од страна на Комисијата на 4 октомври 1993 година.³²

До крајот на 1994 година, предлогот стана важен дел од иницијативите на Европската комисија и Советот за информатичко општество, а во 1995 година политичкиот договор за предлогот резултираше со брз напредок. На 10 јули 1995 година, Советот усвои заеднички став³³ што Европскиот парламент го прифати, во второ читање, на 14 декември 1995 година.³⁴

На 11 март 1996 година Директивата конечно беше донесена со формално усвојување како Директива 96/9/ЕЗ³⁵ за правна заштита на базите на податоци од страна на Советот на министри на ЕУ, позната како Директива за база на податоци (Database Directive). Мандатот за транспозиција на Директивата истекува на 1 јануари 1998 година, краен рок што го запазуваат само Германија, Шведска, Обединетото Кралство и Австрија.³⁶ Во другите земји членки процесот на транспонирање беше завршен помеѓу 1998 и 2000 година.

---

³⁰ Terence P., (2000), *European Intellectual Property Law*, превод на македонски јазик - Теренс Прајм, Европско право на интелектуална сопственост, Просветно дело 2009, стр.264

³¹ Opinion of the Economic and Social Committee on the proposal for a Council Directive on the Legal Protection of Data Bases 93/C 19/02, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1993:019:FULL&from=EN>, пристапено на [16.4.2019]

³² Amended Proposal for a Council Directive on the legal protection of databases COM(93)464 final, SYN 393 [1993] OJ C 308/1

³³ Common position (EC) No 20/95 of 10 July 1995 adopted by the Council, OJ C 288/14, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1995:288:FULL&from=EN>, пристапено на [15.4.2019]

³⁴ Submission from the European Community and its Member States on the legal protection of databases, 22 November 2002, достапно на https://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/databases/wipo-protection-db_en.pdf, пристапено на [12.4.2019]

³⁵ Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996L0009>, пристапено на [9.4.2019]

³⁶ Hugenholtz B., (2016), *Something Completely Different: Europe's Sui Generis Database Right*, достапно на https://www.ivir.nl/publicaties/download/Chapter9_ILS37.pdf, Chapter 9, стр 183. пристапено на [11.11.2019]

Во годините што следеа, Директивата за заштита на базата на податоци со sui generis право, успешно се прошири низ Европската заедница по пат на трговски договори со повеќе земји од Европската унија, како што се земјите од ЕФТА (Норвешка, Исланд и Лихтенштајн) и Турција. Веќе неколку години Европската комисија активно водеше кампања за воведување на договор кој нуди sui generis заштита на меѓународно ниво.³⁷

3.2 РАЗВОЈОТ НА ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ ВО САД

Импулсот за заштита на база на податоци започна во 1991 година откако Врховниот суд во САД одлучи за случајот Feist против Rural³⁸. Во составувањето на својот телефонски именик кој ја покрива областа на услуги од Rural Telephone Co., Feist Publications копираше околу 8.000 записи од белите страници на Rural. Во жалбениот случај, Врховниот суд одлучил дека Feist не ги прекршил авторските права на Rural во кои белите страници немаат минимална оригиналност за да гарантираат заштита на авторските права. Во САД заштитата на базите на податоци со авторски права подразбира оригинален избор и уредување на податоци, а не инвестирањето во создавањето на базата на податоци или содржината во базата на податоци.

Додека изготвувачите на бази на податоци во САД вршеа притисок за нова законска регулатива за заштита на базите на податоци, Европската унија (ЕУ) ја воведо Директивата за бази на податоци во 1996 година за да обезбеди правна заштита за содржината на базата на податоци. Според одредбата за реципроцитет, базите на податоци од земји кои не нудат слична заштита на базите на податоци создадени од државјани на ЕУ не се заштитени со Директивата во рамките на ЕУ. Ова создаде ситуација во која изготвувачите на базите на податоци на САД мислеа дека не се соодветно заштитени дома, ниту во странство. Како одговор на тоа, индустријата за бази на податоци го принуди Конгресот да создаде нов закон за да обезбеди слична заштита на содржината на базата. Оттогаш, во САД имало шест предлози на закон, од кои ниеден не бил усвоен како закон.

Првиот предлог-закон за бази на податоци во САД насловен како Акт за инвестирање во бази на податоци и интелектуална сопственост HR 3531 беше воведен во Домот во 1996 година и беше моделиран по Директивата за бази на податоци на ЕУ, освен што терминот на заштита беше 25 години, наместо 15 години. Како и Директивата за бази на

---

³⁷ Исто, стр209

³⁸ 499 US 340, 1991.

податоци на ЕУ, немаше исклучоци за фер употреба или за владини податоци. Предлог-законот, исто така, воведо потенцијално сериозни кривични казни. Овие одредби ги алармираа научните и библиотечните заедници и претставниците на законодавството беа изненадени од ваквото силно спротивставување што резултираше законот да не биде изгласан.³⁹

Една година подоцна, на 105тиот Конгрес, во Домот беше воведен вториот предлог-закон за бази на податоци Акт за антипиратерија на колекции информации HR 2652⁴⁰. HR 2652 беше пофлексибилен од претходниот предлог, но на корисниците им беше забрането да користат повеќе несусштински делови од базата на податоци, и ќе бидат казнети доколку нивните постапки резултираат со економска штета на производителот на базата на податоци. HR 2652, исто така, дозволи исклучоци за податоци од владата и за научна употреба, но исклучоците не се однесуваа доколку потенцијалниот пазар може да биде повреден или ако податоците се собрани од јавно-приватно партнерство. Се одржаа бројни јавни и надзорни расправи за HR 2652, каде поканетите научници имаа спротивставени мислења и ставови. Со пристигнувањето на законот за авторско право/база на податоци во Сенатот, противниците започнаа со изготвување на контрааргументи на сметка на базите на податоци. Од причини што не можеше да се постигне компромис, одредбите за базата на податоци беа конечно исфрлени во 1998 година⁴¹.

Наследникот на HR 2652 од 1999 година кој е под истото име Акт за антипиратерија на колекции информации HR 354, слично како и HR 2652 го казнува комерцијалното повторно користење на значителен дел од базата на податоци доколку повторното користење предизвика штета на примарниот или на било кој наменет пазар на изготвачот на базата на податоци. Заштитата што ја даваат овие предлози може да биде експанзивна кога „наменскиот пазар“ е широко толкуван од законодавецот. Во друга крајност пак, истата година следниот предлог-закон Акт за пристап на потрошувачи и инвеститори до информации HR 1858 само го спречува копирањето на базата на податоци и продажбата на дупликатот на конкуренцијата⁴².

---

³⁹Linn, A. (2000), History of Database Protection. Retrieved March 3, 2008, преземено од http://www.codata.info/data_access/linn.html

⁴⁰ H.R.2652 - Collections of Information Antipiracy Act, достапно на <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/2652/text>

⁴¹ Одредбите за авторски права поминаа подоцна и сега се закон

⁴² Summary of Bills Pertaining to Protecting Databases from Piracy in the 106th Congress, Tech Law Journal, достапно на <http://www.techlawjournal.com/cong106/database/Default.htm>, пристапено на [20.5.2019]

Предлогот Акт за злоупотреба на бази на податоци и колекции на информации HR 3261 од 2003 година има одредби кои лежат помеѓу екстремните претходни предлози. Таа го прави корисникот на базата на податоци одговорен за давање на располагање во трговијата значителен дел од базата на податоци на друго лице, ако (1) базата на податоци е генерирана, собрана или одржувана преку значителни финансиски средства или време; (2) неовластено ставање на располагање во трговијата се случува на чувствителен начин и нанесува штета на базата на податоци или производ или услуга што нуди пристап до повеќе бази на податоци; и (3) способноста на другите страни да се ослободат од наплатата на напорите на тужителот, ќе го намалат мотивот да се произведе производ или услуга, зашто неговото постоење или квалитет би било значително загрозувано⁴³. Терминот „нанесува штета“ значи „да служи како функционален еквивалент на ист пазар како и базата на податоци на начин што предизвикува поместување или нарушување на изворите на продажба, лиценци, рекламирање или други приходи“⁴⁴.

Целта на Актот за пристап на потрошувачите до информации HR 3872⁴⁵ е да се спречи проневера, истовремено обезбедувајќи соодветен пристап до фактички информации. За разлика од HR 3261, повредата во форма на намален приход сам по себе не е прекршок. Друга разлика од HR 3261 е тоа што сугерира дека Федералната комисија за трговија ќе биде надлежна за спроведување. Овие законски иницијативи покажуваат значителни потешкотии во формулирањето на заштитата на базата на податоци и политиката за повторно користење на податоците што го погодува вистинскиот баланс, што е преовладувачко прашање во справувањето со други видови на интелектуална сопственост. Од тие причини, ниту еден од наведените предлог-закони не е усвоен како закон. Заштитата на бази на податоци како компилација е регулирана единствено како авторско дело во Американскиот закон за авторски права од 1976 година⁴⁶, (консолидирана верзија од декември 2016 година)⁴⁷. Од 1976 година до 2016 овој закон е изменет и дополнет со амандмани и во консолидираната верзија од декември 2016 година, терминот компилација се споменува 16 пати. Според овој закон, податоците за

---

⁴³ Sec.3 (a), H.R.3261 - Database and Collections of Information Misappropriation Act, достапно на <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/house-bill/3261/text>

⁴⁴ Исто, Sec.3 (b)

⁴⁵ H.R.3872 - Consumer Access to Information Act of 2004, достапно на <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/house-bill/3872/text?q=H.R.+3872+%28108%29>

⁴⁶ 17 USC §§ 101

⁴⁷ Copyright Law of the United States and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code, достапно на <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>, пристапено на [10.4.2019]

одредени факти, на пример, списоци на телефонски броеви на бели страници, не се заштитени со авторски права. Но, постојат повеќе форми на заштита на изготвувачите на бази на податоци со други законски акти. На пример со Актот за авторско право на дигиталниот милениум од 1999 (DMCA), со Актот за униформни компјутерски и информациски трансакции (UCITA), Lanham Act или со Актот за приватност на електронските комуникации.⁴⁸ Од друга страна, „ограничената заштита на базите на податоци дадена со авторските права ги принудува изготвувачите на базата на податоци да ги штитат своите бази преку договори за извршување, обично во форма на лиценца за користење на базата на податоци. Со ваквиот вид договори може на крајниот корисник да му се забрани извлекување податоци од базата на податоци за други намени, освен оние наменети од сопственикот на базата на податоци. На пример, договорот може да му забрани на крајниот корисник да ги пренесува податоците извлечени од базата на податоци на трети страни, или да ги вклучи извлечените податоци во нова база на податоци“.⁴⁹

3.3 РАЗВОЈОТ НА ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ ВО МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО

Правата на интелектуалната сопственост во македонското законодавство се развива паралелно со светските текови во оваа област, со преземените обврски од потпишаните договори и конвенции, како и од стратешките определби за евроинтеграција⁵⁰. Зачленувањето на нашата земја во Светската организација за интелектуална сопственост (СОИС)⁵¹, пристапувањето кон Светската трговска организација (СТО)⁵², како и потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Европските заедници и земјите членки на заедниците, ја поставуваат нашата земја пред нови предизвици за унапредување на стандардите во заштитата на правата на интелектуалната сопственост.

---

⁴⁸ McManis C., (2001) Database Protection in the Digital Information Age, Roger Williams university law review, Vol.7 article 2, стр. 16, достапно на <https://pdfs.semanticscholar.org/1c1e/eca88eca0a576fdeb02e72ddfbf7fb9d2e9d.pdf>, пристапено на [15.4.2019]

⁴⁹ Daniel A. Tysver, Database Legal Protection, достапно на <https://www.bitlaw.com/copyright/database.html>

⁵⁰ Здравева Н., Дигитализацијата како предизвик за правото - Интелектуалната сопственост во дигиталната ера-, Авторско право и сродни права-домашна и меѓународна теорија и практика, Правен факултет „Јустинијан први“ Скопје, стр. 427

⁵¹ На 23 јули 1993 година Република Македонија достави Декларација до СОИС, со што стана 138 земја членка на оваа специјализирана агенција на ООН

⁵² На 4 април 2003 Република Македонија пристапи кон СТО, на што претходеше потпишување на ТРИПС договорот (Закон за ратификација на Протоколот за пристапување на Република Македонија кон Светската трговска организација, Службен весник на РМ бр.7/03)

Во македонското законодавство, заштитата на базите на податоци е регулирана со Законот за авторско право и сродните права.⁵³ Од осамостојувањето на нашата земја, овој закон за првпат е објавен во 1996 година, со што се укинува важноста на Законот за авторско право од СФРЈ од 1978 и измените до 1990 година. Базите на податоци се споменати во членот 7 како збирка дела која е самостојна авторска работа.

Членот 7 гласи: „Збирка авторски дела, фолклорни дела или други дела, како што се: енциклопедија, антологија, компилација, база на податоци, компилација на документи и други компилации, кои во поглед на селекцијата, целта и распоредот на содржината претставуваат индивидуално и интелектуално дело, е самостојна авторска работа“⁵⁴. Врз основа на ова и имајќи го предвид член 44, Законот од 1996 година обезбедува редовна заштита на авторските права за компилации и бази на податоци, со времетраење на животот на авторот, плус 70 години по смртта на авторите. Покрај тоа, Законот пропишува дека несуштинските дополнителни промени во збирките не го продолжуваат времетраењето на заштитата на авторските права на делото. Како несуштински дополнителни промени се сметаат дополнувања, бришења или модификации во врска со изборот или уредувањето на содржината на збирката, неопходни за континуирана употреба на работата на начин назначен од авторот.

Измените и дополнувањата на Законот, усвоени во 1998 и 2002 година, не ги опфаќаат базите на податоци/колекции/компилации.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права, донесен од страна на Собранието на Република Македонија во 2005 година, се спроведува усогласување на македонскиот закон за авторски права во однос на базите на податоци со Директивата 96/9. Ова усогласување произлегува како резултат на процесот на хармонизација на македонскиот закон со европското право, со потпишување на Договорот за стабилизација и асоцијација со Европските заедници и земјите членки кој стапи на сила на 1 април 2004⁵⁵. Со амандманите воведени во Законот за авторско право и сродните права се додава нов член 7а каде се дефинира поимот база на податоци и гласи „База на податоци во смисла на членот 7 од овој закон е збирка од независни авторски дела, дела од народното творештво, други дела, податоци или други

---

⁵³ Закон за авторското право и сродните права, Службен весник на Република Македонија, бр. 47/96, 03/98, 98/02, 04/05 и 131/07.

⁵⁴ Закон за авторското право и сродните права, Службен весник на Република Македонија, бр. 47/96, член 7

⁵⁵ Спогодбата за стабилизација и асоцијација, во член 71, предвидува изречна обврска за усогласување на законодавството во областа на правото на интелектуалната сопственост

материјали подредени на систематски или методичен начин и кон која може да се пристапува индивидуално преку електронски средства или на друг начин⁵⁶.

Исто така, се воведува нова заштита *sui generis* за изготвувачите на базите на податоци согласно Директивата за бази на податоци 96/9/ЕЗ. Ова се спроведува така што по членот 134 се додава нов Пододдел 7 со шест нови члена⁵⁷.

Новиот закон со истото име Закон за авторско право и сродните права⁵⁸ е прогласен со указ од страна на претседателот на државата на 23 август 2010 година, а објавен во Службен весник на 31 август 2010 година. Базите на податоци се дефинирани во членот 15 од Глава втора Дел 1, а правата на изготвувачите на бази на податоци се регулирани во Оддел 6, каде конкретниот поим „*sui generis*“ е изоставен.

Измените и дополнувањата на овој закон од 2011, 2013, 2015 и 2016 година⁵⁹, не се однесуваат на базите на податоци.

Потребно е да се напомене дека за дополнувањето, менувањето и за воведувањето на новата законска регулатива за заштита на авторското право и сродните права се одржани повеќе јавни дебати и расправи, со цел да се консултира експертската јавност и останатите засегнати страни.

Преземените обврски на Република Северна Македонија во евроинтегративниот пат се следат и евалуираат од страна на Комисијата преку објавување на годишни извештаи на Европската комисија за остварениот напредок по поглавја. Поглавјето 7 се однесува на правото на интелектуална сопственост. Во однос на ова поглавје оценката од Комисијата е константна десет години наназад⁶⁰, дека е постигнат одреден напредок и земјата е умерено подготвена во оваа област. Препораките за следната година во овој дел се однесува на воспоставување на информативна платформа за институциите за спроведување на законот за размена на податоци за правата од интелектуална сопственост, како и дека остануваат да важат препораките од 2019 година зашто не се во целост исполнети⁶¹.

---

⁵⁶ Закон за авторското право и сродните права, Службен весник на Република Македонија, бр.04/05,член7а

⁵⁷ Исто, Пододдел7

⁵⁸ Службен весник на РМ бр. 115/10

⁵⁹ Службен весник на РМ бр.51/11, бр. 147/13, бр. 154/15 и бр. 27/16

⁶⁰ Јованова Е., (2020) Компаративен преглед на извештаите на Европската Комисија за остварениот напредок на Република Северна Македонија по поглавја за периодот 2009 - 2020 година, студија од Парламентарниот институт, достапно на официјалната веб-страница на Собранието на РСМ, https://www.sobranie.mk/aktivnosti-na-parlamentarniot-institut-ns_article-istrazuvalacki-raboti-po-sopstvena-inicijativa-na-parlamentarniot-institut-2020-godina.nspх

⁶¹ Commission staff working document North Macedonia 2020 Report, стр. 67, достапно на https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/north_macedonia_report_2020.pdf

4. АНАЛИЗА НА ДИРЕКТИВАТА 96/9/ЕЗ

Директивата 96/9 на Европскиот парламент и на Советот за правната заштита на базите на податоци беше усвоена на 11 март 1996 година, по период на подготовки и дебати од осум години и по речиси четири години од првиот Предлог за Директива на Советот за правна заштита на бази на податоци СОМ (92) 24.

Директивата за бази на податоци се состои од преамбула и четири поглавја: првото поглавје се однесува на обемот на Директивата; во второто поглавје се пропишува заштитата на авторските права на базите на податоци; третото поглавје ја пропишува заштитата *suī generis* и четвртото поглавје се занимава со заедничките одредби. Содржината на Директивата 96/9/ЕЗ, објавена во Службен весник на ЕУ од 27 март 1996 година, во целост е претставена како ПРИЛОГ 1 од овој труд.

4.1 ПРЕАМБУЛА НА ДИРЕКТИВАТА

Преамбулата на Директивата се состои од 60 образложенија, кои даваат широка основа за намерата да се донесе таква директива, а исто така дава детално објаснување на текстот во Директивата и дава дополнително појаснување за одредени можни исходи.

Преамбулата јасно ги објаснува причините за усвојување на Директивата кои беа дел од дискусиите во годините пред донесувањето:

- Постојат разлики во заштитата на базите на податоци во постојното законодавство меѓу земјите членки (1), и таквата заштита со различни атрибути често имаат директно негативно влијание врз функционирањето на внатрешниот пазар во однос на базите на податоци (2) и можат да имаат ефект на спречување на слободното движење на стоки или услуги во рамките на заедницата (4);
- Се наведува дека авторските права остануваат соодветен облик на заштита за базите на податоци што ја припишуваат оригиналноста (5), но во отсуство на усогласен систем на законодавство за нелојална конкуренција или судска практика, потребни се други мерки како дополнување за да се спречи неовластено извлекување и/или повторно искористување на содржината на базата на податоци (6);
- неовластеното извлекување и/или повторно искористување на содржината на базата на податоци претставуваат дејствија што можат да имаат сериозни економски и технички последици (8);

- Експоненцијалниот раст на Европските заедници бара инвестиции во сите земји членки во напредните информатички системи, а Заедниците ја гледаат улогата на оваа директива како директен поттик на таков раст;
- постои голема нерамнотежа во нивото на инвестиции во секторот за бази на податоци, како меѓу земјите членки, така и меѓу земјите членки и трети земји (11) и за таквата инвестиција треба да се воведат стабилен и униформен режим на правна заштита за заштита на правата на изготвувачите на бази на податоци(12);

Во продолжение, Преамбулата го дава разбирањето за терминот „база на податоци“:

„терминот „база на податоци“ треба да се разбере дека вклучува книжевни, уметнички, музички или други збирки дела или збирки од друг материјал, како што се текстови, звук, слики, бројки, факти и податоци; со оглед на тоа што треба да опфаќа збирки на независни дела, податоци или други материјали кои се систематски или методично наредени и до кои може да се пристапува индивидуално; со оглед на тоа што тоа значи дека снимка или аудиовизуелно, кинематографско, литературно или музичко дело како такво не спаѓа во опсегот на оваа директива“⁶².

и објаснува дека заштитата треба да се прошири и да се однесува и на неелектронски бази на податоци (14), со оглед на тоа што оваа директива ги штити збирките, понекогаш наречени „компирации“, дела, податоци или други материјали што се наредени, складирани и пристапни преку средства што вклучуваат електронски, електромагнетни или електро-оптички процеси или аналогни процеси (13).

Следните образложенија се однесуваат на заштитата на позицијата на изготвувачите на базите на податоци од злоупотреба на резултатите од финансиската и професионалната инвестиција направена во добивање и собирање на содржината со заштита на цели или значителни делови од базата на податоци од потврда во дејствија на корисник или конкурент, покрај целта за заштита на авторските права при оригиналниот избор или уредување на содржината на база на податоци. Предметот на ова *sui generis* право е да обезбеди заштита на секоја

⁶² Образложение (17) од Директива 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 11 март 1996 година за правната заштита на бази на податоци, Службен весник на Европските заедници Бр L077/20 од 27 март 1996 година.

инвестиција во добивање, проверка или презентирање на содржината на база на податоци за ограничено времетраење на правото; при што таквата инвестиција може да се состои во распоредување финансиски средства и/или трошење време, напор и енергија, а целта на *sui generis* правото е да му се даде можност на изготвувачот на базата на податоци да спречи неовластено извлекување и/или повторно искористување на целата или значителен дел од содржината на таа база на податоци. Образложението 43 од Преамбулата на Директивата го потврдува ова право и во случај на пренос на материјална копија од базата на податоци или дел од неа на интернет.

Следните образложенија се однесуваат на давање можност за исклучоци од правото, а се споменува и можноста за обезбедување на нов рок на заштита со презентирање на значителна нова инвестиција во базата на податоци, при што товарот на докажување е на изготвувачот на базата на податоци, и тоа во врска со датумот на завршување на изработката на базата на податоци и докажувањето дека постојат критериуми за да се заклучи дека суштинска измена на содржината на базата на податоци треба да се смета за значителна нова инвестиција.

4.2 ПРВО ПОГЛАВЈЕ ОД ДИРЕКТИВАТА - ОПСЕГ

Првото поглавје каде се наведува опсегот и неговите ограничувања, се состои од само два члена. Во Член 1 став 1 од Директивата за бази на податоци се обезбедува заштита на која било форма на бази на податоци. Соодветно на ова, а потпирајќи се на образложението 14 од Преамбулата разгледуван претходно, Директивата ги штити и печатените (неелектронски) бази на податоци. Ова произлегува и од претходното образложение 13 дека Директивата ги штити збирките, понекогаш наречени „компирации“, дела, податоци или други материјали што се наредени, складирани и пристапни преку средства што вклучуваат електронски, електромагнетни или електро-оптички процеси или аналогни процеси.

Првичниот предлог на Комисијата беше ограничен на електронски бази на податоци, но во текот на размислувањата, овој пристап беше констатирано дека е нефункционален, бидејќи со тоа би се случило истиот материјал да биде предмет на различни правни стандарди засновани исклучиво на медиумот на кој се поставени базите на податоци. Еден од учесниците има наведено дека,

„користењето на скенер не треба да биде одлучувачки за доделување на правна заштита.“⁶³

Според членот 1 став 2 од првото поглавје на Директивата и за целите на Директивата, базата на податоци се дефинира како збирка на самостојни работи, податоци или други материјали уредени на систематски или методолошки начин и поединечно достапни преку електронски или други средства. Ова говори дека базата на податоци треба да биде самостојна креативна творба. Покрај тоа, во согласност со образложение 21 од Директивата, не е неопходно овие материјали да бидат физички складирани на организиран начин. „И покрај овие дефинитивни ограничувања, прецедентното право од националните судови на земјите членки потврдува дека поимот база на податоци е сосема отворен, оставајќи простор за широк спектар на информатички производи и услуги“.⁶⁴

Понатаму, во ставот 3 од член 1 од Првото поглавје, Директивата утврдува дека компјутерските програми што се користат при изработката или работењето на базата на податоци не спаѓаат во опсегот на заштита на оваа директива и остануваат да бидат заштитени со Директивата на Советот 91/250/ЕЕС од 14 мај 1991 година за правната заштита на компјутерски програми, како што е и експлицитно наведено во образложението 23 од Преамбулата на Директивата за бази на податоци.

Членот 2 се фокусира на ограничувањата на обемот на Директивата и наведува дека Директивата ќе се применува без да е во спротивност со одредбите на Заедницата во врска со правната заштита на компјутерските програми, правото на закуп, заем и одредени права поврзани со авторските права во областа на интелектуалната сопственост. Исто така, во насока на адекватна примена на Директивата се споменува и истата да се применува без нарушување на одредбите на Заедницата за рокот на заштита на авторските права и другите сродни права. Тоа би значело дека изнајмувањето и позајмувањето бази на податоци во областа на авторските права и сродните права е регулирано исклучиво со Директивата 92/100/ЕЕЗ на Советот од 19 ноември 1992 година за закуп и право на заем и за одредени права поврзани со авторските права во областа на интелектуална сопственост, додека рокот на авторско право е веќе регулиран со Директивата на Советот 93/98/ЕЕЗ од 29 октомври

---

⁶³ Report on legal protection for databases, US Copyright Office, 1997, стр. 41, достапно на <https://www.copyright.gov/reports/db4.pdf>, пристапено на [11.10.2019]

⁶⁴ Hugenholtz, R. Something Completely Different: Europe's Sui Generis Database Right, Chapter 9, стр. 205-222, Kluwer Law International, 2016, достапно на https://www.ivir.nl/publicaties/download/Chapter9_ILS37.pdf, пристапено на [11.11.2019].

1993 година, за усогласување на рокот за заштита на авторските права и одредени сродни права.

4.3 ВТОРО ПОГЛАВЈЕ ОД ДИРЕКТИВАТА - АВТОРСКО ПРАВО

Заштитата на авторските права на базите на податоци беше доделена во земјите членки на Европската заедница дури и пред усвојувањето на Директивата. Намерата на Комисијата со Поглавјето од Директивата насловено како Авторско право е да се направи усогласување помеѓу сосема различни системи на заштита што постоеле пред да се донесе Директивата за бази на податоци. Имено, во еден дел од земјите (Ирска, Велика Британија и Холандија) прагот за заштита е многу мал, додека во други земји „авторските права наметнаа прилично висок праг на оригиналност за да се квалификуваат за заштита“.⁶⁵ Директивата пропишува дека „бази на податоци кои поради изборот или уредувањето на нивната содржина го сочинуваат сопственото интелектуално творештво на авторот, ќе бидат заштитени како такви со авторски права“.⁶⁶ Директивата дополнително пропишува дека нема да се применуваат други критериуми за да се утврди нивната способност за таа заштита.

Со други зборови, заштитата на авторските права ќе се појави само ако изборот на податоци или распоредот на податоците се врши како резултат на нови, креативни начини и средства. Целосно е ирелевантно дали содржината на таква база на податоци е креативна. Така, заштитата на авторските права не се прошири на содржината на базата на податоци. Оригиналноста на изборот/уредувањето на базата на податоци е единствениот критериум при проценка дали одредена база на податоци спаѓа или не спаѓа под заштита на авторските права како што е наведено во Директивата. Начинот на кој заштитата на авторските права на базите на податоци е хармонизирана со Директивата за база на податоци е многу слична со пристапот на САД.

Што се однесува до степенот на потребната креативност, Директивата не регулира кое ниво на креативност е потребно за да може базата на податоци да биде заштитена како авторско дело. Ова им остава можност на јурисдикциите на

---

⁶⁵ Report on legal protection for databases, US Copyright Office, 1997, стр. 42, достапно на <https://www.copyright.gov/reports/db4.pdf>, пристапено на [11.10.2019]

⁶⁶ Член 3 - Директива 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 11 март 1996 година за правната заштита на бази на податоци, Службен весник на Европските заедници L077/20 од 27 март 1996 година.

земјите членки да го регулираат прашањето за степенот на оригиналност, а исто така од големо значење се консултациите со Судот на правдата на Европската унија за понатамошно утврдување на прагот. Во една важна одлука – *Football Dataco Ltd и други против Yahoo! UK Ltd и други* – Апелациониот суд на Англија и Велс побара толкување од Судот на правдата на Европската унија (СПЕУ) за следниве прашања:

1. Во членот 3(1) од Директивата 96/9, е дадено значењето за "бази на податоци кои, поради изборот или уредувањето на нивната содржина, го сочинуваат сопственото интелектуално творештво на авторот", а поединечно:

(а) ако интелектуалниот напор и вештина на создавање на податоци се исклучени;

(б) дали „изборот или аранжманот“ вклучува додавање на важно значење за претходно постоечка ставка на податоци (како при одредување на датумот на фудбалски натпревар) и

(в) дали „сопственото интелектуално создавање на авторот“ бара повеќе од значителна работа и вештина од авторот, ако е така, што бара?

2. Дали Директивата ги исклучува националните права во природата на авторските права во базите на податоци, различни од оние што се предвидени со Директивата 96/9? "

Во својот одговор, СПЕУ обезбедува јасно толкување и дефиниција на тестот за оригиналност, велејќи: „Критериумот за оригиналност е задоволен кога, преку изборот или уредувањето на податоците што ги содржи, неговиот автор ја изразува својата креативна способност на оригинален начин со правење на слободни и креативни избори ... Критериумот не е задоволен кога поставувањето на базата на податоци е диктирано од технички причини, правила или ограничувања кои не оставаат простор за креативна слобода“.⁶⁷ Во став 42 од одлуката, судот јасно утврди дека вештината и работата при изборот или уредувањето на податоците, дури и ако се значајни, не се доволни за да добијат заштита на авторските права. Работната сила и вештината мора да ја изразат оригиналноста во смисла дефинирана од страна на судот (т.е. креативност) за да му даде заштита на авторските права на базата на податоци.

---

⁶⁷ *Football Dataco Ltd etc. v Yahoo! UK Ltd etc.*, C-604/10, Суд на правдата на Европската унија, 2012 година, достапно на <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=119904&pageIndex=o&doclang=en&mode=lst&dir=&ooc=first&part=1&cid=1011051>, пристапено на [16.10.2019]

Во продолжение, Директивата го уредува авторството на базата на податоци и назначува дека може да биде физичко лице или група на физички лица, или правно лице, ако тоа го дозволува законодавството на земјата членка.

Што се однесува до ексклузивните права на носителот на авторските права, Директивата ги пропишува следниве ексклузивни права на авторот на базата на податоци:

„... авторот на базата на податоци има ексклузивно право да изврши или да овласти:

- (а) Привремена или трајна репродукција со какви било средства и во било која форма, во целост или делумно;
- (б) Превод, адаптација, уредување и било која друга промена;
- (в) Секаква форма на дистрибуција на базата на податоци до јавноста или копии од базата. Првата продажба во Заедницата на копија од базата на податоци од страна на носителот на правото или со негова согласност ќе го исцрпи правото за контрола на препродажбата на таа копија во Заедницата;
- (г) Секоја комуникација, прикажување или изведба до јавноста;
- (д) Секоја репродукција, дистрибуција, комуникација, прикажување или изведба до јавноста за резултатите од делото наведено во (б)⁶⁸.

Очигледно, Директивата за база на податоци ги дава истите ексклузивни права на носителот на авторските права на базата на податоци, како и секое друго „нормално“ дело. Ова исто така важи и за исклучоците и ограничувањата на ограничените акти. Имено, во Директивата се вели дека не е потребно овластување од авторот на базата на податоци во случај кога извршувањето од страна на законскиот корисник е потребно заради пристап до содржината на базите на податоци и нормална употреба на содржината од страна на законскиот корисник. Понатаму, во Директивата се наведува дека земјите членки имаат можност да обезбедат ограничување на правата во следните случаи: репродукција за неелектронска база на податоци за приватни цели, каде што има единствена цел за илустрација за настава или научно истражување, се додека изворот е означен до степен што е оправдан со некомерцијалната цел што треба да се постигне, онаму каде што се користи за целите на јавната безбедност, за целите на

---

⁶⁸ Член 5, Директива 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од март 1996 година за правната заштита на бази на податоци, Службен весник на Европските заедници бр. L077/20 од 27 март 1996 година.

административна или судска постапка, каде што другите исклучоци од авторски права се традиционално овластени според националниот закон.

4.4 ТРЕТО ПОГЛАВЈЕ ОД ДИРЕКТИВАТА - SUI GENERIS ПРАВО

Директивата воведува двостепен систем на заштита на бази на податоци. Тоа значи дека постојат два типа на заштита на базата на податоци: заштита на авторските права и заштита на sui generis која е за првпат воведена со оваа директива како посебно трето поглавје.

Петте члена од Директивата (од Член 7 до Член 11) се однесуваат на правото sui generis, каде првиот член 7 од Третото поглавје ја содржи основата, односно предметот на заштита.

Во член 7 став 1, се содржи и обврската за земјите членки да се обезбеди право „за изготвувачот на базата на податоци што покажува дека има квалитативно и/или квантитативно суштинско вложување во добивањето, верификацијата или презентацијата на содржината за да се спречи екстракција и/или повторно користење на целата творба или на значителен дел, квалитативно и/или квантитативно оценето за содржината на базата на податоци“. Правото sui generis го штити вложениот напор, што значи вештина, труд и финансиски средства инвестирани во базата. Навлегувајќи во повеќе детали од овој став, кој во основа ја објаснува суштината на ова новововедено право на база на податоци, неопходно е да се посвети посебно внимание на поимот... „квалитативно и/или квантитативно значителна инвестиција“ ... со цел да се стекне подобро разбирање за правото на заштита на базите на податоци. Значителната инвестиција практично се однесува на „пот на веѓата“. Секој кој инвестирал значителен износ на експертиза, знаење, професионализам во развојот на базата на податоци, односно направил значителна инвестиција, тој труд е оценет квалитативно. Од друга страна, секој што инвестирал во смисла на финансиски вложувања, време, напор и енергија, направил суштинска инвестиција, тоа е проценето квантитативно. За да се стигне до прагот на sui generis правото, треба да се исполни еден од овие критериуми.

Суштинската инвестиција мора да се направи во етер со стекнување, верификација или презентација на содржината на базата на податоци. „Стекнување“ е чин на собирање на податоци, дела или други материјали

кои треба да се вклучат во базата на податоци. „Верификација“ се однесува на проверка, исправка и ажурирање на веќе постоечките податоци во базата на податоци. „Презентацијата“ се однесува на акти како дигитализација на аналогни датотеки, креирање на речник или дизајнирање на кориснички интерфејс.⁶⁹

Неовластеното извлекување и/или повторно користење на содржината на базата на податоци претставува чин кој може да има сериозни економски и технички последици. Целта на правото на *sui generis* е да му даде на изготвувачот на базата опција за спречување на неовластено извлекување и/или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на таа база на податоци. Членот 7 му дава право на изготвувачот на базата на податоци да спречи екстракција и/или повторно користење на целата или на значителен дел од базата на податоци, оценета квалитативно и/или квалитативно. Изготвувачот на базата на податоци има ексклузивно право да дозволи или забрани екстракција и/или повторно користење. Покрај тоа, во член 7 (2) се дефинира дека „екстракција“ е постојан или привремен пренос на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци на друг медиум со какви било средства или во која било форма. Затоа, правото на заштита од екстракција се однесува на „преземање, копирање, печатење или било која друга репродукција во било каква (постојана или привремена) форма. Изготвување на база на податоци со редовно консултирање на конкурентот на базата на податоци и присвојување на добиените податоци може да резултира со екстракција, дури и ако не се случила директна репродукција“⁷⁰. Повторното користење, од друга страна, се дефинира како форма на ставање на располагање на јавноста на целиот или на значителен дел од содржината на базата на податоци со дистрибуција на примероци, со изнајмување, преку интернет или други форми на пренос. Затоа, повторното користење „ги опфаќа и актите на физичка дистрибуција и актите на комуникација со јавноста, на пр. кога базата на податоци ќе биде достапна онлајн“⁷¹. Исто така, Директивата вели дека „првата продажба на копија од базата на податоци во рамките на Заедницата од страна на носителот на правото или со негова согласност, ќе го

---

⁶⁹ Hugenholtz, P. (2016), *Something Completely Different: Europe's Sui Generis Database Right*, Chapter 9, стр. 205-222, Kluwer Law International, стр.212, достапно на https://www.ivir.nl/publicaties/download/Chapter9_ILS37.pdf, пристапено на [11.11.2019]

⁷⁰ Исто, стр.213

⁷¹ Исто, стр.213

исцрпи правото да ја контролира препродажбата на таа копија во Заедницата. Изготвувачот на базата на податоци е лицето кое ја презема иницијативата и ризикот за инвестирање во базата на податоци, а подизведувачите не се изготвувачи“.⁷²

Враќајќи се на предметот на заштита предвиден во член 7(1), Директивата наведува дека само екстракција или повторно користење на целина или значителен дел од базата на податоци претставуваат прекршок, а аналогно на тоа и во согласност со член 8(1), извлекувањето или повторното користење на несуштински дел од базата на податоци не претставува прекршување на правото на авторот. Меѓутоа, членот 7(5) предвидува дека повторената и систематска екстракција и/или повторно користење на несуштински делови од содржината на базата на податоци што подразбира дејства кои се во судир со нормална експлоатација на таа база на податоци или кои неразумно ги повредуваат легитимните интереси на производителот на базата на податоци не е дозволена. Повторно, постојат неколку дилеми кои се јавуваат: што претставува повторување на екстракција - дали тоа се случува повеќе од еднаш? Што е систематско извлекување - дали тоа се постигнува со користење на технички уред и машина? Кој е легитимниот интерес на производителот? Што е значителен, а што е несуштински дел? Директивата не ги прави овие разлики. Меѓутоа, сите овие прашања до одреден степен беа отстранети од страна на СПЕУ, што овозможи толкување на некои од дефинициите и одредбите кои беа нејасни за националните судови кои треба директно да ја имплементираат Директивата.

Член 9 од Директивата ги пропишува исклучоците од *sui generis* правото што земјите членки можат да ги вклучат во своите национални закони. Во согласност со член 9, законските корисници на базата на податоци можат да ја стават на располагање на јавноста на кој било начин, без одобрение на својот производител, да извлекуваат или повторно да користат значаен дел од својот состав: (а) во случај на екстракција за приватни цели на содржината на неелектронска база на податоци; (б) во случај на екстракција заради илустрација за настава или научно истражување, сè додека изворот е означен и до степен оправдан со некомерцијалната цел што треба да се постигне; и (в) во случај на екстракција и/или повторно користење заради јавна безбедност или административна или судска постапка. „Овие исклучоци се слични на дозволените

---

⁷² Образложение 41, Директива 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од март 1996 година за правната заштита на бази на податоци, Службен весник на Европските заедници бр. L077/20 од 27 март 1996 година.

според авторските права, но без дополнително повикување на други исклучоци од авторски права кои традиционално се одобрени според националните закони“.⁷³

Членот 10 на Директивата го уредува рокот на заштита на правото на *sui generis*. Правото доделува 15 години заштита сметано од завршувањето на изработката на базата на податоци и истекува 15 години сметано од први јануари на годината по датумот на завршување на базата. Во првиот предлог на Директивата, овој термин траеше 10 години, но потоа беше модифициран до 15 години заштита. Сепак, терминот на заштита не мора да завршува со 15 години. Директивата доделува нови дополнителни 15 години заштита доколку се направи значителна промена на содржината на базата на податоци, квалитативно и квантитативно оценета, вклучувајќи и каква било суштинска промена што произлегува од акумулацијата на последователни дополнувања, бришења или измени, што би резултирало со значителна нова инвестиција, оценета квалитативно или квантитативно. Ако базата на податоци е ставена на располагање на јавноста пред истекот на петнаесетгодишниот мандат, тогаш новиот петнаесетгодишен мандат започнува од првиот јануари по датумот кога базата на податоци за прв пат е ставена на располагање на јавноста. Ова често значи дека, „во пракса, многу бази на податоци ќе бидат заштитени многу подолго време, а редовно ажурираната база на податоци ќе добие постојана заштита“.⁷⁴

Правото *sui generis* се однесува само на изготвувачите на бази на податоци во земјите членки на Европската унија, така што изготвувачите на база на податоци со седиште во САД или на друго место надвор од ЕУ немаат право на заштита. „Субјектите кои бараат право мора да бидат формирани во согласност со законот на земјата членка и да имаат регистрирано седиште, централна администрација или главно место на деловно работење во Заедницата; компанијата која има само нејзиното седиште во Заедницата мора да биде поврзана со делување на континуирана основа со економијата на земјата членка. Лицата и субјектите надвор од ЕУ, вклучувајќи ги и подружниците во целосна сопственост, кои не ги исполнуваат горенаведените услови, не можат да бараат право на *sui generis*, освен ако не престојуваат или биле инкорпорирани или

---

⁷³ Report on legal protection for databases, US Copyright Office, 1997, стр. 44, достапно на <https://www.copyright.gov/reports/db4.pdf>, пристапено на [11.10.2019]

⁷⁴ Hugenholtz, P. (2016), *Something Completely Different: Europe's Sui Generis Database Right*, Chapter 9, стр. 205-222, Kluwer Law International, стр.215, достапно на https://www.ivir.nl/publicaties/download/Chapter9_ILS37.pdf, пристапено на [11.11.2019]

формирани во јурисдикција која обезбедува споредлива заштита за базите на податоци на ЕУ.⁷⁵

4.5 ЧЕТВРТО ПОГЛАВЈЕ ОД ДИРЕКТИВАТА - ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Четвртото поглавје е последното поглавје од Директивата и се занимава со завршни одредби за утврдување на соодветни правни лекови во однос на прекршување на правата предвидени со Директивата, континуирана примена на други законски одредби итн. Исто така, во ова поглавје се наведува обврската на Комисијата на секои три години да спроведува евалуација на примената на Директивата и да доставува извештај до Европскиот парламент, Советот и Економско-социјалниот комитет за примената на оваа директива, односно дали примената на ова право води до злоупотреба на доминантна позиција или друго мешање во слободна конкуренција што би оправдало преземање соодветни мерки, вклучително и воспоставување на неволни аранжмани за лиценцирање. Онаму каде што ќе се утврди потреба, Комисијата треба да поднесе предлози за прилагодување на оваа директива во согласност со развојот во областа на базите на податоци.

5. ПРАВНА ПРИРОДА НА ПРАВОТО SUI GENERIS И ДИСТИНКЦИЈАТА СО АВТОРСКО ПРАВО

По анализата на начинот на кој Директивата го регулира правото на *sui generis*, се наметнува потребата од претставување на правната природа на ова право.

Правото на базата на податоци претрпе значајна еволуција помеѓу презентација на првиот предлог и конечното усвојување на Директивата. Првично, правото се толкуваше како посебно право за нелојална конкуренција. Во оригиналниот предлог, тоа беше дефинирано како „право да се спречи неправедна екстракција“, заштитувајќи само од (неовластени) акти на комерцијална употреба: „Државите членки обезбедуваат право за изготвувачот на базата на податоци да го спречи тоа неовластено извлекување или повторно искористување, од базата на податоци, на неговата содржина, целосно или во значителен дел, за комерцијални цели“.⁷⁶ Во изменет предлог правото беше

---

⁷⁵ Schneider M., (1998) Database Directive in EU, Berkeley Technology Law Journal, Volume 13, Number 1, достапно на <https://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1189&context=btlj>, пристапено на [15.11.2019]

⁷⁶ Proposal for a Council Directive on the Legal Protection of Databases, supra n. 18, Art. 2(5) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51992PC0024&from=EN>

редефинирано како „право да се спречи неовластено извлекување“⁷⁷, додека во конечната верзија на Директивата дури и зборот „неовластено“ е изоставено. Член 7 (3) од финалната Директива потврдува дека правото стана полноправно право на интелектуалната сопственост: може да се пренесе и може да подлежи на лиценцирање.

Членот 7 (3) сугерира дека правото *sui generis* е полноправно право на интелектуална сопственост: може да се пренесе и може да биде предмет на лиценцирање. Правото *sui generis* е економско право и не може ништо да направи со нелојалната конкуренција бидејќи не го санкционира однесувањето *a posteriori*, згора на тоа, затоа што обезбедува времетраење на заштитата на базите на податоци.⁷⁸

Забележливо е дека правото на *sui generis* е инспирирано од "правото за каталози", кое го штити "лицето кое произведува каталог, табела, база на податоци или слично, во кои се компилирани голем број на информации" од неовластена репродукција на компилацијата.

"Врз основа на неговите карактеристики и историја на законодавството, правото на *sui generis* може да се квалификува како право на интелектуална сопственост кое или спаѓа во многу лабаво организираната рубрика на соседните права или како право на интелектуална сопственост од свој вид, односно навистина *sui generis*."⁷⁹ Секако, правото на *sui generis* не е авторско право.

Дистинкцијата помеѓу заштитата на базите на податоци со авторско право и *sui generis* сродно право во однос на тоа кој е носителот, како и предметот, условите и времетраењето на заштитата, се прикажани споредбено во следната табела.

---

⁷⁷ Amended proposal for a Council Directive on the Legal Protection of Databases, *supra* n. 20, Art. 10(1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51993PC0464&from=EN>

⁷⁸ Hugenholtz, P. (2016), *Something Completely Different: Europe's Sui Generis Database Right*, Chapter 9, стр. 205-222, Kluwer Law International, достапно на https://www.ivir.nl/publicaties/download/Chapter9_ILS37.pdf, пристапено на [11.11.2019]

⁷⁹ Исто, стр. 218

Табела: Споредба на заштита на бази на податоци со авторско право и со sui generis сродно право

Заштита со авторско право	Sui generis сродно право
Носител на правото	
Авторот како поединец	Изготвувачите на базата
Предмет на заштита	
Структурата на базата на податоци	Содржината на базата како целост
Услови за заштита	
Оригиналноста, уникатноста	Значителна инвестиција во изработка
Времетраење на заштитата	
За време на животот на авторот и 70 години потоа	15 години, со секое суштинско ажурирање се додаваат уште 15 години

Друга впечатлива разлика е третманот на ограничувањата и исклучоците. Додека кај правото sui generis се дозволени само неколку исклучоци, во Поглавјето за авторски права од Директивата се дозволуваат традиционално сите исклучоци пронајдени во законите за авторски права на земјите членки. Во повеќето земји членки авторските права во базите на податоци навистина ќе подлежат на истите исклучоци што постојат за „нормални“ авторски дела. Во пракса, ова несовпаѓање помеѓу два режими може да доведат до регулаторна арбитража. На пример, во холандскиот случај издавач на весници повикувајќи се на заштита на огласите за персоналот објавени во својот весник, поведе постапка против присвојување од страна на веб-страница за огласување работа, при што го убеди Судот дека весникот всушност е база на податоци и е предмет на соодветна правна заштита. Обвинетиот во овој случај не може да се повика на цитати и исклучоци за известување, за вести што би биле достапни. Судот го примени холандскиот закон за авторски права за случајот.⁸⁰

Уште една значајна разлика е времетраењето на заштитата. Додека sui generis правото ги штити базите на податоци само петнаесет години од производството или првото објавување, авторските права на базата на податоци ќе траат според Директивата за време на животот на авторот и седумдесет години потоа. Како што е наведено погоре, правата на изготвувачот на базата на податоци може да се продолжат со повторно

⁸⁰ Wegener Uitgeverij Gelderland-Overijssel BV et.al. v. Hunter Select BV, Court of Appeal Leeuwarden, 27 November 2002, AMI 2003, 59-63

инвестирање во содржината на базата на податоци. Како резултат на тоа, во пракса условите на *sui generis* правото и авторските права може всушност да се спојат.

Sui generis правото на бази на податоци е „едно од најмалку избалансираните и најпотенцијално анти-конкурентни права на интелектуална сопственост што се некогаш создадени“.⁸¹ Точно е дека, освен патентите, правото на *sui generis* е парадоксно најсилно право на интелектуална сопственост со најграничен и осомничен предмет на заштита (необработени податоци).⁸² Страв од неуспех на пазарот и хронична недоволна заштита што првично ја мотивираше потрагата по *sui generis* режимот за заштита на електронските бази на податоци го отстапи местото на создавање на „мини-монополи над информации.“⁸³

Јасно е дека главниот проблем со базите на податоци лежи во *sui generis* правото. Недостасуваат емпириски истражувања кои ќе ја адресираат корисноста од претставувањето на вакво право пред да биде воведено, а истите недостасуваат и сега.⁸⁴ Едноставно очигледно е дека требаат емпириски податоци пред да се направи нешто во врска со *sui generis* правото. И според Gervais пред да се пристапи кон зацврстување на заштитата на интелектуалната сопственост со креирање на новото *sui generis* право, изготвувачите на политики потребно е да спроведат студии со проценка на влијанието, за да обезбедат холистичка евалуација на рамификацијата на предложените нови стандарди.⁸⁵ Со оглед на тоа дека *sui generis* правото е чисто економско право, потребни се детални анализи на трошоците.⁸⁶

Неговиот генерален став е дека „одлуките да се претставуваат закони за заштита на податоците треба да се водат не според верба и шпекулации, туку според емпириски податоци.“⁸⁷

Комисијата почнува со спроведување иницијатива, согласно препораките од евалуацијата од 2005 година, за спроведување на емпириски студии со цел да се разјасни

---

⁸¹ Reichman & Samuelson (1997), стр. 81., достапно на <https://cyber.harvard.edu/property00/alternatives/reichman.html>

⁸² Derclaye, E. et al., (2008) *The Legal Protection of Databases: A Comparative Analysis*, Edward Elgar Publishing, Inc., стр.43

⁸³ Rosler D., (1995) *The European Union's proposed directive for the legal protection of databases: A new threat to the free flow of information*, High tech article, Vol10, достапно на <https://www.jstor.org/stable/24122472?seq=1>

⁸⁴ Derclaye E., (2013), *Database rights: success or failure?*, *Constructing European Intellectual Property Achievements and New Perspectives*, Monograph Book edited by Christophe Geiger

⁸⁵ Gervais, (2010), *The Political Economy of Data Protection*, *Chikago-Kent L.Rev.*, 84, стр.793

⁸⁶ Исто, стр 1165-6

⁸⁷ Исто, стр. 801

еден од најголемите недостатоци дозволени од член 13, а тоа е можноста да се кумулираат авторските права, *sui generis* и другите законски регулативи во однос на интелектуалната сопственост.

Sui generis правото е доста критикувано за можноста за обезбедување на прекумерна заштита, која не е балансирана со соодветни ограничувања. Парадоксот на *sui generis* правото е тоа што напорот што се вложува за помалку креативно право, во споредба со оригиналноста што е потребна за стекнување на авторско право, е наградено со поголема заштита.

Ова се група академици и професори кои го критикувале *sui generis* правото во своите дела: M.Davison, J.Reichman i P. Samuelson, N.Mallet-Poujol, P.B. Hugenholtz, V. Bensinger, M.Leistner, E.Derclaye, M.Block, J.Reichman, D.Gervais. Во критиките се оди толку далеку што дури ставот на Davidson е дека усвојувањето на Директивата за бази на податоци претставува грешка.⁸⁸

Според Derclaye⁸⁹ *sui generis* правото има три круцијални недостатоци. Првиот недостаток се наведува дека е во однос на исклучоците на правото кои освен што се оскудни и ограничени само за образовни и истражувачки цели, за приватна употреба, за јавната безбедност или за употреба во административната и судската пракса, исто така овие ограничувања се дополнително и опциони. Идеално, исклучоците на *sui generis* би требало да се усогласат со оние што важат за авторското право, а се применливи врз базите на податоци. Второ, периодот на заштита е неограничено обновлив, со прикажување на нова суштинска инвестиција во базата на податоци. И трето, релацијата помеѓу *sui generis* правото и другите можни начини на заштита, како договори или одредби за нелојална конкуренција, не се соодветно адресирани, при што им се овозможува преголема заштита на изготвувачите на базите на податоци. Покрај овие три недостатоци, бројни измени треба да се направат во дефиницијата на поимот база на податоци и во критериумите за суштинско инвестирање и за суштински делови од базите на податоци. Лопез⁹⁰ (2002) споменува дополнителни проблеми во врска со заштитата *sui generis*: прашањето на истекување на правото, елиминирање на правичната употреба и *de facto* вечната заштита на базите на податоци во моделот на Директивата за база на

---

⁸⁸ Davison M., (2007), Database protection: Lessons from Europe, Congress, and WIPO, Case Western Reserve L.Rev., 57, 829

⁸⁹ Derclaye E., (2013), Database rights: success or failure?, Constructing European Intellectual Property Achievements and New Perspectives, Monograph Book edited by Christophe Geiger

⁹⁰ López, A. (2002) El Impacto de la Protección de las Bases de Datos No Originales sobre los Países de América Latina y el Caribe, World Intellectual Property Organization, Geneva

податоци на Европската унија. Во однос на целите за што е воведена Директивата, недостигаат емпириски истражувања за да се воочи ефективност од нејзиното воведување, во смисла на поттик на изготвувачите да инвестираат во индустријата на бази на податоци⁹¹. Правото на база на податоци едноставно служи за ограничување на конкуренцијата во обезбедувањето информации. Европскиот суд на правдата имплицитно ја истакна оваа точка во серијата случаи што се однесуваат на фудбалски резултати, резултати на трки со коњи и така натаму. Во ваквите судски спорови, заклучокот е дека самото водење бизнис што генерира податоци не се смета за „значителна инвестиција“ за да се активира *sui generis* заштитата на базата на податоци. Следствено, од ова може да се доведе во прашање ефективност и досегот на Директивата.

6. УСОГЛАСУВАЊЕ НА ДИРЕКТИВАТА НА БАЗИ НА ПОДАТОЦИ СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ДИРЕКТИВИ

Одредбите од Директивата 96/9/ЕЗ за бази на податоци можат подобро да се усогласат со оние од другите директиви релевантни на истата тема.

Одредбите на Директивата 96/9/ЕЗ за бази на податоци и Директивата 2001/29/ЕЗ⁹² за усогласување на одредени аспекти на авторското право и сродните права во информатичкото општество се разликуваат од повеќе аспекти. На пример, исклучоците од авторските права за базите на податоци се различни од оние за авторските права во другите дела. Како последица на тоа, експертите и засегнатите страни повикуваат на усогласување, иако повеќето од земјите членки на ЕУ не усвоија посебни дефиниции за правата на базите на податоци, што повлекува примена на општите авторски права.

Евалуацијата на Директивата за базата на податоци, исто така, се справува со можните интеракции помеѓу правото на *sui generis* и Директивата за повторно користење на информации од јавниот сектор. Директивата 2003/98/ЕЗ⁹³ за повторно користење на информации од јавниот сектор доживеа трансформација и стана Директива за отворени податоци и повторно користење на информации од јавниот сектор, позната и како

---

⁹¹ Maurer S.M., Hugenholtz B., Onsrud H., (2001), Europe's Database Experiment, Science 789; James Boyle, A Natural Experiment, достапно на <http://www.ft.com/cms/s/2/4cd4941e-3cab-11d9-bb7b-00000e2511c8.html#axzz3qVIXLWLk>

⁹² Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=EN>

⁹³ Directive 2003/98/EC of the European Parliament and of the Council on the re-use of public sector information, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0098&from=en>

Директива за отворени податоци (Директива (ЕУ) 2019/1024⁹⁴) која стапи на сила на 16 јули 2019 година. Таа ја заменува Директивата за информации за јавниот сектор, исто така позната како Директива 2003/98/ЕЗ која датира од 2003 година и потоа беше изменета со Директивата 2013/37/ЕУ⁹⁵.

Европскиот Парламент и Европскиот Совет предложија легислатива за авторски права во дигиталниот пазар. Предлог регулативата за авторски права на единствениот дигитален пазар⁹⁶ е поднесена во 2016 година, по што во март 2017 година е претставен драфт извештај за регулативата пред Европскиот парламент. Сите комитети на парламентот своите мислења за оваа регулатива имаа можност да ги дадат првите месеци од 2017, а истата беше отворена за амандмани до април 2017. На 17.05.2019 година беше објавена официјалната верзија на новата Директива 2019/790⁹⁷ за авторски права и сродни права на единствениот дигитален пазар, каде се вклучени и амандманите на Директивата за бази на податоци 96/9/ЕЗ и Директивата за 2001/29/ЕЗ⁹⁸ за хармонизација на одредени аспекти од авторското право и сродните права во информатичкото општество. Во новата Директива 2019/790, Директивата за бази на податоци 96/9 се споменува 17 пати, а терминот бази на податоци се споменува 7 пати.

Директивата 2019/790 се состои од 86 образложенија и 32 члена, при што е поделена на пет наслови: општи одредби (I), мерки за прилагодување на исклучоците и ограничувањата на дигиталното и прекуграничното опкружување (II), мерки за подобрување на практиките за лиценцирање и обезбедување поширок пристап до содржината (III), мерки за постигнување функционален пазар за авторско право (IV) и крајни одредби (V).

Директивата 2019/790 има за цел модернизирање на законот за авторско право на Европската унија, земајќи ги предвид зголемените дигитални и прекугранични

---

⁹⁴ Directive (EU) 2019/1024 of the European Parliament and of the Council on open data and the re-use of public sector information, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1024&from=EN>

⁹⁵ Directive 2013/37/EU of the European Parliament and of the Council amending Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0037&from=EN>

⁹⁶ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0593&from=EN>

⁹⁷ Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0790&from=EN>

⁹⁸ Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=EN>

употреби на заштитена содржина. Земјите членки имаат рок од две години, односно до 7 јуни 2021 година, да ја спроведат оваа директива во сопственото национално законодавство.⁹⁹

Во општите одредби се споменува дека остануваат недопрени постојните правила во законодавството за авторски права, со некои исклучоци. Овие се утврдени во член 24, кој воведува измени во Директивата 96/9/ЕЗ за базата на податоци и Директивата 2001/29/ЕЗ. Амандманот за Директивата за бази на податоци се однесува на промени во:

(а) Во членот 6 (2), точката (б) се заменува со следново: „(б) кога се користи за единствена цел за илустрација за настава или научно истражување, сè додека е наведен изворот и до степен оправдан со некомерцијалната цел што треба да се постигне, без да се нарушат исклучоците и ограничувањата предвидени во Директивата (ЕУ) 2019/790 на Европскиот парламент и на Советот.

(б) Во член 9, точката (б) се заменува со следново: „(б) во случај на екстракција заради илустрација за настава или научно истражување, сè додека е наведено изворот и до степенот оправдан со некомерцијалната цел што треба да се постигне, без да се нарушат исклучоците и ограничувањата предвидени во Директивата 2019/790.“

Член 24 предвидува измени и дополнувања на Директивата за бази на податоци 96/9/ЕЗ и Директива 2001/29/ЕЗ така што постојните исклучоци и ограничувања во правото на Унијата треба да продолжат да се применуваат, вклучително и за рударење на текст и податоци, образование и истражување, сè додека не го ограничуваат опсегот на задолжителните исклучоци или ограничувања предвидени во Директивата 2019/790/ЕУ што треба да ги спроведат земјите членки во нивниот национален закон.

7. АНАЛИЗА НА ЕВАЛУАЦИИТЕ НА ВЛИЈАНИЕТО НА ДИРЕКТИВАТА ЗА БАЗИ НА ПОДАТОЦИ СПРОВЕДЕНИ И ОБЈАВЕНИ ОД ЕВРОПСКАТА КОМИСИЈА

Причините за усвојување на Директивата за бази на податоци се многубројни. Сите тие се дури вклучени во Преамбулата на Директивата за бази на податоци, а исто така, евидентно е дека СПЕУ ги заснова своите одлуки врз основа на образложенијата и духот на Директивата за базата на податоци и целта на нејзиното донесување.

---

⁹⁹ Официјална веб-страница на WIPO, објавено на 7 јуни 2019, достапно на https://www.wipo.int/news/en/wipolex/2019/article_0008.html,

По неколку години од усвојувањето на Директивата и по периодот на транспозиција во националните законодавни системи, Европската Комисија започна процес на евалуација и мерење на влијанието на усвојувањето и спроведувањето на Директивата.

7.1 ПРВА ЕВАЛУАЦИЈА НА ДИРЕКТИВАТА ЗА БАЗИ НА ПОДАТОЦИ (2005 ГОДИНА)

Првата евалуација на Директивата за бази на податоци¹⁰⁰ беше спроведена во 2005 година, девет години по усвојувањето на Директивата. Прашање е дали овој период е доволен за мерење, со оглед на тоа што првите одлуки на СПЕУ, кои несомнено имаат големо влијание, излегоа само две години порано.

Целта на евалуацијата беше да се процени дали се постигнати целите на политиката на Директивата за бази на податоци за правната заштита на базите на податоци и особено, дали креирањето на посебно право *sui generis* има негативни ефекти врз конкуренцијата. Целта на Директивата беше да се отстранат постојните разлики во правната заштита на базите на податоци преку хармонизирање на правилата што се применуваат за заштита на авторските права, заштита на инвестициите на изготвувачите на бази на податоци и да се потврди дека легитимните интереси на корисниците да пристапат до информации организирани во бази на податоци се обезбедени¹⁰¹.

Така, Директивата се обиде да создаде правна рамка со која ќе се утврдат основните правила за заштита на широк спектар на бази на податоци во информациската ера. Евалуацијата се фокусира на тоа дали Директивата успеа да воспостави и да создаде таква законска рамка. Особено, евалуацијата се фокусира на тоа дали е зголемена стапката на раст на индустријата на европски бази на податоци по воведувањето на новото право; дали корисниците на новото право произвеле повеќе бази на податоци отколку што би произлегле во отсуство на ова право; и дали обемот на правото беше изготвен на таков начин што цели на оние области каде Европа треба да ги поттикне иновациите.¹⁰²

---

¹⁰⁰ First evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, DG Internal Market and Services Working Paper, Brussels, (2005), достапно на https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/evaluation_report_legal_protection_databases_december_2005_en.pdf, пристапено на [17.8.2020]

¹⁰¹ Исто, стр. 3

¹⁰² Исто, стр. 15

Евалуацијата беше спроведена преку многу контролирана онлајн анкета испратена до 500 европски компании и организации инволвирани во индустријата на производство на бази на податоци, каде се добиени 101 одговор и тоа претежно од приватниот сектор. Исто така, за потребите на евалуацијата, се користат информациите достапни на Gale Directory of Databases (GDD), најголемиот постоечки директориум на бази на податоци со статистички податоци што укажуваат на раст на глобалната индустрија за бази на податоци од 1970 година.

Во продолжение, евалуацијата обезбедува елаборати за следниве критериуми: елиминација на разликите во правната заштита на авторите на базите на податоци; стимулирање на создавање база на податоци со помош на *suí generis* право; заштита на легитимни интереси на законски корисници; зголемување на производството на бази на податоци во ЕУ во споредба со САД; мерки; влијанија; дали Директивата ги елиминираше разликите што постоеле меѓу земјите членки во правната заштита на базите на податоци; спроведување на транспозиција во националните закони; примена на Директивата од страна на националните судови и органи; мислење на засегнатите страни; дали толкувањето на СПЕУ за опфатот на правото *suí generis* девалвирало униформни нивоа на заштита постигнати за „неоригинални“ бази на податоци; дали обезбедувањето унифицирана заштита во сите земји членки ги поттикна инвестициите во создавањето бази на податоци; раст на целокупниот информативен пазар на ЕУ; инвестициите во бази на податоци - мислењето на производителите на бази на податоци.

На прашањето: Дали Директивата ги елиминираше разликите што постојат меѓу земјите членки во правната заштита на базите на податоци, Евалуацијата го дава следниов заклучок:

Директивата е имплементирана во законодавството на 25-те земји членки и земјите членки на ЕФТА.

Толкувањето на прецизниот опфат на правото *suí generis* се покажа како тешко, особено затоа што немаше надлежност да има споредлив правен инструмент пред воведувањето на оваа нова форма на заштита. На тој начин, одредбите *suí generis* предизвикаа значителна правна неизвесност, како на ниво на ЕУ така и на национално ниво.

Обемот на одредбата беше сериозно скратена во низа пресуди донесени од страна на СПЕУ во ноември 2004 година. Ова, барем во однос на изготвувачите на бази на податоци кои ги „создаваат“ податоците и информациите што ги сочинуваат

нивните бази на податоци, ја намалија заштитата за „неоригинални“ бази на податоци. Мнозинството од испитаниците сметаат дека, по пресудите на СПЕУ, помалку бази на податоци ќе бидат заштитени со правото sui generis.

Сепак, дел од испитаниците во онлајн истражувањето на услугите на Комисијата веруваат дека заштитата на базите на податоци е посилен отколку пред усвојувањето на Директивата.

На прашањето „Дали обезбедувањето униформна заштита во сите земји членки ги поттикнува инвестициите во создавањето бази на податоци?“ Евалуацијата го дава следниот заклучок:

Воведена за стимулирање на производството на бази на податоци во Европа, заштитата sui generis нема докажано влијание врз производството на бази на податоци.

Според Gale Directory of Databases (GDD), бројот на записи во базата на податоци од ЕУ изнесувал 3095 во 2004 година, во споредба со 3092 во 1998 година, кога првите земји членки ја спровеле заштитата sui generis во националните закони.

Вреди да се забележи дека бројот на записи во бази на податоци е намален токму затоа што повеќето од ЕУ ја имплементирале Директивата во националните закони во 2001 година. Во 2001 година имало 4085 ЕУ записи, додека во 2004 година имало само 3095.

„Сепак, европските издавачки и индустрии за бази на податоци тврдат дека sui generis заштита е од клучно значење за континуираниот успех на нивните активности. 7596 од испитаниците во онлајн истражувањето на услугите на Комисијата се свесни за постоењето на правото sui generis; меѓу нив, 8096 се чувствуваат „заштитени“ или „добро заштитени“ со такво право. 90% сметаат дека заштитата на базите на податоци на ниво на ЕУ, наспроти национално ниво, е важна и 65% сметаат дека денес правната заштита на базите на податоци е поголема од претходното усогласување.“¹⁰³

Прашањето „Дали е заштитен балансот помеѓу легитимните интереси на производителите и законските корисници на бази на податоци?“ беше одговорено на следниот начин:

Повеќето носители на право (главно издавачи) сметаат дека Директивата го заштитува балансот на интересите на имателите на права и корисниците; сепак,

---

¹⁰³ Исто, стр. 25

двостепениот пристап на Директивата и сложеноста на режимот „*sui generis*“ може да предизвикаат конфузија меѓу одредени корисници, особено академската и научната заедница. Сепак, толкувањето на СПЕУ може да го смири стравот од оние кои верувале дека Директивата ќе заклучи информации што инаку се достапни на јавноста, барем во однос на оние бази на податоци што содржат податоци „креирани“ од самиот производител на бази на податоци.¹⁰⁴

И последното прашање што треба да се анализира. „Дали производството на податоци во ЕУ се зголеми во споредба со САД?“

Повеќето испитаници на онлајн анкетата сметаат дека правото *sui generis* ѝ помогна на Европа да ги достигне САД во однос на инвестициите, но, истовремено, правото *sui generis* не помогна значително да се подобри глобалната конкурентност на европскиот сектор на бази на податоци. Податоците земени од GDD откриваат дека економскиот јаз со САД не е намален.¹⁰⁵

Врз основа на овие одговори и анализи за спроведувањето и влијанието на Директивата за бази на податоци, повеќе од очигледно е дека Директивата за бази на податоци, од аспект на 2005 година кога е извршена оваа евалуација, не дава ефект во однос на наведените посакувани цели поради кои беше усвоена. Директивата за бази на податоци има недостаток на јасност во однос на релевантните одредби од текстот, што е најважно поврзано со значењето и поимот *sui generis* право, што го отежнува разбирањето. Покрај тоа, не постојат никакви факти кои ќе докажат дека усвојувањето на Директивата за бази на податоци донесе некоја економска предност и влијание во информатичката индустрија, ниту пак го стимулира зголемувањето на производството на базите на податоци.

Конечно, Евалуацијата обезбедува неколку опции како можни правци на продолжување по оваа евалуација:

- прва опција-укинување на целата Директива,
- втора опција-повлекување на правото *sui generis*,
- трета опција-изменување и дополнување на *sui generis* одредбите, и
- последна опција-зачувување на *status quo*.¹⁰⁶

Извештајот од Првата евалуација на Директивата на база на податоци, покажува дека еден од столбовите на евалуацијата, поврзан со прашањето дали е постигнато

---

¹⁰⁴ Исто, стр. 22

¹⁰⁵ Исто, стр. 23

¹⁰⁶ Исто, стр. 25

одредено ниво на хармонизација меѓу земјите членки на ЕУ, очигледно е една од целите што е најмногу постигната. Меѓутоа, останатите релевантни причини поради кои беше усвоена оваа директива сè уште не даваат резултати, а тие се: да се зголеми конкурентноста на информативниот пазар на ЕУ во САД и да се зголеми производството на бази на податоци. Во оваа констатација потребно е да се потенцира извесна значителна несигурност, зашто статистиките од GDD се единствените емпириски податоци достапни во фазата на проценка на напредокот на производството на бази на податоци. Од оваа причина, во Извештајот е наведена неопходноста од понатамошна емпириска анализа пред да се донесат цврсти заклучоци за политиката дали може да се извлече корисноста на Директивата во развојот на европската продажба на бази на податоци¹⁰⁷.

7.2 ВТОРА ЕВАЛУАЦИЈА НА ДИРЕКТИВАТА ЗА БАЗИ НА ПОДАТОЦИ (АПРИЛ 2018 ГОДИНА)

Втората евалуација на Директивата за бази на податоци¹⁰⁸ беше објавена од Европската комисија на 25 април 2018 година. Втората евалуација беше направена и издадена со цел да се процени дали наодите од претходната евалуација сè уште важат за усогласување на законите за бази на податоци, влијанието на правото на *suī generis* за производство на бази на податоци и балансот меѓу правата и интересите на изготвувачите на бази на податоци и корисниците.

Евалуацијата беше спроведена во периодот март 2017 - март 2018 година и ги заснова своите наоди на неколку алатки: студија за поддршка на евалуацијата, консултации на заинтересираните страни (онлајн јавни консултации, онлајн анкета, длабински (полуструктурирани) интервјуа со експерти за Директивата за бази на податоци, работилница за заинтересирани страни и *ad hoc* состаноци) и преглед на литература.

Наспроти Првата евалуација, Втората евалуација елаборира и оценува други дополнителни критериуми, како што се: ефикасност, релевантност, кохерентност и додадена вредност на ЕУ од Директивата за бази на податоци, анализирајќи дали таа останува погодна за целта во новата правна, економска и технолошка

---

¹⁰⁷ Исто, стр. 19

¹⁰⁸ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases By European Commission, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5e9c7a51-597c-11e8-ab41-01aa75ed71a1>, пристапено на [17.8.2020]

средина. За таа цел, освен Финалниот извештај од евалуацијата¹⁰⁹, објавено е и Извршно резиме¹¹⁰, пропратено со седум анекси и тоа: анекс 1 - Правна анализа¹¹¹, анекс 2 - Економска анализа¹¹², анекс 3 - Онлајн анкета¹¹³, анекс 4 - Интервјуа¹¹⁴, анекс 5 - Работилница¹¹⁵, анекс 6 - Имплементација на Директивата 96/9/ЕЗ во земјите членки¹¹⁶ и анекс 7 - Библиографија¹¹⁷.

Во финалниот извештај се наведени размислувања за изведбата на Директивата за база на податоци во однос на нејзините цели, потоа е претставена анализа на трошоците и придобивките предизвикани од Директивата за бази на податоци во тековните правни и економски контексти, следно се претставени интеракциите на Директивата за бази на податоци во однос на другите средства за заштита на базите на податоци, како и во однос на најновите технолошки достигнувања, при што се потенцира важноста на правната заштита на базите на податоци на европско ниво. На крајот од Извештајот се наведуваат можните реформи на Директивата за база на податоци.

Ефективноста на правото *suī generis*, како средство за стимулирање инвестиции во бази на податоци, останува недоказана и многу оспорувана. Како последица на тоа, значителен дел од анкетираниите предложиле негово укинување. Сепак, повеќето

---

¹⁰⁹ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Final report, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5e9c7a51-597c-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>

¹¹⁰ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Executive summary, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/810f78e9-5a48-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>

¹¹¹ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Annex 1: In-depth analysis of the Database Directive, article by article, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2d1f5a77-5982-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>

¹¹² Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Annex 2, Economic analysis, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f10f8ee0-597e-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>

¹¹³ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Annex 3, Results of the online survey, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/91464f15-5980-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>

¹¹⁴ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Annex 4, In-depth interviews, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bb5812d4-597f-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>

¹¹⁵ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Annex 5, Workshop, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/68798e76-5981-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>

¹¹⁶ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Annex 6, Country grids, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/244f227a-597d-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>

¹¹⁷ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, Annex 7, Bibliography, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/045aa250-597e-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>

изготвувачи на бази на податоци кои учествувале на работилницата организирана во контекст на студијата, се изјасниле дека *sui generis* правото е ефикасно средство за заштита на базите на податоци што често се користи заедно со други средства за заштита, како што се договорните услови, авторските права и технолошките мерки¹¹⁸. Од економска перспектива, спроведено е истражување со заинтересираните страни во проценката на придобивките и трошоците што Директивата за базата на податоци ги донесе за различните групи. Што се однесува до корисниците, најзначајната придобивка од Директивата за бази на податоци е правната сигурност во користењето бази на податоци - 53,3% од корисниците учесници ја оценија како висока или умерена користа на Директивата.¹¹⁹ Во однос на трошоците, испитаниците се изјасниле за незначителни трошоци. Поконкретно, според спроведената економска анализа, 28% од испитаниците немаат дополнителни трошоци и ниту еден од нив нема високи трошоци поради Директивата за бази на податоци. Само приближно 20% од нив доживеале умерени трошоци при пребарување податоци и бази на податоци, како и административни трошоци¹²⁰. Во отсуство на кој било друг извор на квантитативни економски податоци за придобивките и трошоците што корисниците ги искусиле од Директивата за бази на податоци, одговорите на учесниците во истражувањето сугерираат дека корисниците имаат прилично ниски економски трошоци и умерени правни придобивки.

Според тоа, Директивата за базата на податоци може да се оцени дека обезбедува релативно добар исход од односот на трошоци наспроти придобивки за испитаниците. Сепак, влијанието на трошоците во однос на придобивките од Директивата во поширокиот контекст на економијата на податоци останува непознато. Исто така, и влијанието на *sui generis* правото, на макроекономско ниво, на нивоата на инвестиции и на европската конкурентност, останува тешко мерливо.¹²¹

Правната анализа ја нагласува потребата за усогласување помеѓу правото на *sui generis* и правото за нелојална конкуренција. Друга можност би била да се задржи правото на *sui generis* и едноставно да се додаде во членот 13 дека е невозможно да се кумулира паразитирањето со правото *sui generis*, од причини што негативно влијае на

---

¹¹⁸ Executive summary, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/810f78e9-5a48-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, стр.1

¹¹⁹ Annex 2, Economic analysis, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f10f8ee0-597e-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, стр. 16

¹²⁰ Исто, стр.17

¹²¹ Executive summary, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/810f78e9-5a48-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, стр.2

функционирањето на внатрешниот пазар и слободното движење на стоки и услуги доколку базите на податоци можат да добијат заштита од sui generis преку одредби од законот за нелојална конкуренција. На тој начин се добива презаштитено право со тоа што се штити двапати инвестицијата во собирање, верификација или презентирање на содржината на базата на податоци. Овој предлог за измени и дополнувања на sui generis правото може да биде поефикасен отколку идејата да се усогласуваат сите закони за нелојална конкуренција¹²².

Следна загриженост за опстанокот на Директивата за бази на податоци се однесува на фактот што таа обезбедува застарена правна рамка која повеќе не е во согласност со последните технолошки достигнувања и со новите активности во индустријата за бази на податоци. Учесниците на работилницата организирана во контекст на Студијата, известува дека одредбите од Директивата за бази на податоци не ги земаат предвид следните случувања: продолжена и интензивна употреба на интернет и зголемување на економската вредност на податоците; разлика помеѓу вложениот напор за различни задачи поврзани со базата на податоци (на пример, креирање податоци, собирање, уредување, ажурирање, одржување, објавување); агрегација на податоци и обемни бази на податоци (Big Data); автоматско генерирање податоци; и напредни пресметковни методи за анализа, информации и донесување одлуки.¹²³ Посебен детален осврт на ова прашање за правната заштита на машински генерираните бази на податоци е претставен во вториот дел од овој труд за степенот на влијание на дигиталното општество врз интелектуалната сопственост на базите на податоци.

Иако усогласувањето на заштитата на базите на податоци низ земјите на ЕУ се смета за една од главните придобивки од Директивата за бази на податоци, правната анализа открива дека нејзините одредби би можеле подобро да се усогласат со одредбите од другите директиви релевантни за истата тема. Исто така, правната анализа открива дека голем број одредби во Директивата за бази на податоци се нејасни, како на пример одредбите кои се однесуваат на поимот „значителни“ инвестиции; концептите на „суштинска“ и „несуштинска“ екстракција и повторно користење.¹²⁴

---

¹²² Annex 1: In-depth analysis of the Database Directive, article by article, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2d1f5a77-5982-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, стр. 126

¹²³ Executive summary, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/810f78e9-5a48-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, стр.3

¹²⁴ Annex 1: In-depth analysis of the Database Directive, article by article, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2d1f5a77-5982-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, стр. 72

Со оглед на докажаните ограничени позитивни ефекти од Директивата за база на податоци, Европската комисија не треба да го занемари нејзиното укинување. Но, доколку Европската комисија одлучи за опстанок на Директивата за бази на податоци, може да размисли за можни измени, така што ќе придонесе подобро за постигнување на своите цели во сегашниот правен и економски контекст.¹²⁵

Како еден предлог за менување на Директивата е амандманот во однос на воведувањето на барање за регистрација. Изготвувачите на бази на податоци кои бараат заштита преку *suī generis* сродното право, со тоа ќе појаснат дека тие бараат такво право. Европската комисија можеби ќе сака да го разгледа таквиот амандман, бидејќи може да одговори на загриженоста за неизвесноста и недостатокот на информации, како и да се осигура дека *suī generis* правото е подобро насочено (кон неговата примарна цел), така што ќе биде достапно само за оние кои им треба.¹²⁶

И во однос на времетраењето на *suī generis* правото, Европската комисија можеби ќе сака да го разгледа предлогот за скратување на рокот на заштита на пет години и да овозможи обновување на заштитата *ad infinitum*, за што би била потребна регистрација и депозит. Покрај тоа, на јавните консултации е согледано дека во случај кога корисникот платил за да има пристап до податоците, а во меѓувреме податоците се ажурираат од изготвувачот на базата на податоци и тој добива нов термин на заштита, корисникот сепак треба да има право на пристап до „неажурираните“ податоци за кои е извршено плаќањето. Исто така, на корисниците на базите на податоци ќе им се гарантира пристап до депозитот на старите бази на податоци што се јавно достапни.¹²⁷

Како заклучок, брзите и тековни технолошки промени покренуваат голем број правни прашања што би станале особено проблематични доколку сегашната судска практика која ги исклучува базите на податоци генерирани од машини и сензори од опсегот на *suī generis* правото, не го смени пристапот. Треба да се разјаснат поимите за изготвувач на бази на податоци, законски корисник на бази на податоци и поимот на значителни инвестиции. Доколку Европската комисија одлучи да ја измени Директивата за бази на податоци за да ги даде овие одговори, можеби ќе треба внимателно да разгледа кои опции се најсоодветни за да се обезбеди и подобри конкурентноста на европските

---

¹²⁵ Executive summary, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/810f78e9-5a48-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, стр.5

¹²⁶ Annex 1: In-depth analysis of the Database Directive, article by article, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2d1f5a77-5982-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, стр. 113

¹²⁷ Исто, стр. 101

(дигитални) индустрии, со цел да се зачува балансот помеѓу соодветните интереси на корисниците и изготвувачите на базите на податоци¹²⁸.

8. АНАЛИЗА НА СПРОВЕДЕНО ИСТРАЖУВАЊЕ ВО ОДНОС НА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ДИРЕКТИВАТА 96/9/ЕЗ

За потребите на истражувачката работа во овој труд во однос на анализа на состојбата на правната регулатива на базите на податоци во различни правни системи, испратен е прашалник до парламентите на 50 држави, членки на Европскиот центар за парламентарни истражувања и документација (ЕСPRD). Заедно со прашалникот се достави и модел на одговор каде се опишува состојбата на правниот систем во Република Северна Македонија.

Во ова поглавје ќе се претстават добиените одговори на првото прашање кое се однесува на начинот како е регулирана заштитата на базите на податоци во националните легислативи, односно начинот на кој е имплементирана Директивата 96/9/ЕЗ за база на податоци во земјите членки на ЕУ.

Моделот на одговор од Република Северна Македонија:

1. Законот за авторско право и сродни права од 1996 година во Северна Македонија вклучува само една одредба што се однесува на базите на податоци, во членот 7 каде што базите на податоци се регулирани како „збирки на дела“. Со измените и дополнувањата на Законот за авторско право и сродни права, донесени во 2005 година, се спроведе усогласување на македонскиот закон за авторско право во однос на базите на податоци со Директивата 96/9/ЕЗ. Покрај членот 7, измените и дополнувањата од 2005 година пропишаа нов член 7а, кој дава дефиниција за база на податоци во согласност со Директивата за базата на податоци. Дополнително, измените и дополнувањата од 2005 година пропишаа нов дел за правото на заштита на *suī generis*. Измените и дополнувањата на Законот за авторско право и сродни права од 2007 година не се однесуваат на базите на податоци. Во 2010 година, македонскиот парламент го донесе новиот Закон за авторско право и сродни права, без измени во одредбите за заштита на базата на податоци, што е во сила и денес.

Од 29 добиени одговори, 20 се од земји членки на ЕУ. Останатите седум членки на ЕУ кои не доставија одговор на прашалникот се: Белгија, Бугарија, Данска, Ирска, Италија,

---

¹²⁸ Executive summary, (2018), достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/810f78e9-5a48-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, стр. 7

Литванија и Малта. Со цел да се направи анализа на процесот на имплементација на Директивата за бази на податоци во сите земји членки на Европската унија, за седумте земји кои не доставиле одговор во однос на ова прашање, спроведено е дополнително истражување за начинот на имплементација.

Следната табела претставува компаративен приказ на доставените одговори од земјите членки на Европската Унија и спроведеното дополнително истражување за начинот на имплементација на Директивата за бази на податоци во сите земји членки на ЕУ.

Земји кои одговориле на прашалникот	Имплементација на Директивата 96/9/ЕЗ во земјите членки на ЕУ
Австрија	Одредбите од Директивата 96/9/ЕЗ се имплементирани во австриското законодавство со амандмани на Федералниот закон за авторско право од 1997 година (Federal Copyright Act ¹²⁹ §§ 40f – 40h and 76c – 76e)
Албанија	Заштитата на државните бази на податоци е регулирана со Закон бр. 10 325, од 23.9.2010, „За државни бази на податоци“ ¹³⁰
Хрватска	Закон за авторски права и сродни права (Службен весник Narodne novine бр. 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17 и 96/2018; Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima ¹³¹ ZAPSP)
Холандија	Посебен законски акт Dutch Database Act, Databankenwet ¹³² (Stb. 1999, No 303), од 8 јули 1999 година
Естонија	Закон за авторско право ¹³³ (Поглавје VIII1) Дополнително , базите на податоци основани од државата, локалните самоуправи или други лица во јавното право или лица во приватно право што вршат јавни должности се регулирани според Законот за информации за јавност (Поглавје 51)
Финска	со измени и дополнувања на Законот за авторски права ¹³⁴ (404/1961) 1 и Кривичниот законик (39/1889) Дополнително , покрај одредбите од Директивата, во Финска постои заштита на каталог кој ги штити базите на податоци составени од голем број информации

¹²⁹ Federal Act on Copyright in Works of Literature and Art and on Related Rights (Copyright Act), достапно на германски јазик на

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001848>

¹³⁰ Преземено од официјална веб-страница на Националната агенција за информатичко општество, легислатива <https://akshi.gov.al/legislacion/>, Закон за државни бази на податоци, достапно на албански јазик на https://akshi.gov.al/wp-content/uploads/2018/03/ligji_10325_per_databazat.pdf

¹³¹ Преземено од Интернет проект за база на прочистени текстови на хрватски закони, достапно на <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>

¹³² Преземено од Official Gazette of the Kingdom of the Netherlands 1999, 303, објавено на 20 јули 1999, достапно на <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-1999-303.html>

¹³³ Преземено од Riigi Teataja (State Gazette of the Republic of Estonia), достапно на <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/519062017005/consolide>

¹³⁴ Преземено од Finlex онлајн базата на Финското Министерство за правда, достапно на <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1961/en19610404>

Франција	Законот бр. 98-536 ¹³⁵ од 1 јули 1998 година, стапи во сила на 1 јануари 1998
Германија	Помошно сопственичко право (Leistungsschutz-recht) регулирано со деловите 87a и натаму од Законот за авторски права ¹³⁶ (Urheberrechtsgesetz)
Грција	Со измени на L.2121/1993 ¹³⁷ за интелектуална сопственост, сродни права и културни прашања
Кипар	Амандмани од 2002 година на Закон за интелектуална сопственост и сродни права ¹³⁸ (128 (I) / 2002, Дел 7C. Правна природа на авторските права, целосна или специфична, на база на податоци)
Латвија	Латвиски Закон за авторско право (Autortiesību likums ¹³⁹)
Луксембург	Со изменетиот закон од 18 април 2001 година за авторски права, соседни права и бази на податоци (Loi du 18 avril 2001 sur les droits d'auteur, les droits voisins et les bases de données ¹⁴⁰)
Полска	Закон за заштита на бази на податоци (Ustawa o ochronie baz danych ¹⁴¹) од 27 јули 2001 година
Португалија	со посебна Уредба-закон бр. 122/2000 (Decreto-Lei n.º 122/2000 ¹⁴²), од 4 јули 2000 година, за заштита на бази на податоци Со цел да се спречат пропусти во толкувањата, беше одлучено да се создаде овој специфичен режим за заштита на базата на податоци, покрај Кодексот за авторски права и сродни права.
Романија	Со Закон за авторски права и сродни права бр. 8/1996 од 14 март 1996 година (Lege privind dreptul de autor si drepturile conexe No. 8/1996 ¹⁴³), стапи во сила на 25 јуни 1996 година
Словачка	Дел IV од Законот за авторско право 185/2015 Coll. ¹⁴⁴

¹³⁵ Преземено од Légifrance; официјална веб-страница на Француската влада за објава на легислативата, достапно на <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000573438/>

¹³⁶ Преземено од Gesetze-im-internet официјална веб-страница на Министерство за правда, достапно на <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/>

¹³⁷ Преземено од официјалната веб-страница на Hellenic Copyright Organization (OPI), достапно на <https://www.opi.gr/index.php/en/library/law-2121-1993>

¹³⁸ Преземено од CyLaw веб-страницата на PAN-Cypriot Bar Association, достапно на http://cylaw.org/nomoi/enop/ind/1976_1_59/section-sc3ecb94aa-35c8-023d-20ac-635af9279aa6.html

¹³⁹ Преземено од Likumi, легислативен Интернет портал на Република Латвија, достапно на <https://likumi.lv/ta/en/en/id/5138-copyright-law>

¹⁴⁰ Преземено од Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg, достапно на <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2001/04/18/n2/jo>

¹⁴¹ Преземено од Internetowy System Aktów Prawnych - ISAP, онлајн база на Полската легислатива, достапно на <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20011281402>

¹⁴² Преземено од DRE Diário da República Eletrónico, електронски Службен весник на Португалија, достапно на <https://dre.pt/web/guest/pesquisa/-/search/300833/details/maximized?perPage=50&q=Lei+n.%C2%BA+10%2F97>

¹⁴³ Преземено од WipoLex базата на податоци за легислативата од областа на интелектуална сопственост, достапно на <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ro/ro007en.pdf>

¹⁴⁴ Преземено од порталот за интелектуална сопственост на Министерството за култура во Република Словачка, достапно на https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/documents/10181/0/AZ_eng.pdf/6e15222a-dd9d-409e-af59-28d5841b4e0a

Словенија	Закон за авторско право и сродни права од 30 март 1996, Службен весник бр.16/07 на РС (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah ¹⁴⁵ , ZASP, Uradni list RS, št. 16/07)
Шпанија	Закон 5/1998, од 6 март 1998 Во насока на поголема законодавна ефикасност транспонирањето на Директивата е направено директно во ревидираниот текст на Законот за интелектуална сопственост ¹⁴⁶ , одобрен со Кралската законодавна уредба од 12 април 1996 година
Шведска	Со Дел 49 во Законот за авторски права во литературни и уметнички дела ¹⁴⁷ (1960: 729) Шведската регулатива нуди поширока заштита отколку што предвидува Директивата 96/9/ЕЗ. Според Дел 49 од Законот за авторски права во литературни и уметнички дела, правото вклучуваа каталози, табели или други збирки каде се собрани голем број информации или се резултат на значителна инвестиција.
Унгарија	Законот LXXVII од 2001 за измени и дополнувања на Законот за авторско право ¹⁴⁸
Чешка	Закон бр. 121/2000 од 7 април 2000 година, за авторски права и сродни права и за измени и дополнувања на одредени акти (Закон за авторски права) ¹⁴⁹
Дополнително истражување за земјите членки кои не одговориле на прашалникот	Имплементација на Директивата 96/9/ЕЗ во земјите членки на ЕУ
Белгија	Закон од 19 април 2014 година ¹⁵⁰ , вметнување на Книга XI „Интелектуална сопственост“ во Кодексот за економско право
Бугарија	Закон за авторско право и сродни права (Закон за авторското право и сродните му права ¹⁵¹), Глава 11а ДВ, бр. 77 од 2002, во сила од 1 јануари 2003 година
Данска	Закон за авторски права (Danish Copyright Act DCA ¹⁵²) - транспонирана Директивата со Консолидиран акт број 706 од 29 септември 1998 година и Законот за имплементација бр. 407 на 26 јуни 1998 година

¹⁴⁵ Преземено од правно-информациониот систем на Република Словенија, PIS, Pravno-informacijskega sistema, достапно на <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO403>

¹⁴⁶ Преземено од официјалната веб-страница на шпанската влада (Gobierno de España), достапно на <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1996-8930>

¹⁴⁷ Преземено од WipoLex базата на податоци за легислативата од областа на интелектуална сопственост, достапно на, <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/18529>

¹⁴⁸ Преземено од UAIPIT, интернационален портал за индустриска и интелектуална сопственост на Универзитетот во Аликанте, достапно на https://www.uaipit.com/uploads/legislacion/files/0000005704_Act%2076_1999.pdf

¹⁴⁹ Преземено од WipoLex базата на податоци за легислативата од областа на интелектуална сопственост, достапно на <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/19501>

¹⁵⁰ Преземено од UAIPIT, интернационален портал за индустриска и интелектуална сопственост на Универзитетот во Аликанте, достапно на <https://www.uaipit.com/en/documents-record/?/5778/law-of-april-19-2014-inserting-book-xi-intellectual-property-to-the-code-of-economic-law-and-specific-provisions-to-the-book-xi-in-books-i-xv-and-xvii-of-the-code>

¹⁵¹ Преземено од Lex, бугарски правен портал, достапно на <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2133094401>

¹⁵² Преземено од WipoLex базата на податоци за легислативата од областа на интелектуална сопственост, достапно на <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/1146>

Ирска	Закон за авторски права и сродни права 2000 година (CRRA ¹⁵³), во сила од 1 јануари 2001 година
Италија	Директивата е транспонирана во италијанскиот закон за авторски права со законодавниот декрет бр.169 на 6 мај 1999 година (Decreto legislativo 6 maggio 1999, n. 169 ¹⁵⁴)
Литванија	Закон за авторски права и сродни права бр. VIII-1185 од 18 мај 1999 година (Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas VIII-1185 ¹⁵⁵)
Малта	Закон за авторско право, Поглавје 415 од Законот на Малта (Liġijiet ta' Malta ¹⁵⁶)

За усогласување на Директивата за бази на податоци 96/9/ЕЗ со националните законодавства во земјите членки на ЕУ, анализата на истражувањето покажува дека одредбите од Директивата се спроведени од страна на сите членки на ЕУ, и во повеќето случаи тоа се прави со измени и дополнувања на постојниот закон за авторско право. Само холандскиот парламент одговори дека тие имаат посебен закон. Следно заклучно согледување е дека во два случаи има поширока заштита отколку што предвидува Директивата 96/9/ЕЗ. Во случајот Финска и Шведска, покрај значителната инвестиција потребна за заштита на базите на податоци, постои и дополнителна заштита на каталог кој штити бази на податоци во кои се собрани голем број на информации. Дополнително, во Естонија, базите на податоци воспоставени од државата, локалните самоуправи или други лица во јавното право или лица од приватно право што вршат јавни должности се регулирани со Законот за јавни информации.

9. ПРАВНА РАМКА ЗА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ ВО МАКЕДОНСКОТО ПРАВО

Во насока на заокружување на ова поглавје за генезата на правната заштита на базите на податоци, следи рекапитулар на досегашните излагања: претставени се факторите кои доведоа до потребата за правна заштита на базите на податоци, следно е претставен развојот на правната заштита со воведување на Директивата за базите на

¹⁵³ Преземено од electronic Irish Statute Book (eISB), достапно на <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2000/act/28/enacted/en/html>

¹⁵⁴ Преземено од WipoLex базата на податоци за легислативата од областа на интелектуална сопственост, достапно на <https://wipoLex.wipo.int/en/legislation/details/2577>

¹⁵⁵ Преземено од WipoLex базата на податоци за легислативата од областа на интелектуална сопственост, достапно на <https://wipoLex.wipo.int/en/legislation/details/15422>

¹⁵⁶ Преземено од Legizlazzjoni Malta, портал за легислатива на Малта, достапно на <https://legislation.mt/eli/cap/415/eng/pdf>

податоци и нејзината евалуација, а потоа е претставена правната природа на новото *sui generis* право. Следствено на ова, се наметнува потребата од претставување на правната рамка за предметот на истражување, односно базите на податоци, во македонското право.

Во претходниот дел каде е претставен развојот на правната заштита на базата на податоци во македонското законодавство, претставен е поимот база на податоци и детално е анализирана **двостепената заштита на базите на податоци** со авторско-правна заштита и/или со *sui generis* сродното право за изготвувачите на базите на податоци¹⁵⁷. Значи, според член 15 од ЗАПСП, базата на податоци „е збирка на податоци, доколку е подредена по определен систем или метод, кон чии елементи може да се пристапува индивидуално преку електронски или други средства“. Ова дефинирање на поимот база на податоци се однесува на збирки податоци или други материјали кои се подредени на систематски или методичен начин, при што пристапот до елементите не зависи од медиумскиот носач, односно базите на податоци не мора да бидат достапни само по електронски пат (законодавецот оперира со терминот „може“¹⁵⁸). Ваквото дефинирање на поимот бази на податоци овозможува заштита и на неелектронските збирки на податоци.

Во овој дел детално ќе се претстават **субјектите на правната заштита**: авторот, изготвувачот на база на податоци и законскиот корисник на правната заштита, потоа ќе се анализира содржината и начинот на стекнување, презентација и верификација на истата, како и начините на повреда на правната заштита во смисла на екстракција или неовластено извлекување. За таа цел, најпрво треба да се објасни што претставува авторско дело, а паралелно треба да се претстават и предметите на сродните права.

Според споменатиот Закон за авторско право и сродни права од македонското законодавство, авторското дело е индивидуална и интелектуална творба од областа на книжевноста, науката, уметноста и од други области на творештвото, независно од видот, начинот и формата на изразување¹⁵⁹. Законот како авторски дела ги смета делата од книжевноста, литературата, музичката, ликовната и применетата уметност,

---

¹⁵⁷ Иако новиот Закон за авторско право и сродни права од 2010 година го изостави терминот „*sui generis*“, сепак се нормира правото на изготвувачот на база на податоци како посебно сродно право, независно од авторско-правната заштита на базите на податоци

¹⁵⁸ Група автори од Правен факултет Јустинијан Први Скопје, (2007), Авторско право и сродни права-коментар и прилози, Темпус заеднички Европски проект: КОН ЕУ стандарди за авторско право и сродни права, стр.213

¹⁵⁹ Член 3 став 1 од ЗАПСП од 2005 година, односно Член 12 став 1 Поим за авторско дело од ЗАПСП од 2010 година

каде базите на податоци не се споменати во овој дел на таксативно наведување на авторските дела. Базата на податоци е уредена како авторско дело во посебен член од ЗАПСП¹⁶⁰.

Сродните права на авторското право се појавуваат со развојот на новите технологии и медиуми во областа на кинематографијата, радиото, телевизијата и сл. Според ЗАПСП предмети на сродни права се изведбите на уметниците - изведувачи, фонограмите на произведувачите на фонограми, видеограмите на филмските продуценти, програмите на радио-телевизиските организации, изданијата на издавачите и базите на податоци на нивните изготвувачи¹⁶¹.

Значи, под авторски дела се подразбираат сите оригинални творби од уметноста, науката и книжевноста коишто имаат некоја надворешна манифестациона форма, додека под сродни права на авторските права се подразбираат правата на изведувачите над своите изведби, правата на фонограмските продуценти, правата на филмските продуценти, правата на радио-телевизиски организации, правата на издавачите и правата на базите на податоци.

Субјекти и носители на авторско право

Еден од субјектите кој ужива авторско-правна заштита е **авторот**, Авторот, според членот 17 од ЗАПСП, е физичко лице кое го создало авторското дело.

Ако во создавањето на авторското дело, во случајов база на податоци, учествувале повеќе лица, на сите лица им припаѓа неделивото авторско право на базите на податоци.

Во случајов тие лица се нарекуваат **коавтори** на базата на податоци. Како и кај сите авторски дела кои настанале во соработка со две или повеќе лица, и кај базите на податоци уделот на одделните коавтори се определува во согласност со придонесот што секој од нив го дал во создавањето на авторското дело¹⁶².

Во случај кога авторското дело е **создадено во работен однос**, се смета дека материјалните права на базите на податоци, како и на компјутерските програми, неограничено се пренесени на работодавачот, доколку со договор поинаку не е определено. Ова е наведено како исклучок од авторското право на дело создадено во

---

¹⁶⁰ Член 7 од ЗАПСП од 2005 година каде истовремено како самостојни авторски дела заштитени се и преработките на авторските дела и на делата од народното творештво, збирките на авторски дела и базите на податоци, односно Член 15 став 1 Бази на податоци од ЗАПСП од 2010 година.

¹⁶¹ Член 118 од ЗАПСП од 2005 година, односно Член 99 Предмети на сродни права од ЗАПСП од 2010 година

¹⁶² Член 19 став 4 од ЗАПСП од 2010 година

работен однос¹⁶³, каде материјалните права на авторот на тоа дело, исклучиво му се пренесени на работодавачот за време од пет години по завршувањето на делото, доколку со колективен договор, односно со договор за работа поинаку не е определено.

Авторското дело е неразделно врзано за личноста на авторот. Тоа значи дека правно лице никогаш не може да се појави во својство на автор¹⁶⁴. Правното лице може да стане носител на авторските права, врз основа на договор, закон и наследување. Носителот на авторските права е **дериватен носител** и не може без овластување да ги пренесува овие овластувања врз трети лица¹⁶⁵.

Стекнување авторско право

Авторското право е **самостојно право и независно од сопственичкото право** или други права над предмети/ствари во кои е содржано авторско дело. Авторското право над авторското дело му припаѓа на авторот со самото создавање на делото и **не подлежи на посебна формална постапка за заштита, односно не е потребна административна постапка на регистрација или запишување**. Условот за стекнување авторско-правна заштита е делото да е самостојно, оригинална творба на авторот, при што за стекнување на авторското право не е потребно формално регистрирање на делото со административни постапки¹⁶⁶.

Законот за авторско право и сродни права правно ја физиомира авторско-правната заштита на збирките и на базите на податоци, истовремено дефинирајќи што се подразбира под поимот збирки и бази на податоци. Треба да се потенцира дека авторското право над збирка на авторски дела **не се однесува на неговата содржина** и не влијае на правата над делото што е составен дел на збирката¹⁶⁷. Авторското право се однесува на изборот и распоредот на составните делови кои треба да претставуваат индивидуална и интелектуална творба, и не ја опфаќа содржината на збирката и не влијае на заштитата на правата што се однесуваат на содржината на збирката. Кај базите на податоци, како збирки на податоци, освен оваа констатација, дополнително е наведено дека авторско-правната заштита над базата на податоци **не се однесува на**

---

¹⁶³ Член 87 од ЗАПСП од 2010 година

¹⁶⁴ Пепељугоски В. (2005), Закон за авторското право и сродните права, Академик, Скопје, стр. 32

¹⁶⁵ Дабовиќ-Анастасовска Ј., Пепељугоски В. (2015), Авторско право, правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје, стр. 120

¹⁶⁶ Дабовиќ-Анастасовска Ј. Здравева Н., Гавриловиќ Н. (2011), Основи на правото на интелектуална сопственост -практикум, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр.146

¹⁶⁷ Член 14 став 2 од од ЗАПСП од 2010 година

компјутерските програми што се користени за изработка или работа на базата на податоци со електронски пристап¹⁶⁸.

Содржина на авторското право на базите на податоци

Авторското право на базите на податоци е вклучено во делот за авторско право воопшто, зашто тоа се однесува и на базите на податоци кои го исполнуваат критериумот за креативност и оригиналност.

Авторското право е единствено право, тоа е неразделно врзано за авторското дело. Тоа содржи лично правни овластувања (морални права), исклучиви имотни овластувања (материјални права) и други овластувања на авторот (други права)¹⁶⁹.

Морални права

Моралните права го штитат авторот во однос на неговата индивидуална и интелектуална врска со делото. Авторот ги има следните исклучиви морални права:

- право на признавање на авторството на своето дело („право на патернитет¹⁷⁰“), при што авторот на базата на податоци има право неговото име, псевдоним или друга ознака, да биде назначена на секој примерок од делото;
- право на прво објавување на своето авторско дело и на определување на условите за неговото објавување;
- право на заштита на интегритетот на делото и да се спротивстави на менување, деформирање или сакатење на делото што може да наштети на неговата личност, чест и углед, како и на уништување на делото;
- право на откажување, така што „на авторот му се дава правна можност на специфичен начин да влијае на идното користење на своето веќе објавено или издадено дело (т.н. право на покајување)¹⁷¹“;

При наведувањето на моралните права на авторот треба да се потенцира дека правото на откажување не важи за електронските бази на податоци, односно правото на авторот да му го откаже правото на користење на делото на носителот на негово материјално право, доколку натамошното користење може да наштети на неговата

---

¹⁶⁸ Член 15 став 3 од ЗАПСП од 2010 година

¹⁶⁹ Поленак М. (2007), Некои аспекти на заштитата на базите на податоци како авторско дело и сродни права, работилница на CIPE (Center for Intellectual Property Education) , Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр.7

¹⁷⁰ Дабовиќ-Анастасовска Ј. Пепељугоски В, (2006), Авторско право, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр.125

¹⁷¹ Група автори од Правен факултет Јустинијан Први Скопје, (2007), Авторско право и сродни права-коментар и прилози, Темпус заеднички Европски проект: КОН ЕУ стандарди за авторско право и сродни права, стр. 60

личност, чест и углед, не се однесуваат на компјутерска програма, аудиовизуелно дело и електронски бази на податоци¹⁷². Ова произлегува поради карактерот односно спецификите на компјутерска програма, аудиовизуелното дело и електронските бази на податоци, но и поради карактерот на правото на покајување.

Следен аспект што треба да се напомене во однос на моралните права на авторот е дека согласно законот, тој не може да се откаже од овие права, ниту пак тие се преносливи на друго лице. Единствено законот му дозволува на авторот, со изјава во пишана форма, да не се наведува неговото авторство при користењето на делото.

Материјални права

Покрај моралните права, авторот ужива и материјални права над своето авторско дело. Материјалните права ги штитат имотните интереси на авторот и му овозможуваат на авторот да го ползува делото во материјална (имотна или економска) смисла. Исклучиво материјално право да го користи своето дело има авторот. Друго лице може да го користи делото ако авторот во согласност со законот и условите што ги определил, им го пренел своето право. Посебно авторот на базите на податоци има право да дозволува или забранува користење на делото за:

- издавање
- репродукција
- дистрибуција, вклучително изнајмување и позајмување
- јавно соопштување на начин со јавно пренесување, ставање на располагање на јавноста
- преработување (преведување, обработување, приспособување, аранжирање или на друг начин на приспособување на изворното авторско дело)

Во ЗАПСП е предвидено дека и без да се пренесе соодветно материјалното право, може да се користи објавено авторско дело, што се однесува и на базите на податоци¹⁷³. Тоа се случаите на:

- законски дозволи - законски дозволено користење со надомест и
- слободно користење - делото се користи без надомест.

Според член 52 став 2 од делот Користење без плаќање надоместок од ЗАПСП, користењето база на податоци (која е авторско дело) или нејзини примероци од

---

¹⁷² Член 25 став 6 Право на откажување Оддел 1. Морални права Дел 3 Содржина на авторско право од ЗАПСП од 2010 година

¹⁷³ Член 51 став 1 од ЗАПСП од 2010 година

страна на законскиот корисник е без плаќање надоместок, доколку е неопходно за пристап и вообичаено користење на нејзините составни содржини.

Исцрпувањето на правото како правен инструмент се однесува и на базите на податоци како авторски дела. Исцрпување на правото на дистрибуција на оригинал или примерок на територија на земјата, се смета, односно постои со првата продажба или со друг вид прв пренос на правото на сопственост на оригинал или примерок од авторско дело, што се врши од страна на носител на правото или со негова согласност. Исцрпувањето не се однесува на правата на увоз, на изнајмување и на послуга¹⁷⁴.

Траење на авторското право

Петтиот дел од втората глава Авторско право од ЗАПСП, од член 55 до членот 62 од законот, нормирано е траењето на авторското право. Материјалните права траат **за време на авторовиот живот и 70 години по неговата смрт (post mortem auctoris)**. Моралните права траат во различни рокови определени со Законот за авторски права и сродни права, при што моралните права за признавање и означување на авторството и за заштита на интегритетот на авторското дело, траат и по истекот на роковите за траење на материјалните права. Тоа значи дека и по истекот на рокот за материјалните права, при секое јавно користење на делото, на секој примерок од авторското дело треба да биде назначено, односно наведено името на авторот, псевдонимот или друга ознака. Исто така, и по истекот на рокот за материјалните права, авторското дело е заштитено од менување, деформирање или сакатење на делото што може да наштети на неговата личност, чест и углед, како и на уништување на делото. За остварување и заштита на моралните права на авторот по неговата смрт, покрај наследниците, се надлежни и соодветното здружение на автори, лицата кои имаат правен интерес, како и Македонската академија на науките и уметностите. По истекот на рокот за заштита, авторското дело се користи без дозвола и без надоместок, со тоа што корисниците мора да ги почитуваат моралните права.

Кога делото го реализирале повеќе автори (коавтори), рокот на траење на материјалните права се смета од смртта на авторот кој последен починал.

Согласно член 58 од ЗАПСП во случај на законски необјавено авторско дело, авторското право трае 70 години по неговото создавање.

---

¹⁷⁴ Член 29 став 5 од ЗАПСП од 2010 година

Роковите на траење на заштитата на авторското право **започнуваат да течат од 1 јануари од годината што следи по настанот**, што е основа за пресметување на роковите.

Заштита на база на податоци со сродно право

Заштитата на базите на податоци со авторско право, односно како авторско дело се разликува од заштитата на базите на податоци со sui generis заштита, воведена со измените на ЗАПСП од 2005 година како уште едно сродно право, а тоа е правото на изготвувачите на база на податоци. На тој начин се усогласуваат одредбите од Директивата 96/9/ЕЗ од Европскиот парламент и од Советот за база на податоци, при што се воведува двостепен систем на заштита на базата на податоци како авторско дело и со sui generis заштита како сродно право. Овие две форми на заштита на базата на податоци се независни една од друга и меѓусебно не се исклучуваат¹⁷⁵.

Со воведување на sui generis заштитата на базата на податоци се нормираат уште два субјекти кои уживаат правна заштита, а тоа се: изготвувач на база на податоци и законски корисник на база на податоци.

Изготвувач на база на податоци

Изготвувач на база на податоци е правно или физичко лице кое презело иницијатива и одговорност за вложување во создавање на базата на податоци, доколку презентира дека извршил квалитативно и/или квантитативно суштинско вложување во прибирање, верификација или презентација на нејзината содржина¹⁷⁶. „Под **прибирање** се подразбираат напорите за да се собере материјалот или напорот за да се создаде материјалот. **Верификацијата** претставува проверка на точноста на информациите, корекција и ажурирање. **Презентацијата** е напорот кој се вложува да се овозможи достапност на податоците на побрз и поефикасен начин, како и напорот за нивното дизајнирање и организираното публикување“¹⁷⁷.

---

¹⁷⁵ Поленак М. (2007), Некои аспекти на заштитата на базите на податоци како авторско дело и сродни права, работилница на СИРЕ (Center for Intellectual Property Education), Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр.6

¹⁷⁶ Член 118 од ЗАПСП од 2010 година

¹⁷⁷ Пепељугоски В., (2004), Заштита на базите на податоци „суи генерис“ и како авторско дело, 103-111, Авторско право и сродни права-домашна и меѓународна теорија и практика, TEMPUS ЈЕР 19076-2004, Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје

Стекнување правна заштита на изготвувачот на база на податоци

Изготвувачот на базата на податоци стекнува правна заштита во моментот на завршување на изработката на базата на податоци, **без било какво запишување, евидентирање или признавање на правото.**¹⁷⁸

Права на изготвувачот на базата на податоци

Изготвувачот на базата на податоци има исклучиво право да дозволува или забранува умножување (извлекување) и/или пуштање во промет на примероци, ставање на располагање на јавноста или други форми на јавно соопштување на целината или битните делови на базата на податоци (повторно користење)¹⁷⁹. Тоа значи дека изготвувачот на базата на податоци може да го спречи извлекувањето и/или повторното користење на целината или битните делови од базата на податоци, доколку презентира дека извршил квалитативно или квантитативно суштинско вложување во прибирање, верификација или презентација на нејзината содржина. **Извлекувањето** значи постојано или привремено пренесување на сите суштествени делови на содржината на базата на податоци на друг носач или во некоја друга форма. **Повторното користење** е дефинирано како која било форма на објавување на целата содржина на базата на податоци или на суштествени делови од нејзината содржина. Тоа опфаќа дистрибуција на копии, издавање, правење достапни содржини на интернет или други форми на трансмисија¹⁸⁰.

Со првата продажба на примерок од базата на податоци од страна на носителот на правото или со негова согласност, **се исцрпува правото** на контрола на натамошната продажба на примероците.¹⁸¹

Заштитата на правата на изготвувачот на базата на податоци ги опфаќа:

- целата содржина на базата на податоци;
- суштинските делови од нејзината содржина, проценети квалитативно и/или квантитативно и

---

¹⁷⁸ Поленак М. (2007), Некои аспекти на заштитата на базите на податоци како авторско дело и сродни права, работилница на CIPE (Center for Intellectual Property Education), Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр.11

¹⁷⁹ Член 119 став 1 од ЗАПСП од 2010 година

¹⁸⁰ Пепељугоски В., (2004), Заштита на базите на податоци „суи генерис“ и како авторско дело, 103-111, Авторско право и сродни права-домашна и меѓународна теорија и практика, TEMPUS JEP 19076-2004, Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје

¹⁸¹ Член 119 став 2 од ЗАПСП од 2010 година

- несуштинските делови од нејзината содржина, кога тие се користат повторувано и систематично и спротивно на редовното користење или во неразумна мерка ги повредуваат законските интереси на изготвувачот на базите на податоци¹⁸².

Заштитата на базата на податоци **не се применува на компјутерска програма** користена за изработка или за работа на базата на податоци достапна преку електронски средства¹⁸³. Значи, „заштитата на базите на податоци не се однесува на компјутерските програми кои се користеле за создавање на електронските бази на податоци или за овозможување пристап кон елементите на базата на податоци“.¹⁸⁴ Ваквата одредба е логична последица на Директивата на ЕУ за заштита на компјутерските програми и на член 95 до 98 од ЗАПСП кои ја уредуваат заштитата на компјутерските програми¹⁸⁵.

Законски корисник на база на податоци

Покрај правата на изготвувачот на база на податоци, со ЗАПСП се уредени и правата и обврските на законскиот корисник на базата на податоци. За **законски корисник** се смета лице на кое авторот, или носителот на правата му дозволил да ја користи базата на податоци¹⁸⁶. Законскиот корисник има право на користење на несуштинските делови од содржината на базата на податоци, или нејзин дел кога е овластен само за тој дел, проценета квалитативно и/или квантитативно за какви било цели. Од друга страна, обврските на законскиот корисник се дека тој на објавена база на податоци не смее да презема било какви дејствија спротивни на редовното користење и/или дејства што во неразумна мера ги повредуваат интересите на изготвувачот на базите на податоци. Исто така, законскиот корисник на објавена база на податоци не смее да предизвика штета на носителот на авторското право или сродните права во однос на делата или предметите на сродните права што се содржани во базата на податоци.

Членот 122 од македонскиот закон го регулира слободното користење на суштинските делови од содржината на базата на податоци од страна на законскиот корисник. Користењето на суштинските делови од содржината на базата на податоци

---

¹⁸² Член 120 став 1 од ЗАПСП од 2010 година

¹⁸³ Член 120 став 2 од ЗАПСП од 2010 година

¹⁸⁴ Група автори од Правен факултет Јустинијан Први Скопје, (2007), Авторско право и сродни права-коментар и прилози, Темпус заеднички Европски проект: КОН ЕУ стандарди за авторско право и сродни права, стр.213

¹⁸⁵ Дабовиќ-Анастасовска Ј. Пепељугоски В, (2006), Авторско право, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр.245

¹⁸⁶ Поленак М. (2007), Некои аспекти на заштитата на базите на податоци како авторско дело и сродни права, работилница на CIPE (Center for Intellectual Property Education), Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр.11

од страна на законскиот корисник е без дозвола од носителот на правото и без надоместок, ако се врши умножување:

- од неелектронска база на податоци за приватни цели;
- заради илустрирање во наставата или за научни истражувања, доколку изворот е наведен и во обем оправдан со некомерцијалната цел и/или
- пуштање во промет на примероци, ставање на располагање на јавноста или други форми на јавно соопштување за цели на јавна безбедност, во управни и судски постапки.

Во наведените ограничувања на правата на изготвувачот на базата на податоци, треба да се потенцира дека ограничувањето на исклучителното право што се дава за репродукција во приватни цели важи само за неелектронски бази на податоци¹⁸⁷.

Траење на правата на изготвувачот на базата на податоци

Одделот 6 (член 128 од ЗАПСП од 2010 година) од третиот дел насловен како Траење на сродните права, го нормира траењето на правата на изготвувачот на базата на податоци. Правата на изготвувачот на базата на податоци **траат 15 години** по завршувањето на изработката на базата на податоци. Доколку во тој период таа е објавена согласно со закон, правата ќе траат 15 години од тоа објавување. Начинот на пресметување на траењето на заштитата утврден со член 60 од ЗАПСП соодветно се применува и за траењето на правата на изготвувачот на базата на податоци. Тоа значи дека рокот на заштита започнува да тече од 1 јануари од годината што следи по настанот (во овој случај по завршувањето на изработката или објавувањето на базата на податоци), што е основа за пресметување на роковите. Рокот за заштита почнува одново да тече со секоја значителна измена, проценета квалитативно и/или квантитативно, на содржините на базата на податоци вклучително и секоја суштинска измена што произлегува од кумулацијата на последователни дополнувања, бришења или менувања што ја квалификува базата на податоци како суштински ново вложување проценето квалитативно и/или квантитативно. На овој начин законодавецот решава практичен проблем во врска со рокот на траење на ова право, а тоа е постојаното ажурирање и менување на електронските бази на податоци во современото дигитално општество. Сепак, да не се доведе до парадоксална ситуација на обезбедување вечна заштита преку можноста за продолжување на рокот на заштита на изготвувачите на базите на податоци

---

¹⁸⁷ Пепељугоски В., (2004), Заштита на базите на податоци „суи генерис“ и како авторско дело, 103-111, Авторско право и сродни права-домашна и меѓународна теорија и практика, TEMPUS JEP 19076-2004, Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје

со секое ажурирање на базата согласно законот, предвидено е тој рок да изнесува 15 години од објавувањето на базата.

Заштита на авторското право и сродните права

Како што е претходно констатирано, авторското и сродните права се стекнуваат со самото создавање на авторското дело, при што не е потребна формална постапка на регистрација или запишување. И покрај тоа, законот го уредува управувањето со правата и постапката што може да се преземе во случај на нивна повреда пред надлежните органи.

Петтата глава од ЗАПСП¹⁸⁸ содржи норми за управно-правната (прекршочната) и за граѓанско-правната заштита на авторското и сродните права, додека кривичната заштита на авторското право и сродните права се остварува според одредбите на Кривичниот законик и прописите за кривична постапка. Во овој дел станува збор за правната заштита во случај на повреда на авторското право, каде се нормирани правните мерки и средства што можат да ги преземат субјектите или надлежните органи. Во член 159 од ЗАПСП се предвидува кривична, граѓанска и прекршочна заштита, при што сите облици на заштита меѓусебно не се исклучуваат, што значи дека „по повод сторена повреда на авторското право можат да се користат повеќе видови на правна заштита“¹⁸⁹.

Како лице чие право определено со ЗАПСП е повредено, покрај авторот, се смета и носителот на право, лице овластено да го користи правото и организација (носители на право). Ова лице, кога постои оправдано сомневање дека ќе му биде повредено правото и кога се заканува вистинска закана од повреда на правата, има право да поднесе барање за заштита на правото и времени и други мерки¹⁹⁰.

Поднесеното барање за заштита може да содржи барање за:

- престанок на дејствието на повреда, при што тужителот има право да побара од тужениот прекин на дејствието со кое се повредува правото, како и/или забрана на такво или слично дејствие во иднина;
- надоместок на материјална штета, при што тужителот има право да побара надоместок за сторената материјална штета и за загубена добивка, каде надоместокот се определува во износ што тужениот би го платил доколку

¹⁸⁸ Закон за авторско право и сродни права од 2010 година

¹⁸⁹ Дабовиќ-Анастасовска Ј. Пепељугоски В, (2006), Авторско право, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр.251

¹⁹⁰ Член 160 од Законот за авторско право и сродни права од 2010 година

- побарал законско користење на правото (вообичаен надоместок), односно во износ пропишан со соодветни тарифи, односно со општ договор;
- надоместок на нематеријална штета, каде при непостоење материјална штета, судот може да пресуди на авторот да му се исплати праведна парична оштета за претрпена душевна болка и страдање, како последица од повредата на моралното право, доколку утврди дека околностите на случајот и, особено, степенот на повредата и нејзиното траење тоа го предизвикале;
  - зголемен надоместок, во случај кога правото е повредено со намера или крајна небрежност, тужителот има право да побара исплата на договорениот или вообичаениот надоместок за тој вид користење, зголемен до 200%, независно дали од повредата е претрпена имотна штета (граѓанска казна);
  - означување на авторот, во случај на повреда на моралното право за означување на името, псевдонимот или друга ознака на авторот при користење на делото, судот може да пресуди нивно дополнително, односно правилно означување.
  - враќање на користите стекнати од недозволеното користење, кое се врши согласно со прописите за облигациони односи;
  - отстранување од промет на предметите од повредата на правото, каде независно од изрекувањето надоместок тужителот има право да бара 1) отстранување од промет на примероците на авторско дело и предмети на сродни права кои без дозвола се изработени заради ставање во промет или се во промет, како и материјалите и средствата користени или наменети за повредата и 2) нивно уништување; и
  - објавување на судската пресуда, каде тужителот има право да бара правосилната пресуда со која целосно или делумно се усвојува неговото барање за заштита на авторско право и сродните права, да биде објавена во медиумите за масовна комуникација, на трошок на тужениот.

На поднесено барање за заштита од повреда на авторско право, или дека се заканува опасност од повреда, судот може да изрече временна мерка за престанок или спречување на повредата, односно да наложи:

- спречување на непосредно повредување на правото;
- времено да забрани повредување на правото или да го услови со плаќање паричен износ во висина на пропишана парична казна, односно глоба за тој

вид повреда на правото, или со положување гаранција со која ќе се обезбеди надоместок за тој вид користење;

- заплenuвање или не растурање на примерок за кој се сомнева дека го повредува правото заради спречување на негов увоз и пуштање во промет за комерцијална цел и
- донесување други слични мерки согласно со закон.

Во делот на Заштита на технолошки мерки¹⁹¹ е вклучена и Заштита на електронските информации за управување со правата. Се смета дека некое лице ги повредува исклучивите материјални права кога свесно, без дозвола отстранува или изменува која било електронска информација за управување со правата, како и умножува, става во промет, увезува заради ставање во промет, изнајмува или јавно соопштува авторско дело или предмет на сродните права чишто електронски информации за управување со правата биле неовластено отстранети или изменети, а знаело или можело да знае дека со тоа предизвикува, овозможува, олеснува или прикрива повреда на правата. Електронски информации за управување со правата претставуваат сите информации што ги обезбедуваат носителите на правата, а со кои се препознаваат авторските дела, односно предметите на сродните права, вклучувајќи ги и базите на податоци.

10. СУДСКА ПРАКТИКА ЗА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ ВО МАКЕДОНСКАТА ЈУРИСДИКЦИЈА

Оценката на меѓународната јавност е дека во нашата земја судските постапки траат предолго, немаат ефективна заштита на авторските права, многу ретко се изрекуваат привремени мерки, при што „големите задоцнувања и изрекувањето на минимални парични казни, наместо казни затвор во споровите од интелектуална сопственост, продолжува да го дискредитира македонскиот судски систем¹⁹²“.

Во однос на судската практика во нашата земја за утврдување повреда на правото на базите на податоци, може да се констатира оскуден број на судски случаи. Од

---

¹⁹¹ Технолошките мерки, е која било технологија, компјутерска програма, средства или нивни составни делови, кои во текот на своето редовно работење се наменети за спречување и ограничување на дејствијата за повреди на правото, без дозвола на носителот на правото.

¹⁹² Дабовиќ-Анастасовска Ј. Пепељугоски В, (2006), Авторско право, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр58

достапните извори и направените истражувања¹⁹³, во македонската јурисдикција може да се наведе пресудата на Апелациониот суд Скопје, ТСЖ бр.511/09, каде се укажува на фактот дека тужениот извршил квантитативно и квалитативно вложување во својата база на податоци, со тоа што користел друг метод на собирање на податоците и тоа преку интернет од веб-страницата на УЈП, Заводот за статистика, Службен весник на РМ и преку ангажирање на трети лица кои собирале податоци за сметка на тужениот, за разлика од тужителот, кој собраниите податоци кои подоцна ги систематизирал во база на податоци, ги собирал со непосреден контакт на терен со стопанските субјекти¹⁹⁴.

Друг случај поврзан со утврдување на повреда на правото на бази на податоци е со правосилна пресуда потврдена од страна на Апелациониот суд Скопје, ТСЖ.бр.187/08 од 27.3.2008 година. Тужбеното барање на тужителот е одбиено како неосновано, каде тужителот бара да се утврди дека тужениот ги повредил авторските права на тужителот на начин што без дозвола ја искористил базата на податоците на тужителот објавено и издадена во материјален облик како Медиател 2005 Деловен телефонски именик на РМ и издал односно репродуцирал публикација под назив Златни Страници 2006 Деловен телефонски именик на РМ во 2005 и 2006 година. Во истата е утврдено дека тужениот со издавањето на публикацијата Златни страници 2006 не му го повредил авторското право на тужителот како на сопственик на публикацијата Деловен телефонски именик на РМ Медиател 2005, со оглед дека сопственичкото право е независно од авторското право, а пренесувањето на одделни материјални права или други права на авторот на делото не влијае на сопственичкото право на предметот во кој е содржано авторското дело, во смисла на чл.33 и чл.34 од Законот за авторското право и сродните права¹⁹⁵. Наведено е дека базата на податоци ужива правна заштита како авторско дело, меѓутоа согласно чл.7 ст.2 од Законот, заштитата на збирката од ст.1 не ја опфаќа нејзината содржина и не влијае на заштитата на правата кои се однесуваат на содржината на збирката, па во таа постапка и во конкретната правна работа по која е одлучено со делумната пресуда е утврдено и прифатено дека тужениот со издавањето на Златни страници 2006 во 2005 и 2006 година со содржина на објавените податоци за правните

---

¹⁹³ Судските одлуки се јавно достапни на интернет порталот на Врховен суд на Република Северна Македонија, <http://www.vsrn.mk>

¹⁹⁴ Дабовиќ-Анастасовска Ј. Пепељугоски В, (2015), Авторско право, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, стр.189

¹⁹⁵ Со оглед дека судскиот случај е пред 2010 година, актуелен закон кој бил на сила е Законот за авторско право и сродни права од 2005 година

лица и да се идентични со содржината на податоците на правните лица содржани во именикот на тужителот, не извршил повреда на авторско право на тужителот, бидејќи таква заштита тужителот согласно Законот не уживал. Деловниот телефонски именик на РМ Медиател 2005 година издаден од тужениот и неговата база на податоци, според изборот или редоследот на содржината не престанува индивидуална и интелектуална творба во смисла на чл.7 в.в. со чл.8 од Законот за авторското право и сродните права. Врз основа на списите, тужителот со ништо не докажал дека тужениот ги повредил неговите авторските права во смисла на искористување на базата на податоци на тужителот објавена во телефонскиот именик, бидејќи оние податоци што ги објавил тужениот во својот деловен именик биле податоци јавно достапни на секое правно и физичко лице и дека врз таквите податоци никој нема авторско право согласно Законот за авторско право и сродните права. Затоа Апелациониот суд во целост го прифаќа образложението на првостепениот суд дека во случајот тужениот не ги повредил авторските права на тужителот со издавање на деловните именици и нивна репродукција и дистрибуција, а повеќе од причина што тужителот таквите права не ги ни уживал а со тоа и дека не стои основот да се задолжи тужениот на тужителот Друштво за издавачка и економско пропагандна дејност Медиател ДООЕЛ Скопје, на име казна за повреда на материјалните права да му исплати определен износ во денари зголемен за 200%, како и да му се забрани на тужениот во иднина да врши повреда на авторските права на тужителот на начин што без негова дозвола ќе ја користи неговата база на податоци и ќе издава, репродуцира и дистрибуира публикации со содржина од базата на податоци сопственост на тужителот и одлуката да се објави во јавните гласила на сметка на тужениот.

Следниот судски случај поврзан со бази на податоци, каде се утврдува повреда на авторски права и сродни права, е од 2017 година и сè уште нема правосилна пресуда. Судскиот процес се провлекува низ лавиринтите на повисоките судови, при што Врховниот суд на РСМ ги укинува пресудите од Основниот суд Велес и Апелациониот суд Скопје и го враќа предметот на повторно судење на првостепениот суд.

Основниот суд Велес со пресуда ТЦ-19/17 од 06.10.2017 година, го усвојува тужбеното барање на тужителот, со што се утврдува дека тужениот го повредил авторското право на тужителот на начин што изготвил, испечатил, дистрибуирал и прима нарачки на „Правосуден практикум и роковник 2018“ заедно со ЦД, со кое што се повредува авторското право на тужителот врз делото „Судски практикум 2017 со

ЦД“. Во образложението се наведува дека тужителот е друштво кое што при обавување на својата дејност издава прирачник од областа на правото и менаџментот - Судски практикум. Споменатиот прирачник се издава повеќе од 20 години од страна на тужителот во печатена форма како и во електронска форма на ЦД. Истиот содржи своја традиција, концепција и идеја која секоја година при издавањето на секое ново издание се надополнува, надоградува и усовршува. За секое издание на судскиот практикум на тужителот стојат часови на работа и труд. Тужениот без никаков контакт со тужителот, без одобрение, согласност или било какво претходно регулирање на авторското право на тужителот објавил, испечатил и продава свое издание на т.н. правосуден практикум и роковник 2018, кој во целост преставува злоупотреба и копија на судскиот практикум на тужителот. Авторското право на тужителот како носител на носителот на сродното право, како изготвувач и издавач на база на податоци е заштитено согласно позитивните законски прописи во РМ и во светот. За разлика од другите права на индустриска сопственост каде што е потребно регистрирање, авторското право не зависи од официјални постапки. Творба се смета заштитена со авторско право штом таа ќе се создаде. Правосудниот практикум и роковник за 2018 во издание на тужениот го заштитил авторското право како литературно дело во Агенција за интелектуална сопственост. Оценката на судот е дека овој роковник не може да се смета за литературно дело туку преставува база на податоци, која исто така е регулирана со посебни членови во ЗАПСП. Освен, Законот за авторско право и сродни права, судот се повикува и на Законот за култура, во однос на издавачката дејност, како и на Законот на задолжителен примерок во однос на регулирањето на публикација. Според наодот, мислењето и дополнителните наоди на вештите лица, констатирано е дека тужениот со издавање на изданието Правосуден практикум и роковник 2018 и неговото умножување и ставање во промет направил повреда на исклучивите права на тужителот со што ја доведува до заблуда целата група корисници. Електронското издание на правосудниот практикум и роковник 2018 на тужениот - издавачот користи ист фонд на бројки и букви како електронското издание, судски практикум 2017 година на тужителот што доведува во заблуда на информативниот корисник за тоа чие издание користи. Правото на издавачот - тужителот на судскиот практикум во електронска и печатена верзија е сè уште во правна сила. Тужениот со неовластено дистрибуирање на нерегистрирано издание правосуден практикум и роковник 2018 и неговата електронска верзија на ЦД ги повредил авторските и сродните права на изготвувачот на база на податоци и издавач

-тужителот кој го издава прирачникот од областа на правото и менаџментот насловен како судски практикум 2017. Со повредата на авторското и другите сродни права на тужителот му е нанесена материјална штета и изгубена заработувачка.

Од наведеното произлегува дека исклучивите права на делото Правосуден практикум му припаѓаат на тужителот бидејќи од изведените докази и утврдените факти не се докажа спротивното, па судот најде дека тужбеното барање на тужителот е основано. Поднесената жалбата на тужениот против пресудата на Основниот суд Велес, каде се побива пресудата поради суштествени повреди на одредбите на парничната постапка, погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба, погрешна примена на материјалното право и поради одлуката за трошоците во постапката, Апелациониот суд Скопје со одлука ТСЖ-2945/17 од 8.01.2018 ја одбива жалбата како неоснована. Исто така, Апелациониот суд Скопје ги одбива како неосновани жалбите на тужениот против решението за привремена мерка на Основниот суд Велес ТС-18/17 од 05.09.2017 година. Со привремена мерка се забранува на тужениот да врши производство, дистрибуција и продажба на изданието „Правосуден практикум и роковник 2018“ издадено во вкупен тираж од 1.000 примероци, при што е наложено на овластеното службено лице од Основниот суд Велес да изврши заплenuвање на сите примероци на „Правосуден практикум и роковник 2018“, заради спречување на пуштање во промет за комерцијална цел. Привремената мерка е веднаш извршна и важи до правосилно завршување на спорот или додека не биде изменета или укината со друга одлука на судот.

Против пресудата на Апелациониот суд Скопје, тужениот изјавува ревизија до Врховниот суд на Република Северна Македонија. Врховниот суд со решение под Рев1.бр.101/2018 од 23.04.2019 година, ги укинува пресудите од Апелациониот суд Скопје и Основниот суд Велес и предметот во тој дел го враќа на повторно судење на првостепениот суд. Ревизијата на тужениот изјавена во делот со кој се побива решението за привремена мерка, Врховниот суд ја отфрла како недозволена.

Врховниот суд на Република Северна Македонија по проучување на списите по предметот и наодите во ревизијата утврдува дека првостепениот суд не утврдил дали тужителот во однос на податоците од соодветните регистри, кои се содржани во изданието Судски практикум за 2017 година, има својство на изготвувач на база на податоци за да може да ужива соодветна заштита во тој дел. Исто така не е јасно утврдено какво авторско дело, во согласност со член 12 и член 16 од Законот за авторското право и средните права, е Судски практикум за 2017 година издаден од

тужителот, дали тој производ, со оглед на неговата содржина, всушност и може да има карактер на авторско дело и на тој начин да биде предмет на заштита. На ваков начин, поради погрешна примена на материјалното право дошло и до нецелосно утврдена фактичка состојба од страна на првостепениот суд на што од страна на тужениот е укажано во жалбата против првостепената одлука, а второстепениот суд не дал доволно причини за својата одлука кога не го прифатил тој жалбен навод. При повторното одлучување, Врховниот суд препорачува првостепениот суд да изврши преоценка на веќе изведените докази со посебна оценка на вештиот наод и мислење од вештото лице. При утврдувањето на решителните факти судот посебно да го цени укажаното од страна на овој суд во однос на примената на материјалното право од Законот за авторски права и други сродни права, односно да утврди дали производите на тужителот и тужениот имаат карактер на авторско дело и уживаат соодветна заштита. Во однос на примената на одредбите од Законот за култура треба да се цени, исто така, каков карактер имаат производите на странките, но и дали не постапувањето по тие одредби има за последица некоја казнена или прекршочна одговорност или пак може да се смета за повреда на авторско право.

Основниот суд Велес на повторното судење по предметот, на 20.12.2019 ја донесува пресудата под ТС.10/19 со која повторно се усвојува тужбеното барање на тужителот со која се утврдува повреда на авторското право. Според исказот на вештото лице кој е лиценциран вештак од областа на заштита на авторското право и други сродни права и правата од интелектуална сопственост, вештачените прирачници и тоа двата прирачници и на тужителот и на тужениот спаѓаат во групата на авторски дела. Освен целата дата база, од вештото лице бил анализиран севкупниот изглед и тоа формата, големината, димензиите и дизајнот на двата роковници. Севкупниот изглед и содржината покажуваат дека е направена повреда на авторското право на тужителот. Тужителот се смета за изготвувач на авторско дело на судскиот практикум 2017 год., бидејќи вложил квантитативен и квалитативен труд и презел иницијатива и одговорност да ја создаде дата базата која е објавена во судскиот практикум. Анализата на двете објавени дела во случајот покажува повреда на авторското дело на тужителот повредата се состои во позајмување на концептот и содржината создавање на дата базата дури и подредувањето при печатењето е со ист редослед. Финалниот изглед на дата базата покажува висок степен на сличности што е повреда на авторското дело и означувањето и именувањето на судски практикум како правосуден практикум во случајов по мислење на вештото лице значи дека е намерно

направена потврда на авторско право. Освен изнесените докази и утврдената состојба, судот својата одлука ја донесува врз основа на Законот за авторски права и сродни права, согласно членовите 1, 2, 15, 118, 119, 120, 121, 160, 166, 167 и 180. Во оваа одлука судот не се потпира на Законот за култура, ниту Законот за задолжителен примерок, туку се повикува на делот од ЗАПСП што се однесува на правата на изготвувачот на база на податоци. Од наведеното произлегува дека тужителот како изготвувач и издавач на прирачникот (авторско дело - база на податоци) коешто е издадено, со тужбата бара правна заштита на неговото авторско право коешто е повредено од тужениот на начин што без согласност на тужителот тужениот наредил да се испечати и дистрибуирал прирачник - база на податоци во кој го позајмил концептот и содржината на база на податоци на тужителот, севкупниот изглед, формата, големината, димензиите и дизајнот, со што го довел во заблуда информативниот корисник за тоа чие издание го користи, со што го повредил авторското право на тужителот, па судот најде дека основано е тужбеното барање на тужителот и истото го усвои.

11. ЗАКЛУЧОК ЗА ПРВ ДЕЛ

Според правилата на меѓународното право, конкретно според Бернската конвенција за заштита на книжевни и уметнички дела од 1886 година, во член 2(5) се спомнува авторска заштита на колекција. Потоа, според ТРИПС од 1994 година во членот 10 базите на податоци се споменати како компилации на податоци и се заштитени со авторско право како литературни дела. За првпат терминот база на податоци се спомнува во СОИС Договорот за авторски права, усвоен во Женева, на 20 декември 1996 година. Во овој договор членот 5 се однесува на заштита на авторски права на Компилација на податоци и во заграда се наведува терминот база на податоци.

Во членот 1 став 2 од Директивата 96/9, во дефинирањето на база на податоци за првпат се споменува базата на податоци и во електронска форма, односно заштитата се однесува на „збирка на самостојни работи, податоци или други материјали уредени на систематски или методолошки начин и поединечно достапни преку електронски или други средства“. Поконкретно, размислувањата на Комисијата биле насочени Директивата да важи само за електронски бази на податоци, но ваквиот пристап е нефункционален зашто заштитата би зависела од медиумот-носач на базата на податоци.

Согласно на тоа, според Директивата медиумот на кој е зачувана базата на податоци не влијае во доделувањето на правна заштита.

Постоенето на веб и разни мрежни технологии за агрегација им овозможи на луѓето лесно да создадат нови електронски бази на податоци со систематско извлекување и комбинирање на содржината на другите бази на податоци. На пример, Edge создаде голема мрежна база на податоци со извлекување на податоци од повеќе од 100 страници за наддавање и аукција преку интернет, вклучувајќи ја и најголемата веб-страница за аукција, eBay. Слично на тоа, Priceman обезбеди подобрена база на податоци за купување со агрегирање на податоци од над десетина слични бази на податоци, вклучувајќи ја и mySimon¹⁹⁶. Додека ваквите активности создаваат додадена вредност за јавноста и генерално се добредојдени од потрошувачите, тие може негативно да влијаат на интересите на изготвувачите на базата на податоци. Затоа Комисијата оценила дека авторското право само по себе не е доволно за обезбедување правна заштита за изготвувачите на бази на податоци и регулирање на активностите за повторно користење на базата на податоци. *Sui generis* правото постои паралелно со авторското право, но сепак, независно од заштитата на авторското право и „во никој случај не смее да се идентификува со проширување на авторско-правната заштита врз фактите или податоците“¹⁹⁷.

Глобалниот тренд на дигитализација на општествата води кон појава на нова моќна алатка- моќта на податоците, односно на базите на податоци. Со оглед на зголемувањето на меѓународната трговија и глобалниот дострел на интернетот, пожелно е да се има хармонизирана политика за повторно користење на базите на податоци во сите јурисдикции низ целиот свет. Можеби американскиот пристап е пофлексибилен за дозволено извлекување и користење на базите на податоци во функција на слободниот пристап и отвореност на податоците воопшто. Но, во тој случај како би се мотивирале изготвувачите на базите ако нивниот вложен труд не е под правна заштита. Од друга страна пак, *sui generis* правото може да се доведе до апсурд со можноста преку постојано ажурирање на базата на податоци да се обезбеди нејзина вечна заштита. Овие дилеми отвораат широки области на толкување и истражување. Во таа насока, анализата на постоечките законски решенија, толкувањето на нивната ефикасност и ефективност,

---

¹⁹⁶ Yun Wan and Yue Liu, (2008) The Impact of Legal Challenges on the Evolution of Web-based Intelligent Agents <https://media.neliti.com/media/publications/28728-EN-the-impact-of-legal-challenges-on-the-evolution-of-web-based-intelligent-agents.pdf> пристапено на [18.10.2019]

¹⁹⁷ Теренс Прајм, (2009) Европско право на интелектуална сопственост, Просветно дело, стр.264

како и генезата на правната заштита на базите на податоци со условите кои придонеле за таквиот еволутивен тек и развој, се основа за појасно претставување на потребата од меѓународно усогласена правна заштита на базите на податоци.

Директивата за бази на податоци и нејзиниот систем на прописи беа со леснотија вградени во националното законодавство во Македонија. Правото на изготвувачите на бази на податоци е категоризирано како сродно право. Во однос на дефинирањето на базата на податоци, нивната достапност, предметот на заштита *sui generis*, правата и обврските на законските корисници, исклучоците од правото на *sui generis*, терминот на заштита, македонскиот закон за авторски права е во согласност со Директивата 96/9/ЕС.

Законот за авторското право и сродните права првпат беше усогласен со Директивата за бази на податоци (со Законот за изменување и дополнување на авторско право и сродни права од 2005 година), текстот на Директивата беше копиран во законот, дури и со користење на истиот збор "*sui generis* право". Сепак, со Законот за авторското право и сродните права од 2010 година, усогласувањето е направено на посоодветен начин.

Што се однесува до применливоста и соодветноста на регулативата за бази на податоци во македонското опкружување, може да се заклучи дека најновата регулација на базите на податоци во голема мера доаѓа од обврската македонскиот законодавец да се усогласи со европското законодавство, односно со европското *acquis communautaire*, а не од итната потреба во индустријата, како што беше случај во Европските заедници. Конкурентноста и развојот на дигиталната индустрија во нашата држава е на пониско ниво. Меѓутоа, тешко е да се измери оваа изјава со оглед на тоа дека *sui generis* заштитата на базата на податоци не бара претходна регистрација на правото, но станува збор за *ex-post* производство на бази на податоци.

Директивата за бази на податоци е главна пресвртница во правната заштита на базите на податоци. Воведувањето на правото *sui generis* е дефинитивно нов и иновативен начин на правна заштита, со оглед на тоа што се надминува редовната заштита на авторските права и претставува иновативна алатка понудена на изготвувачите на бази на податоци чии бази на податоци не се нужно оригинални во однос на нивната структура. Правото *sui generis* ги штити базите на податоци, независно од нивната оригиналност, под услов да има доволно значителни инвестиции во добивањето, верификацијата или

презентацијата на содржината. Директивата за база на податоци сепак, како такви, не даде доволно објаснување на поимот „значителни инвестиции“.

Директивата за базата на податоци делумно ги оствари целите поради кои беше усвоена: едната цел беше да се усогласи правната заштита на базите на податоци низ ЕУ, со легална заштита за инвестициите во бази на податоци-нешто што авторското право не може да го постигне. Другата цел беше да обезбеди поттик за Европска индустрија на бази на податоци, која заостануваше зад своите главни конкуренти во светот, особено во Соединетите држави.

Несомнено, Директивата за базата на податоци создава хармонизација во националните режими за заштита во земјите членки на Европската Унија, како и во голем дел од европските земји кои ги хармонизирале одредбите од Директивата во нивните национални законодавства. За втората цел, имајќи ги предвид двете евалуации за влијанието на Директивата за база на податоци и сеопфатните студии кои претходеа на евалуациите, претставени претходно, Директивата не успеа да поттикне и провоцира поконкурентна индустрија на бази на податоци на глобалниот пазар, бидејќи нема докажано влијание врз производството на бази на податоци, при што не се зголемува драстично во текот на годините. Директивата за бази на податоци создава рамнотежа помеѓу правата на изготвувачите на бази на податоци и корисниците на базите на податоци, бидејќи ја заштитува потта на челото на изготвувачот на базата на податоци, но истовремено им дава на законските корисници да ги извлечат или повторно да ги користат несуштинските делови од базата на податоци за која било цел.

Сепак, Европската Комисија не успеа да влијае на меѓународните засегнати страни и да го инкорпорира правото *suī generis* на глобално ниво, така што до денес тоа и понатаму останува инструмент на европската заедница (и европските земји за пристапување).

ВТОР ДЕЛ

СТЕПЕНОТ НА ВЛИЈАНИЕ НА ДИГИТАЛНОТО ОПШТЕСТВО ВРЗ ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОПСТВЕНОСТ НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ

---

1. ДИГИТАЛНА АГЕНДА

Според студијата за предвидување насловена како Дигитализација на светот¹⁹⁸ „денес, повеќе од 5 милијарди потрошувачи комуницираат секој ден со податоци - до 2025 година, тој број ќе биде 6 милијарди, или 75% од светската популација. Во 2025 година, секое поврзано лице ќе има најмалку една интеракција со податоци на секои 18 секунди. Многу од овие интеракции се должат на милијардите дигитални уреди поврзани низ целиот свет, за кои се очекува да создадат над 175 ZB податоци во 2025 година“.

Следејќи ја Лисабонската стратегија¹⁹⁹ од 2000 година, Дигиталната агенда за Европа²⁰⁰ беше замислена како една од седумте водечки иницијативи²⁰¹ на Стратегијата за разумен, одржлив и инклузивен развој „Европа 2020“,²⁰² усвоена од Комисијата во март 2010. Дигиталната агенда на Европа, која е објавена во мај 2010 година, се поставува со цел да се дефинира клучната олеснувачка улога што ќе се постигне со користењето на информациско-комуникациските технологии, доколку Европа сака да успее во своите амбициозни цели за 2020 година. Со цел да се обезбеди фер, отворена и безбедна дигитална средина, на 6 мај 2015 година Европската комисија ја презентира Стратегијата за единствен дигитален пазар²⁰³. Оваа стратегија е изградена врз основа на три столба: 1) обезбедување подобар пристап за потрошувачите и деловните субјекти до дигиталните стоки и услуги ширум Европа, 2) создавање на соодветни услови за развој на дигиталните мрежи и услуги и 3) максимизирање на потенцијалот за раст на дигиталната економија.

---

¹⁹⁸ David Reinsel, John Gantz, John Rydning, (2018), The Digitization of the World: From Edge to Core, IDC White Paper, достапно на <https://resources.moredirect.com/white-papers/idc-report-the-digitization-of-the-world-from-edge-to-core>, пристапено на [20.4.2021]

¹⁹⁹ The Lisbon Strategy 2000 – 2010 An analysis and evaluation of the methods used and results achieved, European Parliament, достапно на <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110718ATT24270/20110718ATT24270EN.pdf>, пристапено на [16.4.2021]

²⁰⁰ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A Digital Agenda for Europe COM/2010/0245 final, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC0245>, пристапено на [15.4.2021]

²⁰¹ Со цел канализирање на прогресот согласно приоритетните теми, седумте иницијативи се: „Иновативна Унија“, „Младите на погег“, „Дигитална агенда за Европа“, „Ефикасни европски ресурси“, „Индустриска политика во ерата на глобализација“, „Агенда за нови способности и вработувања“ и „Европска платформа против сиромаштијата“

²⁰² Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, достапно на <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%200007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>, пристапено на [22.4.2021]

²⁰³ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Digital Single Market Strategy for Europe COM/2015/0192 final, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>, пристапено на [22.4.2021]

Дигиталните технологии и особено интернетот го трансформираат нашиот свет и Европската комисија сака да го направи единствениот пазар на ЕУ погоден за дигиталната ера. До сега, граѓаните и деловните субјекти на ЕУ честопати се соочуваа со бариери кога користат онлајн алатки и услуги. Овие бариери значат дека потрошувачите имаат ограничен пристап до некои добра и услуги, бизнис компаниите не можат да ги искористат сите придобивки од дигитализацијата, а владите и граѓаните не можат целосно да извлечат корист од оваа дигитална трансформација. Дигиталниот единствен пазар отвора нови можности, бидејќи ги отстранува клучните разлики помеѓу дигиталниот и аналогниот свет, соборувајќи ги бариерите за прекугранична дигитална активност.

Стратегијата за единствен дигитален пазар, согласно споменатите три столба на кои се темели, се обидува да обезбеди подобар пристап за потрошувачите и бизнис компаниите до дигиталните стоки и услуги ширум Европа, на пример, со отстранување на бариерите за прекугранична е-трговија и пристап до содржини преку интернет, истовремено зголемувајќи ја заштитата на потрошувачите.

Единствениот дигитален пазар има за цел да создаде вистинска средина за дигитални мрежи и услуги преку обезбедување брза, сигурна и доверлива инфраструктура и услуги поддржани од правилни регулаторни услови. Клучните механизми за постигнување на целите вклучуваат сајбер-безбедност, заштита на податоци/е-приватност и правичност и транспарентност на дигиталните платформи.

Стратегијата за единствен дигитален пазар има за цел да го зголеми потенцијалот за раст на европската дигитална економија, така што секој Европеец може целосно да ги ужива своите придобивки - особено преку зајакнување на дигиталните вештини, кои се од суштинско значење за инклузивно дигитално општество.

На 19 јануари 2016 година, Европскиот парламент ја усвои резолуцијата насловена „Кон акт за единствен дигитален пазар“²⁰⁴, како продолжение на Стратегијата за единствен дигитален пазар за Европа. Извештајот ја поздравува комуникацијата за единствен дигитален пазар и повикува на брза имплементација на нејзините иницијативи.

Во четвртиот дел од резолуцијата насловен како Максимизирање на развојниот потенцијал на дигиталната економија, во првиот пододдел Градење на економија управувана од податоци, се наведува согледувањето дека економијата базирана на

---

²⁰⁴ European Parliament resolution of 19 January 2016 on Towards a Digital Single Market Act (2015/2147(INI)), достапно на https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0009_EN.html, пристапено на [5.5.2021]

податоци е клучна за економскиот раст. Притоа се нагласуваат можностите на новите информатички технологии, како што се: обемните бази на податоци (Big Data), обработка во облак (Cloud Computing), Интернет на нештата (IoT), 3D-печатење и други технологии. Споменатите технологии можат да придонесат во развојот на економијата и општеството, особено ако се интегрирани со останатите сектори. На крајот од овој пододдел се забележува дека во Извештајот од евалуацијата на Директивата 96/9/EЗ за бази на податоци, Комисијата ја смета оваа директива како пречка за развој на европска економија управувана од податоци. Следствено на тоа, се повикува Комисијата да се надоврзе на опциите за политика на укинување на Директивата 96/9/EЗ²⁰⁵.

Од јуни 2018 година Европската комисија ја започна Дигиталната агенда за Западен Балкан²⁰⁶. Ова има за цел да ја поддржи транзицијата на регионот во дигиталната економија и да донесе придобивки од дигиталната трансформација, како што е побрз економски раст, повеќе работни места и подобри услуги. Комисијата заедно со министрите од шест држави од Западен Балкан - Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Црна Гора, Република Северна Македонија и Србија - се обврзуваат на:

- Инвестирање во широкопојасно поврзување - добрата дигитална инфраструктура е од суштинско значење за воведување широкопојасен интернет на Западен Балкан. Според инвестициската рамка за Западен Балкан (WBIF), грантови од 30 милиони евра ќе бидат достапни за распоредување на широкопојасна инфраструктура во регионот за мобилизирање стратешки инвестиции и поттикнување на социоекономски раст. За Албанија веќе е одобрен пакет техничка помош WBIF како еден од првите инвестициски пакети.
- Зголемување сајбер безбедност, доверба и дигитализација на индустријата - ЕУ и регионот на Западен Балкан имаат заедничка цел да ја подобрат безбедноста и довербата на услугите преку интернет. Дигиталната агенда за Западен Балкан ќе поддржи градење капацитети за доверба и безбедност во дигитализација на индустријата на Западен Балкан, за да се осигура дека сите сектори имаат корист од дигиталните иновации.
- Зајакнување на дигиталната економија и општество - дигиталната агенда ќе поддржи распоредување на алатки за е-влада, е-набавки и е-здравство и ќе помогне да се зголемат дигиталните вештини кај граѓаните. Ова ќе се направи со

---

²⁰⁵ Исто, 108

²⁰⁶ European Commission launches Digital Agenda for the Western Balkans, Press Release, преземено од https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4242

поддршка на вклученоста и застапеноста на Западен Балкан во иницијативите и настаните на ЕУ. Еден пример за ова е Самитот за стартап Европа 2018, одржан во Софија, каде им се овозможува на регионалните стартап компании да се поврзат меѓусебно и да се поврзат со големите европски центри; отворање практикантска работа за дигитални можности за студенти и млади луѓе од Западен Балкан да се здобијат со обука од прва рака во дигитални области; и отворање на Неделата на кодови на ЕУ за сите партнери од Западен Балкан, со што се внесуваат вештини за кодирање и дигитална писменост во регионот.

- Зајакнување на истражувањето и иновациите - дигиталната агенда ќе помогне во воспоставување национални истражувачки капацитети и развој на најсовремена електронска инфраструктура во Западен Балкан и ќе ги интегрира во новите дигитални европски истражувачки области. Овој напор ќе донесе обука од светска класа за нова генерација истражувачи и инженери и ќе промовира интердисциплинарна соработка низ Европа.

Дигитализација на парламентите

Дигиталните парламенти се реалност. Новите начини на работа, особено наметнати со пандемијата со вирусот ковид-19, бараат културна и технолошка свест и посветеност од страна на сите структури во парламентите. Иновацијата не е неизбежна, таа се води. Во случајот на парламентите, двигателите се јавниот притисок за отвореност и транспарентност и политичката посветеност во рамките на институцијата. Во последниот извештај „Е-парламентите низ светот“ на Интерпарламентарната унија²⁰⁷ (ИПУ), во однос на функционирањето, активностите и сервисите за кои се користат ИТ алатки во парламентите, се наведува зголемување на употребата на бази на податоци за поминати закони од 69% во 2018 на 75% во 2020 од 112 парламенти учесници во спроведената анкета²⁰⁸. Парламентарните библиотеки, исто така, користат напредни дигитални технологии, при што три четвртини од библиотеките (75%) работат со дигитални складишта за зачувување и обезбедување пристап до парламентарните документи. Процентот на библиотеки што користат складирање во облак се зголеми на 19% во 2020 година.²⁰⁹ Обработката во облак на парламентите беше предмет на дискусија на семинарот на Европскиот центар на парламентарни истражувања и

²⁰⁷ ИПУ е глобална организација од националните парламенти на 179 држави основана во 1889 година. Собранието на Република Северна Македонија има статус на полноправен член од 21 март 1994 г.

²⁰⁸ World e-Parliament Report 2020, Inter Parliamentary Union, 2021, стр.49, достапно на: <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2021-07/world-e-parliament-report-2020>

²⁰⁹ Исто, стр.57

документација (ECPRD), каде се изрази загриженост во однос на безбедноста и правната заштита на парламентарните бази на податоци складирани во облак. Посебно се потенцираше географската неопределеност на виртуелниот простор чиито податоци можат да бидат под различен степен на правна заштита, за што подетално ќе се анализира во следниот поднаслов од ова поглавје *Обработка во облак (Cloud Computing)*. Исто така, се нагласи потребата за соработка на ИТ парламентарните служби со правните експерти во однос на проблематиката на правната заштита на базите на податоци, како и на личните податоци, при користење на дигиталните алатки за нивно складирање или обработка.

2. ДАТАКРАТИЈА ВЕРСУС ДЕМОКРАТИЈА (DATACRACY VS DEMOCRACY)

Технологијата има моќ да ја подобри демократијата или може да ја поткопа истата, во зависност од тоа како се користи и кој ја контролира. Ниту на политичарите, ниту на големите корпорации - како што беше забележано во скандалот со Cambridge Analytica²¹⁰ во 2018 година - не може целосно да им се верува, поради можноста за манипулација со податоците што можат да се користат, за да им се сервира изборот на потрошувачите.

Подемот на Доналд Трамп во 2016 година е пример за тоа како дигиталните социјални мрежи и обемните бази на податоци (Big Data) имаат зголемено влијание во изборните процеси и секојдневниот живот. Во сегашната ситуација, демократијата е изложена на „датакратија“, имено, за стратешка употреба на обемните бази на податоци (Big Data) и дигиталните платформи за да се добие и оствари политичка и културна моќ²¹¹.

Трамп инвестираше 94 милиони долари во ангажирање на експертски консултанти за рекламни услуги на Facebook. Уште поважно, кампањата вклучуваше бројни примери за политичка автоматизација: употреба на чет-ботови, ботови за објавување, лажни профили и автоматизирано создавање на следбеници и метрики на активност²¹². Овие активности честопати беа поврзани со дифузијата на лажни вести, инаку, пристрасни, нецелосни или лажни медиумски приказни со претеран емоционален контекст²¹³.

---

²¹⁰ Преземено од <https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election>, пристапено на [5.5.2021]

²¹¹ Gambetta, D. (2018). *Datacracia. Politica, cultura algoritmica e conflitti al tempo dei big data*. Ladispoli, Italy: D-Editore

²¹² Bessi, A. & Ferrara, E. (2016). Social bots distort the 2016 US presidential election online discussion. *First Monday*, 21(11), 7-22.

²¹³ Преземено од <https://psmag.com/social-justice/how-trump-weaponized-fake-news-for-his-own-political-ends>, пристапено на [6.5.2021]

Исто така, се ангажираше лондонската консултантска компанија Cambridge Analytica, која извлече лични податоци од 87 милиони Facebook профили помеѓу 2014 и 2016 година за да ги анализираат нивните политички преференции, со користење апликација на Facebook маскирана како „тест на личноста“²¹⁴. Сепак, ова не е изолиран пример. Cambridge Analytica интервенираше во последните претседателски кампањи на Аргентина, Мексико, Бразил, Шри Ланка, Малезија, Кина, Австралија и Јужна Африка, како и референдумот што предизвика одвојување на Британија од Европската унија, позната како Брегзит. Овие случаи го привлекоа вниманието на јавноста кон прашања како што се ранливоста на личните податоци преку интернет. Корпорациите и државите можат да се стекнат со огромна политичка и економска моќ преку пристапот до вакви бази на податоци (легално или незаконски), како и употребата на истите, за ориентирање на јавниот дискурс. Ова станува сè попроблематично со развојот на системите за политичка автоматизација, со примена на машински алгоритми и вештачка интелигенција (вклучувајќи машинско и длабинско учење)²¹⁵. Ваквиот севкупен развој на настаните претставува ризик за демократијата, до степен до кој постојано се следат сегашните корпоративни и технократски политики на податочни инфраструктури, со цел демократијата да се справи со датакратијата²¹⁶.

Датакратија, тоа е постојан мониторинг на популацијата преку интернет, преку мобилните телефони и страниците на социјалните медиуми, каде што се собираат статистички податоци за секојдневната активност на човекот. Ова создава обемни бази на податоци (Big Data), кои со примената на машински алгоритми имаат способност за голема аналитичка моќ.

Според белгискиот социолог Derrick de Kerckhove, датакратијата се состои од обемни бази на податоци (Big Data) и огромен број алгоритми кои користат сеопфатна база на податоци за постојано следење на населението²¹⁷.

Додека демократијата може да се дефинира како општествена структура управувана од народот, датакратијата е управувана од бази на податоци за луѓето, кои се собрани со примена на машински алгоритми. Општество засновано на датакратија е општество управувано од алгоритми кои преку технологии за собирање податоци за луѓето преку

---

²¹⁴ Преземено од <https://www.theguardian.com/news/series/cambridge-analytica-files>, пристапено на [6.5.2021]

²¹⁵ Manovich, L. (2013). *Software takes command*. New York, NY: Bloomsbury

²¹⁶ Trevathan, V. (2006). *A Guide to the Automation Body of Knowledge*. Research Triangle Park, NC: ISA

²¹⁷ De Kerckhove, D. (2017). "Mobile Culture in Singapore: from Democrature to Datacracy" in Serrano, A. (ed.). *Between the Public and the Private in Mobile Communication*. New York, NY: Taylor & Francis.

системи за биометриско препознавање, ги квантифицираат најдобрите резултати за целокупното општество. Познати како обемни бази на податоци (Big Data), собраните податоци се користат за проценка на учеството на секој граѓанин или за собирање податоци, на пример, за цел град, кои можат да бидат достапни преку транспарентна платформа видлива за очите на јавноста.²¹⁸

Сè повеќе распространетата примена дигиталните алатки и експоненцијалното зголемување на компјутерските технологии радикално го трансформираат општеството во сите сфери на човековото функционирање, од политика до научно истражување, од општествени односи до форми на работа. Одреден мал број на приватни компании имаат способност да ги одредуваат процесите на глобално ниво, добивајќи огромен профит од информациите што секој од нас ги произведува секој ден. Алгоритмите, честопати опишани како неутрални и објективни алатки, даваат или одбиваат заеми, оценуваат работници, влијаат врз гласачите, го следат нашето здравје. Датакратијата ги истражува, со мултидисциплинарен и критички дух, ризиците и потенцијалот на новите технологии.

И покрај зголемената недоверба во технологиите за надзор, актуелните настани што поттикнуваат глобален одговор се оние кои дејствуваат како катализатори за промени. Последните две години светот се соочува со глобална криза која ја наметна пандемијата со вирусот ковид-19, што предизвика смрт на милиони луѓе и многу места на Земјата стави во изолација. Сè уште без лек, светот започна „трка за вооружување“ за да најде вакцина и решенија за враќање на животот во нормала. Во обид да продолжат со „вообичаеното работење“, компаниите ги преместија своите канцеларии на онлајн платформи, апликациите за испорака драстично се зголемија, а технологиите за виртуелна реалност се усвојуваат на нови начини. Податоците уште еднаш се вратени на главната сцена. Кина, која беше јавно критикувана за искористување на податоците на своите граѓани, сега е лидер на технологиите за мониторинг што помагаат да се спречи ширењето на вирусот ковид-19²¹⁹. Од споделување алгоритми што го забрзуваат откривањето и тестирањето на корона вирусот, елаборацијата на системи за претскажување и рано предупредување, напојувани од обемни бази на податоци (Big Data) што го информираат населението на национално ниво за состојбата со пандемијата, до сензори што ги прикажуваат и следат индивидуално потенцијално

---

²¹⁸ Del Vecchio L.Lança, (2020), Datacracy: Representative Algorithms, Envisioning Pub.

²¹⁹ Xiaoxia, QI. How Next-Generation Information Technologies Tackled Covid-19 In China, World Economic Forum

заразените, Кина успешно спроведе многу податочни управувани алатки во тековната борба против системскиот глобален товар. Онлајн платформите што овозможуваат сервиси за споделување видеа во реално време, стануваат конкуренција на системите за видео надзор, кои претходно беа единствени што имаа моќ да разоткриваат случаи кога се случува криминална активност. Луѓето сега имаат моќ да ги вклучат камерите и врз владите.

Иако податоците се несомнено двигател на многу промени, тие честопати не ги претставуваат соодветно контекстите кои се случуваат. Тоа секако фрла сомнеж за начинот како се управувани податоците од страна на владите и институциите, но претходните примери покажуваат како може да се демократизираат процесите со директно учество на населението, наместо да бидат предмет на одлуки донесени без нивното мислење. Датакратијата, во оваа смисла, ја поттикнува можноста одлуките да се донесуваат според факти, наместо според емоции и предрасуди. Податоците добиваат се поголема популарност, кога е демократијата во прашање. Податоците еден ден би можеле да владеат со цели нации. Затоа, освен потенцијалните можности кои ги нуди развојот на датакратијата, потребно е да се анализираат и предизвиците со кои се соочува дигиталното општество во време на подем на аналитичката моќ на податоците. Следуваат некои можни последици во иднина, секоја заснована на технологиите и фактичките случаи прикажани претходно, земајќи ги предвид „предизвиците и можностите на датакратијата низ пет клучни вектори“²²⁰:

- Како социјална можност може да се наведе зголемувањето на колективното однесување и целокупното зајакнување на општеството. Во овој контекст, како идентификуван предизвик би било согледано ограничувањето на слободната волја и колективна дисфорија.
- Како политичка можност може да се наведе демократскиот пристап каде што секој поединец кој е политички активен, неговиот став и мислење може да допре до извршната власт. Како предизвик може да се идентификува воспоставувањето авторитарни влади и диктатури врз основа на аналитичката моќ на обемните бази на податоци, каде преку анализа на однесувањето на поединецот може индиректно да се влијае на неговиот избор и одлуки.
- Како индивидуална можност може да се напомене децентрализираната координација помеѓу граѓаните со цел да се претстави секоја индивидуална цел.

---

²²⁰ Del Vecchio L.(2019), Datacracy: Using Data to Manage Urban Dynamics, Envisioning Pub.

Во овој сегмент како идентификувани предизвици кои може да се појават се различните конфликтни ситуации помеѓу личните желби и плановите на извршната власт.

- Како еколошка можност може да се издвои пристапот до светските еколошки податоци за подобра проценка и справување со актуелните прашања како што се климатските промени и сл. И во овој случај како можни предизвици се различните конфликтни ситуации помеѓу личните желби и плановите на извршната власт.
- Како економска можност може да се наведе употребата на алгоритми кои прават чекор напред за разлика од човечките улоги кои може да бидат склони кон корупција. Тука предизвикот е можноста тие алгоритми да работат со темпо што е невозможно за луѓето да го следат и имитираат.

3. ПАНДЕМИЈА НА КОВИД-19 И ДИГИТАЛНИТЕ АЛАТКИ

За борба против корона вирусот, на глобално ниво активно се користат дигиталните технологии како што се: вештачка интелигенција (AI), обемни бази на податоци (Big Data), обработка во облак (Cloud Computing), блокчеин и 5G технологиите, кои ја подобрија ефикасноста на напорите на земјите во следењето на епидемијата, превенција, контрола, третман и распределба на ресурсите.

Компаниите ги направија своите алгоритми јавно достапни, истражувачите споделија сетови на податоци и фирмите го зголемија пристапот до клучните алатки за видеокастирање, со цел спроведување на процесот на онлајн едукација и работа на далечина.

Следат неколку начини каде ефективно беа искористени информатичките технологии во справувањето со пандемијата.

3.1 ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈАТА

Во криза, соработката е клучна. За време на пандемијата, голем број компании ги направија своите алгоритми јавно достапни за да ја подобрат ефикасноста и да поддржат тестирање и истражување на корона вирусот. Алгоритмите базирани на вештачка интелигенција, ја подобруваат брзината на предвидување и проучување на секундарната структура на РНК на корона вирус за 120 пати и го заштедува времето на

чекање за детекција и истражување на вирусите²²¹. Со подобрените алгоритми се доаѓа до многу подобрена ефикасност во откривањето и дијагностицирањето на вирусите отколку со традиционалните алгоритми. Вештачката интелигенција беше искористена и во метро станиците, железничките станици и други јавни места каде што има висока концентрација на луѓе и висок степен на мобилност. Додека користењето на традиционалниот метод за мерење на температурата одзема многу време и би го зголемил ризикот од вкрстена инфекција поради групирање на луѓе, може да се користи нова технологија за мерење на температурата базирана на компјутерска визија и инфрацрвена технологија. Оваа технологија овозможува да се измери температурата на телото на бесконтактен, сигурен и ефикасен начин, додека луѓето дури и не се свесни за тоа. Со оваа технологија, оние чија телесна температура го надминува прагот, може брзо и точно да се лоцираат.

3.2 ОБЕМНИТЕ БАЗИ НА ПОДАТОЦИ (BIG DATA) ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈАТА

По избувнувањето на пандемијата, обемните бази на податоци (Big Data) одиграа важна улога во предвидувањата и раните предупредувања, анализирајќи го протокот на луѓе и дистрибуцијата на материјали. Qihoo 360, водечка интернет-компанија во Кина, ја објави „Големата карта за миграција на податоци“ минатиот февруари, до која корисниците можат да пристапат преку мобилни телефони или компјутери за да го видат трендот на миграција на кинеското копно од 1 јануари 2020 година до денес²²². Алатката стана важно средство за разбирање и предвидување промени во епидемиската ситуација на национално ниво.

3.3 ОБРАБОТКА ВО ОБЛАК (CLOUD COMPUTING) ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈАТА

Во епидемскиот одговор, релативно зрелите технологии за обработка во облак станаа од суштинско значење како водата или електричната енергија. Облакот Алибаба ја стави својата информатичка моќ достапна за јавните истражувачки институции ширум светот бесплатно, за да го забрза развојот на нови лекови и вакцини. Во меѓувреме, друг

---

²²¹ Xiaoxia, QI. How Next-Generation Information Technologies Tackled Covid-19 In China, World Economic Forum

²²² Исто

гигант за е-комерција Диди, на домашните научноистражувачки институции, медицински лаборатории и платформи за спасување, им понуди ресурси за графички процесорски облак и техничка поддршка за борба против новиот корона вирус.

Со ширењето на вирусот, побарувачката за видео-конференции базирани на облак и настава преку интернет се зголемија. Различни провајдери на облак услуги активно ги надградија своите функции и обезбедија ресурси. На пример, Youku и Ding Talk (се-вo-едно платформа под групата Алибаба) ја започнаа програмата „Посетувајте часови дома“ за да им обезбедат на студентите безбедна средина за учење и удобни алатки за учење²²³. Функцијата „Онлајн училишница“, која за време на пандемијата е достапна без трошоци за студентите на универзитетите, основните и средните училишта низ Кина, може да поддржи милиони студенти да земаат часови преку интернет истовремено и ги опфаќа училиштата во огромен број рурални области.

3.4 БЛОКЧЕИН (BLOCKCHAIN) ВО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЈАТА

Блокчеин е база на податоци, составена од множества (блокови) на криптографски потпишани трансакции што се дели, синхронизира и се чува во децентрализирана структура, базирана на консензуален алгоритам²²⁴. Како и интернетот, блокчеин е база на податоци што има карактер на мрежа²²⁵. Меѓутоа, во случај на блокчеин, не серверите, туку учесниците во мрежата ја чуваат базата на податоци на нивните дискови. За разлика од традиционалните бази, блокчеин не е во одредена институција (на пр. банка, канцеларија, компанија).

Благодарение на ова решение, целата база на податоци е безбедна затоа што е дистрибуирана на компјутери низ целиот свет. Ниту една земја не може да ги исклучи серверите и да блокира домени. Нема да се изгубат податоци во случај на пожар или друга елементарна неприлика дури и да е распространета на многу дискови или сервери. Конечно, и што е најважно, таквата основа е отпорна на хакерски напади, затоа што за да се извлечат или избришат податоците ќе биде потребно да се пробијат над половина од компјутерите што ја сочинуваат оваа мрежа.

---

²²³ Исто

²²⁴ Daniel Drescher, (2017) Blockchain Basics, Springer

²²⁵ Yli-Huumo et al. (2016), Where Is Current Research on Blockchain Technology?—A Systematic Review, достапно на <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0163477>, пристапено на [9.6.2021]

Друга важна карактеристика е што блокчеин е објективен затоа што е независен, односно не постои управувачки субјект кој го надгледува, ниту некаква државна институција, компанија, организација што може да влијае на нејзината содржина.

Оваа карактеристика на блокчеин може да се користи, на пример, во трансакции помеѓу суперсили, затоа што ниту една вклучена страна не е во можност да лажира информации, (во случај на пр. парламентарни избори, референдум).

Секоја трансакција мора да биде криптирана со пар клучеви: приватни и јавни. Даден јазол ја „потпишува“ трансакцијата со нејзиниот приватен клуч, а потоа ги информира другите за нејзиниот изглед. Приложениот јавен клуч им овозможува на другите јазли да ја потврдат новата трансакција²²⁶.

Овој дигитален потпис содржи информации за испраќачот и за времето кога биле создадени информациите. Фиксниот број на јазли сега смета дека блокот е валиден и е прифатен во ланецот.

Блокчеин технологијата го елиминира посредникот, спречува манипулација, губење на податоци и обезбедува следливост. Може да игра важна улога во обезбедувањето отвореност и транспарентност на информациите за епидемијата и следливост на епидемските материјали. На пример, блокчеин технологијата може да се користи за снимање епидемски информации и да се осигура дека изворите на информации се отворени, транспарентни и следливи, со што ефективно се намалуваат гласините²²⁷. Во таа насока, врз основа на блокчеин технологијата се разви и се лансираше првата платформа за мониторинг на епидемијата на национално ниво, која може да го следи напредокот на вирусот ковид-19 во сите населени места во реално време и ги регистрира релевантните епидемски податоци на синџирот, така што податоците може да се следат и не можат да се менуваат. Врските со податоци врз основа на транспарентен мониторинг и отчетност, првично се воспоставени за да се осигури дека епидемските информации се отворени и транспарентни.

Блокчеин технологијата зазема применливост за автентикација, авторизација и неменливост на здравствени податоци при процесот на препишување на рецепти. Исто така, со примена на блокчеин технологијата, развиени се апликации од национален

---

²²⁶ Perera, S., Nanayakkara, S., Weerasuriya, T. (2021). Blockchain: The Next Stage of Digital Procurement in Construction, Academia Letters

²²⁷ Simanta Shekhar Sarmah, (2019), Application of Block chain in Cloud Computing, International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)

интерес наменети за е-гласање, евиденција за земјиште, фармацевтско снабдување, дистрибуција на енергија, управување со идентитетот и слично.

Децентрализираната и колаборативна природа на блокчеин и неговите апликации овозможува искористување на целиот обем на единствен дигитален пазар од самиот почеток. Блиската соработка помеѓу земјите членки може да помогне да се избегнат фрагментирани пристапи и да се обезбеди интероперабилност и пошироко распоредување на услуги базирани на блокчеин технологијата. За таа цел, на 10 април 2018 година (Дигитален ден), се потпиша Декларација за блокчеин партнерство²²⁸ од страна на 22 земји членки, што ќе придонесе за создавање на олеснувачка средина, во целосна согласност со законите на ЕУ и со јасни модели на управување што ќе им помогнат на услугите што користат блокчеин да напредуваат низ Европа. Како препорака е наведено да се основа орган за заштита на не-личните податоци со улога да управува со регистарот на мета-податоци, да го стимулира економскиот бенефит од не-личните податоци, да креира рамка на споделување и размена на податоци, да воспостави законска регулатива на не-личните податоци во националното законодавство, да спречи злоупотреба на не-личните податоци.

Блокчеин технологијата стана популарна со развојот на криптовалути, како што е биткоиот. Првичните очекувања од блокчеин технологијата беа дека ќе овозможи безбедно поврзување на голем број информатички системи, и многу компании најавија инвестиции во оваа насока.

Со користење на блокчеин технологија, се работи на истражувачки проект со цел да се изгради светска, безжична телекомуникациска мрежа.²²⁹

4. ОБРАБОТКА ВО ОБЛАК (CLOUD COMPUTING)

Обработка во облак (Cloud Computing) технологијата претставува нова парадигма за хостирање софтверски апликации, мемориски простор за обемни бази на податоци и процесорска моќ за обработка на тие податочни сетови. Обработката во облак ја префрла локацијата на компјутерската инфраструктура на мрежа со цел редуција на трошоците поврзани со управувањето со хардверските и софтверските ресурси. Според Наумовски, обработка во облак (Cloud Computing) технологијата се дефинира како

---

²²⁸ Declaration on European Partnership on Blockchain, 2018, достапно на <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/european-countries-join-blockchain-partnership>, пристапено на [10.6.2021]

²²⁹ Менан Селими, вонреден професор на Институтот „Макс ван дер Штул“ (УИЕ).

техничко уредување согласно кое корисниците ги чуваат своите податоци на оддалечени сервиси, под контрола на други софтверски апликации.²³⁰

Системите за бази на податоци што се сместени во облак и ги напојуваат овие апликации, формираат нивна критична компонента. Општо земено, апликациите за интензивни податоци се класифицирани во два главни типа:

- системи за обработка на трансакции преку интернет (OLTP) кои се занимаваат со оперативни бази на податоци со големина до неколку терабајти со интензивни работни оптоварувања за кои е потребна трансакциска поддршка и гаранции за време на одговор, и
- системи за онлајн аналитичка обработка (OLAP) кои се занимаваат со бази на податоци со многу големи димензии, до петабајти, со интензивни работни оптоварувања.²³¹

Една од главните цели на системот за бази на податоци хостирани во облак е да ја олесни работата за имплементација на секоја апликација како дистрибуирана, скалабилна и широко достапна услуга на интернет. Amazon, најголемата светска интернет трговија на мало, потоа eBay, Facebook, Twitter, Flickr, YouTube и LinkedIn се само примери на онлајн услуги кои моментално успешно ја постигнуваат оваа цел. Ваквите услуги имаат две главни карактеристики: тие користат интензивни податоци кои се многу интерактивни. Во моментот, заедничка цел е да се олесни постигнувањето на секоја апликација да цели кон приспособливост, достапност и перформанси со минимален напор.

Потрагата за освојување на предизвиците поставени од хостирањето на бази на податоци и нивна обработка во облак доведе до мноштво пристапи. Во пракса, постојат три главни технологии кои вообичаено се користат за распоредување на бази на податоци за софтверски апликации во облачни платформи: услугите на системи за складирање неструктурирани (NoSQL) бази на податоци, бази на податоци како сервис (DaaS) и виртуелизирани сервери за бази на податоци.²³²

Подемот на обработка во облак (Cloud Computing) помогна да се овозможи обработка на обемни бази на податоци (Big Data). Способноста да се извршат моќни анализи на

---

²³⁰ Наумовски Г. (2013), „Право на информатичка технологија“ стр. 159

²³¹ Sherif Sakr, 2016 Cloud-Hosted Databases, стр.562, достапно на http://perpustakaan.fmipa.unpak.ac.id/file/2016%20Encyclopedia_of_Cloud_Computing.pdf, пристапено на [11.6.2021]

²³²Hussam Hourani, Cloud Computing: Legal and Security Issues, достапно на https://www.researchgate.net/publication/328243752_Cloud_Computing_Legal_and_Security_Issues, пристапено на [10.6.2021]

обемни бази на податоци во облак, им даде на некои бизнис компании способност да анализираат и обработуваат податоци со кои не би можеле да се справат со сопствените електронски системи и информатичка инфраструктура. На пример, проектот TimesMachine илустрира како Њујорк тајмс ја користел обработка во облак технологијата за обработка на нивните архиви. Имено, тие одлучуваат да ги дигитализираат сите нивни весници од 1851 до 1922 година. Под проект наречен TimesMachine, процесот започнува со скенирање на весниците и создавање обемни бази на податоци со означени слики со формат на датотека со слика (TIFF), заедно со некои метаподатоци и текстот на написите стекнати преку Оптичко препознавање знаци (OCR). За складирање на 405 000 TIFF слики со исто толкав број датотеки за метаподатоци за мапирање и 3,3 милиони статии, се користени виртуелни сервери и виртуелно складирање со користење на облак услугата.²³³

Пред нивното широко прифаќање, беше јасно дека обработка во облак (Cloud Computing) технологиите ќе претставуваат предизвик за сегашните правни системи²³⁴, како сложеното прашање на прекугранични протоци на податоци и разновидни механизми на располагање на организациите за да се постигне усогласеност преку користењето договори помеѓу давателите на услуги во облак и корисниците на услугите.

Терминот „облак“ небулозно дефинира различни услуги поврзани со дистрибуирано складирање и пресметување. Има многу провајдери на облак, а дадените точни услуги варираат во зависност од давателот, дури и на апстрактно ниво. На пример, давателот на услуга може да обезбеди комбинација од: инфраструктура како услуга (IaaS), платформа како услуга (PaaS) или софтвер како услуга (SaaS)²³⁵. Потрошувачите можат да изберат една или повеќе од овие видови услуги врз основа на нивните сопствени потреби и развојни способности. Понекогаш повеќе понудени услуги мора да работат заедно, било да е затоа што апликациите се изградени од различни постоечки

---

²³³ Smiley M., (2016), Big Data in a Cloud, стр.557, MurugESan S., Bojanova I. (editors), Encyclopedia of Cloud Computing, John Wiley & Sons, Ltd, достапно на http://perpustakaan.fmipa.unpak.ac.id/file/2016%20Encyclopedia_of_Cloud_Computing.pdf, пристапено на [8.6.2021]

²³⁴ Gordon D., (2016), Legal Aspects of Cloud Computing, стр.462, MurugESan S., Bojanova I. (editors), Encyclopedia of Cloud Computing, John Wiley & Sons, Ltd, достапно на http://perpustakaan.fmipa.unpak.ac.id/file/2016%20Encyclopedia_of_Cloud_Computing.pdf, пристапено на [10.6.2021]

²³⁵ A. Lenk, M. Klems, J. Nimis, S. Tai, T. Sandholm (2009) What's Inside the Cloud? An Architectural Map of the Cloud Landscape. Proceedings of the 2009 ICSE Workshop on Software Engineering Challenges of Cloud Computing, Vol. 0, стр. 23-31

компоненти или компоненти хостирани во различни облаци. Всушност, постојат случаи кога една услуга во облак користи друга. Ова се нарекува вертикална федерација, бидејќи една понуда во облак има предност пред друга во редот. Оваа поделба е различна од хоризонтална федерација, во која услугите не се потпираат строго на пристапот од едни до други во ист редослед.

Хоризонтална и вертикална интеграција може да се случи во тандем, во случај кога услугата за обработка пристапува до повеќекратни услуги за складирање на различни облаци.²³⁶ Понекогаш изборот кој облак ќе се понуди да се користи е мотивиран од правни проблеми, особено во поглед на прашањето за локацијата или пристапноста на податоците²³⁷. Исто така, може да има смисла да се изолираат такви податоци, бидејќи не можат да се користат за цели надвор од оние наведени кога првично биле собрани. Така ако постои некаква причина зошто податоците може да се сметаат за чувствителни, императив е да се разбере кои податоци можат да потпаѓаат под различни јурисдикции за да се утврди кои закони ги регулираат нивното складирање и употреба. Доколку има спорови со давателот на услуги во облак, исто така е неопходно да се знаат кои закони се применуваат.

Бизнис компаниите не се единствените организации кои бараат да профитираат од предностите на обработка во облак. Во 2010 година, г. Вивек Кундра, сојузен главен директор за информации во кабинетот на Белата куќа, издаде извештај што ја вклучува иницијативата „Облак на прво место“, која повикува на зголемена употреба на технологии за работа во облак во владините институции.²³⁸

Според Европската комисија глобалниот обем на податоци расте многу брзо. Додека обработката во облак денес се случува претежно во големите центри за податоци, до 2025 година овој тренд ќе се смени: 80% од сите податоци се очекува да бидат обработени во паметни уреди поблиску до корисникот, познати како работно пресметување.²³⁹ Комисијата има за цел да овозможи пристап до безбедни, одржливи и интероперативни облачни инфраструктури и услуги за европските бизниси. ЕУ сака да обезбеди слободен проток на податоци во Европа, дозволувајќи им на компаниите и

---

²³⁶ Culhane W., Eugster P. и др., (2016) Cloud Federation and Geo-Distribution, стр.178, Encyclopedia of Cloud Computing, John Wiley & Sons, Ltd,

²³⁷ Winkler, V. (2011). Securing the Cloud: Cloud Computer Security Techniques and Tactics , New York: Syngress.

²³⁸ Gordon D., (2016), Legal Aspects of Cloud Computing, стр.462, MurugESan S., Bojanova I. (editors), Encyclopedia of Cloud Computing, John Wiley & Sons, Ltd, достапно на http://perpustakaan.fmipa.unpak.ac.id/file/2016%20Encyclopedia_of_Cloud_Computing.pdf, пристапено на [10.6.2021]

²³⁹ Преземено од <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cloud-computing>

јавните администрации да складираат и обработуваат не-лични податоци каде и да изберат работа во облак.

Регулативата (ЕУ) 2018/1807 за рамка за слободен проток на не-лични податоци во ЕУ²⁴⁰, која е усвоена на 14 ноември 2018 година, има за цел да ги отстрани пречките за слободно движење на не-лични податоци помеѓу различни земји на ЕУ и различни информациски системи низ Европа.

Регулативата (ЕУ) 2018/1807 обезбедува:

- Слободно движење на не-лични податоци преку граници - секоја организација треба да може да складира и обработува податоци насекаде во ЕУ;
- Достапност на податоци за регулаторна контрола - јавните власти ќе го задржат пристапот до податоците, дури и кога се наоѓаат во друга земја на ЕУ или кога се складираат или обработени во облак;
- Полесно префрлување помеѓу даватели на услуги за облак за професионални корисници - Комисијата започна со олеснување на саморегулацијата во оваа област, поттикнувајќи ги давателите да развијат кодекси на однесување во однос на условите под кои корисниците можат да пренесуваат податоци помеѓу даватели на услуги во облак и да се вратат во сопствените ИТ средини;
- Целосна конзистентност и синергија со пакетот за сајбер-безбедност и појаснување дека сите безбедносни барања што веќе се применуваат за бизнисите што чуваат и обработуваат податоци, ќе продолжат да го прават тоа кога ќе складираат или обработуваат податоци преку граници во ЕУ или во облак.

Во Регулативата се наведува дека

...,Раширениот Интернет на нештата (Internet of Things²⁴¹-IoT), вештачката интелигенција и машинското учење, претставуваат главни извори на не-лични податоци, на пример, како резултат на нивното распоредување во автоматизирани индустриски процеси на производство. Специфични примери на не-лични податоци вклучуваат збирни и анонимизирани сетови на податоци што се користат за анализа на обемни бази на податоци (Big Data)⁴.

---

²⁴⁰ Regulation (EU) 2018/1807 of the European Parliament and of the Council on a framework for the free flow of non-personal data in the European Union, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1807>, пристапено на [15.6.2021]

²⁴¹ Kevin Ashton, првпат го споменал терминот на конференција во 1999 година, преземено од <https://www.rfidjournal.com/that-internet-of-things-thing>

Комбинираната примена на слободниот тек на Регулативата (EU) 2018/1807 за не-лични податоци и Регулативата (EU) 2016/679 за лични податоци (GDPR)²⁴² гарантира дека и не-личните податоци и личните податоци можат слободно да се движат низ Унијата, се додека се соодветно заштитени. Комисијата објави информативни упатства за прашањето на мешани сетови на податоци, односно групи на податоци што содржат и лични и не-лични податоци.

Исто така, Европската комисија основа Европска алијанса за индустриски податоци и работа во облак²⁴³, која ќе се залага за развој на неколку работни текови, поврзани со клучните политички цели на ЕУ. Европската алијанса за индустриски податоци и работа во облак се базира на Европската стратегија за податоци²⁴⁴. Создавањето на Алијансата беше потврдено со заклучоците на Европскиот совет од 1-2 октомври 2020 година и Декларацијата за европскиот облак²⁴⁵ потпишана од сите земји членки на 15 октомври 2020 година. Алијансата ќе придонесе за обликување на следната генерација безбедни, ниско-јаглеродни и интероперативни облачни и работни услуги и инфраструктура за Европа, како што е предвидено во Европската стратегија за податоци. Исто така, ќе придонесе за целите на ЕУ за дигитален компас за 2030 година.

Европската стратегија за податоци служи за реализација на визијата за единствен дигитален пазар на податоци и се справува со проблемите идентификувани преку мерки и финансирање на политиката, врз основа на она што е веќе постигнато во последните неколку години.

„Меѓусекторските (или хоризонталните) мерки за пристап и употреба на податоци треба да ја создадат неопходната рамка за економијата со податоци, а со тоа да се избегне штетната фрагментација на внатрешниот пазар преку неконзистентни дејствија помеѓу секторите и меѓу земјите членки. Ваквите мерки сепак треба да ги земат предвид специфичностите на одделните сектори и на земјите членки.

Пристапот на Комисијата кон регулативата е да создаде рамки што го обликуваат контекстот, овозможувајќи да се развијат живи, динамични и

---

²⁴² Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and Council (General Data Protection Regulation), достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>, пристапено на [15.6.2021]

²⁴³ Преземено од <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cloud-alliance>

²⁴⁴ A European strategy for data, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1593073685620&uri=CELEX%3A52020DC0066>, пристапено на [12.6.2020]

²⁴⁵ Достапно на <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/towards-next-generation-cloud-europe>, пристапено на [10.6.2020]

живописни екосистеми. Бидејќи е тешко целосно да се сфатат сите елементи на оваа трансформација кон агилна економија со податоци, Комисијата намерно се воздржува од премногу детални, тешки ex ante регулативи и претпочита агилен пристап кон управувањето што фаворизира експериментирање, итерација и диференцијација.

Во согласност со овој принцип, прв приоритет за операционализирање на визијата е воспоставување на овозможена законска рамка за управување со заедничките европски простори за податоци²⁴⁶.

Комисијата ќе ја истражи потребата за законодавни дејствија за прашања што влијаат на односите меѓу актерите во економијата со агилни податоци, за да се обезбедат стимулации за хоризонтално споделување на податоци помеѓу секторите (дополнување на споделувањето податоци во секторите, како што е опишано во Додатокот). Едно или повеќе од следниве прашања може да се изнесат во Законот за податоци (2021): оценување на рамката за интегрирано планирање и известување со цел понатамошно подобрување на пристапот и користењето на податоците (вклучувајќи и можна ревизија на Директивата за бази на податоци и можно појаснување на примената на Директивата за заштита на трговските тајни како олеснувачка рамка)²⁴⁷.

Облачното пресметување има пазарен опсег што ги надминува географските национални граници. Меѓутоа, дигиталниот единствен пазар на ЕУ сè уште останува фрагментиран според правните режими кои се разликуваат меѓу земјите членки.

На пример, според студијата на Европскиот парламент за обработка во облак,²⁴⁸ „во доменот на дигиталната содржина има само ограничено ниво на усогласување настанато според Директивата за авторски права и затоа постои посебна грижа за облачни услуги кои зависат од унифициран режим на права на интелектуална сопственост (IPR)“. Главниот проблем се чини дека е недостатокот на усогласен сет на задолжителни исклучоци и ограничувања на ексклузивните права на авторите. Како што е прикажано во DLA PIPER, студија на ЕУ за Правна анализа на единствен пазар за информатичко општество²⁴⁹: „Како резултат на тоа, земјите членки можат да одлучат

---

²⁴⁶ A European strategy for data, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1593073685620&uri=CELEX%3A52020DC0066>, пристапено на [12.6.2020] стр.12

²⁴⁷ Исто, стр.13

²⁴⁸ Cloud computing study, (2012), Directorate General for Internal Policies, European Parliament, стр.63, достапно на [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOL-IMCO_ET\(2012\)475104_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOL-IMCO_ET(2012)475104_EN.pdf), пристапено на [20.6.2021]

²⁴⁹ EU study on the Legal analysis of a Single Market for the Information Society: New rules for a new age?, (2009), DLA PIPER

дали и како да ги спроведат исклучоците и ограничувањата. Листата на исклучоци, исто така, покажува многу нејаснотии и остава доволно простор за дискреционо право на земјите членки. Следствено, исклучоците и ограничувањата станаа натрупан хаос на ниво на земјите членки.²⁵⁰

Како што е претходно споменато во делот *Дигитализација на парламентите* од овој труд, Европскиот центар на парламентарни истражувања и документација (ECPRD), на еден од семинарите изрази загриженост во однос на безбедноста и правната заштита на парламентарните бази на податоци складирани во облак. Посебно се потенцираше географската неопределеност на виртуелниот простор чишто податоци можат да бидат под различен степен на правна заштита, при што како можно решение се предложи исклучиво користење на национални облачни структури.

5. ОБЕМНИ БАЗИ НА ПОДАТОЦИ (BIG DATA)

„Every company has Big Data in its future and every company will eventually be in the data business“
*Thomas H. Davenport*²⁵¹

Глобалниот пазар на обемни бази на податоци (Big Data) и бизнис анализи беше проценет на 168,8 милијарди американски долари во 2018 година и се предвидува да порасне на 274,3 милијарди американски долари до 2022 година, со петгодишна сложена годишна стапка на раст од 13,2 проценти.²⁵²

Голем волумен, голема брзина и голема разновидност: една или повеќе од овие карактеристики се користат за дефинирање на обемни бази на податоци (Big Data), вид на множества податоци кои се премногу големи или премногу сложени за традиционалните апликации за обработка на податоци. Брзорастечкиот сообраќај на мобилни податоци, сообраќајот во облак-компјутер, како и брзиот развој на технологии како што се вештачката интелигенција (AI) и Интернетот на нештата (IoT), сето тоа придонесува за зголемување на обемот и сложеноста на множествата податоци. До 2022 година, IP-сообраќајот на глобалниот центар за податоци за облаци се предвидува да

---

²⁵⁰Cloud computing study, (2012), Directorate General for Internal Policies, European Parliament, Стр.63, достапно на [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOL-IMCO_ET\(2012\)475104_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOL-IMCO_ET(2012)475104_EN.pdf), пристапено на [20.6.2021]

²⁵¹ Thomas H. Davenport , американски академик и бизнис аналитичар, рекол: „Секоја компанија поседува обемни бази на податоци во иднина и секоја компанија евентуално би била во бизнисот со податоци“

²⁵² Приходи за големи податоци и деловни анализи од целиот свет 2015-2022 година, Објавено од Кимберли Млиц, 23 април 2021 година, преземено од Statista, онлајн портал за статистички податоци во глобалната дигитална економија, достапно на <https://www.statista.com/statistics/551501/worldwide-big-data-business-analytics-revenue/>

достигне околу 19,5 зетабајти (ZB).²⁵³ За поврзаните IoT уреди се предвидува да генерираат 79,4 ZBs податоци во 2025 година.

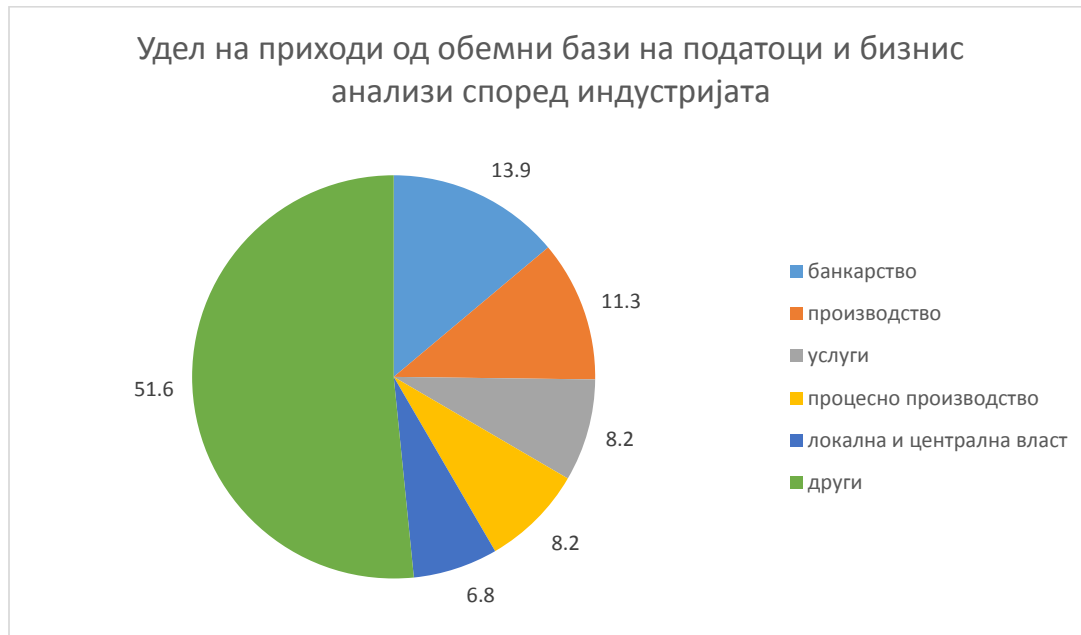

© Statista 2021

Напредните алатки за анализа, како што се анализата за предвидување и рударењето на податоци, помагаат да се извлече вредност од податоците и да се генерираат трендови и бизнис предвидувања. Големината на пазарот на апликативни софтвер за деловна интелигенција и анализирање на податоци се предвидува да достигне околу 14,5 милијарди американски долари во 2022 година. Банките најмногу користат технологија за големи податоци и деловна анализа - банкарската индустрија придонесе за 13,9 проценти од приходите на пазарот.²⁵⁴

²⁵³ преземено од Statista, онлајн портал за статистички податоци во глобалната дигитална економија, достапно на <https://www.statista.com/statistics/227267/global-cloud-ip-traffic-growth-by-segment/>

²⁵⁴ Приходи за големи податоци и деловни анализи од целиот свет 2015-2022 година, Објавено од Кимберли Млиц, 23 април 2021 година, преземено од Statista, онлајн портал за статистички податоци во глобалната дигитална економија, достапно на <https://www.statista.com/statistics/551501/worldwide-big-data-business-analytics-revenue/>

© Statista 2021

Добрата правна рамка на заштитата на базите на податоци треба да даде импулс во настојувањето деловните субјекти да инвестираат во стопанската дејност поврзана со базите на податоци како дел на интелектуалната сопственост, а добрата заштита е во интерес како на деловните субјекти така и на корисниците, истовремено претставувајќи заштита од нелојалната конкуренција.

Во ерата на дигитална трансформација, во ова поглавје се поставува прашањето дали и машински генерираните бази на податоци, како и обемните бази на податоци (Big Data) како такви подлежат под *sui generis* правна заштита како сродно право кое ги заштитува изготвувачите на базите на податоци. Со цел потврдно да се аргументира поставениот предмет на истражување, најпрво ќе се дефинира поимот *обемни бази на податоци* (Big Data) со претставување на нивните карактеристики и одлики.

Поимот обемни бази на податоци (Big Data) се однесува на собирање и реагрегација на податоци од големи размери. Се состои од метод на емпириско пребарување и во суштина е нов начин на извлекување неструктурирани и структурирани информации.²⁵⁵ Концептот на обемни бази на податоци (Big Data) често се изразува со три

²⁵⁵ Mattioli, Michael, (2014), *Disclosing Big Data*. Articles by Maurer Faculty. 1480, достапно на <https://www.repository.law.indiana.edu/facpub/1480>, стр. 539

карактеристики: волумен, брзина и разновидност.²⁵⁶ Според Сано²⁵⁷ освен трите суштински карактеристики, дефинирана е и четврта што сепак не е од суштинско значење, и петта карактеристика изведена од претходните. Овие карактеристики се: волумен, точност, брзина, разновидност и вредност. Волуменот или големината, како што и самиот поим сугерира, е првата карактеристика што ги разликува обемните бази на податоци (Big Data) од останатите збирки на податоци од мали размери (Small Data). Бидејќи обемните бази на податоци (Big Data) најчесто се генерираат автоматски, прашањето за квалитетот или доверливоста на податоците (вистинитоста, односно точноста на информациите) е клучно. Брзината се однесува на односот помеѓу генерираните обемни количини на податоци во единица време и во овој контекст станува збор за огромна брзина на пребарување, анализа и агрегација на обемните бази на податоци. Терминот разновидност означува многу видови на податоци и извори на податоци од кои може да се соберат податоците, вклучително и интернет прелистувачи, социјални мрежни страници и апликации, камери и други алатки за агрегација на сетови податоци. Во случај кога сите претходно наведени одлики се присутни, обемните бази на податоци (Big Data) содржат значајна вредност.

Отсекогаш постоеле три видови на аналитика: дескриптивна, која известува за минатото; предикативна, што користи модели базирани на минати податоци за да се предвиди иднината; и прескриптивна, кои користат модели за да ги специфицираат оптималните однесувања и постапки. Аналитичкиот потенцијал на обемните бази на податоци (Big Data) ги вклучува сите видови, но има зголемен акцент на прескриптивната аналитика.²⁵⁸ Аналитичкиот потенцијал на обемните бази на податоци (Big Data) се заснова на големо количество податоци генерирани од електронски уреди од различни извори кои се поврзани со активности од секојдневниот живот на корисниците, на пр., прелистување на интернет, употреба на паметни телефони, објави на социјалните мрежи, онлајн купувања преку интернет, податоци за локација итн. Овие големи количества податоци можат да послужат и за научни и за маркетинг цели.

---

²⁵⁶ European Union Agency For Network And Information Security (ENISA) (2015), Big Data Security Good Practices and Recommendations on the Security of Big Data Systems, достапно на https://www.enisa.europa.eu/publications/big-data-security/at_download/fullReport, стр. 8

²⁵⁷ Cano J., (2014) The V's of Big Data: Velocity, Volume, Value, Variety, and Veracity, XSNet, достапно на <https://www.xsnet.com/blog/bid/205405/the-v-s-of-big-data-velocity-volume-value-variety-and-veracity>

²⁵⁸ Davenport T., (2013), Big Data in Big Companies, International Institute for Analytics, стр.30, достапно на https://docs.media.bitpipe.com/io_10x/io_102267/item_725049/Big-Data-in-Big-Companies.pdf

Двете најголемите вредности на обемните бази на податоци (Big Data) лежат во способноста за автоматско следење на однесувањето на човекот и во нивната потенцијална способност за предвидување на идното човеково однесување. На таков начин анализата на обемните бази на податоци (Big Data) може да детектира општи трендови и корелации во податоците, со што може да се предвидат индивидуалните преференции, ставови и склоности за купување на пример. Обемните бази на податоци (Big Data) се користат за развој на напредни стратегии за маркетинг. Меѓутоа, обемните бази на податоци (Big Data) имаат сериозни импликации врз приватноста што може да резултира профилираните корисници да станат предмет на автоматски одлуки засновани на анализа на податоци. Сепак, методите за обемните бази на податоци (Big Data) можат да додадат вредност на старите податоци преку собирање на податоци од различни извори. Повторното користење на податоците е еден од централните извори на вредност преку можноста за збогатување на податоците генерирани од повеќе извори. Оттука, сопственоста на информациите игра централна улога и неопходна е анализа на степенот на правната заштита за изготвувачите на обемните бази на податоци (Big Data).

6. АНАЛИЗА НА SUI GENERIS ПРАВНАТА ЗАШТИТА ВО ОДНОС НА ЗАШТИТАТА НА МАШИНСКИ ГЕНЕРИРАНИ И ОБЕМНИ БАЗИ НА ПОДАТОЦИ (BIG DATA)

Најдетално заштитата на базите на податоци е регулирана со Директивата 96/9/ЕЗ усвоена во март 1996 година, која освен заштитата на авторските права на базите на податоци, за првпат го пропишува и sui generis правото за заштита на изготвувачите на бази на податоци како сродно право.

Директивата за бази на податоци дава широка дефиниција за базите на податоци од која, според професорот Hugenholtz, „категорично ја исклучува заштитата, без разлика дали е заштитено со авторско право или со право на sui generis, - на збирки сурови податоци генерирани од машина.²⁵⁹” Користењето на неструктурирани (noSQL) технологии може да значи дека обемните бази на податоци (Big Data) не се заштитени со правото на sui generis. Исто така, новите сетови податоци засновани на анализи од обемните бази на податоци не се „добиеени“ ниту „собрани“; тие се машински генерирани. Од овие причини, според професорот Hugenholtz, машински генерираните бази на податоци,

---

²⁵⁹ Hugenholtz B., (2018), Data Property: Unwelcome Guest in the House of IP, Kritika, Essays on Intellectual Property, vol. III.

како и обемните бази на податоци (Big Data) најверојатно не би биле заштитени од правото sui generis.

Се поставува прашањето дали поимот инвестиција е доволно за да се гарантира sui generis заштита на обемни бази на податоци (Big Data), иако Leistner предложи претпазливост при мислењето дека „убедливиот заклучок дека сите податоци создадени од сензори или други машини обично не се опфатени со sui generis правото не е загарантиран“²⁶⁰.

Во врска со правото на sui generis, за тоа дали машинските генерирани податоци се заштитени со нив, постои голема правна несигурност. Поради посебната природа на податоците генерирани од сензори/машини, Leistner тврди дека правото на sui generis треба да се измени за нив, особено со фактот за прилично нискиот праг на значителни инвестиции во генерирање на податоци од машини.

Исто така и професорот Gervais изразува сериозни сомневања за оправдување на примената на Директивата за бази на податоци за обемните бази на податоци (Big Data), Според професорот, „традиционалната улога на авторските права е неприменлива во однос на создавањето и употребата на обемни бази на податоци (Big Data)“²⁶¹. Природата на нерелационите (noSQL) бази на податоци типични за обемните бази на податоци (Big Data), повлекува заклучок дека ваквите типови бази на податоци веројатно нема да бидат заштитени со авторско право или со sui generis сродното право за изготвувачите на базите на податоци. За обемните бази на податоци (Big Data) според Banterle „повторното користење на податоците е еден од централните извори на вредност и можноста за збогатување на податоците од повеќе извори ќе стане неопходна. Во овој контекст, дури и сурови податоци имаат вредност според информациите што можат да се извлечат од нив. Оттука, сопственоста на информациите игра централна улога.“²⁶²

---

²⁶⁰ Leistner M., (2018), Big Data and the EU Database Directive 96/9/EC: Current Law and Potential for Reform, достапно на <https://ssrn.com/abstract=3245937>

²⁶¹ Gervais, D. J. (2019), Exploring the Interfaces Between Big Data and Intellectual Property Law (March 26, 2019)

²⁶² Banterle F., (2016), The Interface Between Data Protection and IP Law: The Case of Trade Secrets and the Database sui generis Right in Marketing Operations, and the Ownership of Raw Data in Big Data Analysis, достапно на <https://www.researchgate.net/publication/328711882>

7. АНАЛИЗА НА ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА ОБЕМНИТЕ БАЗИ НА ПОДАТОЦИ (BIG DATA) СПОРЕД ИЗВЕШТАИТЕ ОД ЕВАЛУАЦИЈАТА НА ДИРЕКТИВАТА ЗА БАЗИ НА ПОДАТОЦИ 96/9/ЕЗ

Според Извештајот за евалуација на Директивата 96/9/ЕЗ за база на податоци од 2018 година²⁶³, уште во првиот дел кој претставува анализа на самата дефиниција на база на податоци според Директивата, се спомнуваат обемните бази на податоци (Big Data). Тука се наведуваат аргументи за пројавените критики за широката дефиниција, но „веројатно ќе биде потребно да се разјасни/реша проблемот со обемните бази на податоци (Big Data), како и машински генерираните податоци како дел од дефиницијата во догледно време. Навистина, можеби е рано да се донесе закон за ова прашање. Може промените ќе треба да бидат оправдани со повеќесекторски консултации/размена на искуства.“²⁶⁴

Следниот наслов од Извештајот каде се споменуваат обемните бази на податоци (Big Data) е во однос на sui generis правото и изготвувачите на базите. „Може да се појават повеќе проблеми со сопственоста во врска со овој вид на податоци. Често со овој вид на податоци, ќе биде тешко да се утврди кој е производителот на базата на податоци и ако не е тешко, тогаш правото на sui generis ќе биде во заедничка сопственост затоа што многу лица ќе преземат иницијатива и ризик да инвестираат“²⁶⁵. Како можно решение за овој проблем се наведува склучувањето на договори, како едноставно изводлив начин од причини што кај sui generis правото нема морални права, при што целокупното право може да биде пренесено договорно. Исто така, друго можно решение е воведување на задолжителни лиценци. Друго решение за спротивставување на состојбите на задржување и концентрацијата на моќноста предизвикана од соодветно заедничко сопствеништво и единствена сопственост е регистрација на базите на податоци.

Директивата за бази на податоци подготвена во 90-тите години на минатиот век, не одговара на техничката еволуција на базите на податоци денес. Дел од испитаниците во студијата за евалуација на Директивата за бази на податоци што ја спроведе Европската комисија во 2018 година, во спроведените интервјуа потенцираат дека Директивата за

---

²⁶³ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases By European Commission, 2018, достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5e9c7a51-597c-11e8-ab41-01aa75ed71a1>

²⁶⁴ Исто, стр.13

²⁶⁵ Исто, стр.49

базата на податоци е застарена во околината за обемни бази на податоци (Big Data).²⁶⁶ Во согласност со изјавите на интервјуираните, може да се напомене дека иако може да се вложи многу напор во креирањето на базата на податоци, изготвувањето и ажурирањето, во денешно време голем дел од овие податоци можат да бидат пребарани и достапни преку интернет. Ова го прави скоро невозможно фактот да се докаже дека одредена база на податоци е користена без овластување, затоа што сите релевантни информации се веќе на интернет и се слободно достапни. Според мислењето на испитаниците, ова покажува колку е всушност застарена заштитата на базата на податоци според Директивата за бази на податоци каде се бара значителна инвестиција од страна на изготвувачот на базата на податоци. Исто така и во извршното резиме од Извештајот за евалуација на Директивата се наведува „загриженост во врска со Директивата за базата на податоци што обезбедува застарена правна рамка која повеќе не е во согласност со последните технолошки достигнувања и со новите активности на индустријата за бази на податоци.²⁶⁷“ Учесниците на работилницата организирана во контекст на студијата објавиле дека одредбите од Директивата за базата на податоци не ги земаат предвид актуелните случувања на проширена и интензивна употреба на интернет и зголемување на економската вредност на податоците; разлика помеѓу вложениот напор за различни активности поврзани со базата на податоци (на пр., креирање, собирање, уредување, ажурирање, одржување, објавување на податоци); агрегација на податоци и обемни бази на податоци (Big Data); автоматско генерирање на податоци; и напредни пресметковни методи за анализа, информации и донесување одлуки.

Во финалниот извештај на Европската комисија²⁶⁸ јасно е потенцирано менувањето на технолошкиот пејзаж на базите на податоци со примена на вештачката интелигенција и машинско учење, каде се создаваат генерирани податоци со помош на алгоритми и сензори, како и обемни бази податоци (Big Data). Сепак, она што останува дилема за сите овие промени во базите на податоци е начинот на кој овие типови податоци се правно регулирани. Некои велат дека Директивата за базата на податоци е применлива,

---

²⁶⁶ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases ANNEX 2: Economic Analysis стр.28, достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f10f8ee0-597e-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en>, 2018

²⁶⁷ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, 2018, Executive Summary, достапно на http://publications.europa.eu/resource/cellar/810f78e9-5a48-11e8-ab41-01aa75ed71a1.0001.01/DOC_1

²⁶⁸ Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, 2018, Final Report, достапно на <https://www.technopolis-group.com/wp-content/uploads/2020/02/Study-in-Support-of-the-Evaluation-of-the-Database-Directive.pdf>, пристапено на [17.8.2020]

други не се согласуваат, а трети се несигурни. Генерално, погледите изгледаат поларизирани. За изготвувачите на базите на податоци, овие нови достигнувања во податоците значи дека тие треба да уживаат правна заштита, додека ставот на корисниците е дека не треба да има правна заштита, дури дека треба да има право на пристап до податоците. Институтот Макс Планк го поддржува ова гледиште²⁶⁹, односно тие се против правото на изготвувачите на базите на податоци и наместо тоа, предлагаат право на пристап за корисниците.

Исто така, во однос на одредувањето на значајна инвестиција која е еден од условите за *suī generis* заштита според Директивата на бази на податоци, наведени се нејасноти во однос на цената на инвестирањето кај машински генерираните податоци. Во финалниот извештај од евалуацијата на Директивата е наведено дека „техничките случувања влијаат на структурата на трошоците и придружните трошоци при создавањето бази на податоци, и се очекува да се релативно ниски, особено за оние што се генерираат автоматски. Сепак, не е јасно дали сите податоци генерирани од машината бараат ниски инвестиции. Затоа, законодавната интервенција треба да биде претпазлива при регулирање на прагот на инвестиција во ваков вид на податоци.²⁷⁰“

Друго прашање со машински генерираните податоци е сопственоста. Податочните сетови не ги создава само производителот на машината, туку и оној кој ја користи машината за генерирање на податоците, па затоа косопственоста се чини неизбежна. Сепак, ова создава „блокирачка состојба ако само еден од косопствениците е подготвен да лиценцира, а важечкиот национален закон за сопственост бара заедничка администрација²⁷¹“.

Податоците генерирани од машината, како такви, не се во рамките на Директивата за базата на податоци, бидејќи е нејасно дали повеќето бази на податоци генерирани од машината се произведени од креирани или собрани податоци. Доколку се направени од снимени/собрани податоци, статусот на таквите податоци треба да се разјасни во Директивата за базата на податоци.

Во заклучокот на финалниот извештај, во однос на машински генерираните бази на податоци се наведени следните насоки:

Како одговор на технолошките промени и растечката економска важност на машински генерираните податоци:

---

²⁶⁹ Исто, стр.30

²⁷⁰ Исто, стр.31

²⁷¹ Исто, стр.111

- не е (сè уште) јасно како правото на sui generis е во интеракција со машински генерираните бази на податоци;
- би можело да биде препорачливо да се разјасни поимот изготвувач на база на податоци;
- колку што е можно, да се разјаснат поимите за значителни инвестиции и значителен дел, вклучително и поимот снимени и собрани податоци;
- пожелно е да се воведат исклучоци за рударење на податоци²⁷²;

Сепак на крајот е препорачано да се почека пред да се започне со законодавна интервенција во овој поглед. Ваквиот развој на настаните е сè уште во рана фаза и затоа законодавната интервенција треба да биде претпазлива, бидејќи треба да се воспостави разумна рамнотежа меѓу заштитата на инвестициите и дозволеното извлекување и повторно користење на базите на податоци.

8. АНАЛИЗА НА СПРОВЕДЕНО ИСТРАЖУВАЊЕ ВО ОДНОС НА ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА ОБЕМНИТЕ БАЗИ НА ПОДАТОЦИ

За потребите на истражувачката работа во однос на анализа на состојбата на правната регулатива на базите на податоци во различни правни системи, од испратениот прашалник чиешто први две прашања се анализираа во претходното поглавје, следува анализа на добиените одговори на третото прашање кое е во контекст на правната заштита на обемните бази на податоци.

3. Дали Big Data и машински генерираните бази на податоци се предмет на правна заштита и која е правната основа за ваквата правна заштита?

Моделот на одговор од Република Северна Македонија:

3. Обемните бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци се неструктурирани (noSQL) бази на податоци што е спротивно на дефинирањето на базите на податоци дека „базата на податоци е збирка на материјали за податоци, распоредени по систематски или методски редослед“. Според тоа, не е разјаснето дали тие треба да бидат под sui generis ниту под заштита на авторските права. Во македонското законодавство нема дополнителни прописи за неструктурирани бази на податоци.

Во однос на третото прашање: Дали Big Data и машински генерираните бази на податоци се предмет на правна заштита и која е правната основа за ваквата правна заштита,

---

²⁷² Исто, стр.141

најголем дел од парламентите одговорија дека прашањето за обемни бази на податоци (Big Data) не е директно опфатено со специфична правна заштита во нивната национална легислатива, освен одредбите предвидени во GDPR регулативата за заштита на лични податоци.

Следи преглед на дадени конструктивни одговори-

Парламентарната служба од парламентот во Канада го достави следниот одговор по однос на ова прашање:

Во Канада во моментот нема специфична законска заштита за големи податоци или машински генерирани бази на податоци. Како што споменавме погоре, базата на податоци мора да се смета за оригинален избор или аранжман на податоци за да биде заштитена со закон за авторски права. Сепак, во јуни 2019 година, Постојаниот комитет на Долниот дом на индустријата, науката и технологијата спроведе законски преглед на законот за авторско право. Во својот извештај²⁷³, Комитетот препорача „Владата на Канада да размисли за изменување и дополнување на Законот за авторско право или воведување на друго законодавство за да се обезбеди јасност околу сопственоста на дело создадено од компјутер“.

Од парламентарната истражувачка служба од германскиот Бундестаг (согласност за дадените одговори доставија и претставниците од службата на Бундесрат) е добиено следното толкување во однос на ова прашање:

- Податоците генерирани при употреба на апликација за генерирање на обемни бази на податоци (Big Data) генерално се произведени од технички определена, механички контролирана анализа над која корисникот нема креативно влијание. Затоа, не постои ново дело заштитено со авторско право (делови 1-2 од Законот за авторско право).

Како општо правило, обемните бази на податоци (Big Data) исто така не се предмет на нови бази на податоци во смисла на одделот 4 (2) од Законот за авторско право. Анализите за обемни бази на податоци (Big Data) не бараат генерално однапред да се сортираат систематски податоците; тие специфично овозможуваат проценка на големи несортирани количини на податоци.

---

²⁷³ Преземено од официјалната веб-страница на Парламентот на Канада, достапно на <https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/42-1/INDU/report-16/page-36>

Meѓутоа, во анализите на големите податоци, законот за заштита на базата на податоци според деловите 87а и понатаму од законот за авторско право може да има поголема улога. Законски услов за да постои база на податоци е дека содржината на базата е распоредена на систематски или методичен начин и е индивидуално достапна со електронски средства (дел 87а Апс. 1 од Законот за авторско право). Ова ги разликува базите на податоци од обичните неструктурирани акумулации на податоци. Апликациите за обемни бази на податоци (Big Data) работат на создавање врски што се однесуваат на одредени предмети, под-поглавја, настани или процеси, со цел да се добие ново знаење. Според анализата на обемните бази на податоци (Big Data), барем треба да биде можно да се генерираат систематски пребарувања на резултатите, или да се добие вредност од апликацијата. Ако е тоа така, апликацијата за обемни бази на податоци (Big Data) - со оглед на доволно инвестиции - треба да спаѓа под правна заштита согласно на членовите 87а и понатаму од Законот за авторско право. Единствените квалификувани инвестиции во врска со ова се оние што ги прават корисниците на обемни бази на податоци (Big Data) за собирање и реуредување на веќе постоечките податоци.

Во норвешката правна теорија²⁷⁴, се тврди дека генерираните бази на податоци од машини и сензори не се изземени од заштитата на базите на податоци, барем доколку инвестициите се поврзани со систематско структурирање на необработените податоци. Споменатата дискусија се однесува на С-490/14 и напис од Matthias Leistner, „Обемни бази на податоци (Big Data) и Директива за бази на податоци на ЕУ 96/9 / ЕЗ: Актуелен закон и потенцијал за реформа“ од 2017 година.

Ставот на Парламентарниот институт на парламентот на Република Словачка по ова прашање е следниот:

Во словачкото законодавство не постои специфична регулатива во врска со прашањето за правната заштита на обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци. Како релевантен пример на третирање на *sui generis* правото за некреативни бази на податоци, може да се наведе хипотетичкиот пример објавен на официјалната интернет страна на законодавството на словачката република.

1. Дали веб-страницата е база на податоци? Кои обврски ги имам кога сакам да креирам веб-страница и да вметнам фотографии, музика и видеа на веб-

---

²⁷⁴ Rognstad Ole-Andreas, (2019), *Opphavsrett*, Universitetsforlaget, стр. 396 and 397

страницата? Може ли да ставам хиперлинкови до мрежата за дела (на пр. Видео) објавени на други веб-страници?

Официјален одговор од веб страната на законодавството на словачката република²⁷⁵:

Веб-страницата најчесто ги исполнува барањата на некреативната база на податоци и е заштитена со *sui generis* право на база на податоци. Сепак, веб-страницата исто така може да ги исполнува условите за креативна база на податоци заштитена со авторски права. Во таков случај тој е заштитен и со право *sui generis* на база на податоци и со авторски права. Авторските права може да важат и за графички содржини на веб-страницата. При креирање веб-страница, потребно е да се добие овластување за употреба на дела што ќе бидат поставени на веб-страница. Ова не се однесува на хиперлинкови кои не претставуваат употреба на дело според Законот за авторско право, бидејќи тие само се однесуваат на друг извор и не го прават изворот достапен на други членови на јавноста.

Следствено на овој пример, може да се разгледа можноста на исполнување на барањата за некреативна база на податоци кога станува збор за обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци. На тој начин би се обезбедила *sui generis* правна заштита на базата.

Шпанската агенција за заштита на податоци објавила водич²⁷⁶ за заштита на податоците и обемните бази на податоци (Big Data), каде правниот режим што се применува на вештачката интелигенција е според Општите прописи за заштита на податоците (RGPD). Согласно наодите од спроведеното истражување во однос на прашањето за правната заштита на обемните бази на податоци (Big Data), може да се заклучи дека ставот на истражувачките служби во парламентите генерално ја поддржуваат можноста за правна заштита на изготвувачите на обемни бази на податоци, во случај на исполнети услови за остварување на *sui generis* правото согласно Директивата за бази на податоци.

---

²⁷⁵ Преземено од официјална веб-страница на Министерство за култура на Република Словачка, Канцеларија за индустриска сопственост на Република Словачка, достапно на <https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/en/web/guest/osobitne-pravo-k-databaze>

²⁷⁶ Достапно на <https://www.aepd.es/sites/default/files/2019-09/guia-codigo-de-buenas-practic-as-proyectos-de-big-data.pdf>, преземено на [20.8.2020]

9. ЗАКЛУЧОК ВО ОДНОС НА ВТОРИОТ ДЕЛ

Машински генерираните бази на податоци, како и обемните бази на податоци (Big Data) добиваат сè поголемо економско значење. Овие нови технологии покренуваат прашања во врска со тоа кој ја прави и кој ја поседува базата на податоци и кои се суштинските инвестиции. Ставовите во овој поглед се многу поларизирани: изготвувачите на базите на податоци сакаат заштита за овие нови типови на податоци и бази на податоци, додека корисниците бараат право на пристап до податоците.

Најновите технолошки достигнувања повлекуваат бројни прашања во врска со нивната интеракција со Директивата за базата на податоци. На пример, сè уште е неизвесно дали Директивата за бази на податоци се однесува на базите на податоци создадени од сензори или машини. Правната анализа дадена во овој труд ги идентификува следните дилеми во однос на поставената хипотеза за правната sui generis заштита на обемните бази на податоци (Big Data):

- Првата полемика се појавува во однос на дефинирањето на самата база на податоци. Имено, базата на податоци е дефинирана како “збирка на материјали за податоци, распоредени по систематски или методски редослед“, додека Обемните бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци се неструктурирани (noSQL) бази на податоци што е спротивно на дефинирањето на базите на податоци
- Второто прашање за дискусија е во однос на дефинирањето на сопственоста на машински генерираните, односно обемните бази на податоци (Big Data), каде не е јасно дефинирано дали сопственоста е на имателот на машината или на оној кој ги собира податоците или станува збор за косопственост
- Третата дискусија произлегува од фактот за потребата за идентификување на поимот значителна инвестиција неопходна за стекнување на sui generis правната заштита. Имено, кај машински генерираните податоци, односно обемните бази на податоци (Big Data), податоците се генерираат автоматски, без значителен човечки напор или инвестиција.

Можно решение за овие неизвесности е ревидирање на сегашниот режим на заштита на базата на податоци со воведување на задолжително лиценцирање. Крајната цел е да им се обезбеди на изготвувачите на базите на податоци заштита што им е потребна за да ги применат можностите за развој во контекст на брзорастечката експанзија на податоците.

Покрај анализата од претставници на истражувачките академски кругови и анализата на наодите од Извештајот од евалуацијата на Директивата на базите на податоци на Европската комисија во однос на прашањето за правната *sui generis* заштита на машински генерираните податоци, односно обемните бази на податоци (Big Data), во трудот се прикажани и наодите од спроведеното истражување преку доставување на прашалник до истражувачките служби на седумдесет парламенти членки на мрежата ECPRD. Од анализата на добиените 29 одговори, во однос на прашањето за правната заштита на обемните бази на податоци (Big Data), може да се заклучи дека најголем дел од парламентите дале слични одговори дека обемните бази на податоци (Big Data) не се директно опфатени со специфична правна заштита во нивната национална легислатива, освен одредбите предвидени во GDPR регулативата за заштита на лични податоци. Само истражувачките служби од пет парламенти се обиделе да ја анализираат можноста за стекнување на *sui generis* правото на правна заштита за обемните бази на податоци (Big Data), со став дека ваквиот тип бази на податоци не треба да бидат изземени од правната заштита ако ги исполнуваат условите за тоа. Во оваа анализа се издвојува одговорот од Канада, каде се наведува препораката од Постојаниот комитет на Долниот дом на индустријата, науката и технологијата за изменување и дополнување на Законот за авторско право или воведување на друго законодавство за да се обезбеди јасност околу сопственоста на дело создадено од компјутер.

Следејќи ја Европската стратегија за податоци, Европската Комисијата треба да направи ревизија на Директивата за бази на податоци, особено за олеснување на споделувањето и тргувањето со машински генерирани податоци и податоци генерирани на интернет мрежата, како и обемните бази на податоци (Big Data). Директивата за бази на податоци предвидува *sui generis* заштита за базите на податоци, кои се резултат на значителни инвестиции. За да се исполнат условите на правната заштита на обемните бази на податоци, треба да се разјаснат поимите за изготвувач на бази на податоци, сопственик на база на податоци и значителни инвестиции и статусот на собрани и снимени податоци. Евалуацијата на Директивата од 2018 година покажува дека Директивата обезбедува додадена вредност на изготвувачите на бази на податоци, но, има простор за ревизија со цел прилагодување на брзите и тековни технолошки промени и олеснување на пристапот и употребата на податоците. Добрата правна рамка на заштитата на базите на податоци треба да даде импулс во настојувањето деловните субјекти да инвестираат во стопанската дејност поврзана со базите на податоци како дел на интелектуалната

сопственост, а добрата заштита е во интерес како на деловните субјекти, така и на корисниците, истовремено претставувајќи заштита од нелојалната конкуренција.

ТРЕТ ДЕЛ

**ИСТРАЖУВАЧКИ ПРОЕКТ
- ПРАШАЛНИК ДО ПАРЛАМЕНТИТЕ НА ЕСРД МРЕЖАТА**

---

1. ПРЕТСТАВУВАЊЕ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

За потребите на истражувачката работа за овој труд, во однос на анализа на состојбата на правната регулатива на базите на податоци во различни правни системи, испратен е прашалник до парламентите на 50 држави, членки на Европскиот центар за парламентарни истражувања и документација (ECPRD).

Заедно со прашалникот се достави и модел на одговор каде се опишува состојбата на правниот систем во Република Северна Македонија.

„Со цел изготвување на студија со проактивна компаративна анализа за правната заштита на базите на податоци како предизвик во современото дигитално општество, Ве молиме да одговорите на следните прашања:

1. Кои се правните аспекти на регулација во однос на заштитата на базите на податоци? За земјите членки на Европската Унија, освен Директивата 96/9/ЕЗ, дали постои друг облик на правна заштита во вашите национални легислативи?
2. Дали постојат дополнителни форми на правна заштита на базите на податоци (договори, лиценци и сл.)?
3. Дали Big Data и машински генерираните бази на податоци се предмет на правна заштита и која е правната основа за ваквата правна заштита?
4. Кои институции ја регулираат правната рамка на заштитата на базите на податоци?
5. Во последните три години, дали постојат некои судски случаи поврзани со правната заштита на податоци во судската практика на националната јурисдикција? Ако постојат, посочете референци до судските одлуки.

Моделот на одговор од Република Северна Македонија:

1. Законот за авторско право и сродни права од 1996 година во Северна Македонија вклучува само една одредба што се однесува на базите на податоци, во членот 7 каде што базите на податоци се регулирани како „збирки на дела“. Со измените и дополнувањата на Законот за авторско право и сродни права, донесени во 2005 година, се спроведе усогласување на македонскиот закон за авторско право во однос на базите на податоци со Директивата 96/9/ЕЗ. Покрај членот 7, измените и дополнувањата од 2005 година пропишаа нов член 7а, кој дава дефиниција за база на податоци во согласност со Директивата за базата на податоци. Дополнително, измените и дополнувањата од 2005 година пропишаа

нов дел за правото на заштита на *sui generis*. Измените и дополнувањата на Законот за авторско право и сродни права од 2007 година не се однесуваат на базите на податоци. Во 2010 година, македонскиот парламент го донесе новиот Закон за авторско право и сродни права, без измени во одредбите за заштита на базата на податоци, што е во сила и денес.

2. Користењето, повторното користење и извлекувањето на основен дел од базите на податоци може да се регулираат со потпишување на интерен договор помеѓу изготвувачот на базата на податоци и потенцијалниот корисник.

3. Обемните бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци се неструктурирани (noSQL) бази на податоци што е спротивно на дефинирањето на базите на податоци дека „базата на податоци е збирка на материјали за податоци, распоредени по систематски или методски редослед“. Според тоа, не е разјаснето дали тие треба да бидат под *sui generis* ниту под заштита на авторските права. Во македонското законодавство нема дополнителни прописи за неструктурирани бази на податоци.

4. Не постои национален орган што ја регулира интелектуалната сопственост. Како национален орган е Државниот завод за индустриска сопственост, но тој во својата надлежност и делокруг на работа не се занимава со авторски права и сродни права. Со одлука на Вадата, во 2007 година е формирано Координативно тело за интелектуална сопственост, како постојано тело за воспоставување координација во спроведувањето на заштитата на правата од индустриска сопственост и на авторското право и сродните права. Составено е од претставници на државните органи, кои се директно или индиректно задолжени за заштита на правата од интелектуална сопственост. Тука секако е вклучен Државниот завод за индустриска сопственост, потоа Министерството за култура, Царинската управа, Министерството за внатрешни работи, Државниот пазарен инспекторат, Министерството за економија, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Секретаријатот за европски прашања, Министерството за правда и Управата за јавни приходи. Исто така, постојат неколку агенции регистрирани како компании со ограничена одговорност кои се занимаваат регулирање на авторско-правната заштита и заштитата на сродните права: Македонската агенција за авторски права и Меѓународната агенција за интелектуална сопственост Берин. Овие агенции чуваат копија од пријавената оригинална работа како депонент без да влезат во проверка на автентичноста. Во

повеќето случаи, депонираните оригинални дела се однесуваат на литературни дела или дела од музичката уметност. Доколку е потребно, тие ги претставуваат клиентите во парница за авторски права.

5. Во македонската јурисдикција во последните три години нема случаи поврзани со заштита на базата на податоци.“

Во зададениот рок за одговарање на прашалникот од 30 дена, одговор на прашалникот доставија 29 земји.

Табелата ја претставува листата на земји чии парламенти одговориле на прашалникот.

Земји кои одговориле на прашалникот	Земји членки на ЕУ	Земји кои не се членки на ЕУ	Двodomни парламенти (добиео одговор од двата дома)
1. Австрија	1. Австрија	1. Албанија	1. Германија (Бундестаг и Бундесрат)
2. Албанија	2. Хрватска	2. Канада	2. Холандија
3. Канада	3. Холандија	3. Грузија	3. Велика Британија
4. Хрватска	4. Естонија	4. Израел	4. Полска
5. Холандија	5. Финска	5. Молдавија	
6. Естонија	6. Франција	6. Словачка	
7. Финска	7. Германија	7. Велика Британија	
8. Франција	8. Грција	8. САД	
9. Грузија	9. Кипар	9. Турција	
10. Германија	10. Латвија		
11. Грција	11. Луксембург		
12. Израел	12. Норвешка		
13. Кипар	13. Полска		
14. Латвија	14. Португалија		
15. Луксембург	15. Романија		
16. Молдавија	16. Словенија		
17. Норвешка	17. Шпанија		
18. Полска	18. Шведска		
19. Португалија	19. Унгарија		
20. Романија	20. Чешка		
21. Словачка			

22. Словенија			
23. Шпанија			
24. Шведска			
25. Велика Британија			
26. Унгарија			
27. САД			
28. Чешка			
29. Турција			
29	20	9	4

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА АВСТРИЈА²⁷⁷

Одредбите од Директивата 96/9/ЕЗ се имплементирани во австриското законодавство со измени и дополнувања на Федералниот закон за авторско право²⁷⁸ во 1997 година (§§ 40f - 40h и 76c - 76e). Исто така, со Актот за заштита на авторските права се штитат бази на податоци или каталози на *sui generis* (што нормално не би биле заштитени со закон за авторски права), за кои е потребна значителна инвестиција.

Употребата на бази на податоци може да биде заштитена и со договори и лиценци. Сепак, Федералниот закон за авторски права од §§ 76d и 76e предвидува одредени ограничувања за базите на податоци за *sui generis* заштитата.

Не постои посебно законодавство за обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерирани бази на податоци, освен GDPR.

На последните две прашања од прашалникот да се наведат кои институции ја регулираат правната рамка на заштитата на базите на податоци и дали постојат некои судски случаи поврзани со правната заштита на податоци во судската практика на националната јурисдикција во последните три години, одречно е одговорено, односно во Австрија не постои национално тело кое ги регулира сите права на интелектуална сопственост и во

²⁷⁷ Одговорите на прашалникот се добиени на 10 декември 2020 од страна на ЕCPRD коресподентот д-р Christoph Konrath, вработен во Австриската парламентарна администрација од Националниот и Федералниот Совет

²⁷⁸ Federal Act on Copyright in Works of Literature and Art and on Related Rights (Copyright Act), достапно на германски јазик на <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001848>

последните три години нема поведено судски постапки поврзани со заштитата на базите на податоци.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА АЛБАНИЈА²⁷⁹

Во Албанија, заштитата на државните бази на податоци е регулирана со законот бр. 10 325, од 23.9.2010 година „За државните бази на податоци“. Овој закон ги дефинира основните правила за создавање и администрирање на државни бази на податоци и интеракција меѓу нив, за да се обезбеди ефективна употреба, за јавни интереси и услуги, од кој било заинтересиран субјект. Овој закон се применува на државните бази на податоци, кои: а) се создадени и администрирани од која било јавна институција; б) се создадени или администрирани од кое било приватно правно лице кое врши јавна функција, во согласност со важечкото законодавство.

Државните бази на податоци, создадени да ги исполнуваат само условите за организација и внатрешно функционирање на јавната институција, не подлежат на законот. Координативниот орган на државните бази на податоци е Националната агенција за информатичко општество (НАИС) која е координирачки регулаторен орган, одговорен за државните бази на податоци. Националната агенција за информатичко општество е основана според Одлука бр. 673, од 22.11.2017 година „За реорганизација на Националната агенција за информатичко општество“.

Предмет на активност на НАИС:

- а) Имплементација на политики и стратегии за развој на секторот на информатичко општество и особено информатичка и комуникациска технологија (ИКТ);
- б) Координација на програмите од областа на ИКТ;
- в) Поттикнување инвестиции;
- г) Изработка на практики за остварување на надлежностите дадени на министерот со законодавството од областа на електронските комуникации;
- д) Промоција на нови технологии;
- ѓ) Придонес кон образованието и унапредување на употребата на ИКТ од страна на јавноста.

---

²⁷⁹ Одговорите на прашалникот се добиени на 2 ноември 2020 од страна на ЕСРД кореспондентот Евла Мема, вработена во парламентарната истражувачка служба и библиотека, одделот за документација и информирање на Парламентот на Албанија

Врз основа на горенаведениот закон, постои Одлука на Советот на министри бр. 945, од 2.11.2012 година „За одобрување на регулативата,, Администрација на системот на државна база на податоци“.

Од друга страна, важно е да се нагласи дека Уставот на Република Албанија предвидува заштита на личните податоци. Членот 35 од Уставот предвидува дека никој не е должен да ги објавува своите лични податоци, освен ако тоа не е законско барање. Уставот го признава правото на субјектот на податоците да биде информиран, како и неговото право да бара корекција или бришење на неточни или нелегално собрани податоци. Главниот закон кој ја регулира заштитата на личните податоци во Албанија е Законот бр. 9887, од 10 март 2008 година, „За заштита на личните податоци“, изменето и дополнето.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД КАНАДА²⁸⁰

Законската рамка за регулирање на заштитата на базата на податоци во Канада е Законот за авторско право²⁸¹, R.S.C., 1985, с. C-42. Базите на податоци можат да бидат заштитени како компилации, кои се дефинираат како:

(а) дело кое произлегува од избор или аранжман на литературни, драмски, музички или уметнички дела или на нивни делови, или

(б) дело што произлегува од избор или уредување на податоци; (компилација)

Сепак, Законот за авторски права штити само оригинални податоци и оригинални аранжмани на податоци.

Според член 13 (4) од Законот за авторско право, сопственикот на авторските права во кое било дело, вклучително и база на податоци заштитени со авторски права, може со лиценца да му го додели правото, целосно или делумно. Доделувањето на правото може да биде за целиот период на авторско право или за одреден дел од него. Лиценцата дозволува некој друг да користи дело за одредени цели и под одредени услови. Сопственикот на авторските права сè уште ја задржува сопственоста²⁸².

Во Канада во моментот нема специфична законска заштита за големи податоци или машински генерирани бази на податоци. Како што споменавме погоре, базата на

---

²⁸⁰ Одговорите на прашалникот се добиени на 27 ноември 2020 од Парламентарната библиотека од Парламентот во Канада

²⁸¹ Copyright Act R.S.C., 1985, с. C-42, преземено од официјалната владина интернет страна за законите во Канада, достапно на <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-42/fulltext.html>

²⁸² За авторските права, видови лиценци, Одделение за Иновации, Наука и Економски развој на Канада <https://www.ic.gc.ca/eic/site/icgc.nsf/eng/07415.html#p8>

податоци мора да се смета за оригинален избор или аранжман на податоци за да биде заштитена со Законот за авторски права. Сепак, во јуни 2019 година, Постојната комисија на Долниот дом за индустријата, науката и технологијата спроведе законски преглед на законот за авторско право. Во својот извештај²⁸³, споменатата Комисија го препорачува следново: „Владата на Канада да размисли за изменување и дополнување на Законот за авторско право или воведување на друго законодавство за да се обезбеди јасност околу сопственоста на дело создадено од компјутер“.

Одделението за иновации, наука и економски развој (ISED) и Одделението за канадското наследство се одговорни за обезбедување совети за поддршка на владата во развојот и спроведувањето на законодавната и регулаторната рамка за авторските права во Канада. Законот за авторско право е одговорност на министерот за иновации, наука и индустрија, со поддршка на министерот за канадско наследство во врска со културните аспекти на авторското право. Од своја страна, Global Affairs Canada ги администрира трговските аспекти на режимот на правата и регулативата за интелектуална сопственост, вклучувајќи ги и авторските права и во контекст на мултилатералните, регионалните и билатералните преговори. Канадската канцеларија за интелектуална сопственост (CIPO) е организација што работи во рамките на портфолиото за имиграција, наука и економски развој (ISED). CIPO администрира и обработува апликации за интелектуална сопственост во Канада, вклучително и администрација за регистрација на авторски права. (Видете: Одбор за авторски права на Канада, Политика за авторски права²⁸⁴).

Во следниот судски случај од 2018 година, Канадскиот федерален апелационен суд пресуди дека базата на податоци за недвижности нема доволно оригиналност за да биде заштитена со авторско право:

- Одбор за недвижности во Торонто против Комесарот за конкуренција, 2017 FCA 236 (CanLII), [2018] 3 FCR 563²⁸⁵

---

²⁸³ Достапно на официјалната веб-страница на Парламентот на Канада, <https://www.ourcommons.ca/DocumentViewer/en/42-1/INDU/report-16/page-36>

²⁸⁴ Достапно на официјалната веб-страница на Одборот за авторски права на Канада, <https://www.cb-cda.gc.ca/en/copyright-information/copyright-policy>

²⁸⁵ Достапно на порталот CanLII, канадски институт за правни информации, <https://www.canlii.org/en/ca/fca/doc/2017/2017fca236/2017fca236.html>

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА²⁸⁶

Заштитата на базите на податоци е регулирана со Законот за авторско право и сродни права (Службен весник „Народна новина“ бр. 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17 и 96/2018); во натамошниот текст: ЗАПСП²⁸⁷), која ја спроведува Директивата 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 11 март 1996 година за правна заштита на базите на податоци.

Дефиницијата за база на податоци е утврдена во член 7 став 3 од ЗАПСП. Базите на податоци се заштитени со авторски права и/или со сродни права.

Бази на податоци заштитени со авторско право

Базите на податоци се заштитени со авторско право ако, по избор или уредување на нивните составни елементи, тие претставуваат лични интелектуални творби на нивните автори. Таквите оригинални бази на податоци се регулирани во членот 7 став 1 од ЗАПСП, кој предвидува збирки на независни дела, податоци или други материјали, како што се енциклопедии, збирки документи, антологии, бази на податоци и слично, кои поради изборот или аранжманот на нивните составни елементи претставуваат лични интелектуални творби на нивните автори, треба да бидат заштитени како такви. Понатаму, членот 7 став 2 од ЗАПСП предвидува дека заштитата што ја ужива колекцијата не се протега на нејзината содржина и во никој случај не ги нарушува правата кои се издржуваат на делата и предметите на сродните права вклучени во колекцијата.

Авторските права траат за животот на авторот и 70 години по неговата смрт. Авторите на оригинални бази на податоци ги уживаат сите морални права (освен правото на отповикување, за авторите на електронските бази на податоци) и сите економски права како и сите други автори, утврдени во ЗАПСП (ексклузивно право на репродукција, дистрибуција, комуникација со јавноста и промена).

Бази на податоци заштитени со сродни права

За разлика од базите на податоци од член 7 од ЗАПСП, кои се заштитени со авторско право, членовите 147 до 153 од ЗАПСП ги регулираат таканаречените неоригинални

---

²⁸⁶ Одговорите на прашалникот се добиени на 26 ноември 2020 од Државната канцеларија за интелектуална сопственост како Независна служба за авторско право и заеднички правни работи во Република Хрватска

²⁸⁷ Неофицијален пречистен текст на ЗАПСП на англиски јазик е достапен на: <https://www.dziv.hr/en/ip-legislation/national-legislation/copyright-and-related-rights/>

бази на податоци, чиишто изготвувачи се заштитени поради средствата, времето и трудот што ги вложиле во создавање на такви база на податоци.

Овие бази на податоци се заштитени со сродни права, т.е. базите на податоци се заштитени со право на *sui generis*. Така, членот 147 од ЗАПСП ги регулира базите на податоци како збирка на независни дела, податоци или други материјали во каква било форма, распоредени на одреден систематски или методичен начин и индивидуално достапни со електронски или други средства, со што се добиваат, верификуваат или презентираат содржината бара квалитативно и/или квантитативно суштинско вложување во однос на ангажираните ресурси, време и напори. Предметот на заштита на овој тип на база на податоци е утврден во член 148 од ЗАПСП, а правата што му припаѓаат на производителот на база на податоци во член 149, при што овие права траат 15 години од завршувањето на изработката на базата на податоци и сите значајни промени во базата на податоци резултира со нов термин на заштита.

2. Дали има дополнителни форми на заштита на базите на податоци (договори, сс лиценци и сл.)?

Корисникот на базата на податоци мора да има авторство на базата на податоци и/или дозвола од изготвувачот да ја користи базата на податоци. Таквите дозволи се даваат во форма на пишан договор.

Државната канцеларија за интелектуална сопственост на Република Хрватска е орган одговорен за работите од областа на заштитата на правата на интелектуална сопственост. Активностите на Канцеларијата во законодавните и професионалните сегменти вклучуваат авторско право и сродни права.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД КРАЛСТВО ХОЛАНДИЈА²⁸⁸

Директивата на ЕУ за база на податоци е транспонирана во Холандија со посебен закон, Холандски закон за бази на податоци²⁸⁹, кој е објавен на 20 јули 1999 година. Овој закон се состои од транспониран текст на Директивата, без измени и дополнувања.

Поради развој на следните настани, очекувани се соодветни измени и дополнувања на законот за базата на податоци:

---

²⁸⁸ Одговорите на прашалникот се добиени на 30 ноември 2020 од Одделението за анализи и истражувања од Претставничкиот дом на Холандија

²⁸⁹ Dutch Database Act, Databankenwet, Official Gazette of the Kingdom of the Netherlands 1999, 303, објавено на 20 јули 1999, достапно на <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-1999-303.html>

- На 17 мај, објавена е Директивата (ЕУ) 2019/790 за авторските права и сродните права на единствениот дигитален пазар и за изменување и дополнување на Директивите 96/9/ЕЗ и 2001/29/ЕЗ. Најновиот датум до кога оваа директива мора да се транспонира во холандското законодавство е 7 јуни 2021 година. Директивата е дел од стратегијата за единствен дигитален пазар што ја започна Европската комисија во 2015 година. Како дел од транспонирањето на Директивата, Законот за авторско право, законот за сродни права и законот за бази на податоци се изменети. Правото за заштита на базата на податоци, чиј производител е јавен орган, постои само доколку тоа е експлицитно резервирано (чл. 8, став 2 Закон за база на податоци).

- Закон за трговски регистар (чл. 51 закон од 26 јуни 2019 година за изменување и дополнување на Законот за трговски регистар 2007 година во врска со евалуацијата на тој закон, како и регулирање на некои други субјекти поврзани со трговскиот регистар во Граѓанскиот законик, Трговскиот регистар од 2007 година и Закон за трговска комора, Stb. 2019, 280.) од 1 јануари 2020 година утврдува дека правото на база на податоци во врска со трговскиот регистар е резервирано на Стопанската комора. Ова мора да им овозможи на Стопанската комора да им наметнува услови на клиентите со цел да се спречат масовните и систематски извлекувања на податоци од трговскиот регистар за плаќање.

Видот на податоците што спаѓаат во концептот на „обемни бази на податоци“ не секогаш спаѓаат во дефиницијата од холандскиот закон за бази на податоци.

Врз основа на Законот за бази на податоци, кој се заснова на Директивата за базата на податоци, производителот на базата на податоци има право на „банката на податоци“: заштита од употреба на значителен дел од содржината на базата на податоци и повторено и систематско извлекување или повторно користење на несуштински дел од содржината на базата на податоци (доколку тоа е во спротивност со вообичаеното користење на базата на податоци или предизвикува неоправдана штета на производителот). Треба да се има во предвид дека правото на банкарско работење со податоци е помало отколку правото на сопственост на податоците. Кога сопственикот бара да го спроведе своето право против некого, дури и кога, на пример, еднаш е побаран несуштински дел од базата на податоци, производителот на базата на податоци го нема тоа право. Покрај тоа, објектот на правото на базата на податоци не е врз податоците, туку врз базата на податоци (структурирана колекција на податоци за која е вложено многу труд и работа). Правото на базата на податоци е преносливо, затоа се квалификува како право на сопственост, и затоа е предмет на одземање. Податоците се предмет на базата на

податоци, доколку тие ја исполнуваат дефиницијата од член 1 став 1 од Законот на бази на податоци:

...„збир на дела, податоци или други независни елементи кои се систематски или методички подредени и одделно достапни со електронски средства или на друг начин и за кои стекнувањето, контролата или презентацијата на содржината е доказ за значителна инвестиција во квалитативна или квантитативна смисла“.

Треба да се напомене дека оваа дефиниција ќе опфати значително помалку од дефиницијата дадена во делот 2 за „големи податоци“. Покрај тоа, заштитата на базата на податоци е ограничена во времетраењето и локацијата.

На пример, не сите податоци ќе го исполнуваат потребното „систематско и методично подредување“ од член 1 став 1 под а од Законот за бази на податоци. Ако податоците се обезбедени со програма за пребарување и ако е направено доволно подредување во податоците, тие честопати ќе го исполнуваат ова барање. Сепак, компаниите сè повеќе генерираат несортирани сурови податоци за кои не се применува ниту систем за пребарување, ниту пак било кое сортирање. Ваквите податоци не го исполнуваат условот за „систематско и методично подредување“ и затоа не спаѓаат под правна заштита.

Понатаму, исто така дискутабилна е потребната „значителна инвестиција“ од чл. 1 став 1 под а) од Законот за бази на податоци. На пример, судската пракса на Судот на правдата, холандската судска пракса и литературата покажуваат дека е многу тешко да се направи разлика помеѓу ирелевантни инвестиции во креирање на податоци и релевантни инвестиции во добивање, проверка и презентирање. Ова може да доведе до комплексност во случај кога лицето не е производител на база на податоци, но претставува доверител на приврзаност во собирањето на податоците и се квалификува со преносливо право на сопственост со што ги исполнува барањата за заштита на бази на податоци, при што може да доведе до дополнителни доказни проблеми за приложениот доверител. Сепак, ова е повеќе теоретски отколку практичен проблем. Отсуството за приврзаност се доделува брзо (и *ex parte*) во Холандија. Тврдејќи дека барањата од член 1 став 1 под а) од Законот за бази на податоци се исполнети, и фактот дека правото на база на податоци се потпира на одредени критериуми, обично ќе биде доволно. Во теорија, може да се замисли дека лицето - оригиналниот производител на база на податоци - ја оспорува наводната инвестиција во спор за извршување или во случај на приврзаност на предрасуда во случај на попуст за ликвидација. Бидејќи лицето

кое негирало значителна инвестиција, исто така, ја негира својата сопственост врз базата на податоци, и од таа причина, овој проблем веројатно тешко ќе се појави во пракса.

Последователно, петнаесетгодишниот мандат на правото на заштита на базите на податоци може да е дискутабилно во контекст кога се појавуваат производители на бази на податоци, како што се Google или Facebook, кои континуирано генерираат нови податоци. Согласно членот 6 од Законот за базите на податоци, правото за заштита на базата на податоци пропаѓа по завршувањето на нешто повеќе од петнаесет години. Кога новите податоци ги исполнуваат барањата согласно Законот за бази на податоци, ќе започне нов термин за правото на базата на податоци во однос на овие нови податоци. Прашањето е дали заштитата на базите на податоци на „постарите податоци“ исто така ќе потпаѓа под овој нов термин. Компаниите што сакаат да бараат заштита согласно Законот за бази на податоци мора јасно да запишат кога генерираат нови податоци и кои се тие податоци. Доколку не го сторат ова, податоците нема да бидат предмет на правна заштита на базата на податоци, така што тие би биле подложни на извлекување.

Друг момент што треба да се потенцира е дека заштитата која е уредена со Законот за бази на податоци, врз основа на членот 7 е ограничена на европските производители. Доколку производителот на базата на податоци е правно лице, во секој случај мора да има регистрирано седиште, централна администрација или главно деловно место на територијата на земја членка на Европската унија или држава што е дел од Европската економска област (ЕЕА).

Со оглед на барањата во Законот за бази на податоци, не сите податоци ќе спаѓаат во неговиот опсег. Ова исто така може да важи за делот од податоците што спаѓаат во концептот на "обемни бази на податоци", со оглед на дефиницијата каде е потребна "значителна инвестиција". Некои компании добиваат огромни количини на податоци како нуспроизвод на други деловни активности. Доколку не мора да инвестираат конкретно во добивање на податоците, потребната значителна инвестиција ќе се исполни само доколку се потрошени доволно средства за проверка и /или презентирање на овие податоци (во базата на податоци). Исто така е можен и хетероген карактер на обемните бази на податоци, а бидејќи заштитата согласно Законот за бази на податоци е ограничена во место и времетраење, повлекува можност тие да не спаѓаат во опсегот на правната заштита.

4. Кој орган ја спроведува законската рамка за заштита на базите на податоци?

Холандскиот парламент и холандското Министерство за правда

Неодамнешна судска пракса:

• *Окружен суд во Хаг, 4 март 2020 година (Вест ивал), ECLI: NL: RBDHA: 2020: 1827*
Релевантноста на законот за интернет. Тужителот не изнесе никакви факти врз основа на кои судот може да утврди дека колекцијата на следбеници на корисничката сметка на Facebook што претходно го носеше името „Вест ивал“ е збирка на податоци што се систематски или методички нарачани и е одделно достапна, во смисла на членот 1 став 1 од Законот за бази на податоци. На рочиштето, тужителот се жалеше на неовластен преглед на корисничката сметка на Facebook, која жалба не може да успее, бидејќи правото на база на податоци не е исполнето.

• *Суд во Хаг, 23 јули 2019 година, ECLI: NL: GHDHA: 2019: 3060*

Во случајот GEU/Snappet, судот во Хаг ја потврди пресудата на судот дека издавачите на образовани публикации Malmberg, Noordhoff и Zwijsen не се производители на бази на податоци. GEU изјави дека збирката теми вклучена во едукативните публикации бара значителна инвестиција, бидејќи еден тим потрошил 3-5 години собирајќи теми, а тематските зборови и авторските права им биле исплатени на авторите. Според Апелациониот суд, ова било недоволно за да се наведе која е конкретната инвестиција.

• *HR, 8 јуни 2018 година, ECLI: NL: HR: 2018: 856, NJ 2018/277 (Pearson/A30)*

Во случајот Pearson/A30, Врховниот суд одговара кога има значителна инвестиција и како треба да се разберат „инвестиции во аквизиција“, „инвестиции во контролата“ и „инвестиции во презентацијата“. Услов за заштита на базата на податоци е дека мора да има колекција на „независни елементи“, според Врховниот суд. Апелациониот суд донесе одлука дека стандардните податоци за психолошки тестови вклучени во стандардните табели, кои се состојат од комбинација на три елементи (опсег, скала и категорија), се нови независни елементи. Инвестициите што ги тврди Pearson во врска со развојот на овие стандардни податоци со право не беа земени во предвид од страна на Апелациониот суд. Таа пресуда упатува на тоа дека само преостанатите инвестиции на Pearson се однесуваат на „откривањето“ на стандардните податоци. Таа пресуда не покажува грешка во законот и не е несфатлива, според Врховниот суд.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЈА²⁹⁰

Заштитата на базите на податоци е регулирана со Законот за авторско право²⁹¹ (Поглавје VIII), со кој се транспонира Директивата 96/9/ЕЗ во естонскиот закон. Дополнително, базите на податоци воспоставени од државата, локалните самоуправи или други лица во јавното право или лицата од приватно право кои вршат јавни должности се регулирани со Законот за јавни информации²⁹² (Поглавје 51).

Употребата на бази на податоци може да се регулира и со договори. Во согласност со под-точките 434 (2) и (3) од Законот за јавни информации, контролорот на базата на податоци може да овласти друг орган или лице да ги извршува задачите за обработка на податоци и сместување на базата на податоци. Сепак, од овој орган или лице се бара да ги почитуваат упатствата на контролорот и мора да ја осигурат безбедноста на базата на податоци.

Нема специфични законски одредби за обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерирани бази на податоци. Кога базите на податоци за обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци содржат какви било лични податоци, се применува Општата регулатива за заштита на податоците (GDPR).

Естонскиот орган за информациски систем²⁹³ врши надзор над примената на системот за безбедносни мерки за државните информациски системи. Користењето на безбедносните мерки е задолжително при одржување на сите бази на податоци на државната и локалната самоуправа.

Не постои неодамнешна судска пракса во врска со заштитата на базите на податоци. Во 2012 година, Врховниот суд на Естонија донесе одлука (на естонски јазик²⁹⁴) за правна заштита на базите на податоци (во врска со правото на *sui generis* за заштита на базите на податоци).

Број на случај 3-2-1-71-12

Датум на одлука 6 јуни 2012 година

AS Sanoma Baltics (тужител) поднел тужба против AS Eesti Ajalehed (обвинет) за забрана за репродукција, копирање, обработка и објавување на дела објавени на веб-страницата www.auto24.ee и за забрана на повторно користење на извадоци од базата на

---

²⁹⁰ Одговорите на прашалникот се добиени на 17 ноември 2020 од Секторот за правни истражувања во Парламентот во Република Естонија-Riigikogu

²⁹¹ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504042019001/consolide>

²⁹² <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/529032019012/consolide>

²⁹³ <https://www.ria.ee/en/state-information-system/administration-system-riha.html>

²⁹⁴ <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=3-2-1-71-12>

податоци објавени на веб-страницата www.auto24.ee на веб-страницата www.ekspressauto.ee или на друга веб-страница.

Тужителот создал веб-страница www.auto24.ee со значителни инвестиции. Податоците објавени на оваа веб-страница се база на податоци што содржат голем број различни реклами за продажба на возила. Базата на податоци е заснована на софтвер развиен од апликантот што му овозможува на просечниот корисник да бара возила. Веб-страницата www.auto24.ee е графички дизајнирана од вработените во тужителот, а веб-страницата www.auto24.ee исто така содржи илјадници фотографии, чиј носител на авторските права е тужителот (на тужителот му се доделени авторски права). Софтверот што се користи за пребарување на базата на податоци на апликантот според различни критериуми, за собирање и зачувување на податоци, со цел да ја направи содржината на базата на податоци подостапна до корисникот, е создаден од вработени кај тужителот. Исто така, вработените кај тужителот и членовите на управниот одбор ја дизајнираа веб-страницата www.auto24.ee. Тужителот ги поседува авторските права во предметите создадени врз основа на сопствени инвестиции: базата на податоци, софтверот и графичкиот дизајн на веб-страницата, како и фотографиите за кои се пренесени авторските права.

Според информациите дадени на веб-страницата www.ekspressauto.ee, базата на податоци достапна на истата веб-страница претставува база на податоци за реклами, текстови, податоци и фотографии прикачени на рекламите, која содржи реклами за автомобили. Од март 2007 година, обвинетиот постојано репродуцира реклами за автомобили со нивниот графички дизајн и фотографии и база на податоци заштитена со законот за авторско право на својата веб-страница www.auto24.ee, сопственост на тужителот и управувана од него, и ги објавува на својата веб-страница www.ekspressauto.ee во значителна мера, без дозвола на апликантот како носител на авторските права и изготвувачот на базата на податоци и без да му плати хонорар на тужителот (надоместок за лиценца). Врз основа на датотеките за евиденција на веб-серверот на веб-страницата www.auto24.ee, утврдено е дека обвинетиот копира голема количина на податоци и реклами веќе подолго време.

Авторот, односно тужителот, има ексклузивно право да ги користи податоците или делата на кој било начин, да овластува и забранува нивна употреба, да ги репродуцира, дистрибуира, преведува, прилагодува, додава во колекции или бази на податоци, да комуницира со истите во јавноста.

Тужителот ги обработува и систематизира податоците, бидејќи веб-страницата содржи возила групирани и подредени по карактеристики (на пр. марка, година на производство). Тужителот ги проверува внесените реклами за да се осигура дека тие се во согласност со пропишаниот формат, а грешките во рекламите прво се пријавуваат на огласувачот или грешките ги коригира самиот апликант. Таа е истовремено база на податоци заштитена како дело (вклучително и колективно дело) и sui generis заштита на базата на податоци.

Потребни се доволно човечки и технички ресурси и пари за да се постави базата на податоци на тужителот со цел да се квалификува како значителна инвестиција. Тужителот ја завршил првата верзија на таа база на податоци во 1998 година и постојано ја ажурирал. Голем број на вработени постојано се вклучени во ажурирање и ставање на располагање на базата на податоци на тужителот. Базата на податоци е најголема во Естонија во својата област. Обвинетите го кршат правото на репродукција и дистрибуција, како и правото да го направат делото достапно на јавноста (§ 13 (1) 91 од Законот за авторско право).

Обвинетиот ги повредил правата на тужителот од март 2007 година. Во времето на склучување на договорот со обвинетиот, платената такса за лиценца би била најмалку еднаква на месечните трошоци за одржување на веб-страницата на тужителот. Сепак, таквата пресметка не ги опфаќа сите штети што ги претрпел тужителот, бидејќи загубата на авторски права не може да ја покрие целата загуба на приходот на тужителот, што е целата загуба на приходите од рекламирање.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ФИНСКА²⁹⁵

Одредбите од Директивата 96/9/ЕЗ се спроведени во финското законодавство со измени и дополнувања на Законот за авторско право²⁹⁶ (404/1961) 1 и Кривичниот законик²⁹⁷ (39/1889) 2. Покрај одредбите на директивата, во Финска постои и заштита на каталог кој штити бази на податоци во кои се собрани голем број на информации. Тоа е регулирано во Дел 49 од Законот за авторско право. Разликата помеѓу традиционалната заштита на базите на податоци регулирана во Директивата и заштитата на каталогот е во тоа што таа ги штити базите на податоци за кои се потребни значителни инвестиции,

²⁹⁵ Одговорите на прашалникот се добиени на 25 ноември 2020 од Центарот за истражувања во Парламентот во Финска - Eduskunta

²⁹⁶ Преземено од Finlex онлајн базата на Финското Министерство за правда, достапно на https://finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1961/en19610404_20150608.pdf

²⁹⁷ Достапно на https://finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1889/en18890039_20150766.pdf

додека заштитата на каталозите ги штити базите на податоци со голема количина на информации.

Употребата на бази на податоци може да биде заштитена и со договори и лиценци. Договорите и лиценците главно се регулираат преку општите одредби за договорни закони и доктрини.

Не постои посебно законодавство за обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерирани бази на податоци, освен GDPR регулативата за заштита на лични податоци.

Не постои национално тело што ги регулира сите права на интелектуална сопственост, бидејќи Финската канцеларија за патенти и регистрација (PRH) не се занимава со авторски права и сродни права. PRH само ги следи организациите за авторски права²⁹⁸. Постојат неколку организации кои ги застапуваат сопствениците на авторските права во Финска.

Финскиот суд за пазарна економија донесе судска одлука MAO: 659/18²⁹⁹ (на фински јазик) за заштита на базите на податоци во 2018 година. Одлуката беше дека обвинетиот не ги повредил правата на сопственикот на базата на податоци.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ФРАНЦИЈА³⁰⁰

Во доставениот одговор од Сенатот на Франција, се повикуваат на разбирање за одлуката да не одговараат на поставениот прашалник.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА ГРУЗИЈА³⁰¹

Закон на Грузија за авторско право и сродни права (Ад.1999)

Овој закон регулира:

А) Односи поврзани со авторско право и лични не-имотни права што се јавуваат при создавање и употреба на научни дела, литература и уметност (авторско право);

Б) Односи поврзани со авторските права на изведувачот, фонограмот, видеомејкерот и авторските права на радиодифузната организација.

В) Односи поврзани со правата на изготвувачот на базата на податоци.

---

²⁹⁸ Повеќе информации: <https://www.prh.fi/en/copyright.html>.

²⁹⁹ Достапно на

<https://www.finlex.fi/fi/oikeus/mao/2018/20180659?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=tietokanta%2A%20tekij%C3%A4noikeus%2A>

³⁰⁰ Одговорот на прашалникот е добиен на 10 ноември 2020 од Сенатот на Франција

³⁰¹ Одговорите на прашалникот се добиени на 2 декември 2020 од Парламентарниот истражувачки центар во Грузија

Спроведувањето на државната политика во областа на авторското право и сродните права и спроведувањето на другите функции предвидени со закон се обезбедени од Националниот центар за интелектуална сопственост „Сакпатенти“. Авторските права исто така ја следат и „Здружението на грузиски авторски права“.

Во Грузија нема специфични законски одредби за обемни бази на податоци (Big Data) и за машински генерирани бази на податоци.

Во грузиската јурисдикција, постојат неколку случаи поврзани со заштитата на базата на податоци. На пример - од 2019 година, во тек е судски спор помеѓу „Грузиското здружение за авторски права“ (со 8 годишно искуство) и новоформираната „Здружение на сопственици на авторски права“. Здружението на грузиски авторски права (ГЦА) го оспорува правото на постоење на новоформираната асоцијација на грузиски сопственици на права (ГЕРА) и наведува дека само таа има право да работи на пазарот. Од друга страна пак, неговиот монопол, во историскиот контекст, се должеше на неправилното толкување на некои одредби од страна на оние што сакаа да ја основаат организацијата. Можеби сметаа дека залудно ќе се борат со ГЦА, но сега ситуацијата се смени. Прашањето е дека законот предвидува голем број одредби и во случај на усогласеност со нив, организацијата има право да постои и да работи и тоа, како такво, значи дека сите, во согласност со овие критериуми, ги стекнуваат споменатите права. Што се однесува до дефинициите предвидени во законот, тие се несоодветни и треба да се ревидираат. Потребни е да се дозволи конкурентност на пазарот во однос на регулација на законот за авторски права и сродни права, бидејќи првото здружение не користат напредни технологии слични на оние на кои се потпира ГЕРА.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД СОЈУЗНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЈА³⁰²

Според правната дефиниција во § 87a став 1 клаузула 1 од Законот за авторско право³⁰³ (Urheberrechtsgesetz-UrhG), базата на податоци е збир на дела, податоци или други независни елементи кои се систематски или методички распоредени и индивидуално достапни со употреба на електронски средства или на друг начин, за чие создавање, преглед или презентација потребна е значителна инвестиција во однос на видот или обемот.

---

³⁰² Одговорите на прашалникот се добиени на 2 декември 2020 од Германскиот Бундестаг

³⁰³ Преземено од Gesetze-im-internet официјална веб-страница на Министерство за правда, достапно на <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/>

Правото на заштита на базата на податоци како дополнително право *sui generis* е регулирано во §§ 87a. UrhG и се повикува на имплементацијата на Директивата за база на податоци (RL 96/9/EG). За разлика од општиот закон за авторски права, ова право не е поврзано со креативен дизајн: ова право ја опфаќа самата база на податоци и има за цел да ја заштити основната инвестиција неопходна за создавање, проверка или презентација на одделните елементи. Од друга страна, базата на податоци (Дел 4 (2) UrhG) е предмет на општа заштита на авторските права како авторско дело, доколку претставува лична интелектуална креација во врска со изборот или уредувањето на елементите (види исто така Образложение 27 од РЛ 96/9/ЕЗ).

Заштитата на компјутерската програма што се користи за управување со базата на податоци не е опфатена со предметот на директивата, и затоа е исклучена од опсегот на а 87a ff. UrhG. Нејзината заштита се заснова на националните посебни регулативи за софтвер во 69a f UrhG.

Употребата и репродукцијата на базата на податоци или нејзините суштински делови може да се договорат меѓу производителот и корисникот на базата на податоци. Сепак, § 87e UrhG поставува ограничувања на таквите договори, што потекнува од спроведувањето на членовите 8 став 1 и член 15 RL 96/9/EG. Тука се нормираат договорните клаузули со кои му се дозволува на овластениот корисник на базата на податоци да копира, дистрибуира и јавно да репродуцира незначителни делови од базата на податоци. На овој начин, се гарантира дека употребата на незначителни делови од базата на податоци е бесплатна и го претпоставува обидот за де факто заобиколување со договорно право. Значи, тоа е задолжителна одредба за заштита на корисникот.

Податоците генерирани во контекст на поимот за обемни бази на податоци (Big Data) обично се резултат на технички утврдена, машински контролирана анализа врз која корисникот нема креативно влијание. На овој начин, не е создадено ново дело заштитено со авторски права (§§ 1 f. UrhG).

Како по правило, резултатот не резултира во работа на нова база на податоци во смисла на Дел 4 (2) UrhG. Анализите на обемни бази на податоци (Big Data) во основа не бараат претходно систематско сортирање на податоците, туку овозможуваат проценка на големи, несортирани количини на податоци.

Од друга страна, законот за заштита на базата на податоци во согласност со §§ 87a ff. UrhG може да игра поголема улога во анализите на обемни бази на податоци (Big Data). Законското барање за постоење на база на податоци е дека содржината на базата на податоци е систематски или методично распоредена и индивидуално достапна со

електронски средства (Дел 87а (1) UrhG). Ова ги разликува базите на податоци од обилните купишта податоци кои немаат никаква заштита на перформансите. Апликациите за обемни бази на податоци (Big Data) се користат за создавање врски помеѓу одредени предмети, теми, настани или процеси со цел да се добие нова додадена вредност од нив. После анализата на обемните бази на податоци (Big Data), барем треба да биде можно систематски да се пребаруваат резултатите за да може да се искористи апликацијата. Ако е тоа така, примената на обемни бази на податоци (Big Data) спаѓа во делокругот на Одделот 87а на пр. UrhG - ако има соодветна инвестиција. Во овој поглед, сепак, инвестициите што можат да бидат земени во предвид се само оние што ги прават корисниците на обемните бази на податоци (Big Data) за собирање и (ре) уредување на постојните податоци.

Нема владини агенции за регулирање на авторски права или сопственички права во Германија. Во оваа земја, друштвата за колекционерство ја преземаат задачата во согласност со Законот за здруженија за колекционерство (VVG). На пример, постојат GEMA за застапување на авторските права од областа на музичката индустрија и VG Wort за регулирање на авторските права на литературни дела. Соодветно Друштво или Здружение за застапување на правата од заштита на базите на податоци не постои.

За да се заштитат базите на податоци, во изминатите три години се издадени следниве пресуди:

- *OLG (Виш регионален суд во Келн), пресуда од 28 февруари 2020 година - I-6 U 128/19 - суд (ECLI: DE: OLGK: 2020: 0228.6U128.19.00)*³⁰⁴

Тужителот води компанија за продажба на стоки и услуги, особено во санитарниот сектор. За таа цел, тој работи на интернет портал на <http://www.s.de> за апликации и продажба во поврзана онлајн продавница. Тужителот вработува околу 400 лица и има годишен обрт од над 100 милиони евра годишно. Обвинетиот е холдинг-компанија на таканаречената Q.Group, која е активна во градежната индустрија и - како конкурент на тужителот - во продажба на санитарни производи. Обвинетиот е еден од најголемите конкуренти на тужителот и работи на <http://www.NNN.de> онлајн продавница. Тужителот создал голема база на производи за својот портал преку интернет и за разни онлајн продавници засновани врз неа, која содржи над 200.000 написи. Секој производ се прикажува таму не само со слики, туку и со детали за производот. Тужителот ги зема

---

³⁰⁴Достапно на <https://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Gericht=OLG%20K%F6ln&Datum=28.02.2020&Aktenzeichen=6%20U%20128/19>

податоците за производот од извори достапни за трети лица, како што е порталот на индустријата SHK, кој е портал за сите учесници во санитарната индустрија, во кој можат да ги добијат сите статии, магистерски податоци, податоци за слики и податоци за тендери од релевантни производители и други податоци може да се преземат, ценовниците на производителот, како и електронски сетови на податоци на соодветниот производител на производи. Базата на податоци на апликантот е автоматизирана и е откриено дека има 45.327 страници со опис на производот од продавницата <http://www.NNN.de>, а на 23.818 страници имало значајни резултати со податоците на барателот во текстовите. Во независна доказна постапка, откриено е дека базата на податоци на тужителот има 44.218 различни статии со еден или повеќе описни текстови што биле исто така во соодветните описи на статиите во базата на податоци на онлајн продавницата <http://www.NNN.de>. Базата на податоци на онлајн продавницата <http://www.NNN.de> содржи вкупно 240.899 различни податоци поврзани со описните текстови, текстови од базата на податоци на апликантот. Совпаѓањата произлегуваат од преземање или копија од базата на податоци на апликантот од преземање на разни HTML ознаки (т.н. „електронски водени жигови“) и фактот дека во вкупно 901 текст за опис на написите што биле преземени, биле заменети на таков начин што поделбата на зборовите веќе не била присутна на истите места. Проценката на трошоците доставена од обвинетиот за создавање систем на продавници не беше релевантна, бидејќи не ги вклучуваше трошоците за спроведување на содржината, односно за креирање на базата на податоци. Откако обвинетите го признаа првичното барање за изјава во врска со обврската на обвинетиот да ги плати трошоците на независните докази, тужителот последен пат побара да се осудат обвинетите како солидарни должници да им плаќаат 396.901 евра плус камата од 9 процентни поени над основната стапка од парничната постапка; Понатаму да се осудат обвинетите да им платат 481,30 евра плус камата од 9 процентни поени над основната стапка од судскиот спор што е во тек. Обвинетите се залагаат тужбата да биде отфрлена. Во однос на висината на штетата, тие тврдат дека при составувањето на својата база на податоци, жалителот не направил ништо друго освен копирање на податоците од други извори. Трошоците за поставување ваква статистичка база на податоци ќе изнесуваат 87.851 евра доколку се создадени од сопствени вработени во компанијата и 139.195 евра доколку се создадени од системска куќа - со создавање веб-продавница на која ќе се базира базата на податоци е веќе вклучен, ќе бидат потребни 300.000 евра ако тоа е создадено од сопствени вработени и 490.000 евра ако е создадено од системска куќа. Според обвинетиот, овие износи треба

да бидат поставени како горна граница за барање за отштета, бидејќи тие би биле неопходни за воспоставување на споредлива веб-продавница со соодветна база на податоци до степенот на повредата од страна на самиот обвинет. Во отсуство на стандардни стапки за споредба на надоместокот за лиценца, трошоците за создавање на базата на податоци на тужителот треба да се користат како критериум за утврдување на соодветна такса за лиценца. Судот ја отфрли оваа апликација за одбивање со одлука од 26.09.2018 година. Со пресуда од 9-ти мај 2019 година, на која се повикуваат на понатамошни фактички сознанија, окружниот суд им нареди на обвинетите да платат 180.000 евра плус камата од 9 процентни поени над основната стапка од 17 јуни 2016 година и да платат уште 481,30 евра за да ги надоместат правните трошоци на судиите и тужителите за спроведување на постапката за лиценцирање. Патем, ја отфрли тужбата и 44% од трошоците, со исклучок на трошоците за постапката за независен доказ (14 OX 2/15), кои им беа изречени на обвинетите во согласност со нивното делумно признание од 29 јуни 2017 година, на тужителот и тужениот како солидарни должници. Двете страни поднесоа жалба. Обвинетите се бранат од својата осуда, како и од вкупниот износ на досудената оштета. Тие исто така се жалат дека одлуката на регионалниот суд за трошоците е неточна. Регионалниот суд погрешно претпоставува повреда на авторските права. Притоа, тој се потпре на признанието на обвинетиот, игнорирајќи го фактот дека може да се признаат само факти. Беше прифатен само степенот на пренос на податоци, односно дека обвинетиот префрлил 44.218 описи на написи.

Жалбите од двете страни се дозволени; Тужителот има право на надомест на штета против обвинетиот во согласност со Дел 97, став 1, став 2, реченица 1, 3 во врска со член 87б, став 1 од Законот за авторско право. Во конкретниот случај, повредено е правото на производителот на базата на податоци во смисла на а 87а, b UrhG . База на податоци во смисла на Дел 87а (1) UrhG е достапна затоа што тужителот систематски и методички организирал збирка на податоци и ги прави достапни со употреба на електронски средства.

- *Виш регионален суд во Минхен, пресуда од 9 мај 2019 година - 29 јули 1048/18*³⁰⁵

Стандардна наплата на вредноста на земјиштето се репродуцира во основни делови во смисла на § 87 b UrhG. Се земаат 2.200 стандардни вредности на земјиштето и се внесуваат во посебна база на податоци со соодветната адреса.

---

³⁰⁵ Достапно на <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/Y-300-Z-BECKRS-B-2018-N-5751?hl=true>

Јавната репродукција вклучува употреба на бази на податоци на интернет со нивно поставување на веб-страница и овозможување пристап. Фактот дека клиентите на обвинетиот можат да ги повикаат стандардните вредности на земјиштето на која било адреса во Минхен, значи дека значителен дел од стандардната наплата на вредноста на земјиштето е јавно прикажана. Пресудата е дека не постои нефер конкурентност. Со својата интернет понуда, обвинетиот не ги доведува во заблуда купувачите за потеклото на стандардните вредности на земјиштето и не користи несоодветно вреднување на стандардните вредности на земјиштето. Фактот дека тужениот ги пренесува стандардните вредности на земјиштето на своите клиенти и на тој начин се натпреварува со продажбата на надоместокот на тужителот, не значи дека примарната грижа на обвинетиот претставува оштетување на економскиот развој на тужителот. Со оглед на опишаната понуда, може да се види дека примарната грижа на обвинетиот е економски да ја понуди сопствената база на податоци на своите клиенти.

- *LG Hamburg, пресуда од 22.06.2018 - 308 O 343/16 - juris (ECLI: DE: LGHH: 2018: 0622.308O343.16.00)*³⁰⁶

Тужителот PMG е компанија за рециклирање на издавачи на германски весници и списанија. PMG има своја база на податоци за дигитален печат со содржина и права во однос на над 700 издавачи на весници и списанија со околу 3.600 извори. Ова опфаќа околу 90% од германскиот дневен печат. Приватни лица и компании можат да го користат PMG за да создадат електронски прегледи на печатот. Еден начин е клиентите на PMG сами да креираат прегледи на печатот со написи што ги истражуваат и преземаат од базата на податоци на PMG. Со соодветен договор, клиентите на PMG можат и самите да ги дигитализираат написите под одредени услови („права на PMG“ или „купување права“). Клиентите добиваат „лиценци“ за ова од PMG. Обвинетиот врши дигитализација на написите што се лиценцирани од клиенти од PMG и ги користи за да создаде прегледи на печатот. Неспорно е дека статиите од печатените публикации се дигитализирани од обвинетиот и ставени на располагање на клиентите на обвинетиот во форма на електронски прегледи на печатот. Континуираната употреба на написите на обвинетиот е прашање на спор меѓу страните. Ова првенствено се однесува на фактот дали цели печатени публикации се дигитализираат однапред за да се создадат главни

---

³⁰⁶ Достапно на

<https://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Gericht=LG%20Hamburg&Datum=22.06.2018&Aktenzeichen=308%20O%20343%2F16>

копии што може да се пребаруваат пред да се изврши евалуација за индивидуалните клиенти на обвинетиот.

Обвинетиот е осуден да му плати на тужителот 15.700 евра плус камата од пет процентни поени над основната стапка од 18 декември 2015 година до 13.500 евра и од 30.09.2016 до дополнителни 2.200 евра.

- *OLG Франкфурт, пресуда од 24 јануари 2018 година - 13 U 165/16 - суд (ECLI: DE: OLGHE: 2018: 0124.13U165.16.00)*³⁰⁷

Тужителот е компанија која работи во областа на тргување со домени и електронски адреси. Управниот директор на жалителот порано бил управен директор на обвинетиот. Со договор од 30.09.2010 година, обвинетиот се обврзал кон управителот на тужителот да плати за разни интернет домени, вклучувајќи ги и генерираните адреси за цена од 15.000,00 € нето -трансфер. Податоците се пренесени на USB -стик. Првично тие биле на два сервери на обвинетиот. Деловната опрема на обвинетиот, вклучувајќи ги и гореспоменатите сервери, била купена од трета фирма за нето -откупна цена од 1.971,78 евра. Тоа значи дека до сите податоци складирани на хард дисковите може да се пристапи без посебни програми и дека околу милион податоци може да ги користи третата фирма. Се подразбира дека обвинетиот не може да продаде податоци за адреси повторно ако веќе ја пренел сопственоста врз нив на тужителот. Според тоа, обвинетиот не ја исполнил својата договорна обврска да ја пренесе единствената сопственост на податоците. Но во истражната постапка, се изведува заклучокот дека податоците не се база на податоци во смисла на Дел 87aUrhG. Пресудата е дека тужбата се отфрла и тужителот мора да ги сноси трошоците за правниот спор помеѓу двете инстанции.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ГРЦИЈА³⁰⁸

Одредбите од Директивата 96/9/ЕЗ се имплементирани во грчкото законодавство со измени и дополнувања на L.2121/1993 за интелектуална сопственост, сродни права и културни прашања. Базите на податоци се заштитени:

- Или по авторско право, ако поради избор или уредување на нивната содржина, претставува интелектуално творештво на авторот. Таквата заштита не се протега на содржината на базите на податоци и не е во спротивност со какви било права што

---

³⁰⁷Достапно на

<https://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Gericht=OLG%20Frankfurt&Datum=24.01.2018&Aktenz eichen=13%20U%20165%2F16>

³⁰⁸ Одговорите на прашалникот се добиени на 5 декември 2020 од Грчкиот парламент - Хеленик

постојат во самите тие содржини. (Компјутерските програми и подготвителниот материјал за нивно инженерство не се заштитени)

- Или со право на *sui generis* доделено на изготвувачите на бази на податоци, во отсуство на горенаведените критериуми на интелектуални креации, сè додека имало значителни инвестиции или во добивање, верификација или презентација на содржината. Ова право му овозможува на производителот да спречи, под одредени услови, извлекување и/или повторно користење на целиот или на значителен дел, квалитативно и/или квантитативно оценето, на содржината на таа база на податоци.

Може да има дополнителна заштита на употребата на бази на податоци во форма на договори или лиценци, регулирани преку законските одредби за општи договори.

Нема друга правна заштита на базите на податоци за обемни бази на податоци и машински генерираните бази на податоци, освен одредбите предвидени во GDPR регулативата за заштита на лични податоци.

Грчката организација за авторски права (ОПИ), правно лице по приватно право, под надзор на Министерството за култура и спорт, е одговорно за заштита на авторските права, вклучително и за заштита на базите на податоци. ОПИ е основана според чл. 69 од законот 2121/1993 за авторското право. Со Организацијата на грчки авторски права управува седумчлен управен одбор. Главната цел на Грчката организација за авторски права е да ги заштити авторите и носителите на сродните права, да преземе чекори за имплементација на законот 2121/1993 и меѓународните конвенции, да го надгледува Друштвото за собирање авторски права³⁰⁹ и да преземе подготвителна работа што се однесува на авторските права и сродните права.

Во последниве години, имаше некои судски случаи, особено за спроведување на членот 45А од Л.2121/93 за *sui generis* правото на изготвувачот на базата на податоци и поточно да се суди за тоа што претставува нелегално повторено и систематско извлекување и/или повторно користење на несуштински делови од содржината на базата на податоци.

---

³⁰⁹ Друштвата за собирање авторски права работат со стекнување право на лиценцирање дела од сопствениците и потоа преговарање и лиценцирање на дела на други.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД ДРЖАВА ИЗРАЕЛ³¹⁰

Израелскиот закон ги признава авторските права за базите на податоци и компилациите (дел 4 (б) од Законот за авторски права³¹¹, 5768-2007), но само доколку тие вклучуваат одредена оригиналност при изборот и уредувањето на податоците собрани во нив. Потребната мерка за оригиналност е прилично минимална и бара некаква креативност при креирање или формулирање на базата на податоци. Авторските права не се прошируваат на податоците, туку само на нивниот израз (дел 5 (4) од Законот).

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА КИПАР³¹²

Освен Законот за интелектуална сопственост и сродни права³¹³ L. 59/1976, во кипарското законодавство има уште два закони кои се исто така релевантни во однос на правната заштита на базите на податоци: Законот за слобода на основање на даватели на услуги и слободно движење на услуги³¹⁴ L.76 (I)/2010 и Законот за колективна администрација на интелектуална сопственост и сродни права и за доделување на повеќенаменски лиценци за употреба на музички дела³¹⁵ L.65 (I)/2017 година.

Законот за слобода на основање на даватели на услуги и слободно движење на услуги од 2010 година е со цел усогласување со Директивата 2006/123/EЗ на Европскиот парламент и на Советот од 12 декември 2006 година за услугите на внатрешниот пазар. Треба да се напомене дека во кипарското законодавство усогласувањето на спомената Директива 2006/123/EЗ на Европскиот парламент и на Советот од 12 декември 2006 година за услугите на внатрешниот пазар е направено со Законот за услуги, каде во член 15 за Ограничувања на слободата на вршење услуги е наведено во кои случаи не се применуваат одредбите од член 14 за слободата на пристап и давање на услуги, при што се споменати и авторските и сродните права, правата од индустриската сопственост и од областите на заштита на топографите на производителите- полупроводници и од областа на заштита на базите на податоци.

---

³¹⁰ Одговорите на прашалникот се добиени на 30 ноември 2020 од Центарот за истражување и информирање во Израелскиот парламент-Knesset

³¹¹ Достапно на <https://www.tau.ac.il/law/members/birnhack/IsraeliCopyrightAct2007.pdf>

³¹² Одговорите на прашалникот се добиени на 30 ноември 2020 од парламентарната служба во парламентот во Кипар

³¹³ Преземено од CyLaw веб-страницата на PAN-Cypriot Bar Association, достапно на http://cylaw.org/nomoi/enop/ind/1976_1_59/section-sc3ecb94aa-35c8-023d-20ac-635af9279aa6.html

³¹⁴ Преземено од CyLaw веб-страницата на PAN-Cypriot Bar Association, достапно на http://cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_76/full.html

³¹⁵ Преземено од CyLaw веб-страницата на PAN-Cypriot Bar Association, достапно на http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2017_1_65/full.html

Вториот споменат кипарски Закон за колективна администрација на интелектуална сопственост и релевантни права и за доделување на повеќенаменски лиценци за употреба на музички дела е со цел усогласување со Директивата 2014/26/EУ на Европскиот парламент и на Советот од 26 февруари 2014 година за колективно управување со интелектуална сопственост и сродни права и доделување мултидисциплинарни лиценци за онлајн употреба на музички проекти на внатрешниот пазар. Овој закон не е директно поврзан со заштитата на базите на податоци иако самиот термин бази на податоци е споменат во Директивата пет пати, но во работен контекст.

Можно е базите на податоци да бидат предмет на договори. Во оваа рамка, изготвувачот на базата на податоци има ексклузивно право за репродукција на базата на податоци, нејзин превод, дисеминација на податоците и изложување на базата на податоци за јавноста³¹⁶. Секој договор поврзан со интелектуална сопственост не може да биде во спротивност со овие права на изготвувачот на база на податоци.

Без оглед на горенаведеното, можно е законски корисник на база на податоци да ја користи базата на податоци и нејзината содржина сè додека е во согласност со редовната употреба на базата на податоци, без дозвола или лиценца добиена од изготвувачот на базата на податоци. Како и да е, оваа употреба не треба да има неоправдано влијание врз законските права на изготвувачот врз базата на податоци или вообичаената експлоатација на базата на податоци³¹⁷.

Прашањето за обемни бази на податоци (Big Data) не е директно опфатено со специфична правна заштита на Кипар. Во 2019 година, ЕУ ја издаде Директивата (ЕУ) 2019/1024 за отворени податоци и повторно користење на информации од јавниот сектор што се разгледува за транспонирање во домашното законодавство.

Регистрацијата на правата на интелектуална сопственост во Кипар се врши преку Регистарот на компании и Службен приемник, кој има специјализиран оддел за права на интелектуална и индустриска сопственост³¹⁸. Ова се протега на авторските права, како и на заштитата на базите на податоци врз основа на Законот за интелектуална сопственост и сродни права Л.59/1976.

Кога случајот се однесува на колективни права на интелектуална сопственост, Органот за интелектуална сопственост и сродни права е основан со член 5 од Законот за колективна администрација на интелектуална сопственост и сродни права и за

---

³¹⁶ Дел 7III (2) од Законот за интелектуална сопственост и сродни права Л.59 / 1976.

³¹⁷ Дел 7III (2) (в) од Законот за интелектуална сопственост и сродни права.

³¹⁸ Достапно на <https://www.intellectualproperty.gov.cy/en/>

доделување на повеќенаменски лиценци за употреба на музички дела Л .65 (I)/2017 година. Овој орган води евиденција за организациите за колективни права на интелектуална сопственост.

Имаше ограничени случаи во врска со производство на бази на податоци во кипарската судска пракса. Релевантна пресуда за интерпретативни цели е Блејд Ентерпрајсис против Република Кипар преку Министерството за комуникации и дела³¹⁹, донесена во јуни 2020 година, каде што Врховниот суд го протолкува значењето на „репродукција“ како што е наведено во Законот за интелектуална сопственост и сродни права Л.59/1976, дека вклучува индексирање, техничка обработка и зачувување на информации на меморијата на компјутер. Оваа пресуда ја повторува претходната пресуда на Врховниот суд во ММЦ Медија Мониторинг Електроник против Електростопанство на Кипар³²⁰ дека индексирањето направено технички преку снимање на фрагменти или цели дела во компјутерската меморија се смета за „репродукција“ и овој метод на прибирање на податоци е нелегално ако се направи без претходна согласност на носителот на правото.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ЛАТВИЈА³²¹

Законска рамка за регулирање на заштитата на базата на податоци е латвискиот закон за авторско право³²², во кој се транспонирани одредбите од Директивата 96/9/ЕЗ. Што се однесува до Министерството за култура, нема други прописи за заштита на базата на податоци.

Авторот на базата на податоци заштитени со авторски права има право да дозволи или забрани употреба на оваа база на податоци. Овие права можат да се извршуваат со договори за лиценцирање или лиценци. Ова се однесува и на базите на податоци заштитени со правото *sui generis*.

Дали обемните бази на податоци (Big Data) и машинските создадени бази на податоци се предмет на правна заштита и кои се правните основи на регулативата?

Не, латвискиот Закон за авторски права ги штити само базите на податоци создадени од:

- 1) физички лица (заштитени бази на податоци)
- 2) физички или правни лица (бази на податоци заштитени со правото *sui generis*).

---

³¹⁹ ECLI:CY:AD:2020:C184, достапно на <http://www.cyecli.org/ecli/ECLI-CY-AD-2020-C184>

³²⁰ Case 602/2011, Judgment of the Supreme Court dated 5 September 2013.

³²¹ Одговорите на прашалникот се добиени на 20 ноември 2020 од библиотеката во парламентот во Латвија во соработка со Секторот за авторски права во Министерството за култура

³²² Преземено од Likumi, легислативен Интернет портал на Република Латвија, достапно на <https://likumi.lv/ta/en/en/id/5138-copyright-law>

Министерството за култура е државен орган во чија надлежност е вклучено и спроведување на законската рамка за заштита на базите на податоци.

Во однос на судската практика за правна заштита на бази на податоци, последен предмет во Судот на правдата на Европската унија е C-762/19 CV-Интернет Летонија од 17 октомври 2019 година³²³, со пресуда од 3 јуни 2021 година.

Случајот се состои во спречување на „екстракција“ или „повторно користење“ од трети страни, без дозвола на производителот, на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци која е достапна на веб-страница, а повредата е прикажување од страна на операторот на пребарувач преку хиперврска до таа веб-страница и мета-ознаки што содржат информации присутни во базата на податоци. Регионалниот суд во Рига се обраќа до Судот на правдата на ЕУ во врска со овој предмет за следните прашања: дали активностите на обвинетиот, кои се состојат во користење хиперврска за пренасочување на крајните корисници на веб-страница на апликантот, каде што можат да се консултираат со база на податоци за огласи за работа, треба да се протолкуваат дека се опфатени со дефиницијата за „повторно користење“ во член 7 (2) (б) од Директивата 96/9/ЕЗ, поконкретно: „како повторно користење на базата на податоци со друг облик на пренос“ и дали информациите што ги содржат мета-ознаките што се прикажани во пребарувачот на обвинетиот треба да се толкуваат дека спаѓаат во дефиницијата за „екстракција“ во член 7 (2) (а) од Директива 96/9/ЕЗ, поконкретно: „како постојан или привремен пренос на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци на друг медиум со какви било средства или во која било форма“. Во анализата на овој случај, Судот на правдата се повикува на сличностите со случајот *Innoweb*, во која Судот имаше можност да донесе одлука за квалификација, од аспект на *sui generis* правото предвидено со Директивата 96/9, на мета-пребарувач кој овозможува пребарување во бази на податоци што припаѓаат на други. Судот оцени дека, со тоа што е овозможено пребарување на сите податоци во заштитена база на податоци, мета-пребарувачот им овозможи на своите корисници, кои мора да се карактеризираат како јавни, пристап до целата содржина на таа база со други средства освен она што е наменето за неговиот творец. Тој мета-пребарувач на тој начин паразитски се приближува до конкурентски производ, наведено во образложението 42 од Директивата 96/9. Мора да се наведе дека, во пресудата за *Innoweb*, Судот даде толкување на концептот на „повторно користење“

---

³²³ Достапно на <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=236430&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1>

што беше многу заштитувачки за интересите на изготвувачите на бази на податоци. Судот тоа го стори со желба да спречи создавање паразитски конкурентни производи. Ваквата активност би создала ризик изготвувачите на бази на податоци да изгубат приход и на тој начин да бидат лишени од приходот што би требало да им овозможи да ги повратат своите инвестиции во воспоставување и работа со базите на податоци. Во случај на бази на податоци заштитени со *sui generis* право според член 7 од Директивата 96/9, намерата на законодавниот дом на ЕУ беше да го заснова тој биланс на концептот на инвестицијата направена од изготвувачот на бази на податоци. Заштитата што ја дава *sui generis* правото треба да се додели само кога екстракцијата или повторното искористување негативно влијае на инвестицијата во создавањето или функционирањето на чијашто база на податоци се бара заштита, во смисла дека претставува ризик за можностите за враќање на таа инвестиција, особено со закана за приходите од експлоатација на предметната база на податоци. Затоа, националните судови треба да проверат не само дали е извршена екстракција или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци и дали се покажува дека имало значителни инвестиции во добивање, верификација или презентација на тие содржини, но и дали екстракцијата или повторното искористување претставува ризик за можностите за враќање на таа инвестиција (целиот случај детално е претставен во ПРИЛОГ 2 од овој труд).

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ЛИТВАНИЈА³²⁴

Законот за авторско право и сродни права³²⁵ обезбедува правна основа за заштита на базите на податоци во Литванија. Овој закон е во согласност со Директивата 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 11 март 1996 година за правна заштита на базите на податоци. Според горенаведениот закон, базите на податоци можат да бидат заштитени со авторско право (член 4) или да бидат предмет на заштита на правата на *sui generis* (член 61).

Според член 61 од Законот за авторско право и сродни права, изготвувачот на база на податоци има право да забрани:

---

³²⁴ Одговорите на прашалникот се добиени на 27 ноември 2020 од Одделението за информирање и комуникација во Истражувачкиот центар на парламентот во Република Литванија

³²⁵ Republic of Lithuania Law on Copyright and Related Rights, достапно на https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/5d10f130b83f11e5be9bf78e07ed6470/format/ISO_PDF/

- пренесување на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци на друг медиум со какви било средства;
- ставање на располагање на јавноста за целата или за значителен дел од содржината на базата на податоци.

Правата на изготвувачите на бази на податоци наведени погоре може да се пренесат на други лица според склучен договор, наследено право или во согласност со друга постапка пропишана со закон.

На истите начини може да се пренесат економски права на авторот на база на податоци што е заштитено со авторско право (член 38 од Законот за авторско право и сродни права).

Базата на податоци е дефинирана со Законот за авторско право и сродни права (член 2) како компилација на дела, податоци или кој било друг материјал распореден на систематски или методски начин и поединечно достапен со електронски или други средства. Законот не содржи специфични одредби во врска со обемни бази на податоци (Big Data) или машински генерирани бази на податоци. Тие можат да бидат под заштита до таа мера што се опфатени со споменатата дефиниција.

Министерството за култура е институција овластена од Владата на Република Литванија за спроведување на државната политика во областа на авторското право и сродните права и координирање на заштитата на овие права од нејзините надлежности³²⁶. Министерот за култура назначува членови на Литванската комисија за авторски права и сродни права (7 члена се именуваат со мандат од 2 години). Комисијата испитува разни прашања на државниот надзор на колективната администрација на авторските права и сродните права упатени до Комисијата од страна на Министерството, обезбедува услуги за решавање на спорови пред судење и медијација во преговорите од областа на колективната администрација.

Некои прашања во врска со заштитата на базите на податоци беа разјаснети во одлуката на Врховниот суд на Литванија издадена на 20 јуни 2019 година³²⁷. Според Врховниот суд, во зависност од околностите, може да се применат следниве модалитети на бази на податоци за правна заштита:

---

³²⁶ Министерство за култура на Република Литванија. Авторско право: <https://lrkm.lrv.lt/en/activities/copyright>

³²⁷ Достапно на <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8b6c8f0a-54a5-45de-b470-01b44457dff9>

1) базата на податоци што ги исполнува условите применливи за делото³²⁸ може да биде заштитена со авторско право;

2) база на податоци чија содржина е добиена, уредена, верификувана и презентирана со реализирање на значителни квалитативни и/или квантитативни (интелектуални, финансиски, организациски) инвестиции е предмет на заштита на правата на sui generis;

3) базата на податоци што ги исполнува и двете горенаведени барања може да биде заштитена со авторско право и да биде предмет на заштита на правата на sui generis.

Според Судот, постои и можност базата на податоци да не исполнува услови за заштита на авторските права и да не исполнува услови за заштита на правата на sui generis. Во овој случај, таа не е под заштитата спомената погоре.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД ГОЛЕМО ВОЈВОДСТВО ЛУКСЕМБУРГ³²⁹

Во Луксембург, Директивата 96/9/ЕЗ е транспонирана со изменетиот Закон од 18 април 2001 година за авторското право, соседните права и базите на податоци³³⁰.

Во законот во делот 13 - Регистар на авторски права, соседни права и бази на податоци се предвидува регистар на авторски права, соседни права и бази на податоци кој обезбедува информации за сопственоста на правата што се однесуваат на авторското право, соседните права и сопствените права на базите на податоци. Организацијата на регистарот, постапката за регистрација, цената и објавувањето на регистрациите се утврдени со Grand-Ducal регулативата³³¹. Котизацијата не може да надминува 10.000 франци.

Како форма на дополнителна правна заштита на базите на податоци, секој изготвувач на база на податоци има слобода да го зголеми обемот на заштита на своите производи преку сс лиценци, договори, итн.

Канцеларијата за интелектуална сопственост, под надзор на Министерството за економија, е надлежен орган за спроведување на изменетиот закон од 2001 година за авторско право.

---

³²⁸ Делото значи каков било оригинален резултат на активности за создавање во литературниот, научниот или уметничкиот домен, каква и да е нејзината уметничка вредност, начинот или формата на неговото изразување (член 2 од Законот за авторското право и сродните права).

³²⁹ Одговорите на прашалникот се добиени на 1 декември 2020 од Секторот за управување со знаење на парламентот во Луксембург

³³⁰ Преземено од Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg, достапно на <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2001/04/18/n2/jo>

³³¹ Достапно на <http://www.caa.lu/fr/documentations/reglements-grand-ducaux>

Ниту една судска пракса во врска со заштитата на базите на податоци не може да се сретне во јурисдикцијата на Луксембург во последните три години.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА МОЛДАВИЈА³³²

Во Република Молдавија, заштитата на базите на податоци е регулирана со Законот за авторско право и сродни права бр. 139 од 07.02.2010 година, што ги пренесе во националното законодавство одредбите од Директивата 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 11 март 1996 година за правна заштита на базите на податоци. Според Законот за авторско право и сродни права бр. 139 од 07.02.2010 година, член 5. (1), (2), (3), (4), (5), законот ги штити авторските дела создадени во литературните, уметнички и научни полиња, изразени во одредена објективна форма, без разлика дали се објавени или не. Авторот ужива ексклузивни права во своето дело со единствениот факт дека го создал таквото дело. За постоење и примена на авторско право не е потребна регистрација на делото или каков било друг акт за известување или друга формалност. Авторските права се состојат од привилегии од економска природа и привилегии од морална природа и опстојуваат независно од какво било право на сопственост врз физичкиот предмет во кој е изразено соодветното дело. Економските права можат да припаѓаат или на авторот или на друго физичко или правно лице како законски сопственик на такви права.

Според член 7. (2), (3) заштитата на авторските права се однесува меѓу другите дела и на базите на податоци. Без да предизвика никаква предрасуда за носителот на правото на оригиналното дело, заштитата на авторските права се протега на изведените и композитни дела, кои произлегуваат од низа дела и/или други претходни материјали, имено:

а) преводи, адаптации, прибелешки, музички аранжмани и какви било други трансформации на литературни, уметнички или научни дела што претставуваат резултати од интелектуална креација;

б) збирки литературни, уметнички или научни дела (енциклопедии и антологии, компилации на други материјали или податоци, без разлика дали се заштитени или не, вклучително и бази на податоци), кои, заради избор и систематизација на нивната содржина, претставуваат резултати од интелектуално творештво.

---

³³² Одговорите на прашалникот се добиени на 28 декември 2020 од Информативно-аналитичкото одделение во Секторот за истражување и парламентарни студии на парламентот на Република Молдавија

Изготвувач на база на податоци што покажува дека има квалитативно и/или квантитативно значителна инвестиција или во добивање, верификација или презентација на содржината, има право да спречи вадење и/или повторно користење на целата или на значителна дел, квалитативно и/или квантитативно оценети за содржината на таа база на податоци. Ова право може да се пренесе според договорна лиценца и ќе се применува без оглед на подобноста на таа база на податоци за заштита од авторско право или од други права. Заштитата на базите на податоци согласно ова право да се пренесува, не ги нарушува постојните права во однос на нивната содржина. Не се дозволува повторно и систематско извлекување и/или повторно користење на несуштински делови од содржината на базите на податоци што подразбираат дела што се косат со нормална експлоатација на таа база на податоци или кои неразумно ги нарушуваат легитимните интереси на производителот на базата на податоци.

Право да се спречи екстракција и/или повторно користење на целиот или на значителен дел, квалитативно оценето и/или квантитативно, на содржината на базата на податоци има производителот на база на податоци цели петнаесет години, почнувајќи од први јануари во годината што следи по датумот на завршување на базата на податоци. Секоја суштинска промена, проценета квалитативно или квантитативно, во содржината на базата на податоци, вклучително и каква било суштинска промена што произлегува од акумулација на последователни додатоци, бришења или измени што би резултирале во базата на податоци да се смета за значителна нова инвестиција, квалитативно или квантитативно оценета, ќе ја квалификува базата на податоци за заштита со сродно право. (Закон за авторско право и сродни права бр. 139 од 07.02.2010 година, членови 40 (1), (3), (4), (5), 43 (1), (3).

Ексклузивните економски права, како и правата на надоместок на автори, освен ако со закон поинаку не е предвидено, авторите или другите носители на авторско право можат да ги доделат со договор за авторско право. Како резултат на таквото доделување, примателот е носител на правата. Во однос на ексклузивните економски права, освен ако со закон поинаку не е предвидено, лиценците можат да се доделуваат или во форма на ексклузивна лиценца или во форма на неисклучителна лиценца. Доколку во договор за лиценца, не е утврдено дека е ексклузивна, се смета дека лиценцата е неисклучителна. Според ексклузивна лиценца, само носителот на лиценцата може да го користи делото во границите утврдени со договорот. Во рамките на утврдените одредби во договорот, носителот на лиценцата, исто така, има право да одобри или забрани употреба на делото од други лица. Според неисклучителна лиценца, носителот на лиценцата, во границите

утврдени во договорот, може да го користи делото на ист начин како и другите лица кои добиле одобрение за употреба. Носителот на лиценцата нема право да одобрува или забранува употреба на делото од други лица.

Договор за авторско право ќе се склучи во писмена форма и ќе ги утврди употребите на делото (правата) опфатени со него, периодот на важење, територијата за која се применува, висината на надоместокот или основата за утврдување на таквиот износ за секоја употреба на делото, условите и роковите за исплата на надоместокот и сите други услови што страните ги сметаат за суштински. Договор за авторско право за употреба на дела во весници и други периодични публикации, исто така, може да се склучи вербално. Доколку, во договорот за авторско право, територијата за која се однесува не е утврдена, таа ќе биде применлива само за територијата на Република Молдавија.

Доколку, во договорот за авторско право, не е утврден рокот на важење, ќе се смета дека е склучен за три години од датумот на неговото склучување, ако станува збор за употреба на дело во неговата оригинална форма, и за пет години ако станува збор за употреба на дело во адаптирана или на друг начин изменета форма или во превод.

Секоја клаузула во договорот за авторско право што е спротивна на одредбите на овој закон ќе се смета за ништовна, а условите утврдени во законот ќе се применуваат за тоа. Секоја клаузула во договорот за авторско право што ја ограничува идната можност на авторот да создава дела на даден предмет или во дадено поле е ништовна. Договор за авторско право ги дефинира надоместоците во форма на процент од приходите добиени од употребата на делото, во форма на паушал, во согласност со тарифите што ги применуваат организациите за колективно управување или на кој било друг начин. Владата може да определи процент или износ во одредени случаи чија награда може да биде поголема, но не може да биде помала (минимална награда). (Закон за авторско право и сродни права бр. 139 од 07.02.2010 година, членови 30 (1), (2), (3), (4), 31 (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7))

Законот за авторско право и сродни права бр.139 од 07.02.2010 година не содржи одредби за обемни бази на податоци (Big Data) или машински генерирани бази на податоци. Според член 3 од законот, базата на податоци се дефинира како збирка на податоци или други материјали, без оглед дали се заштитени со авторско право или сродни права, и во машински-читлива форма и во друга форма, распоредени во систематско или методски начин и индивидуално достапен со електронски или други средства.

Според член 4 (1), (2) од Законот за авторско право и сродни права бр. 139 од 07.02.2010 година, Државната агенција за интелектуална сопственост на Република Молдавија (AGEPI) е надлежен орган за работи од областа на авторското право и сродните права, со задачи и функции за развој и примена на соодветна политика за заштита, вршење и спроведување на авторското право, сродните права и другите права заштитени со овој закон во согласност со меѓународните обврски и со соодветните национални интереси на Република Молдавија. Исто така, оваа Агенција формира тело за медијација и арбитража за решавање на спорови од областа на интелектуалната сопственост во случаи предвидени со законите за интелектуална сопственост, како и споровите од областа на колективното управување со авторските права и сродни права. Телото за медијација и арбитража работи според регулативата одобрена од Владата.

Во јурисдикцијата на Република Молдавија нема достапни информации за судската пракса за правната заштита на базите на податоци.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД КРАЛСТВО НОРВЕШКА³³³

Според Договорот за европска економска област (ЕЕА), Норвешка ја спроведе Директивата за базата на податоци 96/9/ЕЗ. Директивата за базата на податоци беше имплементирана во норвешкиот Закон за авторско право во 1997 година.

Нов Акт за авторско право е донесен во 2018 година. Во согласност со Директивата за базата на податоци, Законот за авторско право ги нуди следните видови заштита на бази на податоци:

1. Заштита на авторските права за базите на податоци кои, поради избор или уредување на нивните содржини, ја сочинуваат сопствената интелектуална креација на авторот, според Член 3 од Директивата за базата на податоци,
2. *sui generis* право за бази на податоци што е резултат на значителна инвестиција или во добивање, верификација или презентација на содржината, според Член 7 од Директивата за базата на податоци.

Одредбата за спроведување на правото на *sui generis* се наоѓа во делот 24 од Актот за авторско право од 2018 година. Одредбата појаснува дека базата на податоци може да биде заштитена и со правото на *sui generis* и со авторските права истовремено.

---

³³³ Одговорите на прашалникот се добиени на 30 ноември 2020 од Норвешкиот парламентарен истражувачки центар

Нема други специфични одредби во норвешкото законодавство со кои се утврдуваат правата на базата на податоци. Сепак, Кривичниот законик од 2005 година има одредби во врска со заштитата на информациите и размената на информации. На пример: секое лице кое со намера да изврши кривично дело незаконски произведува, набавува, поседува или става на располагање на друго лице лозинка или друга информација што може да обезбеди пристап до компјутеризирана информација или компјутерски систем, ризикува парична казна или затвор, сп. Дел 201³³⁴.

Понатаму, во Законот за условите за маркетинг и договорните услови Дел 25³³⁵ се наведува дека „ниту едно дело не треба да се спроведува во текот на трговијата што е во спротивност со добрата деловна практика меѓу трговците“. Општо земено, нефер експлоатацијата на резултатите на другите може да ја прекрши оваа одредба. Сепак, не најдовме ниту една судска пракса кога оваа одредба се применува во контекст на наводна незаконска употреба или експлоатација на база на податоци. Како понатамошна забелешка, нагласуваме дека е донесен нов Акт за заштита на трговските тајни³³⁶, со кој се спроведува Директивата (ЕУ) 2016/943. Споменатиот акт сè уште не е на сила.

Употребата на база на податоци може да се регулира со договори и услови на користење помеѓу сопственикот на правата на базата на податоци и корисниците на базата на податоци. Според последниот став од Дел 24³³⁷, Закон за авторско право од 2018 година, договорите што ги прошируваат правата во објавената база на податоци над правата што следуваат од првиот став на делот 24, не можат да се спроведуваат. Оваа одредба се заснова на членот од Директивата за базата на податоци, според член 8.1. и 15.

Норвешката одредба за заштита на базите на податоци ја спроведува Директивата за базата на податоци 96/9/ЕЗ и соодветно се толкува. Според делот 24 од Законот за авторско право, барање за заштита на базата на податоци може да произлезе со значителна инвестиција при добивање, верификација или презентација на содржината. Дел 24 не дефинира што претставува база на податоци, но дефиницијата на Директивата за базата на податоци ќе биде одлучувачка во толкувањето на норвешкиот закон за авторско право. Директивата ја дефинира базата на податоци како „збирка на независни

---

³³⁴ Преземено од Lovdata, интернет портал на Министерство на правда и Правниот факултет во Осло, достапно на https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-6#%C2%A7201

³³⁵ Преземено од Lovdata, интернет портал на Министерство на правда и Правниот факултет во Осло, достапно на https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2009-01-09-2/KAPITTEL_6#%C2%A725

³³⁶ Преземено од Lovdata, интернет портал на Министерство на правда и Правниот факултет во Осло, достапно на <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-03-27-15>

³³⁷ Преземено од Lovdata, интернет портал на Министерство на правда и Правниот факултет во Осло, достапно на https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-40/KAPITTEL_2#%C2%A724

дела, податоци или други материјали распоредени во систематско или методски начин и индивидуално достапен со електронски или други средства“.

Не сме сведоци на ниту една норвешка судска пракса во врска со заштитата на базата на податоци на машински генерирани бази на податоци. Во норвешката правна теорија³³⁸, се тврди дека генерирани бази на податоци од машини и сензори не се изземени од заштитата на базата на податоци, барем доколку инвестициите се поврзани со систематско структурирање на необработените податоци. Споменатата дискусија се однесува на С-490/14 и напис од Matthias Leistner, „Обемни бази на податоци (Big Data) и Директива за бази на податоци на ЕУ 96/9/ЕЗ: Актуелен закон и потенцијал за реформа“ од 2017 година.

Ниту е потребно, ниту е можно да се регистрираат авторски права или права на база на податоци во кој било официјален регистар во Норвешка. Норвешката канцеларија за индустриска сопственост се справува само со апликации за регистрација на заштитени трговски марки и дизајн на патенти, и не е одговорна за авторски права или сродни права за базите на податоци.

Општо земено, Министерството за култура е одговорно за политиките од областа на авторското право и медиумите. Нацрт-законите за изменување и дополнување на Законот за авторско право обично ги подготвува Министерството за култура и ги доставува до Парламентот (Стортинг) во форма на Предлог.

Норвешкиот Врховен суд донесе одлука во врска со повреда на правата на базата на податоци во 2019 година. Случајот се однесуваше на правата на базата на податоци сопственост на фондацијата „Ловдата“³³⁹. Врховниот суд ја сумира пресудата како што следува на својата веб-страница³⁴⁰:

„На една веб-страница беа објавени пресудите на Врховниот суд земени од ДВД издадено од Стифтелсен Ловдата во 2005 година и од онлајн базите на податоци на Ловдата. Врховниот суд утврди, како и пониските инстанции, дека објавувањето претставува мешање во ексклузивното право на Ловдата на базите на податоци според членот 24 од Законот за авторски права од 2018 година. Дел 14 од истиот закон не беше применлив, бидејќи базите на податоци на Ловдата не се однесуваа на вршење јавна моќ. Фактот дека пресудите на Врховниот суд не се заштитени со авторско право не беше

---

³³⁸ Rognstad Ole-Andreas, (2019), *Opphavsrett*, Universitetsforlaget, стрп. 396 and 397

³³⁹ Достапно на https://lovdata.no/info/information_in_english

³⁴⁰ Достапно на <https://www.domstol.no/en/Enkelt-domstol/supremecourt/rulings/2019/supreme-court-civil-cases/hr-2019-1725-a/>

одлучувачки. Ниту разгледувањата на правната политика ги исклучија базите на податоци на Ловдата од заштита според Делот 24. Ексклузивното право не претставуваше повреда на членот 10 од Европската конвенција за човекови права, а тврдењето на Ловдата не беше некомпатибилно со членот 100 од Уставот. На сопствениците на веб-страницата им беше наредено да ги избришат објавените пресуди и им беше забрането да ги пренесуваат на трети лица и да ги ставаат на располагање на друг начин “.

Целосен превод на пресудата на англиски јазик (во пдф формат) е исто така достапен на веб-страницата на Врховниот суд³⁴¹.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ПОЛСКА³⁴²

Освен во законодавството на ЕУ, правна заштита на базите на податоци во Полска се обезбедува главно врз основа на:

- Закон за заштита на базата на податоци³⁴³ (Ustawa o ochronie baz danych) од 27 јули 2001 година, Весник на законите од 2001 година, број 128, точка 1402, за спроведување на Директивата 96/9/ЕЗ;
- Закон за авторско право и сродни права³⁴⁴ од 4 февруари 1994 година, Весник на закони од 1994 г., број 24, точка 83.

Законот за заштита на базата на податоци ги штити базите на податоци што не можат да се третираат како авторски дела и, следствено, да бидат заштитени со Законот за авторско право и сродни права.

Законот за заштита на базата на податоци не вклучува одредби кои се однесуваат на заштита врз основа на договори или лиценци. Како и да е, склучувањето такви договори е можно врз основа на член 353 од Граѓанскиот законик³⁴⁵ (Kodeks cywilny) од 24 април 1964 година, Весник на законите од 1964 година, бр. 16, точка 93, кој предвидува слобода на договорот и предвидува дека договорните страни можат да ги договараат своите правни односи по нивно дискреционо право, сè додека суштината или целта на

---

³⁴¹ Достапно на <https://www.domstol.no/globalassets/upload/hret/decisions-in-english-translation/hr-2019-1725-a.pdf>

³⁴² Одговорите на прашалникот се добиени на 27 ноември 2020 од Бирото за истражување од Сејмот-Парламентот на Република Полска и на 1 дкември 2020 од Сенатот на Република Полска

³⁴³ Консолидирана верзија на полски јазик
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20011281402/U/D20011402Lj.pdf>.

³⁴⁴ Консолидирана верзија на полски јазик
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19940240083/U/D19940083Lj.pdf>.

³⁴⁵ Консолидирана верзија на полски јазик
<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf>.

договорот не е во спротивност со својствата (природата) на врската, законот или правилата за социјално однесување.

Обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци не подлежат на посебна правна заштита. Тие можат да бидат заштитени според Законот за заштита на базата на податоци или Законот за авторско право и сродни права само доколку ги исполнуваат критериумите за заштита на база на податоци. Сепак, всушност, ова не е конкретно дефинирано општо познато прашање бидејќи обемните бази на податоци (Big Data) како неструктурирани бази на податоци се занимаваат со некои специфични процедури.

Не постои посебна институција одговорна за спроведување на законската рамка за заштита на базите на податоци. Со повредите против Законот за заштита на базата на податоци или Законот за авторско право и сродни права се постапува од страна на соодветните судови.

Треба да се додаде дека гореспоменатото национално законодавство ја спроведе Директивата 2014/26/EУ што се однесува на сите организации за колективно управување.

Постојат неколку организации за колективно управување, т.н. здруженија на автори, уметници, изготвувачи, продуценти или телевизиски и радио организации, кои постапуваат согласно одредбите на релевантниот закон. Во Полска се работи во согласност со одлуката и дозвола дадена од Министерот за култура и национално наследство. Овие организации за колективно управување треба да дејствуваат во најдобар интерес на носителите на авторски права и сродни права чии права ги застапуваат. Покрај тоа, оние организации за колективно управување чии задачи вклучуваат, меѓу другото, давање лиценци за авторски права, се должни да му ги дадат на Комитетот за авторски права сите потребни информации.

Во последните неколку години имаше неколку судски случаи во врска со заштитата на базата на податоци, меѓу другото и пред Управниот суд на Војводството во Варшава (VI СА/ВА 269/19 од 27.09.2019 г. - во врска со базата на податоци како авторско дело во смисла на законот за авторско право и сродни права; II SAB/Wa 461/18 од 10 декември 2018 година - во врска со разликување на заштитата на податоците вклучени во базата на податоци од заштитата на самата база на податоци; VI АСа 531/14 од 5 февруари 2015 година. - што се однесува на разликување помеѓу базата на податоци и компјутерската програма).

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ПОРТУГАЛИЈА³⁴⁶

Директивата 96/9/ЕЗ беше транспонирана во националното законодавство со Уредбата бр. 122/2000 (Decreto-Lei n.º 122/2000) од 4-ти јули³⁴⁷, за заштита на базата на податоци. За да се разјаснат дилемите предизвикани од природата на ова прашање, беше одлучено да се создаде овој специфичен режим за заштита на базата на податоци покрај Законот за авторско право и сродните права.

Базите на податоци се, според членот 1.º (2), збир на дела, податоци или други независни елементи, распоредени на систематски или методски начин и подложни на индивидуален пристап преку електронски или други средства. Навистина, усогласувањето на правната заштита на базите на податоци се претвора во механизам за развој на пазарот на информации во рамките на Европската заедница, истовремено придонесувајќи за отстранување на пречките за слободно движење на стоки и услуги. Во однос на домашното право, одобрувањето на специфичен режим за заштита на базите на податоци - не само едноставно нивно интегрирање според Законот за авторско право и сродните права - овозможува решавање на сомнежите во врска со природата на некои ситуации, како и разгледувањето на специфичностите на оваа материја, следејќи ја опцијата преземена од законодавецот во врска со заштитата на компјутерските програми, предвидена во Уредбата бр. 252/94, од 20 октомври. Што се однесува до решенијата, донесена е двојна заштита, како што е предвидено во Директивата. Од една страна, базите на податоци што претставуваат интелектуални творби, според условите предвидени во уредбата, се заштитени со авторски права со некои специфичности. Од друга страна, тоа обезбедува на производителот на одредени бази на податоци да му се припише заштитата на *sui generis*, во зависност од квалитативната или квантитативната инвестиција вклучена во неговото производство.

Базите на податоци, кои поради нивната содржина или аранжман се интелектуални креации, се заштитени со законот за авторски права. Во такви случаи, правата на заштитата на базите на податоци се регулира со општите правила на договорите и

---

³⁴⁶ Одговорите на прашалникот се добиени на 2 декември 2020 од Секторот за законодавство и парламентарно информирање на Парламентот на Република Португалија

³⁴⁷ Консолидирана верзија преземена од од веб-страницата на Официјалното списание. Достапно само на португалски јазик, на <https://dre.pt/web/guest/pesquisa/-/search/300833/details/maximized?perPage=50&q=Lei+n.%C2%BA+10%2F97>

одредбите на типичните договори вклучени во Граѓанскиот законик (Уредба-Леи бр.° 47344)³⁴⁸ и Законот за авторско право и сродни права (Закон-декрет бр. 63/85)³⁴⁹.

Португалското законодавство има одредби само во врска со систематските или методички подредени бази на податоци. Ниту една одредба не е во сила во однос на неструктурираните бази на податоци.

Нема орган што ја спроведува правната рамка за заштита на базата на податоци. Националниот институт за индустриска сопственост или Португалскиот институт за индустриска сопственост, на португалски јазик - Instituto Nacional da Propriedade Industrial - познат и по кратенката INPI, е португалска канцеларија која се занимава со заштита на трговски марки, патенти, комунални модели и индустриски дизајн, но не се занимава со проблеми со авторските права. Судот за интелектуална сопственост е специјализиран суд со исклучителна надлежност за интелектуална сопственост.

Во последните 3 години нема никаква судска одлука за заштита на базата на податоци. Се објавуваат само решенија за жалби.

АНАЛИЗА НА ОДГВОРОТ ОД РОМАНИЈА³⁵⁰

Европската Директива 96/9/ЕЗ од 11 март 1996 година беше спроведена во Романија со Законот бр. 8/1996 за авторски права и сродни права.

Извлекувањето и повторното користење на податоците може да се регулира со трговски договор помеѓу сопственикот и клиентот. Сепак, сите лични податоци се под правна заштита согласно Директивата 95/46/ЕЗ (Општа регулатива за заштита на податоците) од 2016 година.

Значењето на изразите „екстракција“ и „повторно користење“ на базите на податоци е наведено во Директивата 96/9/ЕЗ.

Во Романија нема дополнителни закони или прописи за базите на податоци, освен имплементацијата на Директивата на ЕУ 96/9/ЕЗ.

Велејќи го тоа, треба да биде очигледно дека сите податоци (како што се машински генерирани бази на податоци) сè уште се заштитени со морални права или наследни

---

³⁴⁸ Консолидирана верзија преземена од веб-страницата на Официјалното списание. Достапно само на португалски јазик. <https://dre.pt/legislacao-consolidada/-/lc/34509075/view>

³⁴⁹ Консолидирана верзија преземена од веб-страницата на Официјалното списание. Достапно само на португалски јазик. <https://dre.pt/web/guest/legislacao-consolidada/-/lc/34475475/view>

³⁵⁰ Одговорите на прашалникот се добиени на 4 декември 2020 од Секторот за законодавни анализи и документација на Парламентот на Романија

права утврдени со Законот бр. 8/1996 за авторските права и сродните права, објавен во 2018 година со последните ажурирања.

Специфичните органи кои ги спроведуваат авторските права се романскиот Државен завод за пронајдоци и трговски марки (ОСИМ) и Романската канцеларија за авторски права (ОРДА).

Во Романската јурисдикција нема објавени судски случаи поврзани со заштитата на базите на податоци.

И покрај тоа што повеќето од депозитите се однесуваат на трговски марки, треба да се изврши детално истражување за базите на податоци од перспектива на авторските права во однос на податоците што ги водат горенаведените агенции ОСИМ и ОРДА.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА СЛОВАЧКА³⁵¹

Во словачкото законодавство, Поглавјето IV од Законот за авторско право бр. 185/2015³⁵² ја регулира заштитата на базата на податоци.

Во однос на дополнителни форми на правна заштита на базите на податоци, се наведени лиценците како можна дополнителна форма.

Во словачкото законодавство не постои специфична регулатива во врска со прашањето за правната заштита на обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци. Како релевантен пример на третирање на *sui generis* правото за некреативни бази на податоци, може да се наведе хипотетичкиот пример објавен на официјалната интернет страна на законодавството на словачката република.

1. Дали веб-страницата е база на податоци? Кои обврски ги имам кога сакам да креирам веб-страница и да вметнам фотографии, музика и видеа на веб-страницата? Може ли да ставам хиперлинкови до мрежата за дела (на пр. Videа) објавени на други веб-страници? Официјален одговор од веб страната на законодавството на словачката република³⁵³:

Веб-страницата најчесто ги исполнува барањата на некреативната база на податоци и е заштитена со *sui generis* право на база на податоци. Сепак, веб-страницата исто така може да ги исполнува условите за креативна база на податоци заштитена со авторски права. Во таков случај таа е заштитена и со

---

³⁵¹ Одговорите на прашалникот се добиени на 27 ноември 2020 од Парламентарниот институт на Парламентот на Република Словачка

³⁵² Преземено од порталот за интелектуална сопственост на Министерството за култура во Република Словачка, достапно на <https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/en/web/guest/novy-autorsky-zakon>

³⁵³ Преземено од порталот за интелектуална сопственост на Министерството за култура во Република Словачка, достапно на <https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/en/web/guest/osobitne-pravo-k-database>

право *sui generis* на база на податоци и со авторски права. Авторските права може да важат и за графички содржини на веб-страницата. При креирање веб-страница, потребно е да се добие овластување за употреба на дела што ќе бидат поставени на веб-страница. Ова не се однесува на хиперлинкови кои не претставуваат употреба на дело според Законот за авторско право, бидејќи тие само се однесуваат на друг извор и не го прават изворот достапен на други членови на јавноста.

Следствено на овој пример, може да се разгледа можноста на исполнување на барањата за некреативна база на податоци кога станува збор за обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци. На тој начин би се обезбедила *sui generis* правна заштита на базата.

Во Република Словачка нема национален орган одговорен за спроведување на законската рамка за заштита на базите на податоци.

Постои одлука на Врховниот суд од ноември 2019 година³⁵⁴, кој одлучи дека базата на податоци за тестови и студии на случај што се користат за избор на државни службеници не ужива заштита според сегашното законодавство и може да биде јавно објавена.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЈА³⁵⁵

Според членот 60 од највисокиот правен акт, Уставот на Република Словенија, се наведува дека „се гарантира заштитата на авторското право и другите права што произлегуваат од уметнички, научни, истражувачки и инвентивни активности“.

Законот за авторско право и сродни права³⁵⁶ од 30 март 1995, кој со последните измени од 15 декември 2006 е во сила од 13 јануари 2007, ги интегрира во правниот систем на Република Словенија одредбите на неколку директиви на Советот³⁵⁷, вклучително и Директивата 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 11 март 1996 година за правна заштита на базите на податоци.

---

³⁵⁴ Достапно на словачки јазик на: https://www.supcourt.sk/data/att/87965_subor.pdf

³⁵⁵ Одговорите на прашалникот се добиени на 27 ноември 2020 од Секторот за истражувања на Парламентот на Република Словенија

³⁵⁶ Преземено од правно-информацискиот систем на Република Словенија, PIS, Pravno-informacijskega sistema, достапно на <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO403>

³⁵⁷ На пр. Директива 91/250/ЕЕЗ на Советот од 14 мај 1991 година за правна заштита на компјутерски програми, Директива 93/83/ЕЕЗ на Советот од 27 септември 1993 година за координација на одредени правила во врска со авторските права и правата во врска со авторските права што се применуваат на сателитското емитување и кабелското реемитување итн.

Во 2016 година, Словенија го усвои Законот за колективно управување со авторски права и сродни права, регулирајќи го колективното управување со авторските права и сродните права, постапката за лиценцирање, постапката за склучување заеднички договор и утврдување тарифи за употреба на авторски дела итн. (Член 1) Според овој закон, носител на правата е авторот, изведувачот, продуцентот на фонограмот, продуцентот на филмот, организацијата РТВ, издавачот, творецот на базата на податоци и кое било друго лице, освен колективната организација на која материјалното авторско право и други авторски права или сродни права се пренесени со закон, договор или друга правна трансакција или кој има право на авторски права според договор или друга правна норма или закон (член 3 од Законот за колективно управување со авторско право и сродни права).

Словенечката канцеларија за интелектуална сопственост³⁵⁸ (СИПО) е автономно тело во состав на Министерството за економски развој и технологија. „Тој е одговорен за областа на индустриска сопственост и авторско право. СИПО доделува заштита за следниве права од индустриска сопственост: патенти, дополнителни сертификати за заштита, индустриски дизајни, трговски марки, топографии на интегрални кола и географски ознаки, со исклучок на земјоделски производи и прехранбени производи. Издава дозволи за собирни друштва на автори и носители на сродни права за колективно управување со нивните права и го надгледува функционирањето на друштвата за собирање. Подготвува законодавство за интелектуална сопственост, спроведува активности за документација и обезбедува услуги на јавноста“³⁵⁹.

Како што е наведено погоре, СИПО ја следи и кокреира националната, европската и меѓународната правна регулатива од областа на интелектуалната сопственост, доставува експертски предлози за изменување и дополнување на регулативата од областа на интелектуалната сопственост и учествува во целата законодавна постапка заедно со надлежниот министер.

Покрај споменатата канцеларија, Агенцијата за авторски права на Словенија³⁶⁰ обезбедува административна, сметководствена и правна поддршка на авторите во нивните односи со клиенти и корисници на нивните дела. Нејзината активност се финансира исклучиво со приходи од продажба на нејзините услуги, претежно во форма на провизии од наплатени авторски права и други наплатени услуги.

---

³⁵⁸ Повеќе за Канцеларијата на <http://www.uil-sipo.si/sipo/office/tools/home/>

³⁵⁹ Преземено од официјалната веб-страница на СИПО: <http://www.uil-sipo.si/sipo/office/tools/home/>

³⁶⁰ Повеќе за Агенцијата на https://www.culture.si/en/Copyright_Agency_of_Slovenia_Ltd

Во последните три години, во Словенија беа издадени две судски решенија во врска со заштитата на базите на податоци: Пресуда од Одделот за трговско право на Врховниот суд на Република Словенија бр. III Ips 26/2017-3 од 25 септември 2018 година³⁶¹ и Одлука на Одделот за граѓанско право на Вишиот суд во Љубљана бр. I Ср 2091/2019 од 20 ноември 2019 година³⁶².

Пресуда од Одделот за трговско право на Врховниот суд на Република Словенија бр. III Ips 26/2017-3 од 25 септември 2018 година

Во овој случај, обвинетиот ги повредил правата на изготвувачите на базите на податоци со неоправдано земање изводи и повторно користење на значителен дел од содржината на базата на податоци објавена на веб-страницата на жалителот во базата на податоци под наслов „Каталог на даватели“ објавена на нејзината веб-страница.

Врховниот суд го отфрли барањето од жалителот, кој не се согласуваше со фактот дека пониските судови, при проценка на штета за неоправдано користење на дел од базата на податоци, ги зедоа предвид само трошоците за добивање и внесување на податоците со кои обвинетиот неоправдано се мешал, а не трошоците за поставување на самата база на податоци.

Трошоците поврзани со презентација на базата на податоци или инвестиции во поставување на базата на податоци се релевантни само во контекст на проценка дали воопшто индивидуалната база на податоци е заштитена под право sui generis. Имено, заштитени се само оние бази на податоци за кои од производителот се бара значителна инвестиција во добивање, проверување или презентирање на содржината на базата на податоци (член 141а од Законот за авторско право и сродни права).

Одлука на Одделот за граѓанско право на Вишиот суд во Љубљана бр. I Ср 2091/2019 од 20 ноември 2019 година

Во овој случај, жалителот тврди дека спротивната страна - поранешен вработен кај жалителот - наводно го прекршил договорот за заштита на информациите и добил доверливи информации што не ги заштитил како доверливи и ги информирал третите страни за таквите информации без дозвола. Притоа, жалителот истакна дека информацијата е нејзина сопственост, нејзино знаење и експлицитно изјави дека

³⁶¹ Достапно на словенски јазик на: <http://www.sodisce.si/vsrs/odlocitve/2015081111423921/>

³⁶² Достапно на словенски јазик на:

[http://www.sodnapraksa.si/?q=2091/2019&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111437739](http://www.sodnapraksa.si/?q=2091/2019&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111437739).

наведеното претставува нејзино авторско право. Таа исто така наведе кои бази на податоци/документи/колекции се предмет на авторско право.

Првостепениот суд го одбил барањето на жалителот за обезбедување докази, кое исто така вклучувало и барање за назначување експерт за безбедност на информации и компјутерска форензика за проверка и обезбедување на податоци од лаптоп компјутери што ги користела спротивната страна.

Законот за авторско право и сродни права овозможува обезбедување докази за авторско право или други права согласно овој закон кои се изложени на ризик од уништување или што ќе биде тешко да се преземат подоцна. Според правната теорија, таквиот случај е даден според природата на нештата и веќе може да се претпостави доколку има диви копии или докази за такви во дигиталното опкружување. Првостепениот суд неосновано сметаше дека не е можно „одземање“ на компјутери (освен во кривична постапка). Покрај тоа, судот погрешно го протолкувал заплenuвањето на уредите, бидејќи вештакот само ќе ги прегледал.

Вишиот суд ја прифати жалбата на жалителот, ја поништи оспорената одлука и го врати предметот на првостепениот суд за нова постапка. Според своето мислење, жалителот исто така не беше обврзан да наведе точно кои авторски права ги има, доволно беше да ги наведе фактите од кои произлезе дека има такви. Исто така, со право посочи дека Законот за авторско право и сродни права специфично штити збирки документи и бази на податоци, кои ги дефинира како збирки на независни дела, податоци или други материјали во каква било форма, распоредени на систематски или методички начин и поединечно достапни преку електронски или други средства, под услов тие - врз основа на избор, координација или уредување на нивната содржина - да претставуваат индивидуални интелектуални творби (ставови еден и три од член 8 од Законот за авторско право и сродни права). Ваквата проценка ќе треба да ја направи првостепениот суд врз основа на наводите што ќе ги провери со увид во документите во досието.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД КРАЛСТВО ШПАНИЈА³⁶³

Директивата 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот, од 11 март 1996 година, за правната заштита на базите на податоци е транспонирана во шпанското законодавство

---

³⁶³ Одговорите на прашалникот се добиени на 9 декември 2020 од Директоратот за истражувања, анализи и публикации од долниот дом, Конгресот на пратеници во Парламентот на Кралството Шпанија

со Законот 5/1998³⁶⁴, од 6 март 1998 година. Целта на овој акт е да се вклучи оваа директива во шпанското законодавство, со цел да се исполни мандатот на Заедницата што го презеде Шпанија кога се приклучи на Европската заедница.

Причините за ефикасност во законодавството го оправдуваат ставот дека ова вклучување треба да се изврши директно во ревидираниот текст на Законот за интелектуална сопственост, одобрен со Кралскиот законодавен декрет 1/1996, од 12 април. На овој начин би се избегнала појавата на различни текстови за правна заштита на базите на податоци и би се олеснил пристапот и употребата на сегашната регулатива за интелектуална сопственост до адресатите на нормата.

Законот е поделен на три поглавја посветени соодветно на авторското право, правата на *sui generis* и други одредби. Текстот е составен од вкупно седум члена, две споредни одредби и една финална одредба.

Со регулирање на авторските права и *sui generis* во посебни поглавја, се следи структурата на Директивата што се транспонира. Ова одвојување е неопходно доколку постои јасна разлика помеѓу двата вида на заштита.

Така, од една страна, авторските права се признаваат врз основа на податоци кои, врз основа на изборот или уредувањето на нивната содржина, претставуваат интелектуално творештво, без предрасуди - каде што е соодветно - на какви било права што можат да опстојуваат во таквата содржина. Затоа, како и во случајот со другите дела вклучени во Книгата I на преработениот текст, елементот на оригиналност е потребен како барање *sine qua non* за примена на заштита на авторските права. Оваа заштита на авторските права може да се примени и на елементите потребни за работа или консултации со одредени бази на податоци, како што системите за индексирање.

Второ, во однос на таканареченото право *sui generis*, што претставува иновација во повеќето правни системи на земјите од Заедницата, заштитата се однесува на други области освен оние опфатени со авторско право, бидејќи нејзината сопственост одговара на изготвувачот на базата на податоци и потребни се одредени барања за да се бара такво право. Всушност, целта на ова право *sui generis* е да се гарантира заштита на значителна инвестиција, од квантитативна или квалитативна гледна точка, во добивање, верификација или презентација на содржината на базата на податоци. Оваа заштита се применува без оглед на тоа дали базата на податоци или нејзината содржина се

---

³⁶⁴ Преземено од официјалната веб-страница на шпанската влада (Gobierno de España), достапно на <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1996-8930>

заштитени со авторско право, правата признати во Насловите I до VII од Книгата II на ревидираниот текст на Законот за интелектуална сопственост или други права, и без да се нарушат истите.

Бидејќи се следи техниката на директно вметнување во препишаниот текст, Законот влијае само на оние аспекти што претставуваат новина и не се прави никакво повикување на оние други што би имплицирало повторување со гореспоменатиот препишан текст.

На овој начин се почитува структурата дизајнирана во Наслов II од Книга I од ревидираниот текст од 1996 година, што во своите три поглавја се опфатени соодветно предметот, обемот и содржината. Во однос на написите вклучени во тие поглавја, не беше потребно да се воведат никакви измени во оние што го сочинуваат Поголвје I од наведениот Наслов II, кои се однесуваат на темите, бидејќи случаите на Директивата се транспонирани и текстот се совпаѓа по оваа точка.

Истото не важи за одредени членови кои се однесуваат на предметот и содржината на Директивата. Во овој случај, при изготвувањето на законот за транспонирање, направени се мали корекции на соодветните членови. Со оглед на широката природа на текстот на овие написи, не би било од суштинско значење да се воведат реформи во нив. Сепак, оваа техника е избрана со цел да се олесни толкувањето во однос на базите на податоци. Базите на податоци можат да бидат заштитени со каква било друга форма на правна гаранција, како што се лиценци и договори. Според законот, структурата или содржината на таквата база на податоци е заштитена со законски одредби како што се оние што се однесуваат на авторско право или други права на интелектуална сопственост, закон за индустриска сопственост, закон за конкуренција, договор за право, тајност, заштита на лични податоци, заштита на национални богатства или пристап до јавни документи.

1. Обемни бази на податоци (Big Data)

Правната рамка што се применува на проектите за „Големи податоци“ се состои од збир на правила што ги регулираат, иако ниту еден не е специфичен за овој вид третман.

Од 25.05.2018 година, на сила се Општи прописи за заштита на податоците (во натамошниот текст: RGPD) одобрени на 18 април 2016 година. Затоа овие општи прописи мора да бидат земени во предвид од страна на било кој субјект што има намера да развива проекти со ваков вид технологија.

RGPD се применува на третман на лични податоци, разбирајќи ги како какви било информации во врска со идентификувани физички лица. Препознатливоста, што

подразбира примена на прописите, значи дека едно лице може да се идентификува со еден податок или со комбинација на информации од различни извори. Поточно, за да се утврди дали некое лице е препознатливо, мора да се користат „сите средства“ што можат разумно и без напор да се користат непропорционално. Анализата на препознатливоста мора да се заснова на два критериума, оној на разумноста на достапноста на средствата (технички, човечки и податоци) и во пропорционалност на напорите да може директно или индиректно да се идентификува физичкото лице од страна на одговорното лице.

Во таа смисла, кога идентификацијата на поединците не е можна или бара диспропорционални напори, прописите за заштита на податоците нема да бидат применливи. Покрај тоа, има многу случаи во кои податоците кои се обработени и анализирани во обемни бази на податоци не содржат лични податоци (на пример, податоци што се однесуваат на сообраќај, загадување или клима), така што RGPD нема да важи ниту за нив.

Понатаму, ако податоците се целосно анонимни, тие нема да се сметаат за лични податоци, така што регулативите нема да бидат применливи. Во оваа смисла, анонимизацијата значи дека нема да биде можно да се идентификува лицето со податоци или информации од различни извори, земајќи ги предвид сите средства што можат разумно да се користат за идентификација. Но, во многу други случаи, како што е анализирано подолу, ќе има обработка на лични информации (социјални медиуми, банкарски трансакции, итн.). Затоа, секогаш кога е можно да се идентификуваат поединци, примената на прописите мора да се земе предвид за заштита на податоците. Шпанската Агенција за заштита на податоци објави Водич за заштита на податоците и обемните бази на податоци (Big Data)³⁶⁵.

2. Вештачка интелигенција

Правниот режим што се применува на вештачката интелигенција е опфатен со Општите прописи за заштита на податоците (RGPD).

Според шпанската агенција за заштита на податоци, RGPD бара одредено ниво на зрелост на решенијата за вештачка интелигенција што овозможува на објективен начин да се утврди соодветноста на третманите и постоењето на гаранции и мерки за управување со нејзините ризици.

---

³⁶⁵ Достапно на <https://www.aepd.es/sites/default/files/2019-09/guia-codigo-de-buenas-practicas-proyectos-de-big-data.pdf>

За овие ризици, технологијата воопшто, и технологиите со вештачка интелигенција особено, можат да имаат мултиплицирачки ефект врз етичките недостатоци што се веќе присутни во општеството или оние што се пренесени од минатото и се запишани во историските податоци. Примената на RGPD и гаранциите што ги вклучува овозможува да се минимизираат овие ризици. Употребата на стратегии за транспарентност, управување со ризици и механизми за ревизија и сертификација не само што ќе овозможи усогласување со одредбите на RGPD, туку исто така ќе ја подобри довербата на корисниците во производи и услуги базирани на вештачка интелигенција, како и отворање на нов пазар во овој сектор: инженери за приватност, ревизори, шеми за сертификација, акредитирани професионалци итн. Овие нови можности за развој, исто така, се протегаат на создавање на шеми за преносливост.

Покрај тоа, апликациите за вештачка интелигенција можат да бидат голема поддршка за заштита на приватноста и спроведување механизми за да се обезбеди заштита на податоците.

Мора да се нагласи дека еден од главните проблеми на решенијата не е самата вештачка интелигенција, туку начинот на кој луѓето ќе ја користат технологијата на вештачката интелигенција и новите психолошки пристрастности што произлегуваат од нивната употреба. Особено, потребно е да се посвети посебно внимание на доделувањето на одговорностите на компонентите за контрола и надзор на вештачката интелигенција, кои заземаат критична позиција. Делегирањето на одлуки за машините не е ново; тоа веќе се случува со детерминистички алгоритми, но пристрашноста при доделување на авторитет или тежина поголема од резултатот заклучен со решението за вештачка интелигенција, може да ги зголеми ризиците што произлегуваат од ова делегирање на одговорност.

Шпанската Агенција за заштита на податоци објави Водич за заштита на податоците и вештачката интелигенција³⁶⁶.

Надлежен орган за надзор на заштитата на податоците во Шпанија е Шпанската агенција за заштита на податоците³⁶⁷. Тој е регулиран со Органскиот закон 3/2018, од 5 декември, за заштита на личните податоци и гарантирање на дигиталните права³⁶⁸ и со Кралскиот

---

³⁶⁶ Достапно на <https://www.aepd.es/sites/default/files/2020-02/adecuacion-rgpd-ia.pdf>

³⁶⁷ Повеќе за Агенцијата на <https://www.aepd.es/es>

³⁶⁸ Преземено од официјалната веб-страница на шпанската влада (Gobierno de España), достапно на <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2018-16673>

декрет 428/1993, од 26 март³⁶⁹, со кој се одобрува Статутот на Агенцијата за заштита на податоците.

Покрај тоа, постојат две регионални агенции за заштита на податоците, Агенцијата на Каталонија³⁷⁰ и Агенцијата на Баскија³⁷¹.

Од наведените објавени судски случаи во шпанската јурисдикција кои се однесуваат на правната заштита на базите на податоци³⁷², документите за овие судски случаи се достапни само на шпански јазик и се пред 2015 година, односно во последните три години нема објавен случај во однос на правната заштита на базите на податоци.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД КРАЛСТВО ШВЕДСКА³⁷³

Директивата 96/9/ЕЗ е спроведена во шведскиот закон со Дел 49 во Законот за авторско право во литературни и уметнички дела (1960:729).

Шведската регулатива нуди поширока заштита од она што го предвидува Директивата 96/9/ЕЗ. Според Дел 49 од Законот за авторско право во литературни и уметнички дела, единствените права вклучуваат каталози, табели или друго дело во кое е собрано големо количество информации или е резултат на значителна инвестиција. Вториот дел (резултат на значителна инвестиција), одговара на членот 7 од Директивата, додека првиот дел (каталози, табели или друго дело во кое е собрано големо количество информации), одговара на заштитата што веќе беше воспоставена во националното законодавство пред Директивата 96/9/ЕЗ.

Според Дел 49, став 4 од Законот за авторско право во литературни и уметнички дела, не е можно страните да се согласат дека базата на податоци треба да биде позаштитена отколку што предвидува законот. Ова има за цел да го спречи изготвувачот на базата на податоци преку форма на договори да постави ограничувања за користење на базата на податоци. Одредбите го спроведуваат членот 15 во Директивата 96/9/ЕЗ.

Во шведскиот закон нема дополнителна регулатива во врска со неструктурираните бази на податоци.

Со повреда на законот за авторско право постапуваат судовите за патенти и пазар.

---

³⁶⁹ Преземено од официјалната веб-страница на шпанската влада (Gobierno de España), достапно на <https://www.boe.es/buscar/pdf/1993/BOE-A-1993-11252-consolidado.pdf>

³⁷⁰ Повеќе за Агенцијата на <https://apdcat.gencat.cat/es/inici/>

³⁷¹ Повеќе за Агенцијата на <https://www.avpd.euskadi.eus/s04-5213/es/>

³⁷² Достапно на <https://www.iberley.es/jurisprudencia/sentencia-supranacional-n-c-30-14-tjue-15-01-2015-47538178?term=database&query=database&noIndex>

³⁷³ Одговорите на прашалникот се добиени на 26 ноември 2020 од Истражувачката служба на Шведскиот парламент-Риксдаген

Со случаите на прва инстанца постапува Судот за патенти и пазар, кој е поделба на Окружниот суд во Стокхолм. Пресудите и одлуките донесени од патентниот и пазарниот суд може да се обжалат до Апелациониот суд за патенти и пазар, кој е поделба на Апелациониот суд во Свеа.

Немало судски случаи во Шведската јурисдикција во врска со заштитата на базата на податоци во последните три години.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД ОБЕДИНЕТО КРАЛСТВО НА ВЕЛИКА БРИТАНИЈА И СЕВЕРНА ИРСКА³⁷⁴

Директивата за базата на податоци беше спроведена во Велика Британија со регулативи за авторско право и права за базите на податоци 1997 година (SI 1997/3032)³⁷⁵ (регулативи за бази на податоци). Регулативите за бази на податоци, кои стапија на сила на 1 јануари 1998 година, ги изменија одредбите за авторско право според Законот за авторски права, дизајни и патенти од 1988 година (CDPA)³⁷⁶. Се воведо ново право за заштита на бази на податоци *sui generis*, ефикасно создавајќи можност за две одделни права на интелектуална сопственост за базите на податоци: авторско право и право на изготвувачите на бази на податоци. Правото на изготвувачите на базите на податоци постои независно од авторските права (доколку ги има) за базите на податоци и ја штити компилацијата на информации во базите на податоци.

Заштитеното авторско дело може да биде лиценцирано или продадено³⁷⁷. Сопственикот на авторските права одлучува на кој начин ќе ја лиценцира употребата на авторското дело. Лиценца е договорна спогодба помеѓу сопственикот на авторските права и корисникот, во кој е утврдено што корисникот може да стори со делото. Секоја договорна лиценца може да се однесува на едно или повеќе права дадени со авторско право и исто така може да биде ограничена со време или на кој било друг начин. Ексклузивна лиценца може да се додели исто така и со тоа му се овозможува на стекнувачот на лиценцата да го користи авторското дело на начин наведен во лиценцата со исклучок на сите други, вклучувајќи го и сопственикот на авторските права. Со цел

---

³⁷⁴ Одговорите на прашалникот се добиени на 30 ноември 2020 од Библиотеката на Долниот дом во Парламентот на Велика Британија

³⁷⁵ Преземено од официјалната веб-страница на легислативата на Велика Британија, достапно на <https://www.legislation.gov.uk/uksi/1997/3032/contents/made>

³⁷⁶ Copyright, Designs and Patents Act (CDPA), достапно на официјалната веб-страница на легислативата на Велика Британија, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents>

³⁷⁷ Преземено од <https://www.gov.uk/guidance/license-sell-or-market-your-copyright-material>

да се дозволи ограничен пристап до авторското дело без надомест на сопственикот, може да се користи CC³⁷⁸ лиценца.

Ако авторот одлучи да ги продаде или пренесе неговите авторски права, треба да има напишан и потпишан договор во кој се наведува дека се случил трансферот на авторските права. Но, треба да се потенцира дека одредени авторски права дури и ако се продадат авторските права со делото, сепак може да останат како одредени морални права на сопственикот. На пример, сопственикот има право да биде идентификуван како автор (под услов претходно да го тврдел тоа право) и право да се спротивставува на каков било погрден третман на интелектуалната работа. Моралните права во дело не можат да бидат пренесени или „доделени“, но сопственикот има право да се одрече од тие права.

Базите на податоци се дефинирани од CDPA како:

S 3A (1) збирка на независни дела, податоци или други материјали кои

(а) се распоредени на систематски или методички начин и

(б) се индивидуално достапни со електронски или други средства.

За да се обезбеди правна заштита на базата на податоци како авторско дело, базата мора да биде оригинално дело на авторот. Базата на податоци ќе биде оригинална само ако „поради изборот или уредувањето на содржината на базата на податоци, базата на податоци претставува сопствено интелектуално творештво на авторот“ (дел 3A (2), CDPA). Истовремено, за обезбедување на заштита според *sui generis* правото за изготвувачите на бази на податоци, потребно е да се исполнат услови согласно CDPA за ова право. Затоа, обемните бази на податоци (Big Data) и машински генерираните бази на податоци треба да ги исполнат овие критериуми за да добијат заштита на авторските права или според правото на изготвувачите на бази на податоци.

Канцеларијата за интелектуална сопственост (IPO)³⁷⁹ е официјално владино тело во Велика Британија одговорно за правата на интелектуална сопственост, патенти, дизајни, трговски марки и авторски права.

Судски случаи во Велика Британија во однос на повреда на правата на бази на податоци:

Technomed Ltd v Bluecrest Ltd [2017] EWHC 2142 (Ch)

77M Ltd v Ordnance Survey Ltd [2019] EWHC 3007 (Ch)

The Kennel Club Ltd v Micro-ID Ltd [2019] EWHC 1639 (IPEC)

---

³⁷⁸ Creative Commons License

³⁷⁹ Повеќе за Канцеларијата на <https://www.gov.uk/government/organisations/intellectual-property-office>

Wzrd Ltd v Kortan [2020] EWHC 1360 (Ch)

*Technomed против Bluecrest Health Screening [2017] EWHC 2142 (Ch)*³⁸⁰

24 август 2017 година

Bluecrest склучи договор со Technomed за обезбедување услуги за скрининг на срцето, користејќи систем за анализа и известување на Technomed електрокардиограм (ЕКГ) (познат како ЕКГ Облак). Ова беше систем што овозможи ЕКГ на пациентот да се анализира од далечина и да се генерираат извештаи за стандардна форма, објаснувајќи ја анализата на пациентите и нивните матични лекари. Последователно, Bluecrest склучи договор со Express за да обезбеди слични услуги за скрининг на срцето. Technomed тврди дека анализата и извештаите доставени до Express ги прекршиле правата на базата на податоци заштитени со авторско право во збирката на срцеви состојби и категоризации што лежат во основата на ЕКГ Облак и авторски права во објаснувачки текст и дијаграми што се користат во извештаите генерирани од ЕКГ Облак, како и во користениот XML формат за пренесување на содржината на тие извештаи.

Давајќи пресуда за Technomed, судијата открива дека правата за кои тврди Technomed навистина постојат. Со цел да ги изработат експресните извештаи, обвинетите копираа PDF верзија на збирката на информации што лежат во основата на ЕКГ Облак и како резултат го прекршија правото на базата на податоци на Technomed и авторските права во нивната база на податоци. Понатаму, обвинетите ги прекршиле авторските права на Technomed и во литературната и уметничката содржина што се користела во извештаите, како и во форматот XML, користејќи ги во сопствените извештаи. Судијата исто така утврди дека употребата на литературната и уметничката содржина претставува флагрантно кршење на авторските права на Technomed за целите на какво било следно барање за дополнителна штета.

*77m Ltd против Ordnance Survey Ltd [2019] EWHC 3007 (Ch)*³⁸¹

20 декември 2019 година

Овој спор се однесува на правата во мапирањето и адресирањето на базите на податоци. Компанијата 77m Ltd креираше база на податоци наречена Матрикс која се состои од геопросторни координати и адреси во Велика Британија. Таа го стори тоа со употреба на широк спектар на збирки на податоци кои беа или јавно достапни бесплатно или кои

---

³⁸⁰ Достапно на <https://8newsquare.co.uk/case/1-technomed-ltd-2-technomed-telemedicine-ltd-v-1-bluecrest-health-screening-ltd-2-express-diagnostics-ltd-ta-cardio-analytics/>

³⁸¹ Достапно на <https://8newsquare.co.uk/case/77m-ltd-v-ordnance-survey-ltd-2019-ewhc-3007-ch/>

77m Ltd платија за пристап. Некои од тие збирки на податоци вклучуваа податоци добиени од компанијата Ordnance Survey Ltd. Еден од изворите користени за создавање на Матрикс беа податоците од Регистар на земјиште на Нејзиното височество (HM LR), а друг извор на податоци беше Регистри на Шкотска (RoS).

Прашањето пред судијата на судењето беше дали 77m Ltd успеал да ја создаде Матрикс без да повреди никакви права на базата на податоци на Ordnance Survey Ltd.

Судот утврди дека употребата на податоци од 77m Ltd под т.н. Услови за преземање на полигонот INSPIRE е лиценцирана и како такво не претставува повреда на правото на база на податоци на Ordnance Survey Ltd, но дека 77m Ltd ги прекршиле другите услови за лиценца и затоа тврдењата на Ordnance Survey Ltd за повреда на правото на базата на податоци во врска со податоците користени во согласност со тие лиценци е успешна.

The Kennel Club Ltd против Micro-ID Ltd [2019] EWHC 1639 (IPEC)³⁸² од 25 јуни 2019 година

Побарувачот е позната организација во врска со благосостојбата на кучињата. Меѓу другите активности, тој работи од раните 90-ти години на минатиот век, работејќи со она што се споменуваше на судењето како база на податоци на Petlog. Ова содржи податоци од животни кои биле всадени со микрочипови доставени од разни компании. Обвинетиот е еден таков снабдувач. Идејата е дека ако кучето е изгубено, тогаш идентификацијата на микрочипот може да се прочита со употреба на соодветен уред и да се спореди со информациите зачувани на базата на податоци на Petlog, така што кучето може да се обедини со неговиот сопственик.

Ова барање е поднесено од страна на тужителот против тужениот за долг во износ од £123 843,03, за прекршување на договорот за управување со обединување на податоци, која е склучен помеѓу страните на 4-ти јануари 2010 година. Се тврди кршење на одредбите од договорот, каде како алтернатива е наведена повреда на базата на податоци под Правилникот за авторското право и правата во базите на податоци од 1997 година („Регулативите за базата на податоци“). И Договорот и барањето за повреда на базата на податоци се однесуваат на базата на податоци на Petlog. Не е спорно дека Petlog базата на податоци е квалификувана за заштита во рамките на посебното значење на „база на податоци“ дефинирана во регулативата за базата на податоци.

Интересите на добавувачот е Petlog да работи како алатка за повторно обединување, бидејќи тоа е причината за микрочипот. Исто така, многу е важно да ги ажурирате

---

³⁸² Достапно на <https://www.casemine.com/judgement/uk/5d133cf52c94e0558cd6843f>

деталите за контакт, доколку сакате повторно обединување на миленичето и сопственикот.

Тужителот работи со Petlog од раните 90-ти. Првично RSPCA беше единствениот снабдувач на микрочипови, но последователно други се приклучија на овој пазар. На пример, имаше 11 во 2016 година, а сега ги има 6. Petlog не беше наменет да работи како трговско претпријатие, и наместо тоа, социјалната помош и обединувањето беа примарен фокус. Побарувањата за услугата пораснаа во раните 2000-ти, како и инвестициите на побарувачот во градењето, развојот и одржувањето на нарачан ИТ систем. Утврдени се детални податоци за инвестицијата направена од страна на тужителот во Petlog 2010-2017, кои се комбинација на вкупниот износ за трошоци за персонал и вкупните трошоци во седиштето. Овие трошоци се зголемиле од под £1 милион годишно во 2010 година на речиси £2 милиони во 2016. Не беше сугерирано дека тие се несусштински, ниту пак дека бројките за годините пред 2010 година се значително различни.

Побарувачот секогаш им наплаќал на добавувачите на микрочипови такса што треба да ја плаќаат како цена на услугата за повторно обединување. Овој надоместок не се приближуваше да ги покрие реалните трошоци за водење на целокупната услуга, вклучувајќи ги и трошоците за обезбедување на доживотна поддршка на сопственикот. Подносителот на барањето започна шема за животно членство, првично наречена Petlog Plus и последователно Petlog Premium. Запишувањето во Petlog Premium отсекогаш било незадолжително и се прави откако сопственикот првпат се регистрирал во основната шема на Petlog. Клучната карактеристика беше дека сопственикот може да избере да плати надомест само еднаш за целиот живот на своето милениче, што вклучуваше неограничена промена на деталите за контакт, како и други поволности. Идејата беше дека, освен што генерално се создаваат дополнителни приходи, сопствениците ќе имаат поголема можност да регистрираат ажурирани детали за контакт без надомест. Побарувачот исто така имал друга база на податоци, наречена База на податоци за матични книги на родени или База на податоци за предци. Ова беше искористено за евиденција на родителството и родословието на кучињата. Оваа база на податоци е сочувана на друг сервер од Petlog и записите не беа поврзани. И вработените и клиентите треба да се најават одделно. Petlog работи со јасна политика на маркетинг, освен со Petlog Premium - што на сите сопственици им се нуди по регистрација.

Подносителот на барањето тврди дека тоа е лицето кое презело иницијатива и презема ризик од инвестиции во Petlog, секој во рамките на значењето на регулативата.

Обвинетиот е само еден од голем број снабдувачи на микрочипови кој плаќа за услуги што ги обезбедува тужителот според Договорот. Оттука, тврди тужителот, обвинетиот ниту презема иницијатива за изработка на Petlog, ниту пак обвинетиот презема ризик да инвестира во целиот хардвер, софтвер и потребен персонал.

Во овие околности се дава согласност дека барателот бил прв сопственик на релевантното право на базата на податоци.

Клаузулата 6.1 не се однесува експлицитно на сопственоста на правото на базата на податоци, но тоа не е детерминирачки. Покрај тоа, Подносителот на барањето не унапреди никаква алтернативна теорија за тоа какво дејство или значење може да има клаузулата 6.1, што не вклучува заедничко сопственост на правото на база на податоци. Ефектот од клаузулата 6.1 е дека Тужителот и Обвинетиот се согласиле да бидат заеднички сопственици на базата на податоци во голем дел од Petlog, што произлегува од податоците доставени од овој Обвинет.

Petlog користи податоци од голем број различни добавувачи. Не постои можност клаузулата 6.1 од Договорот да влијае на правата на базата на податоци на толку голем дел од Petlog што произлегува од податоците дадени од други добавувачи, зошто постоењето на други снабдувачи нема некакво влијание врз клаузулата 6.1 помеѓу тужителот и обвинетиот. Бидејќи другите добавувачи ќе имаат договори во суштински исти услови, тогаш секој од овие други добавувачи ќе достави податоци до Petlog и како резултат на нивните сопствени еквиваленти на клаузулата 6.1, тие ќе бидат заеднички сопственици на базата на податоци во толкав дел од Petlog, што произлегува од податоците што ги доставиле.

Ова може да биде практично незгоден заклучок, особено затоа што снабдувачите на микрочипови се менуваат со текот на времето. Овој проблем не се јавува поради регулативата за базата на податоци. Тоа настанува затоа што барателот се согласил на клаузулата 6.1 во околности кога неговите снабдувачи на микрочипови постојано се менуваат.

Употребата на базата наведена претходно не вклучуваа никакво кршење на одредбите од договорот, затоа што тие беа дозволени со условите на Договорот. Со други зборови, заедничките сопственици на правото на база на податоци се согласија на овој вид на употреба врз основа на склучување на Договорот.

Како и да е, таквата употреба претставува повреда на правото на база на податоци само доколку Подносителот на барањето извлече или реупотреби значителен дел од содржината на релевантната база на податоци (што за оваа цел не е целата база на

податоци на Petlog, само оној дел од неа во однос на кој Обвинетиот има заедничка сопственост).

*Wzrd Ltd v Kortan [2020] EWHC 1360 (Ch)*³⁸³

Оваа пресуда се однесува на привремена апликација на тужителите Цс за забрана против обвинетите Дс.

Цс е формиран за да обезбеди онлајн платформа за анализа на пазарот, курсеви преку интернет и форум за дискусија преку интернет, фокусиран на крипто-валутите. Дс имаше претходно искуство во обезбедување анализа на пазарот и курсеви и дискусија преку интернет во оваа област, но се раздели со неговите претходни деловни партнери. Дс дојде да работи во Цс, каде Дс требаше да ја обезбеди финансиската поддршка. Првично, овој потфат требаше да биде 50:50 помеѓу Дс и Цс, но ниту еден од нив ги немаше потребните технолошки вештини. Дс го регрутираше ОХ за да ги обезбеди тие вештини и соодветните интереси беа прилагодени на 45:45:10. Задачата на ОХ беше да создаде или да го надгледува создавањето на нова онлајн платформа за влез на пазарот. Доказите на Дс се дека околу 250 илјади фунти биле инвестирани во Цс. Деловниот модел вклучуваше продажба на животно „членство“ за околу 500-600 корисници.

Имаше одложувања во поставувањето на онлајн платформата, не предизвикана или придонесена од Дс. Цс на крајот започна со тргување на 1.12.19. За време на периодот на развој, Дс ги запозна своите следбеници со Цс и ги пренесе неговите регистрирани трговски марки на Цс. Во текот на првиот месец тргување, повеќе од 1.200 членови се пријавија на Цс и се чини дека приходите биле од 720 до 750 илјади фунти.

На 14.1.20 Дс презема копија од базата на податоци на членови и контакти на Цс, откако претходно им се разлишал професионалниот однос. На 27.1.20 Дс го формираше Д2 со намера да тргува во конкуренција на Цс. Од доказите станува јасно дека Дс ја преземал базата на податоци на Цс за свои цели. Од 11.2.20 година, Дс се обиде да се промовира независно од конкуренција на Цс. Дс, исто така, направи објавувања преку интернет охрабрувајќи ги членовите на Цс да бараат поврат на претплатата и на друг начин да ги омаловажуваат Цс.

Од јануари 2020 година наваму, адвокатите на Цс беа опоменувани до Дс за неговите прекршувања на должноста. Како одговор на барањето од Дс да се повлече од функцијата директор, адвокатите на Цс, јасно ставија до знаење дека позицијата на Цс е

---

³⁸³ Достапно на <https://www.casemine.com/judgement/uk/5ed4a3be2c94e01262d17c2c> или на <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2020/1360.html>

дека Дс може да поднесе оставка, но според условите што ги наведоа. Во него беа прикачени прилози, вклучително 3 страници, 12 пасуси, детално преземање на обврските од Дс. Деталното преземање вклучуваше дека Дс нема да: (1) бара и/или на друг начин да работи со која било индивидуа, компанија или деловна активност на базата на податоци за 18 месеци, (2) нема да ги оспори правата на Цс на трговските марки во врска со која било деловна активност или бренд, (3) ќе се откаже од пари кои во спротивно може да му се должат од Цс како компензација за неговото злосторство (со тоа сите се признаени), и (4) ќе плати 30.000 фунти на адвокатите на Цс во рамките на 7 дена како придонес кон трошоците на Цс. Дс не ги прифати наведените услови. Цс поведе постапка на 25.3.20 за кршење на законска должност како директор и за повреда на трговска марка. Апликацијата на Цс бараше забрана за наплата под четири точки: (1) привремена забрана до судење или понатамошна наредба за ограничување на идните активности на Дс, вклучително и од натпреварување со Цс; (2) забрана до судење или понатамошна наредба за ограничување на Дс да користат широк спектар на информации дефинирани како доверливи информации со налози за испорака на базата на податоци; (3) забрана до судење или понатамошна наредба за ограничување на Дс да не помине како поврзана со Цс; и (4) забрана до судење или понатамошна наредба за ограничување на Дс да не ги нарушуваат регистрираните трговски марки на Цс. Во случај, постојаните обврски беа договорени пред 28.4.20 во врска со доверливите информации и базата на податоци, како и трговските марки. Она што не беше договорено е забраната за ограничување на идните активности на Дс.

Познатиот случај кога се бара забрана за отскочна штица е кога поранешен вработен злоупотребува трговски тајни или доверливи информации (надминувајќи ги информациите што поранешниот вработен ги апсорбирал и ги запознал во текот на вообичаеното вршење на секојдневни должности), вообичаено во денешно време база на податоци или електронски или интернет-документ, како што е распоред со детали за клиенти и/или добавувачи и/или ценовни структури, со цел да се обезбеди нефер предност при воспоставување или учество во ривалски бизнис. Поентата на законот за отскочна даска е да се неутрализира временската предност што поранешниот вработен сака да ја добие и да го заштити работодавачот од нелојална конкуренција. Во овој случај, Цс сакаат Дс да се чува надвор од пазарот за одреден проценет временски период проценет како доволен за Цс да го надминат двојниот удар на (а) губење на услугите и (б) закрепнување од наводно направената штета од страна на Дс во критикување на бизнисот на Цс и охрабрување на членовите да вршат притисок за враќање на средствата.

Кога се разгледува дали да се даде привремена забрана, судот има дискреција во однос на намерата да биде привремен правен лек. Доказите се непроверени и нецелосни. Првото прашање е дали има сериозна повреда што треба да се суди? Ако е така, следното прашање е дали штетата ќе биде соодветно средство за жалителот? Во овој момент има разгледувања од друга страна; прво, ако погрешно е донесена забраната, дали штетата ќе биде соодветно средство за тужениот и, второ, ако е така, дали жалителот е во можност да даде задоволителна заемна обврска за отштета? Доколку отштетата не биде соодветен лек за која било страна, судот разгледува каде лежи рамнотежата на правдата. Релевантните фактори ќе бидат специфични за секој случај. Онаму каде што факторите се рамномерно избалансирани, судот ќе се заложи за зачувување на статусот quo ante. Како последно средство, може да се земе предвид релативната сила на спротивставувањето на спорните случаи.

Во овој случај, како што е веќе забележано, постои побарување за значително парично олеснување и за случајот на Цс периодот што се бара за привремено изрекување ќе истече пред да се одржи судењето. Основа за доделување на привремена помош во случај на отскочна даска е да се спречи лице кое погрешно добило доверба во информациите да ги користи како отскочна даска за активности штетни за другата страна (*Terrapin Limited v Builders Supply Co (Hayes) Ltd* и други [1960] RPC 128).

Олеснувањето од отскочна даска не е наменето да го казни обвинетиот. Тоа е само да обезбеди фер и правична и пропорционална заштита од постојана штета што произлегува од злоделото, додека трае таа незаконска штета. Дали е фер и праведно во одредени околности зависи од (1) дејството на незаконските дела врз тужителот и (2) до кој степен обвинетиот се стекнал со нелегитимна конкурентска предност. Соодветната мерка за должината на забраната за отскочна даска е должината на времето што би требало злосторникот да го постигне законски она што, всушност, го постигнал незаконски, во однос на тужителот. Неговата цел е да ги врати странките во положбата во која би биле, ако во минатото не постоеше злоупотреба на доверливи информации.

Што се однесува до услугата, доказите упатуваат на вредноста што се поставува во комбинација од некои или сите знаења на Дс и од друга страна, базата на податоци на Цс, функционални комуникациски платформи на Цс, дизајни на Цс и трговски имиња регистрирани како трговски марки на Цс и други средства во форма на готовински салда. Што се однесува до знаењето и следењето на Дс, Дс беше во секое време и е слободен агент и тие се веднаш преносливи и, во отсуство на неправилно дело, не можат да бидат ограничени од Цс или ограничени со судски налог. Што се однесува до базата на

податоци на Цс, нејзиното потекло е спорно - таа може да е развиена главно од следбениците на Дс или да е составена од активности преку интернет преземени од Цс; што не може да се утврди во моментот, но неговото потекло не е материјално во моментот затоа што, во својата составена форма како директориум за достигнување на околу 22,000 луѓе, тој бил и останува во сопственост на Цс. Што се однесува до платформите за комуникација, нивната функционалност не влијае на однесувањето на Дс. Што се однесува до трговските марки, позицијата е слична како базата на податоци. Конечно, во врска со следбениците на Дс, иако тој не смее да ја користи базата на податоци, Цс нема имот или права во однос на сопствените записи за сопствените следбеници утврдени пред и надвор од неговото учество со Цс; на друг начин, нема сугестија или докази дека Дс им доделил какви било права за контакт или комуникација на Цс, за да се ограничи независното право за контакт со следбениците.

Во контекст на жалбите на Цс, материјална почетна точка е дека Дс, од страна на неговите законски застапници, признал дека неговото однесување во врска со базата на податоци претставувало кршење на неговите фидуцијарни должности и, исто така, дека неговото однесување во поттикнувањето на членовите да бараат поврат на средствата било исто така прекршување на неговите доверливи должности како директор на Цс. Ова се базира на сопствените писмени докази на Дс, во кои тој признал дека ја преземал базата на податоци и го вклучил Д2 додека бил уште директор на Цс. Во врска со базата на податоци, Дс рече дека не ја користел, туку се потпира на своите социјални медиуми. Цс одговорија дека важната комерцијална разлика помеѓу базата на податоци и социјалните медиуми е дека првиот е познат фонд на вистински или потенцијални клиенти со кои може да има директен насочен контакт; и дека зборот на Дс не може или во оваа фаза не треба да се смета за сигурен. Постојат примери на Дс што се промовира на социјалните медиуми како ривал на Цс, додека сè уште е директор на Цс и промовира ривалска веб-страница.

Во врска со базата на податоци немаше никаква употреба и нема докази за зборовите на Дс. Така, тврдењето на Цс навистина зависи од штетата предизвикана од објавувањата на социјалните мрежи што ја поткопуваат мрежната платформа на Цс и ги охрабруваат барањата за поврат на средства.

Што се однесува до создавањето на сопствена база на податоци, Дс претходно немаше и во моментот нема база на податоци. Секоја идна база на податоци мора да се состави од почеток.

Во судската одлука се наведуваат следниве главни поенти: (1) дека Дс незаконски ја презел базата на податоци на Цс и дека спроведувал онлајн кампања за оцрнување на Цс при промовирање на Дс, со што Дс обезбедил можност да воспостави конкурентна деловна активност без почетни инвестиции; (2) Дс предизвика таква репутациона штета што Цс добиваат побарувања за поврат на дневна основа и Цс мораа да ги напуштат планираните лансирања на поврзани компании и да ги загубат понатамошните приливи на приходи; (3) Цс имаат платформа, но немаат база на клиенти и (4) Дс е подготвен да започне нов бизнис со податоци изградени од Цс. Овие основи се доволни дека 6 месеци е минималниот неопходен период за забрана за отскочна даска.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА УНГАРИЈА³⁸⁴

Актот СХП од 2011 година³⁸⁵ за правото на информативно самоопределување и за слободата на информацијата ги регулира основните правила за спроведување на заштитата на личните податоци и правото на пристап до и ширење на информации од јавен интерес и информации од јавен карактер, како и од органот овластени да ја следат усогласеноста.

Заштитата на базите на податоци е регулирана со Законот СХП од 2011 година.

Националниот орган за заштита на податоци и слобода на информирање³⁸⁶ е автономна административна агенција. Тој е одговорен да го надгледува и промовира спроведувањето на правата за заштита на личните податоци и пристапот до информации од јавен карактер и информации од јавен интерес и да обезбеди слободен проток на лични податоци во рамките на Европската унија.

Со цел да се даде ефект на правото на заштита на личните податоци, органот, по барање на субјектот на податоците, ќе отвори управна постапка за заштита на податоците и може да отвори управна постапка за заштита на податоците по службена должност. Страните можат да ги водат своите случаи на суд.

Органот има 30-40 одлуки за заштита на податоците годишно, некои од нив се поврзани со заштита на базата на податоци, на пример:

---

³⁸⁴ Одговорите на прашалникот се добиени на 18 ноември 2020 од Секторот за информации на Директоратот за култура во Парламентот на Унгарија

³⁸⁵ Преземено од UAIPIT, интернационален портал за индустриска и интелектуална сопственост на Универзитетот во Аликанте, достапно на https://www.uaipit.com/uploads/legislacion/files/0000005704_Act%2076_1999.pdf

³⁸⁶ Повеќе за Агенцијата на <https://naih.hu/about-the-authority>

NAIH/2019/55/5. Истрага за обработка на податоци спроведена на настани организирани од Сигет Зрт. во врска со приемот³⁸⁷ (13 пати се споменува терминот база на податоци, но правно се повикува на GDPR регулативата).

NAIH/2020/838/2 претходник: NAIH/2019/7972 Одлука за делумно одржување на жалбата³⁸⁸(7 пати се споменува терминот база на податоци, но правно се повикува на GDPR регулативата)

Немаме информации за судските случаи. Според годишниот извештај на Органот за 2019 година, имаше пет конечни судски одлуки за судски преглед на одлуката на Органот (неспецифично за базите на податоци). Во секој случај, судовите ја потврдија одлуката на Органот.

Имаше еден случај на инцидент со приватност поврзан со заштитата на базата на податоци, кој доби голем публицитет:

Во март 2019 година, хакер можеше да пристапи до базата на податоци на веб-страницата на парламентарната политичка партија, Демократска коалиција (ДК). Базата содржи 6.987 субјекти на податоци: имиња, адреси на е-пошта, кориснички имиња и шифрирани лозинки. Органот утврди дека партијата ги прекршила членовите 33 и 34 од GDPR и изрекла казна³⁸⁹ од 11 милиони HUF (околу 34 500 ЕУР). Одлуката на Органот беше потврдена од судот.

Базата на податоци за корисници што содржи лични податоци, кои можат да бидат поврзани со dkr веб-страницата .hu, е јавно достапна на интернет на <https://defuse.ca/b/DIOCGRER7ZE1qVeDyVKpg1.1> Базата на податоци содржи кориснички е-поштенски адреси, кориснички имиња и лозинки потребни за пристап во шифрирана форма. Базата на податоци може да биде објавена од непознат напаѓач кој ја пријавил во објава на блогот 2 со искористување на ранливост на веб-страницата и потоа истата да ја постави на гореспоменатата адреса <https://defuse.ca/b/DIOCGRER7ZE1qVeDyVKpg1>. Врз основа на известувањето за јавен интерес, Органот започна официјален преглед на 14 септември 2018 година со цел да провери дали Клиентот целосно ги почитувал членовите 33-34 од Општата регулатива за заштита на податоците. и неговите обврски согласно член CXII од 2011 година за правото на самоопределување на информациите и слободата на информациите. Врз основа на наодите од ревизијата, случајот претставува висок ризик поради вклучување на специфични податоци според

³⁸⁷ Достапно на https://naih.hu/files/2019-55-5_SZIGET_decision_final_2019-05-23.pdf

³⁸⁸ Достапно на https://www.naih.hu/files/2020-838-2_FORBES_decision_2020-07-23.pdf

³⁸⁹ Достапно на <https://naih.hu/files/NAIH-2019-2668-hatarozat.pdf>

член 9 (1) од Општата регулатива за заштита на податоците (податоци за политичко мислење, партиска припадност) или неуспех да се известат според член 33 (1) од регулативата. - Инфов. Органот го прошири предметот на постапката на органот за заштита на податоците на членовите 33-34 од Општата регулатива за заштита на податоците. исто така го известил Клиентот на 8 март 2019 година под број на датотека NAIH / 2019/2668. 1 Базата на податоци е зачувана од Органот и потоа е запишана на CD NAIH/2018/5457/7/V на ЦД заедно со клучот за автентикација генериран од датотеката „DK database.xlsx“. Според информациите достапни на веб-страницата на хакерот (во постот на блогот цитиран погоре), нападот може да се должи на ранливост на базата на податоци во поставките на веб-страницата, што му овозможи на напаѓачот пристап до базата на податоци директно преку веб-страницата и да дава упатства. Според Клиентот, ранливоста што му овозможи на напаѓачот пристап до тест-базата е предизвикана од грешка во пренасочување што влијае на веб-страницата. Суштината на оваа грешка е дека очекуваната операција на услугата за виртуелен хостинг (накратко: vhost), што исто така се користи од страна на клиентот за управување со веб-страницата, е пренасочување на доменот dkr.hu (главен) на web.dkr поддомен. Тука, во командата за пренасочување на серверот за време на инцидентот, не беше правилно регулирано дека другите правци напишани зад доменот dkr.hu исто така ќе бидат пренасочени. Стандардно, барањата за други патеки напишани зад доменот dkr.hu (главно) - дури и рачно - укажуваа на директориумот vhost во сите случаи. При исполнување на такви други барања, серверот под дифолт го зеде првото наведено. И први на списокот беа датотеки од тест-систем од 2013 година со кориснички податоци во него. Така, ако напаѓачот внесе барање за друга рута зад (главниот) домен на dkr.hu, тој би можел да пристапи до датотеките што ја содржат објавената база на податоци на корисникот, поради погрешно поставување. Клиентот не можеше точно да утврди колку долго самата ранливост постои во неговиот систем. Конфигурациските датотеки на vhost беа изменети на 23.08.2018 година (откако Клиентот го призна инцидентот) во 09:15 часот, така што на датотеките веќе не може да им се пристапи однадвор. Според изјавата на Клиентот, по оваа поправена грешка, тој го скенираше системот со помош на неговите експерти, друга грешка од оној вид опишана во блогот на хакерот веќе не можеше да се генерира по поправањето. Поради ранливоста, напаѓачот беше во можност да ги поврати податоците на сите корисници на серверот на базата на податоци што беа зачувани во системот за тестирање. Напаѓачот ја објави и командата што ја користеше. Со помош на објавената команда, дури и лице со ниски ИТ вештини беше во можност да ја искористи оваа грешка и да ја добие базата

на податоци. Објавената база на податоци го содржи целото име на регистрираните корисници, корисничкото име, адресата за е-пошта дадени за време на регистрацијата и - шифрирана - лозинката потребна за најавување. Лозинките беа шифрирани (шифрирани) на серверот на базата на податоци со помош на алгоритам наречен MD5, кој, сепак, обезбедува многу слаба заштита, бидејќи лозинките од 1-1 може да се дешифрираат за неколку минути, или со користење на бесплатни веб-страници и апликации достапни за секого на интернет или напишано за оваа намена со користење на целна програма. Експерт за ИТ безбедност на Органот привремено се обиде да дешифрира некои од лозинките откриени од хакерот и заклучи дека употребата на услуга за виртуелен домаќин (накратко: vhost) овозможува единствена серверска машина да биде веб сервер способен да опслужува повеќе домени од базата на податоци зачувана од Органот и беше успешна без исклучок. Објавената база на податоци не ги содржи податоците на корисниците во моментот регистрирани на веб-страницата web.dkp.hu, туку податоците на претходниот систем за тестирање направен на крајот на 2013 година, кој беше креиран за цели на тестирање во текот на подготовка на систем за внатрешна регистрација. Сепак, овој систем за регистрација никогаш не беше целосно завршен, па затоа засекогаш остана во тест фаза. Сепак, оваа тест база на податоци е пополнета со случајно избрани, законски собрани реални податоци од физичко лице и содржи нефиктивни, измислени, случајно генерирани податоци. Клиентот исто така го известил Органот дека целта на системот за тестирање што не бил конечно воведен би била да им обезбеди на своите корисници информации за нивното членство во партијата и поврзани информации, како што се биланси на членарина, плаќања итн. Со цел да се зголеми бројот на кориснички сметки во системот за тестирање, податоците користени за тестирање беа случајно избрани од досега добиените информации за контакт, од збирките на потписи. На барање на Органот, клиентот изврши и преглед на објавената база на податоци. Врз основа на ова, тој го намали опсегот на податоците и ги отстрани од табелата редовите каде што е-адресата беше празна/со нагласено писмо/не содржеше период/беше удвоена (т.е. беше вклучена двапати во базата на податоци). Тој исто така ги извади линиите каде полето за името беше празно. Врз основа на овие, вкупно 6987 лични податоци на погодените лица се вклучени во базата на податоци. На барање на Органот, Клиентот исто така наведе во табелата кои лица во кое било време од минатото или присутни во партијата - имале каква било позиција, - членови на парламентот на партијата, - претставници на локалната власт на партијата, - за време на парламентарната или општински избори. или - од која било друга причина, заради нивниот однос со

партијата, нивното име е од јавен интерес. Според горенаведените критериуми, во вкупно 505 случаи, според Клиентот, имињата на лицата во базата на податоци се сметале за јавен интерес. Во базата на податоци на системот за тестирање, заинтересираните страни можат да бидат поделени во три категории според изворот на податоците: - членови, - регистрирани поддржувачи, - симпатизери. Лицата се регистрираат во базата на податоци за член и регистрирана за спонзори на два начина: преку Интернет или на хартија. Во првиот случај, засегнатото лице ги пополнува бараните податоци на веб-страницата registracio.dkr.hu и изјавува дека би сакал да се приклучи на партијата како член или како регистриран спонзор. Лицето кое ја завршува регистрацијата ќе стане членка или регистриран кандидат за спонзор. По ова, по испраќањето на мрежната регистрација, ИТ системот 5 автоматски го класифицира засегнатото лице, така што барањето за регистрација на даденото лице се испраќа до претседателот на изборната единица според адресата. Претседателот на изборната единица потоа го презентира приемот на новиот член на состанокот на членот. Конечно, претседателот на изборната единица му сигнализира на тимот за управување со податоци за прием на новиот член, кој го евидентира во базата на податоци. На хартиена основа, некои поединци беа регистрирани како членови или спонзори испраќајќи го формуларот за апликација пополнет со нивните детали до партијата на запечатен плик врз основа на хартија, како член или регистриран спонзор-кандидат. Тимот за управување со податоци потоа ги обработува внесените податоци и го евидентира барањето за регистрација. Апликацијата автоматски се испраќа до претседателот на изборната единица по адреса откако ќе се класифицира ИТ системот. Апликацијата потоа се обработува на ист начин како и на веб-интерфејсот. И во двата случаи, лицето ќе добие е-пошта за добредојде откако ќе заврши процесот на регистрација. Оваа е-пошта го содржи корисничкото име автоматски генерирано од системот за пристап до интерфејсот на www.dkr.hu. Лозинката потребна за најавување е обезбедена од членот/регистрациониот спонзор по првото најавување. Симпатизерите не можат да пристапат до Интернет-интерфејсот на веб-страницата. Според Клиентот, лицата биле регистрирани во базата на податоци за симпатии на следниве три начини: - потпишување на една од колекциите со потписи на alairas.dkr.hu преку Интернет со внесување на податоците, - потпишување и потпишување на податоците на хартиен потпис лист за собирање со согласност за управување со податоци и - Робокал, за време на телефонска анкета од страна на лицето кое го притиска соодветното копче. Откако податоците се дадени доброволно, само тимот за управување со податоци може да запише симпатизери

во базата на податоци. Така, податоците на партијата собрани од членовите, регистрираните поддржувачи и симпатизери со горенаведениот метод беа внесени во базата на тестови на проба. Не сите, туку случаен избор на некои од нив. Бидејќи системот никогаш не бил обезбеден, корисниците на тестот никогаш немале посебен пристап до системот. Специфичниот датум на инцидентот (можност за неовластен пристап до податоците) е непозната. Според објавата на блогот за инцидентот, ранливоста ја открил хакерот кој го водел блогот уште во април 2018 година, а тој веќе го известил Клиентот за тоа. Сепак, нема јасни и веродостојни докази во врска со ова, освен објавата на блогот. Клиентот изјави дека го примил првиот извештај за инцидентот по електронска пошта вечерта на 22 август 2018 година и бил информиран за фактот на нападот. Испраќачот на пораката не бил поинаку именуван од Клиентот. Клиентот не ги информирал засегнатите страни за инцидентот. Тој изјави дека причината за ова е што засегнатите податоци се застарени, па затоа податоците на сегашните симпатизери и членови на партијата со кои партијата ги чуваше и управуваше не беа засегнати од инцидентот. Клиентот не го регистрирал инцидентот од истата причина според член 33 (5) од Општата регулатива за заштита на податоците, тврдејќи дека случајот не влијаел на нејзината база на податоци во живо. Согласно член 2 (1) од Општата регулатива за заштита на податоците, Општата регулатива за заштита на податоците се однесува на обработката на податоците погодени од пријавен инцидент. Согласно член 99 (2) од Општата регулатива за заштита на податоците, регулативата ќе се применува од 25.05.2018 година. Според член 4 (12) од Општата регулатива за заштита на податоците, „инцидент со заштита на податоците“ значи нарушување на безбедноста што резултира во случајно или незаконско уништување, губење, промена, неовластено откривање или неовластен пристап до лични податоци што биле пренесени, складирани или на друг начин ракувани.

Оправдувањето на клиентот дека инцидентот со заштита на податоци не претставува ризик за правата и слободите на физичките лица не е валиден. Фактот дека базата на податоци содржи стари, застарени податоци, дека има само една таканаречена тест база на податоци и дека Клиентот не ги допрел тековните, во живо бази на податоци, немаше можност за пристап до нив, не е прифатлив. Од гледна точка на проценка на ризикот за страните вклучени во случајот, ирелевантно е кога се генерирани податоците и за која цел и како дел од кој систем Клиентот првично ги собрал. Контролорот на податоци е должен да ги почитува барањата за обработка на лични податоци што ги обработува тој/таа во текот на целиот период на обработка на податоците.

Фактот дека, во случај на субјектите на податоците вклучени во даден инцидент, 8-те лични податоци за кои станува збор, инаку неспорно се точни, можеби веќе не се ажурирани, не значи само по себе дека изгубиле ниту лични податоци или посебни податоци. Особено, ова упатување на клиентите не е важно за откривање на лични информации (име, адреса за е-пошта, корисничко име, лозинка) каде што ризикот за приватноста на субјектот на податоците е обично висок. Во сопственост на овие податоци, лесно може да се изврши кражба на идентитет. Понатаму, класификацијата на висок ризик на правата на субјектите на податоците е само по себе оправдана со фактот дека инцидентот вклучува лични податоци од кои може да се донесе заклучок за политичкото мислење на субјектот на податоците. Ирелевантно е за проценка на ризикот за субјектот на податоците дека, врз основа на базата на податоци, овој заклучок не е најточен и ажуриран, бидејќи припаѓа на политичка организација, дури и ако е можно минато, во која било случајот го рефлектира политичкото мислење на таа личност. Покрај тоа, базата на податоци не открива каква било неточна или нереална природа на податоците на кој било начин, и покрај недостатоците дискутирани подолу - всушност, како што е потврдено со изјавата на Клиентот, податоците биле вистински податоци на реални лица. Конечно, аргументот во корист на висок рејтинг на ризик беше дека овие специфични податоци не може да се добијат од други извори за повеќето од субјектите на податоците, тие беа обелоденети само во врска со овој инцидент. Податоците во врска со политичко мислење спаѓаат во посебна категорија лични податоци согласно член 9 (1) од Општата регулатива за заштита на податоците. Исклучувањето на овие податоци од општиот концепт на лични податоци е оправдано со фактот дека таквите информации се однесуваат на почувствителни аспекти од животот на субјектот на податоците, затоа нивното откривање или неовластено откривање може да биде особено штетно за субјектот на податоците. Незаконската обработка на такви податоци може негативно да влијае на угледот на поединецот, приватниот и семејниот живот и може да биде причина или оправдување за дискриминација на субјектот на податоците. Според изјавите на Клиентот, личните податоци обработени во системот погодени од инцидентот за заштита на податоците доаѓаат од членови на партијата, регистрирани приврзаници и симпатизери. Симпатизерите можеа да влезат во базата на податоци преку збирки потписи поврзани со политички израз и телефонски истражувања. Обезбедувањето податоци беше доброволно во сите случаи, управувањето со податоците беше конкретно поврзано со политичките активности на партијата со собирање на базата на податоци на симпатизерите. Симпатизерите не можеа да пристапат на веб-страницата на партијата

www.dkr.hu, во нивниот случај Клиентот не управуваше со кориснички имиња и лозинки. Податоците за членовите на партијата и регистрираните поддржувачи беа собрани од Клиентот на Интернет или на хартија, а пред да се внесе базата на податоци, тие треба да бидат одобрени од надлежниот претседател на изборната единица на партијата во сите случаи. Податоците потребни за регистрација беа испратени по е-пошта до засегнатото лице, кое подоцна беше во можност да создаде пар на корисничко име и лозинка потребни за најавување на веб-страницата www.dkr.hu. Личните податоци собрани на начин и за горенаведената цел подоцна беа внесени во тест базата на податоци погодени од инцидентот за заштита на податоците. Податоците откриени од хакерот се сметаат за податоци на политичко мислење, бидејќи засегнатите лица можат јасно да се поврзат со активностите на партијата, тие биле симпатизери, приврзаници и членови на партијата. Внесувањето на базата на податоци е дел од покомплицираниот процес на регистрација и избор, при што Клиентот има директно влијание врз тоа кои лица можат да бидат вклучени во базата на податоци управувани од него. Кога внесувате лични податоци обработени во базата на податоци, важно е да имате 9 политички мислења и партиски предности од страна на субјектот на податоците. Затоа, овие податоци се сметаат за посебни лични податоци без исклучок. Конечно, инцидентот исто така се смета за висок ризик затоа што, како што е опишано подолу, поради застарени методи на криптирање што се користат во базата на податоци, не е вообичаено корисниците да користат друга услуга (претежно преку интернет, но дури и офлајн), што е доста честа појава меѓу просечниот корисник да користи парови на лозинки за корисничко име. Со оглед на ова, Клиентот требаше да го пријави инцидентот до Управата во рок од 72 часа откако станал свесен за тоа. (б) Обврска за информирање на субјектите на податоците и евиденцијата за инцидентот.

Органот смета дека е потребно да се изрече парична казна затоа што Клиентот не ја испочитувал својата обврска да пријави инцидент во врска со инцидент со висок ризик со посебни податоци и не ги известил засегнатите страни, во суштина целосно не ги исполнил своите обврски според релевантни законски барања. При изрекувањето на глобата, Органот ги зеде предвид следниве фактори. Отежнувачки околности: - Инцидентот со заштита на податоците вклучуваше особено висок ризик: податоци за голем број субјекти на податоци засегнати од специфично мислење за политичко мислење, дозволувајќи им да бидат идентификувани индивидуално, со ризик од нови инциденти. - Клиентот бил свесен за инцидентот, природата на посебните лични податоци на засегнатите податоци е очигледна, сепак тој не презел никакви мерки за

Органот во врска со известувањето и информирањето на субјектите на податоците, па затоа неговото однесување може да се обвини многу висок степен. - Застарената технологија за криптирање експлицитно го зголеми ризикот од инцидент за правата и слободите на инволвираните. - Релативно голем број на лица погодени од инцидентот (повеќе од 6.000 вкупно). Олеснување на околностите: - Мерки преземени од контролорот на податоци за ублажување на ризикот: Клиентот презеде мерки за отстранување на причината за инцидентот веднаш откако станал свесен за инцидентот. При изрекувањето на глобата, Органот конечно зеде предвид дека според годишниот извештај на Клиентот за 2017 година, имала приход од 269.361.000 HUF. Според буџетот на Клиентот за 2018 година, тој предвиде приход од 415 000 000 HUF. Затоа, со оглед на сериозноста на повредата и податоците за управување со Клиентот, износот на изречената глоба може да се смета за пропорционален според мислењето на Органот. Во јуни 2020 година, Врховниот суд ја потврди одлуката (https://naih.hu/files/KF_3_37_998_2019_10.pdf - достапна само на унгарски јазик).

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД СОЕДИНЕТИТЕ АМЕРИКАНСКИ ДРЖАВИ³⁹⁰

Според Заводот за авторски права на Соединетите држави, „Извештај за правна заштита на базите на податоци“³⁹¹, во САД базите на податоци се заштитени само како оригинално авторско дело.

Дали има потреба од дополнителна заштита?

Сите се согласуваат дека предлагачите на нова форма на законска заштита имаат првично обврска за утврдување на потребата за таква заштита. Канцеларијата за авторски права избра да се воздржи од дискусија за ова прашање, со мислење дека не можат да анализираат кои модели на заштита може да бидат соодветни пред да ги идентификуваат јасно природата и обемот на проблемот.

Утврдувањето на таквата потреба е утврдување на прагот за секоја законска иницијатива.

Традиционално, поборник за каква било промена во законот, без разлика дали има нови права или нови ограничувања на правата, го сноси товарот за убедување на Конгресот за потребата од промена. Погледите нагло се разликуваат во однос на видот и степенот на докажување што е потребно за да се задоволи оваа иницијатива. Предложените опции

---

³⁹⁰Одговорите на прашалникот се добиени на 12 декември 2020 од Истражувачкиот сектор на Конгресот на САД

³⁹¹ Достапно на <https://www.copyright.gov/reports/db4.pdf>

се движеа во опсегот од закана за идна штета до докази за индивидуални реални проблеми, до емпириски податоци генерирани преку широки студии. Во минатото, промените во законот за интелектуална сопственост честопати се темелеа на докази за еден од првите два вида.

Оние што се потпираат на економски студии веруваат дека тука е неопходен повисок стандард, затоа што е подобро за воспоставување на кое било ново право, особено за посебно право на заштитата на збирките на податоци.

Различни форми на заштита од неовластен пристап денес постојат за базите на податоци во Соединетите Американски Држави. Главни меѓу нив се Законот за авторски права, договорите, државната доктрина за злоупотреба, трговија за тајност, закон за трговски марки и технолошки средства за заштита. Прашањето е дали комбинацијата на овие постојни извори на заштита е доволна за да се обезбедат соодветни стимулации за производство на соодветно широк спектар на бази на податоци.

Изготвувачите на бази на податоци се повеќе се потпираат на договорни ограничувања за заштита на нивните бази на податоци од неовластено користење. Досега, таквите договори генерално содржеле тврдења за невалидност засновани на доктрини за државни договори како што се договори на адхезија и со претпочитање на законот за авторско право. Најавторитетен и најпознат случај до денес е ProCD против Zeidenberg, кој имаше валидна и применлива лиценца за забрана на неовластено комерцијално користење на компјутерска програма и база на податоци, отфрлајќи го аргументот дека договорот за спречување на неовластено користење на податоците беше претпочитан со Законот за авторско право.

Некои ја опишаа договорната заштита како најфлексибилна и најефикасна форма на правна заштита достапна за базите на податоци, бидејќи им овозможува на производителите да ги прилагодат дозволените услови на употреба на начин соодветен на конкретниот вид на база на податоци и конкретниот вид на корисник. За пример, како и во случајот ProCD, производителот може да усвои двостепен систем на дистрибуција, нудејќи ја базата на податоци по ниска цена за непрофитна употреба, а наплатува значително повеќе за комерцијални намени. Слично на тоа, порестриктивните термини можат да се користат за особено вредни или чувствителни ставки во базата на податоци, како што се кредитни рејтинзи.

Застапниците на новото законодавство се согласуваат дека договорната заштита е важен извор на заштита на базите на податоци. Тие даваат низа причини, сепак, зошто не веруваат дека тоа е доволно.

Целосно исклучување од заштита е најдрастичниот пристап, бидејќи тоа ќе резултира со губење на законскиот поттик за производство на предметната база на податоци. Овој пристап затоа подразбира одлука на политиката да не се обезбеди таков поттик за тој вид база на податоци и отсуство на соодветни, помалку драстични алтернативи за да се обезбеди достапност на податоците.

Предложено е дека и ова прашање може да се реши со избор на модел на заштита од нефер конкуренција отколку модел на сопственост. Повторно, фокусот ќе биде насочен кон правичноста и комерцијалната штета, наместо врз природата на земениот материјал. Ова решение ќе работи за бази на податоци до степен до кој тие се достапни во нивната оригинална форма. Достапните бази на податоци кои се on-line, може постојано да се ажурираат и да не се достапни за јавноста во претходните форми. Покрај тоа, можеби е невозможно да се утврди кои аспекти на базата на податоци се нови и кои аспекти биле во претходната верзија. Истиот проблем постои и денес под законот за авторско право. Ако оригиналното дело не е достапно, фактот дека нејзиниот мандат на заштита е истечен не може да му помогне на идниот корисник кој има пристап само до дериватно дело, особено во ситуации кога постоечкиот материјал не може лесно да се оддели од новата материја.

Лиценцирање на базите³⁹²

Како резултат на одлуката на Врховниот суд во случајот Feist, јасно е дека не сите бази на податоци се заштитени со законот за авторско право како компилација. За да се заштити, базата на податоци мора да биде оригинална по својот избор, редослед и уредување. Едноставното азбучно уредување на податоците не е доволно оригинално за заштита со законот за авторско право, освен ако не постои одредена оригиналност при изборот или координацијата на податоците. Покрај тоа, со случајот Feist се појасни дека дури и ако базата на податоци е заштитена со закон за авторски права како оригинално дело, оваа заштита нема да спречи поединец да извлекува фактички податоци од базата на податоци.

Ограничената заштита на авторските права дадена на базите на податоци го прави императивот сопствениците и изготвувачите на бази на податоци да ги штитат своите бази на податоци преку закон за договори. Преку извршен договор, вообичаено во форма на лиценца за користење на базата на податоци, на крајниот корисник може да му се забрани да извлекува податоци од базата на податоци за други употреби од оние

---

³⁹² Достапно на <https://www.bitlaw.com/copyright/database.html#preemption>

наменети од сопственикот на базата на податоци. На пример, договорот може да забрани крајниот корисник да ги прави податоците извлечени од базата на податоци достапни на трети лица или да ги вклучува извлечените податоци во нова база на податоци.

Некои тврдат дека договорите што штитат бази на податоци надвор од заштитата достапна преку законот за авторско право треба да се „претпочитаат“ од самиот Закон за авторско право. Концептот на претпочитање е тежок. Во основа, претпочитањето со Законот за авторско право значи дека со оглед на тоа што федералната влада го донесе законот за авторско право за регулирање на заштитата што им се дава на оригиналните авторски дела, на одделни држави (т.е. Њујорк или Калифорнија) им е забрането да имаат контрадикторни закони. Како резултат на можноста на федералниот статут да го претпочита државниот закон и експлицитната преференцијација утврдена во Законот за авторско право на 17 УС. 301 §, ниту една држава не смее да создава права што се еквивалентни на кое било од ексклузивните права предвидени со Законот. Токму овој концепт на претпочитање спречува заштита на авторските права да се разликува во зависност од државата во која се создава авторското дело.

Бидејќи договорот се спроведува според државниот закон, некои судови одбија да спроведуваат договори кои обезбедуваат заштита слична на авторските права на „неоригиналните“ бази на податоци и факти според теоријата дека таквите договори се претпочитани со Законот за авторско право. Сепак, огромното мнозинство на неодамнешни судски одлуки сметаат дека ваквите договори не се изземаат и се извршуваат. Овие судови генерално сметаат дека кога засегнатите страни склучиле договор, побарувањето за договорот не е еквивалентно на ниту едно од ексклузивните права предвидени со Законот за авторско право и затоа не е претпочитано.

Пример за важноста на договорите за базата на податоци може да се најде во случајот ProCD, Incorporated v. Matthew Zeidenberg and Silken Mountain Web Services, Inc³⁹³. Во овој случај, судот се соочи со ситуација кога крајниот корисник игнорирајќи ја лиценцата врзана за ЦД-РОМ, извлече голем дел од базата на податоци и ја направи достапна преку интернет на неговата веб-страница. Базата на податоци во овој случај беше скоро идентична со видот на податоците во случајот Feist - имиња, адреси и телефонски броеви. Долниот суд ги отфрли сите тврдења за заштита на авторските права и утврди дека лиценцата што го контролира правото на крајниот корисник да ги користи податоците е неизводлива и е претпочитана со Законот за авторски права. Како резултат,

---

³⁹³ Достапно на <https://www.bitlaw.com/source/cases/copyright/procd.html>

немаше олеснување за изготвувачот на базата на податоци за телефони и крајниот корисник можеше слободно да ги извлече податоците и да ги користи како што му одговара.

На жалба до Апелациониот суд на седмиот округ, одлуката на понискиот суд беше поништена. Апелациониот суд на седмиот округ потврди дека базата на податоци можеби не е доволно оригинална за да биде заштитена со авторски права. Како резултат на тоа, се заклучува дека нема повреда на авторските права од крајниот корисник. Како и да е, Седмиот округ утврди дека крајниот корисник е виновен за прекршување на договорот, бидејќи лиценцата од ЦД-РОМ забранува користење на базата на податоци на крајниот корисник. Седмиот округ ја најде лиценцата за извршна. Покрај тоа, Седмиот округ го отфрли аргументот дека лиценцата може да се смета за пренаменета со Законот за авторско право, откривајќи дека извршувањето на овој договор не е еквивалентно на ниту едно од ексклузивните права предвидени со Законот за авторско право.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ЧЕШКА³⁹⁴

Директивата 96/9/ЕЗ беше спроведена во чешкиот закон со Законот бр. 121/2000 Coll. за авторско право, за права поврзани со авторско право и за изменување и дополнување на одредени акти (Закон за авторско право)³⁹⁵.

Според § 2 (2) од Законот за авторско право „база на податоци што по пат на избор или уредување на нејзината содржина е сопствено интелектуално творештво на авторот, и во која одделните делови се распоредени на систематски или методички начин и се индивидуално достапна со електронски или други средства, е збирка дела“. Овој тип на бази на податоци е заштитен со авторско право.

Законот за авторско право исто така ги регулира правата *sui generis* на изготвувачот на базата на податоци.

§ 88: „За целите на овој закон, база на податоци е збир на независни дела, податоци или други ставки распоредени на систематски или методички начин и индивидуално достапни со електронски или други средства, без оглед на формата на изразот на истите.“

---

³⁹⁴ Одговорите на прашалникот се добиени на 7 декември 2020 од Парламентарниот институт на Парламентот на Чешката република

³⁹⁵ Консолидирана верзија од 7 април, 2000 година:
<https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cz/cz043en.pdf>

А 88а (1): „Права на сопствените права во однос на базата на податоци се однесуваат на изготвувачот на базата на податоци, под услов формирањето, верификацијата или презентацијата на содржината на базата на податоци да претставува придонес, кој е значителен во однос на квалитетот или квантитетот, без оглед на тоа дали базата на податоци или нивната содржина се предмет на заштита на авторските права или на кој било друг вид на заштита“.

Според § 270 (1) од Законот бр. 40/2009 Coll., Кривичен законик за Прекршување на авторските права, правата поврзани со авторските права и правата на базата на податоци: „Кој ги крши, незаконски и не во занемарлива мерка, законски заштитените права на авторско дело (...) или база на податоци, ќе се казни со затвор до две години, со дисквалификација или одземање“.

Право на употреба на база на податоци може да се додели со договорна лиценца според § 2371 за Посебни одредби за лиценцата на субјектите заштитено со закон за авторски права и § 2389 од Законот бр. 89/2012 година, Граѓански законик.

Не постои посебно законодавство за обемни бази на податоци (Big Data) и машински генерирани бази на податоци во чешкото законодавство.

Министерството за култура ја спроведува законската рамка за заштита на авторското право.

Судски случаи поврзани со заштитата на правото на бази на податоци:

Резолуција 30 Цдо 1729/2018 на Врховниот суд³⁹⁶ од 30 октомври 2018 година:

Врховниот суд на Чешката Република пресуди, против обвинетиот Stylers, со седиште во Сојузна Република Германија, регистрирани во HRB 5614 AG во Марбург, водење бизнис на територијата на Република Чешка преку организациска единица Stylers, со седиште во Prostějov, Olomoucká 4616/37a, МЦК 28612191, за заштита на авторските права. Тужителот (како правен наследник на оригиналниот тужител ОР Prostějov) побара отштета од тужениот за изгубена добивка поради неовластено користење на работата на тужителот - база на податоци - од страна на тужениот во износ од 8.709.750 круни.

Првостепениот суд утврди дека управниот директор на обвинетиот е прогласен за виновен за повреда на авторското право, правата во врска со авторското право и правата на базата на податоци согласно 270 § став. а) Кодексот, кога незаконски обезбеди единствена електронска база на податоци што содржи околу 1415 досиеја, вклучително

---

³⁹⁶ Достапно на https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/BD0C9AAF0A339FBCC125838400224BCA?openDocument&Highlight=0

и уникатни исечени делови и автоматски парчиња за производство на облека по нарачка во форма на масовно производство, што беше исклучиво во сопственост на стекнувачот - ОР Prostějov, оваа база на податоци беше пренесена на 12 март 2010 година во ИТ опрема на организациската единица на деловната компанија Stylers, каде што потоа се користеше за производство на обична облека во форма на масовно производство без знаење и дозвола на ОР Prostějov, кршејќи ја легитимните интереси и авторски права на ОР Prostějov како стекнувач на базата на податоци што произлегуваат од § 12 став 1 од Законот бр. 121/2000 Кол., за авторското право, за права поврзани со авторско право и за измени и дополнувања на одредени акти, како што се изменети, (во натамошниот текст како „Закон за авторско право“), во врска со § 94 став 1 и § 89 и § 90 став 1 од Законот за авторско право. Високиот суд во Прага со пресуда од 26.09.2017 година, Досие бр. 3 Смо 190/2016-234, му наложи на жалителот да ги плати трошоците за постапката 196905,70 CZK. Тој го изменил така што од обвинетиот не се бара да плати судска такса од 435 490 круни и конечно му наложи на обвинетиот да му плати на жалителот 105.124,80 KZK за трошоците за жалбената постапка. Улогата на првостепениот суд беше само да го утврди износот на штетата. Притоа, судот правилно излезе од заклучоците на вештачењето. Апелациониот суд исто така се согласи со првостепениот суд во врска со прашањето за ограничување, бидејќи правото на надомест на штета поради повреда на авторските права го има уште од почетокот на постапката.

Резолуција I. ÚS 164/19 на Уставниот суд³⁹⁷ I.ÚS 164/19 од 19 февруари 2019 година:
Уставниот суд пресуди за уставната жалба на Stylers, регистрирана во Германија, во ХРБ 5614 кај Амсгерихт Марбург, која работи во Чешка преку организациска единица Stylers, со седиште во Оломоука 4616 / 37а, Простјов, против резолуцијата на Врховниот суд од 30 октомври 2018 година бр. 30 Сдо 1729 / 2018-260, пресуда на Високиот суд во Прага од 26 Септември 2017 година 3 Смо 190 / 2016-234 и против пресудата на Општинскиот суд во Прага од 9 март 2016 година бр. 41 См 69 / 2012-1999, поврзана со барањето за надомест на трошоците на постапката пред Уставниот суд, како што следува: Уставната жалба и предлогот во врска со неа се одбиваат.

Жалителката тврди дека е повредено нејзиното основно право во смисла на член 36 (1) од Повелбата за основните права и слободи („Повелбата“), членот 6 (1) од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи и член 47 од Повелбата. Основните

---

³⁹⁷Достапно на <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-164-19>

права на Европската унија бараат поништување на одлуките споменати во насловот и доделување на трошоците пред Уставниот суд.

АНАЛИЗА НА ОДГОВОРОТ ОД РЕПУБЛИКА ТУРЦИЈА³⁹⁸

Во турскиот закон, заштитата на базата на податоци е регулирана во Закон бр. 5846 за интелектуални и уметнички дела³⁹⁹. Заштитата на базите на податоци што ги имаат карактеристиките на сопственост и заштитата на базите на податоци кои имаат право на *sui generis* се регулирани во две одделни категории во Законот. Според член 1/Б и клаузула 11, која беше додадена на членот 6 од Законот во 1995 година, оригиналните бази на податоци се регулирани и заштитени. Базите на податоци кои подлежат на *sui generis* заштита и не се оригинални се регулирани со Дополнителниот член 8, исто така додаден на истиот Закон во 2004 година.

Бидејќи базите на податоци обично се предмет на договор, согласно на тоа се применуваат општите законски одредби за договори. Можно е да се направи договор за лиценца за бази на податоци. Договорите и лиценците се регулираат преку општото договорно право и одредбите за интелектуална сопственост.

Во турскиот закон не постои специфично законодавство за обемните бази на податоци (Big Data) и за машински генерираните бази на податоци.

Регистрацијата на базите на податоци ја обработува Генералниот директорат за авторско право на Министерството за култура и туризам по барање на сопственикот. Регистрацијата се прави за да се олесни докажувањето при утврдување на правото на сопственост. Освен ова, можно е да се аплицира за правни лекови за спорови поврзани со бази на податоци и интервенција на бази на податоци. Во турската јурисдикција, исто така, постојат судови именувани како Суд за интелектуални и индустриски права и Кривичен суд за интелектуални и индустриски права со посебни овластувања за ова прашање.

Иако постојат судски одлуки во врска со заштитата на базите на податоци, пристапот до овие одлуки не е обезбеден.

---

³⁹⁸ Одговорите на прашалникот се добиени на 30 ноември 2020 од Истражувачкиот центар на Големото национално собрание на Турција

³⁹⁹ Достапно на

<https://www.telihaklari.gov.tr/resources/uploads/2015/10/26/Law%20on%20Intellectual%20and%20Artistic%20Works%20No.5846.pdf>

ЗАКЛУЧОК ЗА ТРЕТ ДЕЛ

За потребите на истражувачката работа во однос на анализа на состојбата на правната регулатива на базите на податоци во различни правни системи, преку ЕСPRD мрежата беше испратен прашалник до парламентите на државите членки на ЕУ, до државите кои не се членки на ЕУ, до САД и до Канада. Во предвидениот рок од еден месец даден за одговарање на прашалникот, одговор доставија 29 парламенти. Прашањата од прашалникот се конструирани за исцрпна анализа и дополнително истражување на следните прашања во контекст на поставените споредни хипотези од докторската дисертација:

1. Кои се правните аспекти на регулација во однос на заштитата на базите на податоци? За земјите членки на Европската Унија, освен Директивата 96/9/ЕЗ, дали постои друг облик на правна заштита во вашите национални легислативи?
2. Дали постојат дополнителни форми на правна заштита на базите на податоци (договори, лиценци и сл.)?
3. Дали Big Data и машински генерираните бази на податоци се предмет на правна заштита и која е правната основа за ваквата правна заштита?
4. Кои институции ја регулираат правната рамка на заштитата на базите на податоци?
5. Во последните три години, дали постојат некои судски случаи поврзани со правната заштита на податоци во судската практика на националната јурисдикција? Ако постојат, посочете референци до судските одлуки.

Првото прашање се однесува на правните аспекти на регулација на заштитата на базите на податоци во националните легислативи, со цел да се утврди постоење на хармонизирана политика на правната заштита на базите на податоци. Истовремено, се поставува прашањето за постоење на други форми на заштита на базите на податоци, за да се утврдат можните начини на дополнителна заштита преку договори, лиценци и слично. Оваа проблематика детално е разјаснета во првиот дел од овој труд, каде заклучокот добиен од анализата на истражувањето води кон фактот дека одредбите од Директивата се спроведени од страна на сите членки на ЕУ, и во повеќето случаи тоа се прави со измени и дополнувања на постојниот закон за авторско право. Ова претставува значаен аргумент кој води до фактот од пошироки размери дека Директивата за базата на податоци создава хармонизација во националните режими за заштита во земјите

членки на Европската Унија, како и во голем дел од европските земји кои ги хармонизирале одредбите од Директивата во нивните национални законодавства. Истовремено, се потврдува фактот дека легислативата во САД нема правна заштита на изготвувачите на бази на податоци во форма на *sui generis* право, освен со авторско-правна заштита како оригинално авторско дело. Инвестициите на изготвувачите на базите на податоци се заштитени со други форми на заштита како договори и лиценци или пак, со примена на безбедносни софтверски алатки за енкрипција. Исто така и во Канада и Израел е застапена ваква форма на заштита на базите на податоци само врз основа на креативноста и оригиналноста, односно исклучиво само како облик на авторско-правна заштита.

Второто прашање е во однос на дополнителните форми на правна заштита на базите на податоци. На ова прашање парламентите од осум држави не доставиле одговор (Албанија, Холандија, Франција, Грузија, Израел, Романија, Словенија и Чешка). Од добиените одговори од 21 држава, најголемиот дел се однесува на можноста за дополнителна заштита на базите на податоци со договори и лиценци, кои главно се регулираат преку општите одредби за договорни закони и доктрини. Авторот на базата на податоци заштитени со авторски права има право да дозволи или забрани употреба на оваа база на податоци. Овие права можат да се извршуваат со договори за лиценцирање или лиценци. Ако авторот одлучи да ги продаде или пренесе неговите авторски права, треба да има напишан и потпишан договор во кој се наведува дека се случил трансферот на авторските права. Но, треба да се потенцира дека одредени авторски права дури и ако се продадат авторските права со делото, сепак може да останат одредени морални права на сопственикот. На пример, сопственикот има право да биде идентификуван како автор (под услов претходно да го тврдел тоа право) и право да се спротивставува на каков било погрден третман на интелектуалната работа. Моралните права во дело не можат да бидат пренесени или 'доделени', но сопственикот има право да се одрече од тие права. Договорите и лиценците се регулираат преку општото договорно право и одредбите за интелектуална сопственост.

Врз основа на тоа, некои парламенти како на пример, Австрија, Германија, Шведска и Норвешка, во одговорот на ова прашање го потенцирале фактот дека не е можно страните да се согласат дека базата на податоци треба да биде позаштитена отколку што предвидува законот. Ова има за цел да го спречи изготвувачот на базата на податоци преку форма на договори да постави ограничувања за користење на базата на податоци. Ова произлегува од одредбите од членот 15 во Директивата 96/9/ЕЗ. На овој начин,

регулативата гарантира дека употребата на незначителни делови од базата на податоци е дозволена и го претпоставува обидот за *de facto* заобиколување со договорно право.

Третото прашање се однесува на предизвикот произлезен од дигитализација на општеството со рапиден раст и развој на машински генерираните бази на податоци, како и на кој начин тие се правно заштитени. Детална анализа на одговорите од ова прашање е претставена во вториот дел од овој труд, каде може да се заклучи дека најголем дел од парламентите дале слични одговори дека обемните бази на податоци (Big Data) не се директно опфатени со специфична правна заштита во нивната национална легислатива, освен одредбите предвидени во GDPR регулативата за заштита на лични податоци. Само истражувачките служби од пет парламенти се обиделе да ја анализираат можноста за стекнување на *suī generis* правото на правна заштита за обемните бази на податоци (Big Data), со став дека ваквиот тип бази на податоци не треба да бидат изземени од правната заштита ако ги исполнуваат условите за тоа.

Во однос на следното прашање за институциите кои ја регулираат правната рамка на заштитата на базите на податоци, добиена е широка палета на одговори за различни агенции и координативни тела кои во суштина ја регулираат заштитата на делата со интелектуална сопственост. Овие институции се основани на национално ниво, но има и случаи на приватни компании кои се занимаваат со оваа проблематика. Во продолжение е даден краток преглед на добиените одговори од ова прашање:

Албанија - не одговорила на ова прашање.

Австрија - нема национално тело

Канада - Канадска канцеларија за интелектуална сопственост на национално ниво (CIPO) и Global Affairs Canada за администрација на трговските аспекти на режимот на правата и регулативата за интелектуална сопственост, вклучувајќи ги и авторските права и во контекст на мултилатералните, регионалните и билатералните преговори.

Хрватска - Државна канцеларија за интелектуална сопственост на Република Хрватска

Холандија - Холандско Министерство за правда

Естонија - Естонски орган за информациски систем

Финска - нема национално тело, но постојат организации што ги застапуваат сопствениците на авторските права во Финска

Франција - го задржува правото да не одговори на доставениот прашалник

Грузија - Националниот центар за интелектуална сопственост „Сакпатенти“. Авторските права исто така ја следат и „Здружението на грузиски авторски права“.

Германија - Нема владини агенции за регулирање на авторски права или сопственички права во Германија. Во оваа земја, друштвата за собирање ја преземаат задачата во согласност со Законот за здруженија за колекционерство (VVG). Соодветно Друштво или Здружение за застапување на правата од заштита на базите на податоци не постои.

Грција - Грчката организација за авторски права (ОПИ), правно лице по приватно право, под надзор на Министерството за култура и спорт, е одговорно за заштита на авторските права, вклучително и за заштита на базите на податоци.

Израел - нема одговорено на ова прашање

Кипар - Регистрацијата на правата на интелектуална сопственост во Кипар се врши преку Регистарот на компании и Службен приемник, кој има специјализиран оддел за права на интелектуална и индустриска сопственост. Ова се протега на авторските права, како и на заштитата на базите на податоци врз основа на Законот за интелектуална сопственост и сродни права Л.59/1976.

Република Латвија - Министерството за култура е државен орган во чија надлежност е вклучено и спроведување на законската рамка за заштита на базите на податоци.

Република Литванија - Министерството за култура е институција овластена од Владата на Република Литванија за спроведување на државната политика во областа на авторското право и сродните права и координирање на заштитата на овие права од нејзините надлежности.

Луксембург - Канцеларијата за интелектуална сопственост, под надзор на Министерството за економија, е надлежен орган за спроведување на изменетиот закон од 2001 година за авторско право.

Република Молдавија - Државната агенција за интелектуална сопственост на Република Молдавија (AGEPI) е надлежен орган за работи од областа на авторското право и сродните права. Исто така, оваа Агенција формира тело за медијација и арбитража за решавање на спорови од областа на интелектуалната сопственост во случаи предвидени со законите за интелектуална сопственост, како и споровите од областа на колективното управување со авторските права и сродни права.

Норвешка - Министерството за култура е одговорно за политиките од областа на авторското право и медиумите.

Република Полска - Не постои посебна институција одговорна за спроведување на законската рамка за заштита на базите на податоци. Со повредите против законот за заштита на базата на податоци или законот за авторско право и сродни права се постапува од страна на соодветните судови.

Република Португалија - Нема орган што ја спроведува правната рамка за заштита на базата на податоци.

Романија - Специфичните органи кои ги спроведуваат авторските права се романскиот Државен завод за пронајдоци и трговски марки (ОСИМ) и Романската канцеларија за авторски права (ОРДА).

Република Словачка - Во Република Словачка нема национален орган одговорен за спроведување на законската рамка за заштита на базите на податоци.

Република Словенија - Словенечката канцеларија за интелектуална сопственост (СИПО) е автономно тело во состав на Министерството за економски развој и технологија. „Тој е одговорен за областа на индустриска сопственост и авторско право. Покрај споменатата канцеларија, Агенцијата за авторски права на Словенија обезбедува административна, сметководствена и правна поддршка на авторите во нивните односи со клиенти и корисници на нивните дела.

Кралство Шпанија - Надлежен орган за надзор на заштитата на податоците во Шпанија е Шпанската агенција за заштита на податоците. Тој е регулиран со Органскиот закон 3/2018, од 5 декември, за заштита на личните податоци и гарантирање на дигиталните права и со Кралскиот декрет 428/1993, од 26 март, со кој се одобрува Статутот на Агенцијата за заштита на податоците.

Покрај тоа, постојат две регионални агенции за заштита на податоците, агенцијата на Каталонија и агенцијата на Баскија.

Шведска - Со повреда на законот за авторско право постапуваат судовите за патенти и пазар.

Велика Британија - Канцеларијата за интелектуална сопственост (ИПО) е официјално владино тело во Велика Британија одговорно за правата на интелектуална сопственост, патенти, дизајни, трговски марки и авторски права.

Унгарија - Националниот орган за заштита на податоци и слобода на информирање е автономна административна агенција. Тој е одговорен да го надгледува и промовира спроведувањето на правата за заштита на личните податоци и пристапот до информации

од јавен карактер и информации од јавен интерес и да обезбеди слободен проток на лични податоци во рамките на Европската унија.

САД - нема одговор на ова прашање

Република Чешка - Министерството за култура ја спроведува законската рамка за заштита на авторското право.

Турција - Регистрацијата на базите на податоци ја обработува Генералниот директорат за авторско право на Министерството за култура и туризам по барање на сопственикот. Регистрацијата се прави за да се олесни докажувањето при утврдување на правото на сопственост. Освен ова, можно е да се аплицира за правни лекови за спорови поврзани со бази на податоци и интервенција на бази на податоци.

Од дадениот преглед, сумарно може да се заклучи дека во осум држави законската рамка за заштита на авторското право ја спроведува ресорно министерство од кои кај четири се споменува Министерството за култура, два одговори се за Министерство за економија и еден одговор е Министерството за правда. Во пет држави се формирани посебни канцеларии како официјални владини тела, додека во три држави ваква надлежност имаат државни агенции. Седум држави се изјасниле дека немаат национално тело или посебен орган што ја спроведува правната рамка за заштита на базата на податоци, но постојат организации што ги застапуваат сопствениците на авторските права, како што е случајот во Финска. Четири држави не дале одговор на ова прашање. Како специфични случаи можат да се издвојат Естонија и Кипар. Во Естонија се регулира заштитата на базите на податоци со задолжителни безбедносни мерки преку Естонскиот орган за информациски систем кој врши надзор над примената на системот за безбедносни мерки за државните информациски системи. Додека во Кипар регистрацијата на правата на интелектуална сопственост се врши преку Регистарот на компании и Службен приемник, кој има специјализиран оддел за права на интелектуална и индустриска сопственост. Ова се протега на авторските права, како и на заштитата на базите на податоци врз основа на Законот за интелектуална сопственост и сродни права Л.59 / 1976. Во македонскиот случај како национален орган е Државниот завод за индустриска сопственост, но тој според неговите надлежности и делокруг на работа не се занимава со авторските права и сродни права. Координативното тело за интелектуална сопственост формирано во 2007 година е владино тело за воспоставување координација во спроведувањето на заштитата на правата од индустриска сопственост и на авторското право и сродните права. Координативното тело за интелектуална сопственост е

составено од претставници на државните органи, кои се директно или индиректно задолжени за заштита на правата од интелектуална сопственост. Постојат неколку агенции регистрирани како компании со ограничена одговорност кои се занимаваат со авторско право и сродни права: Македонската агенција за авторски права и Меѓународната агенција за интелектуална сопственост Берин. Овие агенции чуваат копија од депонирано оригинално дело или творба, без да навлегуваат во проверка на автентичноста. Доколку е потребно, тие ги претставуваат клиентите во парница за авторски права. Во таквиот регистар не постои депонирана база на податоци.

Последното прашање од прашалникот се однесува на судските случаи поврзани со правната заштита на податоци во судската практика на националната јурисдикција. Потребно е да се наведат референци од судските одлуки на судски спорови во последните три години, со цел да се анализира примената на законската регулатива во актуелната практика, а воедно и да се претстават нови случаи кои не биле предмет на анализа опфатени со последната евалуација на Директивата за бази на податоци од 2018 година. При анализата на овие одговори, констатирано е дека три држави (Албанија, Хрватска и Франција) не дале одговор на ова прашање, а седум (Луксембург, Молдавија, Португалија, Романија, Шведска, Израел, Турција) се изјасниле дека во последните три години во нивната јурисдикција нема судска пракса за заштита на бази на податоци или немаат пристапни информации за таква судска пракса. Останатите 19 парламенти посочиле судски случаи поврзани со заштитата на базите на податоци, при што генерално може да се заклучи дека во поголем број на случаи тужбите се отфрлени под различни основи, како резултат на анализата на судовите дали има услови за стекнување на *suī generis* правото на изготвувачите на базите на податоци. Следен заклучок кој произлегува од анализата на дадените судски случаи е дека најголем дел се поврзани со употребата на интернет, односно се однесуваат на недозволено извлекување или повторно користење на делови од бази на податоци кои се мета податоци или се објавени на веб страници. Неодамнешната судска пракса на Холандија бележи три случаи поврзани со заштитата на базите на податоци и тоа во 2020, 2019 и 2018 година последователно. Првиот случај е дека колекцијата на следбеници на корисничката сметка на Facebook е збирка на податоци и тужителот се жали на неовластен преглед на корисничката сметка на Facebook, но Окружниот суд во Хаг пресуди дека правото на база на податоци не е исполнето, во смисла на членот 1 став 1 од Законот за бази на податоци. Во следниот случај според Апелациониот суд нема доволно докази за да се наведе која е конкретната инвестиција и покрај тврдењето на тужителот дека збирката

теми вклучена во едукативните публикации бара значителна инвестиција, бидејќи еден тим потрошил 3-5 години собирајќи теми, зашто се утврдило дека тематските зборови и авторските права им биле исплатени на авторите. Во третиот случај Апелациониот суд донесе одлука дека стандардните податоци за психолошки тестови вклучени во стандардните табели, кои се состојат од комбинација на три елементи (опсег, скала и категорија), се нови независни елементи, но инвестициите во врска со развојот на овие стандардни податоци со право не беа земени во предвид од страна на Апелациониот суд, така што правото на база на податоци не е исполнето. И во трите случаи не се исполнети условите за заштита на изготвувачите на базите на податоци. Интересен е случајот што го наведува Германија со пресудата од 24 јануари 2018 на вишиот окружен суд во Франкфурт, каде одлуката на судот е дека предметот на заштита (интернет домени и генерирани електронски адреси) всушност не ни претставува база на податоци, согласно дефиницијата за база на податоци.

Праксата на судовите всушност го прикажуваат степенот на ефективна и ефикасна примена на Директивата за база на податоци 96/9/ЕЗ имплементирана во националните законодавства, преку комплексноста или едноставноста на толкувањето на одредбите. Треба да се нагласи примерот на Врховниот суд на Литванија каде некои прашања во врска со заштитата на базите на податоци беа разјаснети со примена на модалитети на бази на податоци за правна заштита. Исто така, карактеристичен е случајот од Летонија за кој е консултиран Судот на правдата на ЕУ во однос на прашањето дали активностите на обвинетиот, кои се состојат во користење хиперврска за пренасочување на крајните корисници на веб-страницата на апликантот, каде што можат да се консултираат со база на податоци за огласи за работа, треба да се протолкуваат како „повторно користење“ и дали информациите што ги содржат мета-ознаките што се прикажани во пребарувачот на обвинетиот треба да се толкуваат дека спаѓаат во дефиницијата за „екстракција“. Судот на правдата на ЕУ во деталната анализа на случајот ги потенцира фактот дека заштитата што ја дава *suī generis* правото треба да се додели само кога екстракцијата или повторното искористување негативно влијае на инвестицијата во создавањето или функционирањето на чијашто база на податоци се бара заштита, во смисла дека претставува ризик за можностите за враќање на таа инвестиција, особено со закана за приходите од експлоатација на предметната база на податоци. За таа цел, СПЕУ им препорачува на националните судови да проверуваат не само дали е извршена екстракција или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци и дали се покажува дека имало значителни инвестиции во добивање,

верификација или презентација на тие содржини, туку и дали екстракцијата или повторното искористување претставува ризик за можностите за враќање на таа инвестиција (случајот од Судот на правдата на ЕУ е детално претставен во ПРИЛОГ 2 од овој труд).

ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА И ПРЕПОРАКИ

“An original is a creation motivated by desire. Any reproduction of an original is motivated by necessity. To create is divine, to reproduce is human.”⁴⁰⁰

— *Man Ray*

Докторската дисертација насловена како „Правна заштита на базите на податоци - предизвик на современото дигитално општество“ претставува интелектуален напор кој ги сублимира размислите, истражувањата и анкетата спроведени од авторот во врска со „големата европска иновација“⁴⁰¹ која беше операционализирана како Директива, но и базата на податоци како сегмент на интелектуалната сопственост во споредбена слика на разни современи правни системи, а се со цел да се изнајдат и предложат решенија *de lege ferenda* во врска со базата на податоци која покрај патентното право, се перспективата на интелектуалната сопственост.

Истражувањето за правната заштита на базите на податоци има мултидисциплинарен карактер со бројни правци и сегменти на анализа и аргументација, почнувајќи од аспектот на науката, правото и на промените настанати како резултат на дигитализацијата и технолошкиот развој во современото општество. Истражувањата за генезата на правната заштита на базите на податоци има долг еволутивен развој и претставува тема опфатена со многу сегменти на проучувања и критицизам, споредувајќи ги со промените на самата база на податоци во тесна смисла на зборот, но и со концептот на интелектуалната сопственост. Затоа преку оваа дисертација, се утврдува дека анализите извлечени од истражувањето за правниот предизвик на заштитата на базите на податоци е мултидисциплинарен предизвик за нови истражувања и во ниту еден случај не може да се исцрпи целосно со еден потфат или преку анализирање ограничен број аспекти на интелектуалната сопственост.

Целта на овој труд е да се потврди поставената хипотеза, а тоа беше тврдењето дека современите правни системи ја засноваат правната заштита на базите на податоци врз правно нормирани меѓународни стандарди имплементирани во домашните закони, кои обезбедуваат ефикасна и ефективна примена во современото дигитално општество. Во таа насока, претставен е посебен осврт кон Директивата за бази на податоци 96/9/EЗ, со цел да се испита нејзината применливост, ефективност и оправданост, како и да се

---

⁴⁰⁰ Оригиналот е креација мотивирана од желбата. Секоја репродукција на оригиналот е мотивирана од потребата. Да се создава е божествено, да се репродуцира е човечки.

⁴⁰¹ Terence Prime, *European Intellectual Property Law*, (2000), превод на македонски јазик - Теренс Прајм, Европско право на интелектуална сопственост, Просветно дело 2009

обезбеди јасност во врска со тоа дали воведувањето на Директивата за база на податоци и правото на *sui generis* обезбедува доволна заштита за изготвувачите на бази на податоци.

Врз основа на резултатите што се постигнати преку ова истражување, а во насока на потврдување на поставените споредни хипотези преку кои ќе се постигне потврдување на основната хипотеза, следат заклучни согледувања како одговори на прашањата кои се поставени преку споредните хипотези, а тие се:

1. Дали решенијата на националните законодавства каде е регулирана правната заштита на бази на податоци се во согласност со Директивата 96/9/ЕЗ и дали тие се применуваат ефективно и ефикасно и во нашиот правен систем.
2. Со двојната правна заштита на базите на податоци во современите системи и тоа авторско-правна заштита и *sui generis* заштита, дали е обезбедена соодветната правна заштита со оглед на новата аналитичка моќ на базите на податоци која го движи и предвидува современото дигитално општество.

Во однос на првата споредна хипотеза одговорот се фокусира во две насоки. Првенствено, анализирано е прашањето за хармонизацијата на правната заштита на базите на податоци низ земјите во ЕУ, во државите што не се членки во ЕУ и во македонското законодавство. Вториот момент е во насока на понудена детална анализа за одговор на прашањето за обезбедувањето на ефикасна и ефективна примена по имплементацијата на одредбите од Директивата за бази на податоци.

Од анализата на спроведеното истражување може да се заклучи дека одредбите од Директивата се спроведени од страна на сите членки на ЕУ, и во повеќето случаи тоа се прави со измени и дополнувања на постојниот закон за авторско право. Ова претставува значаен аргумент кој води до фактот од пошироки размери дека Директивата за базата на податоци создава хармонизација во националните режими за заштита во земјите членки на Европската Унија, како и во голем дел од европските земји кои ги хармонизирале одредбите од Директивата во нивните национални законодавства. Истовремено, се потврдува фактот дека легислативата во САД нема правна заштита на изготвувачите на бази на податоци во форма на *sui generis* право, освен со авторско-правна заштита како оригинално авторско дело. Инвестициите на изготвувачите на базите на податоци се заштитени со други форми на заштита како договори и лиценци или пак, со примена на безбедносни софтверски алатки за енкрипција. Исто така и во Канада и Израел е застапена ваква форма на заштита на базите на податоци само врз

основа на креативноста и оригиналноста, односно исклучиво само како облик на авторско-правна заштита.

Директивата за бази на податоци и нејзиниот систем на прописи беа со леснотија вградени во националното законодавство во Македонија. Правото на изготвувачите на бази на податоци е категоризирано како сродно право. Во однос на дефинирањето на базата на податоци, нивната достапност, предметот на заштита *sui generis*, правата и обврските на законските корисници, исклучоците од правото на *sui generis*, терминот на заштита, македонскиот закон за авторски права е во согласност со Директивата 96/9/ЕС. Законот за авторското право и сродните права првпат беше усогласен со Директивата за бази на податоци (со Законот за изменување и дополнување на авторско право и сродни права од 2005 година), текстот на Директивата беше во основа копиран од Директивата за бази на податоци во законот, дури и со користење на истиот збор "*sui generis* право". Сепак, со Законот за авторското право и сродните права од 2010 година, усогласувањето е направено на посоодветен начин.

Што се однесува до вториот аспект од првата споредна хипотеза за применливоста и соодветноста на регулативата за бази на податоци во македонското опкружување, може да се заклучи дека најновата регулација на базите на податоци во голема мера доаѓа од обврската македонскиот законодавец да се усогласи со европското законодавство, односно со европското *acquis communautaire*, а не од итната потреба во индустријата, како што беше случај во Европските заедници. Конкурентноста и развојот на дигиталната индустрија во нашата држава е на пониско ниво. Меѓутоа, тешко е да се измери оваа изјава со оглед на тоа дека *sui generis* заштитата на базата не бара претходна регистрација на правото, но станува збор за *ex-post* производство на бази на податоци.

Директивата за бази на податоци е главна пресвртница во правната заштита на базите на податоци. Воведувањето на правото *sui generis* е дефинитивно нов и иновативен начин на правна заштита, со оглед што тоа ја надминува редовната заштита на авторските права и претставува иновативна алатка понудена на изготвувачите на бази на податоци чии бази на податоци не се нужно оригинални во однос на нивната структура. Правото *sui generis* ги штити базите на податоци, независно од нивната оригиналност, под услов да има доволно значителни инвестиции во добивањето, верификацијата или презентацијата на содржината. Директивата за база на податоци сепак, како такви, не даде доволно објаснување на поимот "значителни инвестиции".

Генералниот заклучок во однос на хармонизација на правната заштита на базите на податоци низ ЕУ, со легална заштита за инвестициите во бази на податоци-нешто што авторското право не може да го постигне:

- Несомнено, Директивата за бази на податоци создава хармонизација во националните режими за заштита во земјите членки на Европската Унија, како и во голем дел од европските земји кои ги хармонизирале одредбите од Директивата во нивните национални законодавства.
- Сепак, Европската Комисија не успеа да влијае на меѓународните засегнати страни и да го инкорпорира правото *sui generis* на глобално ниво, така што до денес тоа и понатаму останува инструмент на европската заедница (и европските земји за пристапување).

Во однос на обезбедувањето на ефикасна и ефективна примена по имплементацијата на одредбите од Директивата за бази на податоци, односно обезбедување поттик за индустријата на бази на податоци, може да се заклучи следното:

- имајќи ги предвид двете евалуации за влијанието на Директивата за база на податоци и сеопфатните студии кои претходеа на евалуациите, претставени претходно, Директивата не успеа да поттикне и провоцира поконкурентна индустрија на бази на податоци на глобалниот пазар, бидејќи нема докажано влијание врз производството на бази на податоци, при што не се зголемува драстично во текот на годините.
- Директивата за бази на податоци создава рамнотежа помеѓу правата на изготвувачите на бази на податоци и корисниците на базите на податоци, бидејќи ја заштитува потта на челото на производителот на базата на податоци, но истовремено им дава на законските корисници да ги извлечат или повторно да ги користат несуштинските делови од базата на податоци за која било цел.

Во однос на втората споредна хипотеза за обезбедување на соодветната правна заштита со оглед на новата аналитичка моќ на базите на податоци која го движи и предвидува современото дигитално општество, може да се согледаат следните заклучоци:

- Најновите технолошки достигнувања повлекуваат бројни прашања во врска со нивната интеракција со Директивата за базата на податоци. Сè уште е неизвесно дали Директивата за бази на податоци се однесува на базите на податоци создадени од сензори или машини. Во врска со правото на *sui generis*, за тоа дали машинските генерирани податоци се заштитени со нив, постои голема правна несигурност. Поради посебната природа на податоците генерирани од

сензори/машини, Leistner тврди дека правото на *sui generis* треба да се измени за нив, особено со фактот за прилично нискиот праг на значителни инвестиции во генерирање на податоци од машини. Новите сетови податоци засновани на анализи од обемните бази на податоци не се „добие“ ниту „собрани“; тие се машински генерирани. Од овие причини, според професорот Hugenholtz, машински генерираните бази на податоци, како и обемните бази на податоци (Big Data) најверојатно не би биле заштитени од правото *sui generis*.

- Облачното пресметување има пазарен опсег што ги надминува географските национални граници. Меѓутоа, дигиталниот единствен пазар на ЕУ сè уште останува фрагментиран според правните режими кои се разликуваат меѓу земјите членки. Пред нивното широко прифаќање, беше јасно дека технологиите на работа во облак ќе претставуваат предизвик за сегашните правни системи, како сложеното прашање на прекугранични протоци на податоци и разновидни механизми на располагање на организациите за да се постигне усогласеност. Понекогаш изборот кој облак ќе се понуди да се користи е мотивиран од правни проблеми, особено во поглед на тоа до локацијата или пристапноста на податоците. Доколку има спорови со давателот на облак, исто така е неопходно да се знаат кои закони се применуваат. На пример, во доменот на дигиталната содржина, има само ограничено ниво на усогласување настанато според Директивата за авторски права и затоа постои посебна грижа за облачни услуги кои зависат од унифициран режим на права на интелектуална сопственост (IPR).
- ЕУ сака да обезбеди слободен проток на податоци во Европа, дозволувајќи им на компаниите и јавните администрации да складираат и обработуваат не-лични податоци каде и да изберат работа во облак. Ставот на Европската комисија е дека раширениот Интернет на нештата (Internet of Things -IoT), вештачката интелигенција и машинското учење, претставуваат главни извори на не-лични податоци, на пример, како резултат на нивното распоредување во автоматизирани индустриски процеси на производство. Специфични примери на не-лични податоци вклучуваат збирни и анонимизирани сетови на податоци што се користат за анализа на обемни бази на податоци (Big Data)“. Примената на слободниот тек на сетови податоци треба да гарантира дека и не-личните податоци и личните податоци можат слободно да се движат низ Унијата, се додека се соодветно заштитени. Визијата на Комисијата е воспоставување на овозможена законска рамка за управување со заедничките европски простори за

податоци. Ваквите структури на управување треба да поддржуваат одлуки за тоа кои податоци можат да се користат во кои ситуации, да ја олеснат употребата на прекугранични податоци и да им дадат приоритет на барањата и стандардите за интероперабилност во секторите, истовремено земајќи ја предвид потребата секторските власти да ги одредат секторските барања. Рамката ќе ги зајакне неопходните структури во земјите членки и на ниво на ЕУ за да ја олесни употребата на податоци за иновативни деловни идеи. Во финалниот извештај на Европската комисија јасно е потенцирано менувањето на технолошкиот пејзаж на базите на податоци со примена на вештачката интелигенција и машинско учење, каде се создаваат генерирани податоци со помош на алгоритми и сензори, како и обемни бази податоци (Big Data). Сепак, она што останува дилема за сите овие промени во базите на податоци е начинот на кој овие типови податоци се правно регулирани. Некои велат дека Директивата за базата на податоци е применлива, други не се согласуваат, а трети се несигурни. Генерално, погледите изгледаат поларизирани. За изготвувачите на базите на податоци, овие нови достигнувања во податоците значи дека тие треба да уживаат правна заштита, додека ставот на корисниците е дека не треба да има правна заштита, дури дека треба да има право на пристап до податоците. Пристапот до базите на податоци особено се истакна како значаен за време на пандемијата со корона вирусот. По избувнувањето на пандемијата, обемните бази на податоци одиграа важна улога во предвидувањата и раните предупредувања, анализирајќи го протокот на луѓе и дистрибуцијата на материјали. За време на пандемијата, голем број компании ги направија своите алгоритми јавно достапни за да ја подобрат ефикасноста и да поддржат тестирање и истражување на корона вирусот. Алгоритмите базирани на вештачка интелигенција, ја подобрија брзината на предвидување и проучување на секундарната структура на РНК на корона вирусот. Ова се примери на ефективна примена на дигиталните технологии. Но, од друга страна пак, појавата на датакратијата и моќта на базите на податоци можат да бидат голема закана на општеството и да се доведе опстанокот на демократијата во прашање. Аналитичкиот потенцијал на обемните бази на податоци лежи во способноста за автоматско следење на однесувањето на човекот и во нивната потенцијална способност за предвидување на идното човеково однесување. На таков начин можат да се детектираат општите трендови и корелации во податоците, со што може да се предвидат индивидуалните преференции, ставови

и склоности, што би имале сериозни импликации врз приватноста преку можноста да се влијае на човековиот индивидуален избор или носење одлуки, зашто тие може да станат предмет на автоматски одлуки засновани на анализата на податоци. Затоа е потребна ефикасна правна заштита на базите на податоци од неовластен пристап и извлекување на суштински делови од базата. Но, од друга страна, иако може да се вложат големи инвестиции во креирањето на базата на податоци, изготвувањето и ажурирањето, во денешно време голем дел од овие податоци можат да бидат пребарани и достапни преку интернет. Ова го прави скоро невозможно фактот да се докаже дека одредена база на податоци е користена без овластување, затоа што се сите релевантни информации се веќе на интернет и се слободно достапни. Ова покажува колку е всушност застарена заштитата на базата на податоци според Директивата за бази на податоци каде се бара значителна инвестиција од страна на изготвувачот на базата на податоци. Исто така и во извршното резиме од Извештајот за евалуација на Директивата се наведува загриженост во врска со Директивата за базата на податоци што обезбедува застарена правна рамка која повеќе не е во согласност со последните технолошки достигнувања и со новите активности на индустријата за бази на податоци.

Наодите добиени од спроведеното истражување со доставување на прашалник до парламентите на 50 земји преку ECPRD мрежата, исто така нудат додадена вредност во утврдувањето на потребните аргументи за потврда на поставените споредни хипотези. Започнувајќи со преглед на начинот на имплементирање на Директивата за бази на податоци 96/9/EЗ кај земјите членки, како и во оние земји кои не се членки на Европската Унија но ја транспонирале Директивата 96/9/EЗ во националните законодавства, е дополнителен аргумент во потврда на ставот за хармонизација на правната заштита на базите на податоци. Во однос на современите дигитални трендови, се анализира и прашањето за машински генерираните бази на податоци и обемните бази на податоци како такви, дали подлежат под правна заштита. Исто така, истражувањето нуди широк спектар на најнови судски случаи кои ја третираат проблематиката на заштитата на базите на податоци во современото дигитално општество, односно најголем дел од нив се поврзани со употребата на интернет и се однесуваат на недозволно извлекување или повторно користење на делови од бази на податоци кои се мета податоци или се објавени на веб страници.

Од претходно наведените заклучните согледувања кои се однесуваат на потврдување на поставените споредните хипотези, може да се констатира дека истите **делумно** ја потврдуваат основната хипотеза на овој труд дека современите правни системи ја засноваат правната заштита на базите на податоци врз правно нормирани меѓународни стандарди имплементирани во домашните закони, кои обезбедуваат ефикасна и ефективна примена во современото дигитално општество. Спроведените анализи посочуваат дека поради глобалните промени во современото општество како резултат на дигиталната трансформација, неопходен е процес на реформи за да се усогласат правните норми со рапидниот технолошки развој. Во овој правец на рedefинирање на постулатите од Директивата за бази на податоци треба да се стави фокусот на обезбедување разумна рамнотежа помеѓу заштитата на инвестициите на изготвувачите на базите на податоци и интересите на корисниците на базите на податоци.

Освен изнесените ставови и критики околу посебните прашања поврзани со правната заштита на базите на податоци во современото дигитално општество, анализирајќи ја состојбата на правната заштита во нашава држава, како и разгледувајќи ги компаративните искуства во оваа сфера на интелектуалната сопственост, се даваат следниве **препораки и предлози** за измени и дополнувања во современите правни системи:

- Рedefинирање на поимот „база на податоци“ со дефиниција согласно новите дигитални трендови

Базата на податоци според член 1 став 2 од Директивата 96/9/ЕЗ за бази на податоци е дефинирана како се „збирка на независни дела, податоци или други материјали наредени на систематски или методичен начин и индивидуално достапни со електронски или други средства“. Според дефиницијата, а согласно новите дигитални трендови, условот за правната заштита на базите на податоци да важи и за електронски бази на податоци е исполнет според делот од дефиницијата „достапни со електронски или други средства“. Останува дискутабилен делот од дефиницијата која бара материјалите да се „наредени на систематски или методичен начин“. Оваа дефиниција може да ги опфати само релационите електронски бази на податоци (SQL) кои се структурирани по зададен редослед. За разлика од SQL базите на податоци, машински генерираните бази на податоци, а посебно обемните бази на податоци (Big Data) се неструктурирани (noSQL), што повлекува до заклучокот дека не е исполнет основниот услов тие да претставуваат база на податоци според Директивата. Оттука произлегува потребата од рedefинирање на поимот база на податоци, односно појаснување на делот од дефиницијата „систематски или методичен начин“. Со оглед на тоа дека стуркутираните елементи се квантитативни, а неструктурираните елементи се квалитативни, во појаснувањето на

дефиницијата за бази на податоци, после делот „систематски или методичен начин“ треба да се дополни со „составена од квантитативни или квалитативни елементи“.

- Разјаснување на поимот „значителна инвестиција“

Според член 10 став 3 од Директивата 96/9/ЕЗ за бази на податоци „Секоја суштинска промена, оценета квалитативно или квантитативно, на содржината на базата на податоци, вклучувајќи ги и сите суштински промени што произлегуваат од акумулација на последователни дополнувања, бришења или измени, што би резултирало во базата на податоци да се смета за значителна нова инвестиција, оценета квалитативно или квантитативно, ја квалификува базата на податоци што произлегува од таа инвестиција за свој рок на заштита“. Во судската пракса, ова се покажало како немерливо и затоа е неопходно да се поврзе поимот значителна инвестиција со основната инвестиција во изготвувањето на првичната база на податоци.

- Разјаснување на поимот „суштинско извлекување“

Истото се однесува и за поимот суштинско извлекување. Имено, со цел постигнување на мерливост на извлекувањето кое е потребно како доказ за прикажување на повреда на правото на заштита, потребно е да се поврзе со ризикот од губење на профитот на изготвувачот на базата на податоци.

- Воведување на посебни клаузули за машински генерираните бази на податоци во однос на условите за *sui generis* заштита

За да се исполнат условите на правната заштита на обемните бази на податоци, треба да се разјаснат поимите за изготвувач на бази на податоци, сопственик на база на податоци и значителни инвестиции и статусот на собрани и снимени податоци. Во однос на дефинирањето на сопственоста на машински генерираните, односно обемните бази на податоци (Big Data), каде не е јасно дефинирано дали сопственоста е на имателот на машината или на оној кој ги собира податоците или станува збор за косопственост.

- Глобална хармонизација на *sui generis* правото преку единствениот дигитален пазар за остварување на фер конкурентност во меѓу граничната трговија

Сместен на границата помеѓу правото за интелектуална сопственост и законот за нелојална конкуренција, *sui generis* правото бара да се воспостави внимателна рамнотежа помеѓу, од една страна, легитимниот интерес на изготвувачите на бази на податоци за заштита на можностите за враќање на нивната инвестиција и, од друга страна, интересот на корисниците и конкурентите на тие производители да имаат

пристап до сурови информации и да можат да создадат иновативни производи врз основа на тие информации.

- Сеопфатна емпириска анализа на Европската Комисија на секои три години

Во завршните одредби од член 16 став 3 од Директивата 96/9/ЕЗ се наведуваат обврските на Европската Комисија, односно „Најдоцна до крајот на третата година по датумот што е наведен во став 1, и на секои три години, Комисијата ќе достави до Европскиот парламент, Советот и Економско-социјалниот комитет извештај за примената на оваа директива, во која, меѓу другото, врз основа на специфични информации дадени од земјите членки, ќе ја испита особено примената на општото право, вклучувајќи ги и членовите 8 и 9, и ќе провери особено дали примената на ова право води до злоупотреба на доминантна позиција или друго мешање во слободна конкуренција што би оправдало преземање соодветни мерки, вклучително и воспоставување на неволни аранжмани за лиценцирање. Онаму каде што е потребно, поднесува предлози за прилагодување на оваа директива во согласност со развојот во областа на базите на податоци.“ Од усвојувањето на Директивата во 1996 година, па се до денес, Европската Комисија спровела само две евалуации, и тоа првата во 2005 година и втората во 2018 година, после цели 13 години наместо наложените 3 години. Освен редовност во спроведувањето на евалуациите, потребно е тие да вклучуваат и емпириски анализи, со цел квалитативно идентификување на ефективност на примената на одредбите од Директивата. Еден начин на спроведување на емпириска анализа е компарација на порастот на новокреирани бази на податоци во земји со *sui generis* заштита во однос на бројот на новосоздадени бази на податоци во земји каде не е имплементирана Директивата. На овој начин директно ќе се добие претстава дали е постигнато стимулирање на инвестициите на изготвувачите на базите на податоци, која е една од целите за воведувањето на самата Директива на бази на податоци.

Препораки за измени и дополнувања во македонското законодавство, како и реформи во системот за спроведување на законските одредби

- Воведување на регистар со депонент на суштинските делови на заштитените бази на податоци

Во Република Северна Македонија не постои национално тело што ја регулира интелектуалната сопственост. Државниот завод за индустриска сопственост не се занимава со авторски права и сродни права. Постојат неколку агенции регистрирани

како компании со ограничена одговорност кои се занимаваат со авторско право и сродни права: Македонската агенција за авторски права и Меѓународната агенција за интелектуална сопственост Берин. Овие агенции чуваат копија од пријавената оригинална работа како депонент без да влезат во проверка на автентичноста. Доколку е потребно, тие ги претставуваат клиентите во парница за авторски права. Оригиналните дела кои се чуваат во агенциите се од областа на литературата и уметноста, додека базите на податоци не се депонираат. Ова претставува недостиг на докази во случај на претставување на суштинските инвестиции во ажурирање на базите на податоци, како и во случај на докажување на повреда на правото преку извлекување на суштински делови од базата. За таа цел, потребно е воведување на регистар на бази на податоци каде изготвувачот на базата ќе има обврска да депонира суштинските делови од базата, односно оние делови за кои треба да ужива *sui generis* право на заштита.

- Тесна соработка меѓу ИТ експертите и правните експерти за обезбедување на безбедносна и правна заштита на базите на податоци

Правната заштита и безбедноста на базите на податоци често се поистоветуваат, но станува збор за две различни концепции. Правната заштита, пред сè, подразбира право на изготвувачот на базата на податоци да спречи извлекување и/или повторно искористување на целата или значителен дел, оценети квалитативно и/или квантитативно, од содржината на таа база на податоци, додека безбедноста претставува сигурносна заштита на базите на податоци од загуба или неовластен пристап, употреба или споделување, со користење на методи и дигитални алатки за заштита, каде што доминантно е користењето на енкрипција. Со цел да се обезбеди истовремено и правна и безбедносна заштита на базите на податоци, неопходна е континуирана соработка меѓу ИТ експертите и правните експерти. Потребата за ваква соработка особено доаѓа до израз во обезбедување на правната заштита на базите на податоци складирани во облак, каде поради географската неопределеност на виртуелниот простор, базите на податоци можат да бидат под различен степен на правна заштита.

- Интервенција на македонскиот законодавец во регулација на обемните бази на податоци

Поради посебната природа на податоците генерирани од сензори/машини, правото на изготвувачите на базите на податоци треба да се измени за нив, особено со фактот за прилично нискиот праг на значителни инвестиции во автоматско генерирање на податоци од машини.

- Организирање и спроведување на јавни дебати по ова прашање, со цел да се консултира експертската јавност како и сите вклучени страни во процесот на продукција и користење на базите на податоци.

Една од основните карактеристики на современите демократии е развиено граѓанско општество. Граѓанското општество е просторот меѓу семејството, државата и пазарот, а граѓаните во него се вклучуваат за да ги артикулираат и промовираат заедничките интереси. Активната улога на граѓаните од една страна и отвореноста и транспарентноста на јавните институции од друга страна, водат кон отворен дијалог, соработка и партнерство. Со цел донесување на ефикасни и ефективни законски регулативи, неопходно е спроведување на јавни консултации и дебати, каде ќе се исцрпат сите можности за изнаоѓање на соодветно решение во однос на правната заштита на базите на податоци. За таа цел потребна е соодветна анализа на состојбата, со бројни компаративни анализи и претставување на најдобрите експертизи и практики. Препознавајќи ја важноста од соработка со јавноста, главната цел на размената на мислења и вклучувањето на сите учесници е да се соберат информации за нивните интереси, ставови и предлози во врска со одредена јавна политика, да се подигне нивото на разбирање и прифаќање на целите на политиката, како и воочување на слабостите и негативните ефекти на јавната политика кои навреме треба да се отстранат.

***

Истражувањата и излагањата во овој труд треба да се разберат како продолжување на претходните заложби на домашните и странски експерти и академици кои работат на оваа проблематика. Оваа дисертација отвора нови перспективи и идентификува нови правци во кои ова истражување може да продолжи понатаму со што се покажува дека тоа не завршува со наодите и препораките во овој труд. Притоа, секогаш треба да се има предвид дека не станува збор за изолирано прашање и студија на националните законодавства на избрани држави, туку за поле во кое постојат слични и заеднички проблеми во рамките на целото човештво, поврзани со општиот пристап на правната заштита на базите на податоци.

Поставената цел на овој труд да се потврдат основната и споредните хипотези, се реализира преку сеопфатна анализа на правната заштита на базите на податоци во современото дигитално општество, каде во Европските земји се констатира хармонизирана политика на двостепена заштита на базите на податоци како авторско право и *suī generis* правото како сродно право за заштита на инвестициите на

изготвувачите на базите на податоци. И покрај тоа, соочени со предизвикот на современото дигитално општество, констатирана е можност за ревизија и реформи во постојните правни решенија за заштита на базите на податоци. Во таа насока, дадени се предлози за измени и дополнувања во законодавството, кои се темелат и на извештаите од Европската комисија, судската пракса, предлозите дадени во правната теорија, како и најдобрите практики и компаративни решенија.

АКРОНИМИ

TRIPS/ТРИПС - Договор за трговски аспекти на правата на интелектуална сопственост

WIPO/СОИС - Светска организација за интелектуална сопственост

WTO/СТО - Светска трговска организација

CJEU/СПЕУ - Суд на Правдата на Европската Унија

IPU/ИПУ - Интерпарламентарна Унија

ЕСPRD/ЕЦПД - Европски центар за парламентарни истражувања и документација

ЗАПСП - Закон за авторското право и сродните права

ЕК - Европска Комисија

ЕУ - Европска Унија

ЕЗ - Европска заедница

ЕФТА - Европска асоцијација за слободна трговија

GDD - Gale Directory of Databases

САД - Соединети Американски Држави

WBIF - Инвестициска рамка на Западен Балкан

ИКТ - Информациско-комуникациски технологии

IP - Интелектуална сопственост

IPR - Права на интелектуална сопственост

AI - Вештачка интелигенција

IoT - Интернет на нештата

OCR - Оптичко препознавање знаци

TIFF - Формат на датотека со слика

IaaS - Инфраструктура како услуга

PaaS - Платформа како услуга

SaaS - Софтвер како услуга

DaaS - Бази на податоци како сервис

OLTP - Системи за обработка на трансакции преку интернет

OLAP - Системи за онлајн аналитичка обработка

GDPR - Регулатива за заштита на податоци

НАИС - Национална агенција за информатичко општество (во Албанија)

ISED - Одделение за иновации, наука и економски развој (во Канада)

СИПО - Словенечка канцеларија за интелектуална сопственост

ЕЕА - Европска економска област

PRH - Финска канцеларија за патенти и регистрација
ГЦА - Здружение на грузиски авторски права
ГЕРА - Асоцијација на грузиски сопственици на права
ОПИ - Грчка организација за авторски права
АГЕРИ - Државната агенција за интелектуална сопственост на Република Молдавија
INPI - Португалски институт за индустриска сопственост
ОСИМ - Државен завод за пронајдоци и трговски марки (во Романија)
ОРДА - Романска канцеларија за авторски права
RGRD - Општи прописи за заштита на податоците (во Шпанија)
ЦДПА - Закон за авторски права, дизајни и патенти (во Велика Британија)
ИПО - Канцеларија за интелектуална сопственост (во Велика Британија)

БИБЛИОГРАФИЈА

Група автори од Правен факултет Јустинијан Први Скопје, (2007), Авторско право и сродни права-коментар и прилози, Темпус заеднички Европски проект: Кон ЕУ стандарди за авторско право и сродни права,

Дабовиќ-Анастасовска Ј. Здравева Н., Гавриловиќ Н, (2011), Основи на правото на интелектуална сопственост -практикум, Правен факултет Јустинијан Први - Скопје

Дабовиќ - Анастасовска Ј. Пепељугоски В., (2006), Авторско право, Правен факултет Јустинијан Први-Скопје

Дабовиќ - Анастасовска Ј. Пепељугоски В., (2015), Авторско право, второ издание, Правен факултет Јустинијан Први-Скопје

Дабовиќ - Анастасовска Ј. Пепељугоски В., (2012), Права од интелектуална сопственост, Академик, Правен факултет Јустинијан Први-Скопје

Здравева Н., Дигитализацијата како предизвик за правото - Интелектуалната сопственост во дигиталната ера-, Галев Г. Дабовиќ - Анастасовска Ј (уредници), Авторско право и сродни права-домашна и меѓународна теорија и практика, TEMPUS ЈЕР 19076-2004, Правен факултет „Јустинијан први“ Скопје

Наумовски Г. (2013), Право на информатичка технологија, Правен факултет Јустинијан Први, Скопје

Пепељугоска, А., Пепељугоски В., (2018) Прелиминарен извештај за состојбите поврзани со примената на Законот за авторско право и сродните права, Метаморфозис <https://metamorphosis.org.mk/wp-content/uploads/2018/04/1.4-Preliminaren-izveshtaj-avtorski-prava.pdf>, пристапено на 1.12.2020

Пепељугоски В., (2004), Заштита на базите на податоци „суи генерис“ и како авторско дело, 103-111, Галев Г. Дабовиќ - Анастасовска Ј (уредници), Авторско право и сродни права-домашна и меѓународна теорија и практика, TEMPUS ЈЕР 19076-2004, Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје

Поленак-Аќимовска М. (2007), Некои аспекти на заштитата на базите на податоци како авторско дело и сродни права, работилница на CIPE (Center for Intellectual Property Education), Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје

Band J., Kono M. (2001) The Database Protection Debate in the 106th Congress, Ohio State Law Journal Vol 62:869

Banterle F., (2016), The Interface Between Data Protection and IP Law: The Case of Trade Secrets and the Database sui generis Right in Marketing Operations, and the Ownership of Raw Data in Big Data Analysis, <https://www.researchgate.net/publication/328711882>

Bastian, Michael J. (1999) Protection of "Noncreative" Databases: Harmonization of United States, Foreign and International Law, Boston College International and Comparative Law Review, Volume 22, Issue 2, Article 8

Bessi, A. & Ferrara, E. (2016). Social bots distort the 2016 US presidential election online discussion. First Monday, 21(11), 7-22. <https://psmag.com/social-justice/how-trump-weaponized-fake-news-for-his-own-political-ends>

Beunen, C. (2007). Protection for Databases: The European Database Directive and Its Effects in the Netherlands, France and the United Kingdom (diss. Leiden), Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2007

Bitter, Buchmüller, Uecker, (2014) Big Data und Recht, in Hoeren (Hrsg.), S. 44-57.

Cano J. (2014), 'The V's of Big Data: Velocity, Volume, Value, Variety, and Veracity', XSNet, <https://www.xsnet.com/blog/bid/205405/the-v-s-of-big-data-velocity-volume-value-variety-and-veracity>

Christophe G., Achievements and New Perspectives, Monograph Book edited by Christophe Geiger

Colston, C. (2001) Sui Generis Database Right: ripe for review?, JILT (Journal of Information, Law and Technology)

Culhane W., Eugster P. et al. (2016), Cloud Federation and Geo-Distribution, ctp.178

Davenport T., (2013), Big Data in Big Companies, International Institute for Analytics, ctp.30, https://docs.media.bitpipe.com/io_10x/io_102267/item_725049/Big-Data-in-Big-Companies.pdf

Davenport T., (2013), Big Data in Big Companies, International Institute for Analytics, https://docs.media.bitpipe.com/io_10x/io_102267/item_725049/Big-Data-in-Big-Companies.pdf

- Davison, Mark J., and P. Bernt Hugenholtz. 2005. "Football Fixtures, Horse Races and Spin-Offs: The ECJ Domesticates the Database Right." *European Intellectual Property Review* 27 (3): 113–118.
- De Kerckhove, D. (2017). "Mobile Culture in Singapore: from Democrature to Datacracy" in Serrano, A. (ed.). *Between the Public and the Private in Mobile Communication*. New York, NY: Taylor & Francis.
- Del Vecchio L. Lança, (2020), *Datacracy: Representative Algorithms, Envisioning Pub.*
- Derclaye, E. (2013), *Database rights: success or failure?*, *Constructing European Intellectual Property*
- Derclaye, E. (2014) "Database Directive." In *EU Copyright Law: A Commentary*, edited by Irini A. Stamatoudi, and Paul Torremans, 298–354. *Elgar Commentaries*. Cheltenham: Edward Elgar
- Derclaye, E. et al., (2008) *The Legal Protection of Databases: A Comparative Analysis*, Edward Elgar Publishing, Inc.
- Derclaye, E., (2004) *Databases sui generis right: Should we adopt the spin off theory*, *European Intellectual Property Review*
- Doldirina C. (2016), *Legal Approaches for Open Access to Research Data*, IDA Science and Technology Policy Institute
- Drescher D., (2017) *Blockchain Basics*, Springer
- Ehlen, Brandt, (2016) *Die Schutzzfähigkeit von Daten – Herausforderungen und Chancen für Big Data Anwender*, in: *Computer und Recht (CR)*, S. 570-575.
- European Union Agency For Network And Information Security (ENISA) (2015), *Big Data Security Good Practices and Recommendations on the Security of Big Data Systems*, https://www.enisa.europa.eu/publications/big-data-security/at_download/fullReport
- Freno, M.. (2001), *Database Protection: Resolving the U.S. Database Dilemma with an Eye toward International Protection*, *Cornell International Law Journal* Vol 34
- Gambetta, D. (2018). *Datacrazia. Politica, cultura algoritmica e conflitti al tempo dei big data*. Ladispoli, Italy: D-Editore
- Gervais, Daniel J., (2019), *Exploring the Interfaces Between Big Data and Intellectual Property Law* 10 (2019) *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic*

Commerce Law (JIPITEC) 22, Vanderbilt Law Research Paper No. 19-36,
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3360344>

Gordon D., (2016), Legal Aspects of Cloud Computing, стр.462, MurugESan S., Bojanova I. (editors), Encyclopedia of Cloud Computing, John Wiley & Sons, Ltd, доступно на http://perpustakaan.fmipa.unpak.ac.id/file/2016%20Encyclopedia_of_Cloud_Computing.pdf

Götz, (2014) Big Data und der Schutz von Datenbanken – Überblick und Grenzen, in: Zeitschrift für Datenschutz (ZD), S. 563-568.

Grosheide, F. Willem (2000) “SUI Generis Protection for Databases the European Way: An Analysis.” International Intellectual Property Law & Policy

Hourani H. (2018), Cloud Computing: Legal and Security Issues https://www.researchgate.net/publication/328243752_Cloud_Computing_Legal_and_Security_Issues

Hugenholtz, B., (2000) , Copyright vs. freedom of scientific communication, Institute for information Law, University of Amsterdam, Learned Publishing (2000)13, 77–81

Hugenholtz, B., (2016) Something Completely Different: Europe’s Sui Generis Database Right, Kluwer Law International B.V, Chapter 9, p.183 https://www.ivir.nl/publicaties/download/Chapter9_ILS37.pdf , пристапено на 11.11.2019

Hugenholtz, B., (2018), Data Property: Unwelcome Guest in the House of IP, Kritika. Essays on Intellectual Property, vol. III.

Jens L. Gaster, (1997) The New EU Directive concerning the Legal Protection of Databases, 20(4) Fordham Intl. L. J. 1129, 1141

Koščík M., Myška M., (2017) Database authorship and ownership of sui generis database rights in data-driven research, International Review of Law, Computers & Technology, vol. 31, No. 1, 43–67, <http://dx.doi.org/10.1080/13600869.2017.1275119>

Leaffer, M., (2016) Database Protection in the United States is Alive and Well: Comments on Davison, Case Western Reserve Law Review Vol 57 Issue 4

Leistner M.,(2018) Big Data and the EU Database Directive 96/9/EC: Current Law and Potential for Reform, <https://ssrn.com/abstract=3245937>>.

Lenk A. Etc. (2009). What's Inside the Cloud? An Architectural Map of the Cloud, Landscape. Proceedings of the 2009 ICSE Workshop on Software Engineering Challenges of Cloud Computing, Vol. 0 (May 2009), pp. 23-31.

- Linn, A. (2000). History of Database Protection, http://www.codata.info/data_access/linn.html, пристапено на 10.11.2019
- Manovich, L. (2013). *Software takes command*. New York, NY: Bloomsbury.
- Mattioli, Michael, (2014) *Disclosing Big Data*, Articles by Maurer Faculty. 1480. достапно на <https://www.repository.law.indiana.edu/facpub/1480>
- Maurer. Stephen, (2014), *Across Two Worlds: Database Protection in the United States and Europe*, достапно на <https://www.researchgate.net/publication/228794091>
- Maurer S., Hugenholtz B., Onsrud H., (2001), *Europe's Database Experiment*, *Science* 789; James Boyle, *A Natural Experiment*, достапно на <http://www.ft.com/cms/s/2/4cd4941e-3cab-11d9-bb7b-00000e2511c8.html#axzz3qVIXLWLk>
- McManis C., (2001) *Database Protection in the Digital Information Age*, *The Roger Williams University Law Review*, Vol.7 article 2, достапно на <https://pdfs.semanticscholar.org/1c1e/eca88eca0a576fdeb02e72ddfbf7fb9d2e9d.pdf>
- Mireille M. M. van Eechoud, (2009) *Harmonizing European Copyright Law: The Challenges of Better Lawmaking*, *Kluwer Law Internacional*, <https://www.ivir.nl/publicaties/download/710.pdf>
- Myška M, Harašta J. 2016. *Less Is More? Protecting Databases in the EU After Ryanair*, *Masaryk University Journal of Law and Technology* 10 (2): 170–179
- Nettleton E. Ez; Ohta T. J, (2009) "Worth making a song and dance about database right?", *Journal of Database Marketing & Customer Strategy Management*, Volume 16, Issue 3, pp 221-225
- Paul A. David, (2000) *The Digital Technology Boomerang: New Intellectual Property Rights Threaten Global "Open Science"*, All Souls College, Oxford & Stanford University
- Perera, S., Nanayakkara, S., Weerasuriya, T. (2021). *Blockchain: The Next Stage of DigitalProcurement in Construction*, *Academia Letters*
- Powell, M. (1997), *The European Union's Database Directive: an international antidote to the side effects of Feist*, *Fordham International Law Journal* 1215, <https://core.ac.uk/download/pdf/144226938.pdf>, пристапено на 3.12.2020

Quintais João Pedro, (2019), The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical Look, European Intellectual Property Review 2020, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3424770

Reinsel D., Gantz J., Rydning J., (2018), The Digitization of the World: From Edge to Core, IDC White Paper, <https://resources.moredirect.com/white-papers/idc-report-the-digitization-of-the-world-from-edge-to-core>

Rognstad Ole-Andreas (2019) Opphavsrett, Universitetsforlaget

Rosler D., (1995), The European Union's proposed directive for the legal protection of databases: A new threat to the free flow of information, High tech article, Vol10, достапно на <https://www.jstor.org/stable/24122472?seq=1>

Ruitinga, F.S.M. (2019) Big Data: vatbaar voor (faillissements)beslag? Maandblad voor vermogensrecht 2019, afl. 6, p. 197-206

Rungrojtanakul, Chana, (2005) "Legal Protection of Sui Generis Databases", Golden Gate University School of Law, Theses and Dissertations. Paper 15

Sakr S., (2016) Cloud-Hosted Databases, стр.562,

http://perpustakaan.fmipa.unpak.ac.id/file/2016%20Encyclopedia_of_Cloud_Computing.pdf

Sarmah S., (2019), Application of Block chain in Cloud Computing, International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)

Smiley M., (2016), Big Data in a Cloud, стр.557, Murugesan S., Bojanova I. (editors), Encyclopedia of Cloud Computing, John Wiley & Sons, Ltd, достапно на http://perpustakaan.fmipa.unpak.ac.id/file/2016%20Encyclopedia_of_Cloud_Computing.pdf

Synodinou, T., (2011) "Databases: sui generis protection and copyright protection", Kluwer Copyright Blog

Szwak, D., (2002), Uniform Computer Information Transactions Act [U.C.I.T.A.]: The Consumer's Perspective, Louisiana Law Review Vol 63, <https://core.ac.uk/download/pdf/235286791.pdf>, пристапено на 4.12.2020

Terence P., (2000), European Intellectual Property Law, превод на македонски јазик - Теренс Прајм, Европско право на интелектуална сопственост, Просветно дело 2009

Trevathan, V. (2006). *A Guide to the Automation Body of Knowledge*. Research Triangle Park, NC: ISA

Trosow, Samuel E. (2005) *Sui Generis Database Legislation: A Critical Analysis*, *Yale Journal Of Law & Technology*

Truyens M., Van Eecke P.(2000), *Legal aspects of text mining*, University of Antwerp

Utz Verlag, H., Abovyan A., (2013) *Challenges of Copyright in the Digital Age: Comparison of the Implementation of the EU Legislation in Germany and Armenia*, GmbH 2013

Van Eechoud, M. et al. (2009), *Harmonizing European Copyright Law-The Challenges of Better Lawmaking*, Kluwer Law International PO Box 316

Wan Y., Liu,Y., (2008) *The Impact of Legal Challenges on the Evolution of Web-based Intelligent Agents*, *Journal of International Commercial Law and Technology*, Vol. 3, Issue 2, <https://media.neliti.com/media/publications/28728-EN-the-impact-of-legal-challenges-on-the-evolution-of-web-based-intelligent-agents.pdf>, пристапено на 18.10.2019

Winkler, V. (2011). *Securing the Cloud: Cloud Computer Security Techniques and Tactics* . New York: Syngress.

Wu, Xuqiong. (2002) "E.C. Database Directive." *Berkeley Technology Law Journal* 17 (1): 571–594.

Xiaoxia, QI. *How Next-Generation Information Technologies Tackled Covid-19 In China*, World Economic Forum

Yli-Huumo et al. (2016), *Where Is Current Research on Blockchain Technology?—A Systematic Review*,

<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0163477>

Yun Wan and Yue Liu, (2008), *The Impact of Legal Challenges on the Evolution of Web-based Intelligent Agents*, *Journal of International Commercial Law and Technology*, Vol. 3, Issue 2, <https://media.neliti.com/media/publications/28728-EN-the-impact-of-legal-challenges-on-the-evolution-of-web-based-intelligent-agents.pdf>

Zhu.H., Madnick E. (2007), "One Size does not Fit All: Legal Protection for Non-Copyrightable Data", Working paper CISL # 2007-04, Composite Information Systems Laboratory (CISL), Cambridge MA, <http://web.mit.edu/smadnick/www/wp/2007-04.pdf>

Закони, законски акти, извештаи

A European strategy for data, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1593073685620&uri=CELEX%3A52020DC0066>

Agreement on Trade-Related aspects of Intellectual Property rights (TRIPs) достапно на https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf

Amended Proposal for a Council Directive on the legal protection of databases COM(93)464 final, SYN 393 [1993] OJ C 308/1

Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, достапно на <https://wipolex.wipo.int/en/text/283693>

Commission staff working document North Macedonia 2020 Report, достапно на https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/north_macedonia_report_2020.pdf

Common position (EC) No 20/95 of 10 July 1995 adopted by the Council, OJ C 288/14, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1995:288:FULL&from=EN>

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A Digital Agenda for Europe COM/2010/0245 final, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC0245>

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A Digital Agenda for Europe COM/2010/0245 final, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC0245>

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Digital Single Market Strategy for Europe COM/2015/0192 final, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>

Copyright Law of the United States and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code, достапно на <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>

Declaration on European Partnership on Blockchain, 2018, достапно на <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/european-countries-join-blockchain-partnership>

Digital Millenium Copyright Act (DMCA) Pub. L. 105-304, 112 Stat. 2860

Directive (EU) 2019/1024 of the European Parliament and of the Council on open data and the re-use of public sector information, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1024&from=EN>

Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0790&from=EN>

Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=EN>

Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=EN>

Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=EN>

Directive 2003/98/EC of the European Parliament and of the Council on the re-use of public sector information, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0098&from=en>

Directive 2013/37/EU of the European Parliament and of the Council amending Directive 2003/98/EC on the re-use of public sector information, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0037&from=EN>

Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31996L0009>

Dutch Database Act, Databankenwet (Stb. 1999, No 303), од 8 јули 1999 година, Official Gazette of the Kingdom of the Netherlands 1999, 303, објавено на 20 јули 1999, достапно на <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-1999-303.html>

Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, достапно на <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%200007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

European Parliament resolution of 19 January 2016 on Towards a Digital Single Market Act (2015/2147(INI)), достапно на https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0009_EN.html

Federal Act on Copyright in Works of Literature and Art and on Related Rights (Copyright Act), достапно на германски јазик на <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001848>

First evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, DG Internal Market and Services Worldng Paper, Brussels, 2005, достапно на https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/evaluation_report_legal_protection_databases_december_2005_en.pdf

Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology - Copyright Issues Requiring Immediate Action. COM (88) 172 final, 7 June 1988 , достапно на [http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_\(88\)_172_final.pdf](http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_(88)_172_final.pdf)

H.R.2652 - Collections of Information Antipiracy Act, достапно на <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/2652/text>

H.R.3261 - Database and Collections of Information Misappropriation Act, достапно на <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/house-bill/3261/text>,

H.R.3872 - Consumer Access to Information Act of 2004, достапно на <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/house-bill/3872/text?q=H.R.+3872+%28108%29>

L.2121/1993 за интелектуална сопственост, сродни права и културни прашања, достапно на официјална веб-страница на Hellenic Copyright Organization (OPI)<https://www.opi.gr/index.php/en/library/law-2121-1993>

Opinion of the Economic and Social Committee on the proposal for a Council Directive on the Legal Protection of Data Bases 93/C 19/02, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1993:019:FULL&from=EN>

Proposal for a Council Directive on the legal protection of databases. COM (92) 24 final, 13 May 1992, Commission of the European Communities, 1992, достапно на <http://aei.pitt.edu/8653/1/8653.pdf>

Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0593&from=EN>

Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market, достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0593&from=EN>

Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and Council (General Data Protection Regulation), достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>

Report on legal protection for databases, US Copyright Office, 1997, достапно на <https://www.copyright.gov/reports/db4.pdf>

Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases By European Commision, 2018, достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5e9c7a51-597c-11e8-ab41-01aa75ed71a1>

Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases ANNEX 2: Economic Analysis стр.28, достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f10f8ee0-597e-11e8-ab41-01aa75ed71a1/language-en, 2018>

Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, 2018, Executive Summary, достапно на http://publications.europa.eu/resource/cellar/810f78e9-5a48-11e8-ab41-01aa75ed71a1.0001.01/DOC_1

Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases, 2018, Final Report, достапно на <https://www.technopolis-group.com/wp-content/uploads/2020/02/Study-in-Support-of-the-Evaluation-of-the-Database-Directive.pdf>

Study in support of the evaluation of Directive 96/9/EC on the legal protection of databases By European Commission, 2018, достапно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5e9c7a51-597c-11e8-ab41-01aa75ed71a1>

Submission by the European Community and its Member States of the legal protection of databases, 22 November 2002 достапно на http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/databases/wipo-protection-db_en.pdf

Summary of Bills Pertaining to Protecting Databases from Piracy in the 106th Congress, достапно на <http://www.techlawjournal.com/cong106/database/Default.htm>, пристапено на 3.12.2020

The Lanham Trademark Act, 15 USC §§ 1114-1127

The Lisbon Strategy 2000 – 2010 An analysis and evaluation of the methods used and results achieved, European Parliament, достапно на <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110718ATT24270/20110718ATT24270EN.pdf>

WIPO Copyright Treaty (WCT), достапно на <https://wipolex.wipo.int/en/text/295157>, пристапено на 6.04.2019

World e-Parliament Report 2020, InterParliamentary Union, 2021, достапно на <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2021-07/world-e-parliament-report-2020>

Декрет бр.169 на 6 мај 1999 година (Decreto legislativo 6 maggio 1999, n. 169), достапно на WipoLex за Италија, <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/2577>

Закон LXXVII од 2001 за измени и дополнувања на Законот за авторско право, достапно на UAIPIT, интернационален портал за индустриска и интелектуална сопственост на Универзитетот во Аликанте, https://www.uaipit.com/uploads/legislacion/files/0000005704_Act%2076_1999.pdf

Закон бр. 10 325, од 23.9.2010, „За државни бази на податоци“, достапно на албански јазик на https://akshi.gov.al/wp-content/uploads/2018/03/ligji_10325_per_databazat.pdf од официјална веб-страница на Националната агенција за информатичко општество, легислатива <https://akshi.gov.al/legjislacion/>

Закон бр. 121/2000 од 7 април 2000 година, за авторски права и сродни права, достапно на WipoLex за Република Чешка, <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/19501>

Закон бр. 5846 за интелектуални и уметнички дела, Турција

Закон бр. 98-536 од 1 јули 1998 година, достапно на Légifrance; официјална веб-страница на Француската влада за објава на легислативата, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000573438/>

Закон за авторски права (404/1961), достапно на Finlex онлајн базата на Финското Министерство за правда, <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1961/en19610404>

Закон за авторски права (Urheberrechtsgesetz), достапно на Gesetze-im-internet официјална веб-страница на Министерство за правда <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/>

Закон за авторски права (Danish Copyright Act DCA), достапно на WipoLex за Данска, <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/1146>

Закон за авторски права R.S.C., 1985, с. С-42, , достапно на официјалната владина интернет страна за законите во Канада <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-42/fulltext.html>

Закон за авторски права во литературни и уметнички дела (1960:729), достапно на WipoLex за Шведска, <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/18529>

Закон за авторски права и сродни права 2000 година (CRRRA), достапно на electronic Irish Statute Book (eISB), <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2000/act/28/enacted/en/html>

Закон за авторски права и сродни права бр. 8/1996 (Lege privind dreptul de autor si drepturile conexе No. 8/1996), достапно на WipoLex за Романија, <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ro/ro007en.pdf>

Закон за авторски права и сродни права бр. VIII-1185 од 18 мај 1999 година (Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas VIII-1185) достапно на WipoLex за Литванија, <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/15422>

Закон за авторски права и сродни права, Закон о autorskom pravu i srodnim pravima, (Службен весник/Narodne novine бр. 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17 и 96/2018), Хрватско законодавство, достапно на <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>

Закон за авторски права, соседни права и бази на податоци (Loi du 18 avril 2001 sur les droits d'auteur, les droits voisins et les bases de données), Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg, достапно на <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2001/04/18/n2/jo>

Закон за авторско право (Поглавје VIII1), Riigi Teataja (State Gazette of the Republic of Estonia), достапно на <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/519062017005/consolide>

Закон за авторско право 185/2015 Coll, достапно на портал за интелектуална сопственост на Министерството за култура во Република Словачка https://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/documents/10181/0/AZ_eng.pdf/6e15222a-dd9d-409e-af59-28d5841b4e0a

Закон за авторско право и сродни права од 30 март 1996, Службен весник бр.16/07 на Република Словенија (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah , ZASP, Uradni list RS, št. 16/07), достапно на PIS, Pravno-informacijskega sistema <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO403>

Закон за авторско право, Поглавје 415 од Законот на Малта (Liġijiet ta' Malta), достапно на Legiżlazzjoni Malta, <https://legislation.mt/eli/cap/415/eng/pdf>

Закон за авторското право и сродните му права, достапно на Lex, бугарски правен портал, <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2133094401>

Закон за авторското право и сродните права, Службен весник на Република Македонија, бр. 47/96, 03/98 , 98/02, 04/05 и 115/10.

Закон за заштита на бази на податоци (Ustawa o ochronie baz danych), достапно на Internetowy System Aktów Prawnych - ISAP, онлајн база на Полската легислатива <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20011281402>

Закон за интелектуална сопственост и сродни права (128 (I) / 2002), достапно на CyLaw веб-страницата на PAN-Cypriot Bar Association, http://cylaw.org/nomoi/enop/ind/1976_1_59/section-sc3ecb94aa-35c8-023d-20ac-635af9279aa6.html

Закон за интелектуална сопственост, достапно на официјалната веб-страница на шпанската влада (Gobierno de España), <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1996-8930>

Закон од 19 април 2014 година, достапно на UAIPIT, интернационален портал за индустриска и интелектуална сопственост на Универзитетот во Аликанте, <https://www.uaipit.com/en/documents-record?/5778/law-of-april-19-2014-inserting-book-xi-intellectual-property-to-the-code-of-economic-law-and-specific-provisions-to-the-book-xi-in-books-i-xv-and-xvii-of-the-code>

Законот за авторски права, 5768-2007, Израел

Законот за авторски права, дизајни и патенти од 1988 година (Copyright, Designs and Patents Act-CDPA), достапно на официјалната веб-страница на легислативата на Велика Британија, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents>

Летонски Закон за авторско право (Autortiesību likums), достапно на Likumi, легислативен интернет портал на Република Латвија, <https://likumi.lv/ta/en/en/id/5138-copyright-law>

Регулативи за авторско право и права за базите на податоци 1997 година (СИ 1997/3032), достапно на официјалната веб-страница на легислативата на Велика Британија, <https://www.legislation.gov.uk/uksi/1997/3032/contents/made>

Cloud computing study, (2012), Directorate General for Internal Policies, European Parliament, стр.63, достапно на [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOL-IMCO_ET\(2012\)475104_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475104/IPOL-IMCO_ET(2012)475104_EN.pdf),

Стратешки план на Министерство за култура, достапно на <http://arhiva.kultura.gov.mk/index.php/odnosi-so-javnost/soopstenija/3480-----2018-2020->, пристапено на 28.11.2020

Уредба-закон бр. 122/2000 (Decreto-Lei n.º 122/2000), достапно на DRE Diário da República Eletrónico, електронски Службен весник на Португалија <https://dre.pt/web/guest/pesquisa/-/search/300833/details/maximized?perPage=50&q=Lei+n.%C2%BA+10%2F97>

Федрален закон за авторско право од 1997 година (Federal Copyright Act §§ 40f – 40h and 76c – 76e), Австриско законодавство, достапно на <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001848>

Судска практика

77M Ltd v Ordnance Survey Ltd [2019] EWHC 3007 (Ch)

Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co., Inc. - 499 U.S. 340, 111 S. Ct. 1282 (1991)

LG Hamburg, пресуда од 22.06.2018 - 308 O 343/16 - juris (ECLI: DE: LGHH: 2018: 0622.308O343.16.00)

OLG (Виш регионален суд во Келн), пресуда од 28 февруари 2020 година - I-6 U 128/19 - суд (ECLI: DE: OLGK: 2020: 0228.6U128.19.00)

OLG Франкфурт, пресуда од 24 јануари 2018 година - 13 U 165/16 - суд (ECLI: DE: OLGHE: 2018: 0124.13U165.16.00)

Technomed Ltd v Bluecrest Ltd [2017] EWHC 2142 (Ch)

The Kennel Club Ltd v Micro-ID Ltd [2019] EWHC 1639 (IPEC)

Van Dale v. Romme, Hoge Raad, NJ 1991/608

Wzrd Ltd v Kortan [2020] EWHC 1360 (Ch)

Апелационен суд Скопје ТСЖ.бр.-1531/10 од 24.02.2011 година

Апелационен суд Скопје, ТСЖ-2945/17, пресуда донесена на 18.01.2018

Виш регионален суд во Минхен, пресуда од 9 мај 2019 година - 29 јули 1048/18

Врховен суд во Холандија, 8 јуни 2018 година, ECLI: NL: HR: 2018: 856, NJ 2018/277 (Pearson/A30)

Врховен суд на Република Северна Македонија, Рев1.бр.101/2018, решение донесено на 23.04.2019

Врховниот суд на Естонија, AS Sanoma Baltics против AS Eesti Ajalehed и AS Delfi, 3-2-1-71-12

Одбор за недвижности во Торонто против Комесарот за конкуренција, 2017 FCA 236 (CanLII), [2018] 3 FCR 563

Одлука на Одделот за граѓанско право на Вишиот суд во Љубљана бр. I Ср 2091/2019 од 20 ноември 2019 година

Окружен суд во Хаг, 4 март 2020 година (Вест ивал), ECLI: NL: RBDHA: 2020: 1827

Основен суд Велес, ТС.10/19, пресуда донесена на 20.11.2019 година

Основен суд Велес, ТС.19/17, пресуда донесена на 06.10.2017 година,

Пресуда од Одделот за трговско право на Врховниот суд на Република Словенија бр. III
Ips 26/2017-3 од 25 септември 2018 година

Резолуција 30 Цдо 1729/2018 на Врховниот суд на Република Чешка од 30 октомври 2018
година

Резолуција I. ÚS 164/19 на Уставниот суд I.ÚS 164/19 од 19 февруари 2019 година

Суд во Хаг, 23 јули 2019 година, ECLI: NL: GHDHA: 2019: 3060

ПРИЛОЗИ

ПРИЛОГ 1 ДИРЕКТИВА 96/9/ЕЗ

Службен весник на Европските заедници

27. 3. 96

ДИРЕКТИВА 96/9/ЕЗ
НА ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И НА СОВЕТОТ
од 11 март 1996 година

ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И СОВЕТОТ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА,

Имајќи го предвид Договорот за основање на Европската заедница, а особено член 57 (2), 66 и 100а од истиот,

Имајќи го предвид предлогот на Комисијата (1),

Имајќи го предвид мислење на Економско социјалниот комитет (2),

Постапувајќи во согласност со постапката утврдена во член 189 б од Договорот (3),

(1) Со оглед на тоа што базите на податоци во моментов не се доволно заштитени во сите земји членки со постојното законодавство; при што таквата заштита, онаму каде што постои, има различни атрибути;

(2) Со оглед на тоа што таквите разлики во правната заштита на базите на податоци што ги нуди законодавството на земјите членки имаат директни негативни ефекти врз функционирањето на внатрешниот пазар во однос на базите на податоци, а особено врз слободата на физичките и правните лица да обезбедуваат on-line добра и услуги на база на податоци врз основа на усогласени законски аранжмани низ Заедницата; при што таквите разлики би можеле да станат поизразени кога земјите членки воведуваат ново законодавство во оваа област, кое сега добива се повеќе меѓународна димензија;

(3) Со оглед на тоа што постојните разлики што го нарушуваат функционирањето на внатрешниот пазар треба да се отстранат и да се спречат да се појават нови, додека разликите што не влијаат негативно врз функционирањето на внатрешниот пазар или развојот на информативниот пазар во рамките на Заедницата, не треба да се отстранат или да се спречат да настанат;

(4) Со оглед на тоа што заштитата на авторските права за базите на податоци постои во различни форми во земјите членки според законодавството или судската практика, и ако,

меѓу земјите членки, постојат разлики во законодавството во обемот и условите на заштита, таквите нехармонизирани права на интелектуална сопственост можат имаат ефект на спречување на слободното движење на стоки или услуги во рамките на Заедницата;

(5) Со оглед на тоа што авторското право останува соодветна форма на ексклузивно право за авторите што создале бази на податоци;

(6) Со оглед на тоа што, сепак, во отсуство на усогласен систем на законодавство за нелојална конкуренција или судска практика, потребни се други мерки како дополнување за да се спречи неовластено извлекување и/или повторно искористување на содржината на базата на податоци;

(7) Со оглед на тоа што изработката на бази на податоци бара инвестирање на значителни човечки, технички и финансиски ресурси, додека таквите бази на податоци можат да се копираат или пристапат по дел од трошоците потребни за нивно независно дизајнирање;

(8) Со оглед на тоа што неовластеното извлекување и/или повторно искористување на содржината на базата на податоци претставуваат дејствија што можат да имаат сериозни економски и технички последици;

(9) Со оглед на тоа што базите на податоци се витална алатка во развојот на пазарот на информации во рамките на Заедницата; при што оваа алатка исто така ќе се користи во многу други области;

(10) Со оглед на тоа што експоненцијалниот раст, во Заедницата и во светот, во обемот на информации што се генерираат и обработуваат годишно во сите сектори на трговијата и индустријата бара инвестиции во сите земји членки во напредни системи за обработка на информации;

(11) Со оглед на тоа што во моментов постои многу голема нерамнотежа во нивото на инвестиции во секторот за бази на податоци, како меѓу земјите членки, така и помеѓу Заедницата и најголемото производство на бази на податоци од трети земји;

(12) Со оглед на тоа што таквата инвестиција во модерни системи за складирање и обработка на информации нема да се случи во рамките на Заедницата, освен ако не се воведува стабилен и униформен режим на правна заштита за заштита на правата на изготвувачите на бази на податоци;

(13) Со оглед на тоа што оваа директива ги штити збирките, понекогаш наречени „компирации“, дела, податоци или други материјали што се наредени, складирани и

пристапни преку средства што вклучуваат електронски, електромагнетни или електрооптички процеси или аналогни процеси

(14) Со оглед на тоа што заштитата според оваа директива треба да се прошири и да опфаќа неелектронски бази на податоци;

(15) Со оглед на тоа што критериумите што се користат за да се утврди дали базата на податоци треба да биде заштитена со авторски права треба да се дефинираат на фактот дека изборот или распоредот на содржината на базата на податоци е интелектуална креација на авторот; при што таквата заштита треба да ја покрие структурата на базата на податоци;

(16) Со оглед на тоа што не треба да се применува друг критериум освен оригиналност во смисла на интелектуална креација на авторот за да се утврди подобноста на базата на податоци за заштита на авторските права, а особено не треба да се применуваат естетски или квалитативни критериуми;

(17) Со оглед на тоа што терминот „база на податоци“ треба да се разбере дека вклучува книжевни, уметнички, музички или други збирки дела или збирки од друг материјал, како што се текстови, звук, слики, бројки, факти и податоци; при што треба да опфаќа збирки на независни дела, податоци или други материјали кои се систематски или методично наредени и до кои може да се пристапува индивидуално; при што тоа значи дека снимка или аудиовизуелно, кинематографско, литературно или музичко дело како такво не спаѓа во опсегот на оваа директива;

(18) Со оглед на тоа што оваа директива не е во спротивност со слободата на авторите да одлучуваат дали, или на кој начин, тие ќе дозволат нивните дела да бидат вклучени во база на податоци, особено дали даденото овластување е ексклузивно или не; со оглед на тоа што заштитата на базите на податоци од страна на *sui generis* правото не е во спротивност со постојните права врз нивната содржина, а особено кога авторот или носителот на сродно право дозволува некои од неговите дела или предмет да бидат вклучени во база на податоци согласно не-ексклузивен договор, трета страна може да ги искористи тие дела или предмет под услов на потребна согласност од авторот или од носителот на сродното право, без да се повика *sui generis* правото на изготвувачот на базата на податоци за да го спречи правејќи го тоа, под услов тие дела или предмет да не бидат извлечени од базата на податоци или повторно да се користат врз основа на истите;

- (19) Со оглед на тоа што, по правило, компилацијата на неколку снимки на музички изведби на ЦД не спаѓа во опсегот на оваа директива, и затоа што, како компилација, не ги исполнува условите за заштита на авторските права и затоа што не претставува доволно значителна инвестиција за да се квалификува според *sui generis* правото;
- (20) Со оглед на тоа што заштитата според оваа директива може да се примени и на материјалите неопходни за работа или консултација со одредени бази на податоци, како што се тезаурус и системи за индексирање;
- (21) Со оглед на тоа што заштитата предвидена со оваа директива се однесува на бази на податоци во кои дела, податоци или други материјали се наредени систематски или методично; при што не е неопходно тие материјали да биле физички складирани на организиран начин;
- (22) Со оглед на тоа што електронските бази на податоци во смисла на оваа директива, исто така, може да вклучуваат уреди како ЦД-РОМ и ЦД;
- (23) Со оглед на тоа што терминот „база на податоци“ не треба да се користи за да се прошири на компјутерски програми што се користат при изработка или работа на база на податоци, кои се заштитени со Директивата 91 /250 /ЕЕЗ на Советот од 14 мај 1991 година за правна заштита на компјутерските програми (');
- (24) Со оглед на тоа што изнајмувањето и позајмувањето бази на податоци во областа на авторските права и сродните права се регулирани исклучиво со Директивата 92/100/ ЕЕЗ на Советот од 19 ноември 1992 година за изнајмување и право на заем и за одредени права поврзани со авторските права во областа на интелектуална сопственост (2);
- (25) Со оглед на тоа што рокот на авторско право е веќе регулиран со Директивата на Советот 93/98/ЕЕЗ од 29 октомври 1993 година, за усогласување на рокот за заштита на авторските права и одредени сродни права (3);
- (26) Со оглед на тоа што делата заштитени со авторски права и предметот на заштита со сродни права, кои се инкорпорирани во база на податоци, сепак остануваат заштитени со соодветните ексклузивни права и не смеат да се вклучат или извлечат од базата на податоци без дозвола на носителот на правото или неговите наследници;
- (27) Со оглед на тоа што авторските права во вакви дела и предметот на сродни права вклучени во базата на податоци, во никој случај не се засегнати од постоењето на посебно право при изборот или уредувањето на овие дела и предметот во базата на податоци;

(28) Со оглед на тоа што моралните права на физичкото лице што ја креира базата на податоци му припаѓаат на авторот и треба да се остваруваат според законодавството на земјите членки и одредбите од Бернската конвенција за заштита на литературни и уметнички дела; при што таквите морални права остануваат надвор од опсегот на оваа директива;

(29) Со оглед на тоа што аранжманите што се применуваат за базите на податоци создадени од вработените се оставени на дискреционо право на земјите членки; при што, според тоа, ништо во оваа директива не ги спречува земјите членки во нивното законодавство да одредат дека кога базата на податоци е креирана од вработен при извршување на неговите должности или по упатствата дадени од неговиот работодавач, работодавачот исклучиво има право да ги оствари сите економски права во така креираната база на податоци, освен ако поинаку не е определено со договор;

(30) Со оглед на тоа што ексклузивните права на авторот треба да го вклучат правото да го одредат начинот на кој неговата работа се користи и од кого, а особено да ја контролира дистрибуцијата на неговото дело на неовластени лица;

(31) Со оглед на тоа што заштитата на авторските права на базите на податоци вклучува достапност на базите на податоци со други средства освен дистрибуција на копии;

(32) Со оглед на тоа што од земјите членки се бара да обезбедат дека нивните национални одредби се барем материјално еквивалентни во случај на такви дејствија што подлежат на ограничувања, како што е предвидено со оваа директива;

(33) Со оглед на тоа што прашањето за исцрпување на правото на дистрибуција не се појавува во случај на онлајн бази на податоци, кои се во сферата на обезбедување услуги; при што ова важи и за материјална копија од таква база на податоци направена од корисникот на таква услуга со согласност на носителот на правото, додека, за разлика од ЦД-РОМ или ЦД-и, каде што интелектуалната сопственост е инкорпорирана во материјален медиум, имено ставка на стока, секоја on-line услуга е всушност чин што ќе мора да подлежи на овластување кога тоа го предвидува авторското право;

(34) Со оглед на тоа што, сепак, ако носителот на правото одлучи да стави на располагање копија од базата на податоци на корисникот, без разлика дали е преку on-line услуга или со други средства за дистрибуција, тој законски корисник мора да има пристап и да ја користи базата на податоци за целите и начинот наведен во договорот со носителот на правото, дури и ако таквиот пристап и употреба наложуваат извршување на инаку ограничени дејствија;

(35) Со оглед на тоа што треба да се изготви список со исклучоци од ограничени дејствија, земајќи го предвид фактот дека авторските права, опфатени со оваа директива, се однесуваат само на изборот или уредувањето на содржината на базата на податоци; при што на земјите членки треба да им се даде можност да обезбедат такви исклучоци во одредени случаи; при што, сепак, оваа опција треба да се остварува во согласност со Бернската конвенција и до степен до кој исклучоците се однесуваат на структурата на базата на податоци; при што треба да се направи разлика помеѓу исклучоци за приватна употреба и исклучоци за репродукција за приватни цели, што се однесува на одредбите според националното законодавство на некои земји членки за наплата на празен медиум или опрема за снимање;

(36) Со оглед на тоа што терминот „научно истражување“ во смисла на оваа директива ги опфаќа и природните науки и човечките науки;

(37) Со оглед на тоа што членот 10 (1) од Бернската конвенција не е засегнат од оваа директива;

(38) Со оглед на тоа што зголемената употреба на технологија за дигитално снимање го изложува изготвувачот на бази на податоци дека содржината на неговата база на податоци може да се копира и преуреди електронски, без негово овластување, за да се произведе база на податоци со идентична содржина, која, сепак, не повредува авторски права во уредувањето на неговата база на податоци;

(39) Со оглед на тоа што, покрај целта за заштита на авторските права при оригиналниот избор или уредување на содржината на база на податоци, оваа директива се обидува да ја заштити позицијата на изготвувачите на бази на податоци од злоупотреба на резултатите од финансиската и професионалната инвестиција направена во добивање и собирање на содржината со заштита на цели или значителни делови од базата на податоци од потврда во дејствија на корисник или конкурент;

(40) Со оглед на тоа што предметот на ова *sui generis* право е да обезбеди заштита на секоја инвестиција во добивање, проверка или презентирање на содржината на база на податоци за ограничено времетраење на правото; при што таквата инвестиција може да се состои во распоредување финансиски средства и/или трошење време, напор и енергија;

(41) Со оглед на тоа што целта на *sui generis* правото е да му се даде можност на изготвувачот на база на податоци да спречи неовластено извлекување и/или повторно искористување на целата или значителен дел од содржината на таа база на податоци;

при што изготвувач на база на податоци е лицето кое презема иницијатива и ризик за инвестирање; при што ова ги исклучува подизведувачите особено од дефиницијата за производител;

(42) Со оглед на тоа што посебно право да се спречи неовластено извлекување и/или повторно користење се однесува на дејствија на корисникот кои ги надминуваат неговите легитимни права и со тоа му наштетуваат на инвестицијата; при што правото да се забрани екстракција и/или повторно користење на целата или значителен дел од содржината се однесува не само на производство на паразитски конкурентен производ, туку и на секој корисник кој, преку своите постапки, предизвикува значителна штета, оценет квалитативно или квантитативно, до инвестицијата;

(43) Со оглед на тоа што, во случај на пренос преку интернет, правото да се забрани повторно користење не е исцрпено ниту во однос на базата на податоци, ниту во врска со материјална копија од базата на податоци или дел од неа, направена од адресантот на преносот со согласност од носителот на правото;

(44) Со оглед на тоа што, кога прикажувањето на содржината на базата на податоци на екранот бара постојан или привремен пренос на целата или значителен дел од таквите содржини на друг медиум, тој чин треба да подлежи на овластување од носителот на правото;

(45) Со оглед на тоа што правото да се спречи неовластено извлекување и/или повторно користење на кој било начин не претставува проширување на заштитата на авторските права на само факти или податоци;

(46) Со оглед на тоа што постоењето на право да се спречи неовластено извлекување и/или повторно искористување на целата или значителен дел од делата, податоците или материјалите од базата на податоци не треба да предизвикаат создавање на ново право во делата, самите податоци или материјали;

(47) Со оглед на тоа што, во интерес на конкуренцијата помеѓу добавувачите на производи и услуги за информации, заштитата со *suí generis* право не смее да се дозволи на начин да се олесни злоупотребата на доминантна позиција, особено во однос на создавањето и распределбата на нови производи и услуги кои имаат интелектуална, документарна, техничка, економска или комерцијална додадена вредност; со оглед на тоа што, според тоа, одредбите од оваа директива не се во спротивност со примената на правилата за конкуренција на Заедницата или националните закони;

(48) Со оглед на тоа што целта на оваа директива, а тоа е да се обезбеди соодветно и униформно ниво на заштита на базите на податоци, како средство за обезбедување на наградата на изготвувачот на базата на податоци, е различна од целта на Директивата 95/46/ЕЗ на Европскиот парламент и Советот од 24 октомври 1995 година за заштита на поединци во однос на обработката на личните податоци и за слободно движење на тие податоци (1), што треба да гарантира слободен промет на лични податоци врз основа на усогласена правила дизајнирани да ги заштитат основните права, особено правото на приватност кое е признато во член 8 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи; при што одредбите од оваа директива не се во спротивност со законодавството за заштита на податоците;

(49) Со оглед на тоа што, и покрај правото да се спречи извлекување и/или повторно користење на целата или значителен дел од базата на податоци, треба да се утврди дека изготвувачот на база на податоци или имател на право не смее да спречи извлекување на легален корисник на базата на податоци и повторно искористување на несуштински делови; при што, сепак, тој корисник не смее неразумно да ги прејудуира ниту легитимните интереси на носителот на сопственото право или носителот на авторските права или сродното право во врска со делата или предметот содржани во базата на податоци;

(50) Со оглед на тоа што на земјите членки треба да им се даде можност да обезбедат исклучоци од правото да спречат неовластено извлекување и/или повторно користење на значителен дел од содржината на базата на податоци во случај на екстракција за приватни цели, за целите на илустрација за настава или научно истражување, или кога екстракција и/или повторно користење се/се вршат во интерес на јавната безбедност или за целите на административна или судска постапка; при што таквите операции не смеат да ги загорзат ексклузивните права на производителот да ја искористи базата на податоци и нивната цел не смее да биде комерцијална;

(51) Со оглед на тоа што земјите членки, кога ја користат опцијата да дозволат легален корисник на база на податоци да извлече значителен дел од содржината за илустрација за настава или научно истражување, може да ја ограничат таа дозвола на одредени категории наставна или научно-истражувачка институција;

(52) Со оглед на тоа што на земјите членки кои имаат специфични правила кои обезбедуваат право споредливо со *sui generis* правото предвидено со оваа директива,

треба да им се дозволи да ги задржат, што се однесува до новото право, исклучоците што традиционално се наведени со такви правила;

(53) Со оглед на тоа што товарот на докажување во врска со датумот на завршување на изработката на базата на податоци е на изготвувачот на базата на податоци;

(54) Со оглед на тоа што товарот на доказ дека постојат критериуми за да се заклучи дека суштинска измена на содржината на базата на податоци треба да се смета за значителна нова инвестиција, на изготвувачот на базата на податоци што произлегува од таквата инвестиција;

(55) Со оглед на тоа што значителна нова инвестиција која вклучува нов рок на заштита може да вклучува значителна верификација на содржината на базата на податоци;

(56) Со оглед на тоа што правото да се спречи неовластено извлекување и/или повторно користење во врска со базата на податоци треба да се применува за бази на податоци чии изготвувачи се државјани или вообичаени жители на трети земји или оние што се произведени од правни лица кои не се основани во земја членка, во рамките на значењето на Договорот, само ако таквите трети земји нудат споредлива заштита со бази на податоци произведени од државјани на земја членка или лица кои имаат вообичаен престој на територијата на Заедницата;

(57) Со оглед на тоа што, покрај правните лекови предвидени со законодавството на земјите членки за прекршување на авторските права или други права, земјите членки треба да обезбедат соодветни правни лекови против неовластено извлекување и/или повторно користење на содржината на базата на податоци;

(58) Со оглед на тоа што, покрај заштитата што се дава според оваа директива, за структурата на базата на податоци со авторски права, и за нејзината содржина од неовластено извлекување и/или повторно користење според општото право, други законски одредби во земјите членки релевантни продолжуваат да важат за снабдување со стоки и услуги од базата на податоци;

(59) Со оглед на тоа што оваа директива не е во спротивност со примената на бази на податоци составени од аудиовизуелни дела на сите правила признати со законодавството на земјата членка во врска со емитување аудиовизуелни програми;

(60) Со оглед на тоа што некои земји членки во моментот заштитуваат бази на податоци под аранжмани за авторски права кои не ги исполнуваат критериумите за подобност за заштита на авторските права утврдени со оваа директива; при што, дури и ако

заинтересираните бази на податоци се подобни за заштита според правото утврдено во оваа директива за спречување неовластено извлекување и/или повторно користење на нивната содржина, рокот на заштита според тоа право е значително пократок од оној што тие го уживаат според национални аранжмани моментално во сила; при што усогласувањето на критериумите за одредување дали базата на податоци треба да биде заштитена со авторски права може да нема ефект на намалување на рокот на заштита што моментално го уживаат засегнатите сопственици на права; при што треба да се утврди отстапување за тоа; при што ефектите од таквото отстапување мора да бидат ограничени на териториите на засегнатите земји членки,

ЈА ДОНЕСОА ОВАА ДИРЕКТИВА:

ГЛАВА I

ОБЕМ

Член 1

Опсег

1. Оваа директива се однесува на правната заштита на базите на податоци во која било форма.
2. За целите на оваа директива, под „база на податоци“ се подразбира збирка на независни дела, податоци или други материјали наредени на систематски или методичен начин и индивидуално достапни со електронски или други средства.
3. Заштитата според оваа директива не се применува на компјутерски програми што се користат при изработка или работа на бази на податоци достапни со електронски средства.

Член 2

Ограничувања на обемот

Оваа директива ќе се применува без да ги наруши одредбите на Заедницата кои се однесуваат на:

- (а) правна заштита на компјутерски програми;
- (б) право на закуп, заем и одредени права поврзани со авторските права во областа на интелектуалната сопственост,
- (в) рок на заштита на авторските права и одредени сродни права.

ГЛАВА II

Авторско право

Член 3

Предмет на заштита

1. Во согласност со оваа директива, базите на податоци што, поради изборот или распоредот на нивната содржина, претставуваат интелектуална креација на авторот, ќе бидат заштитени како такви со авторски права. Не се применуваат други критериуми за да се утврди нивната подобност за таа заштита.
2. Заштитата на авторските права на базите на податоци предвидена со оваа директива не се протега на нивната содржина и не е во спротивност со сите права што постојат во самите тие содржини.

Член 4

Авторство на базата на податоци

1. Автор на база на податоци е физичкото лице или група физички лица кои ја создале базата или, каде што законодавството на земјите членки тоа го дозволува, правното лице назначено како носител на правото со тоа законодавство.
2. Кога колективните дела се признати со законодавството на земја членка, економските права се во сопственост на лицето кое има авторско право.
3. Во однос на базата на податоци создадена од група физички лица заеднички, ексклузивните права се заеднички во сопственост

Член 5

Ограничени дела

Во однос на изразот на базата на податоци што може да се заштити со авторски права, авторот на базата на податоци има ексклузивно право да спроведе или овласти:

- (а) привремена или трајна репродукција со какви било средства и во која било форма, во целост или делумно;
- (б) превод, адаптација, аранжман и која било друга измена;
- (в) секој облик на дистрибуција до јавноста на базата на податоци или копии од истата. Првата продажба во Заедницата на копија од базата на податоци од страна на носителот на правото или со негова согласност го исцрпува правото за контрола на препродажба на таа копија во рамките на Заедницата;
- (г) секоја комуникација, приказ или изведба на јавноста;

(д) секоја репродукција, дистрибуција, комуникација, приказ или изведба на јавноста на резултатите од делата наведени во (б).

Член 6

Исклучоци од ограничени дејствија

1. За извршување од страна на законски корисник на база на податоци или копија од која било од делата наведени во член 5, неопходни за целите на пристап до содржината на базите на податоци и нормална употреба на содржината од страна на законскиот корисник, нема да бара овластувањето на авторот на базата на податоци. Кога законскиот корисник е овластен да користи само дел од базата на податоци, оваа одредба ќе се применува само за тој дел.

2. Земјите членки имаат можност да обезбедат ограничувања на правата утврдени во член 5 во следниве случаи:

(а) во случај на репродукција за приватни цели на неелектронска база на податоци;

(б) онаму каде што се користи за единствена цел илустрација за настава или научно истражување, се додека изворот е наведен и до степен оправдан со некомерцијалната цел што треба да се постигне;

(в) кога постои употреба за целите на јавната безбедност за цели на административна или судска постапка;

(г) кога се вклучени други исклучоци од авторските права, кои се традиционално овластени според националното право, без да се загрозат точките (а), (б) и (в).

3. Во согласност со Бернската конвенција за заштита на литературни и уметнички дела, овој член не смее да се толкува на таков начин што дозволува неговата примена да се користи на начин што неразумно ги прејудиира легитимните интереси или судири на носителот на правото со нормална експлоатација на база на податоци.

ГЛАВА III

SUI GENERIS ПРАВО

Член 7

Предмет на заштита

1. Земјите членки обезбедуваат право за изготвувачот на база на податоци што покажува дека е квалитативно и/или квантитативно значителна инвестиција во добивање, верификација или презентација на содржината за да се спречи извлекување и/или повторно искористување на целата или значителен дел, оценети квалитативно и/или квантитативно, од содржината на таа база на податоци.

2. За целите на оваа глава:

(а) „екстракција“ е постојан или привремен пренос на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци на друг медиум со какви било средства или во која било форма;

(б) „повторно користење“ е секоја форма на ставање на располагање на јавноста на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци преку дистрибуција на копии, изнајмување, преку интернет или други форми на пренос. Првата продажба на копија од база на податоци во Заедницата од страна на носителот на правото или со негова согласност го исцрпува правото за контрола на препродажба на таа копија во рамките на Заедницата; Јавното кредитирање не е акт на извлекување или повторно искористување.

3. Правото од став 1 може да се пренесе, додели или даде под договорна лиценца.

4. Правото предвидено во став 1 се применува без оглед на подобноста на таа база на податоци за заштита со авторски права или со други права. Покрај тоа, таа ќе се применува без оглед на подобноста на содржината на таа база на податоци за заштита со авторски права или со други права. Заштитата на базите на податоци според правото предвидено во став 1 не е во спротивност со правата што постојат во однос на нивната содржина.

5. Повторното и систематско извлекување и/или повторно користење на несуштински делови од содржината на базата на податоци подразбираат дејствија што се во судир со нормална експлоатација на таа база на податоци или кои неосновано ги загрозуваат легитимните интереси на изготвувачот на базата на податоци нема да биде дозволено.

Член 8

Права и обврски на законски корисници

1. Изготвувачот на база на податоци, која е достапна за јавноста на кој било начин, не може да го спречи законскиот корисник на базата да извлече и/или повторно искористи несуштински делови од нејзината содржина, оценети квалитативно и/или квантитативно, за какви било цели. Кога законскиот корисник е овластен да извлече и/или повторно да искористи само дел од базата на податоци, овој став ќе се применува само за тој дел.

2. Законски корисник на база на податоци, која и е достапна на јавноста на кој било начин, не смее да извршува дејствија што се косат со нормалната експлоатација на базата

на податоци или неразумно ги загрозуваат легитимните интереси на изготвувачот на базата на податоци.

3. Законски корисник на база на податоци, која е достапна за јавноста на кој било начин, не смее да предизвика предрасуди за носителот на авторското право или сродното право во врска со делата или предметот содржани во базата на податоци.

Член 9

Исклучоци од sui generis правото

Земјите членки можат да одредат дека законските корисници на база на податоци, која е достапна за јавноста на кој било начин, без одобрение на нејзиниот изготвувач, да извлече или повторно да искористи значителен дел од нејзината содржина:

(а) во случај на екстракција за приватни цели на содржината на не-електронска база на податоци;

(б) во случај на екстракција заради илустрација за настава или научно истражување, се додека изворот е наведен и до степен оправдан со некомерцијалната цел што треба да се постигне;

(в) во случај на екстракција и/или повторно користење за целите на јавната безбедност или административна или судска постапка.

Член 10

Рок на заштита

1. Правото предвидено во член 7 важи од денот на завршување на изработката на базата на податоци. Тоа истекува петнаесет години од први јануари следната година по датумот на завршување.

2. Во случај на база на податоци која е достапна за јавноста на кој било начин пред истекот на периодот предвиден во став 1, рокот на заштита со тоа право истекува петнаесет години од први јануари следната година по датумот кога базата на податоци за првпат беше ставена на располагање на јавноста.

3. Секоја суштинска промена, оценета квалитативно или квантитативно, на содржината на базата на податоци, вклучувајќи ги и сите суштински промени што произлегуваат од акумулација на последователни дополнувања, бришења или измени, што би резултирало во базата на податоци да се смета за значителна нова инвестиција, оценета квалитативно или квантитативно, ја квалификува базата на податоци што произлегува од таа инвестиција за свој рок на заштита.

Член 11

Корисници на заштита според sui generis право

1. Правото предвидено во член 7 се применува на базата на податоци чии изготвувачи или сопственици на права се државјани на земја членка или кои имаат вообичаен престој на територијата на Заедницата.
2. Став 1, исто така, се применува за компании и фирми формирани во согласност со правото на земја членка и кои имаат седиште, централна администрација или главно деловно место во рамките на Заедницата; меѓутоа, кога таква компанија или фирма има само седиште на територијата на Заедницата, нејзините операции мора да бидат вистински поврзани со тековна основа со економијата на земјата членка.
3. Договорите за проширување на правото предвидено во член 7 на бази на податоци направени во трети земји и кои се надвор од одредбите од ставовите 1 и 2, ги склучува Советот, кој постапува по предлог на Комисијата. Рокот на каква било заштита проширена на базите на податоци врз основа на таа постапка не треба да го надминува оној што е достапен согласно член 10.

ГЛАВА IV

ЗАЕДНИЧКИ ОДРЕДБИ

Член 12

Правни лекови

Земјите членки обезбедуваат соодветни правни лекови во врска со прекршување на правата предвидени со оваа директива.

Член 13

Продолжена примена на други законски одредби

Оваа директива не е во спротивност со одредбите што се однесуваат особено на авторските права, правата поврзани со авторските права или какви било други права или обврски што содржат податоци, дела или други материјали инкорпорирани во база на податоци, права на патенти, трговски марки, права на дизајн, заштита на националните богатства, закони за ограничувачки практики и нелојална конкуренција, трговски тајни, безбедност, доверливост, заштита на податоците и приватност, пристап до јавни документи и право на договори.

Член 14

Апликација со текот на времето

1. Заштита согласно оваа директива во однос на авторските права, исто така, ќе биде достапна во однос на базите на податоци создадени пред датумот наведен во член 16 (1), кои на тој датум ги исполнуваат барањата утврдени во оваа директива, во врска со заштитата на авторските права на базите на податоци.
2. И покрај став 1, кога базата на податоци заштитена под аранжмани за авторски права во земја членка на денот на објавување на оваа директива не ги исполнува критериумите за подобност за заштита на авторските права утврдени во член 3 (1), оваа директива нема да резултира со ограничување во таа земја членка на преостанатиот рок на заштита обезбеден според тие аранжмани.
3. Заштита согласно одредбите на оваа директива во однос на правото предвидено во член 7, исто така, ќе биде достапна во однос на базите на податоци чија изработка е завршена не повеќе од петнаесет години пред датумот наведен во член 16 (1) и кои на тој датум ги исполнуваат условите утврдени во член 7.
4. Заштитата предвидена во ставовите 1 и 3 не е во спротивност со сите склучени акти и права стекнати пред датумот наведен во тие ставови.
5. Во случај на база на податоци чија изработка е завршена не повеќе од петнаесет години пред датумот наведен во член 16 (1), рокот на заштита според правото предвидено во член 7 истекува петнаесет години од први јануари по тој датум.

Член 15

Обврзувачка природа на одредени одредби

Секоја договорна одредба спротивна на членовите 6 (1) и 8 е ништовна.

Член 16

Завршни одредби

1. Земјите членки ги донесуваат законите, регулативите и административните одредби неопходни за усогласување со оваа директива пред 1 јануари 1998 година. Кога земјите членки ги донесуваат овие одредби, тие во себе содржат упатување кон оваа директива или се придружени со такво упатување при нивното објавување. Методите за такво упатување ги утврдуваат земјите членки.
2. Земјите членки и го соопштуваат на Комисијата текстот на одредбите од домашното право што ги донесуваат во областа регулирана со оваа директива.

3. Најдоцна до крајот на третата година по датумот што е наведен во став 1, и на секои три години, Комисијата ќе достави до Европскиот парламент, Советот и Економско-социјалниот комитет извештај за примената на оваа директива, во која, меѓу другото, врз основа на специфични информации дадени од земјите членки, ќе ја испита особено примената на општото право, вклучувајќи ги и членовите 8 и 9, и ќе провери особено дали примената на ова право води до злоупотреба на доминантна позиција или друго мешање во слободна конкуренција што би оправдало преземање соодветни мерки, вклучително и воспоставување на неволни аранжмани за лиценцирање. Онаму каде што е потребно, поднесува предлози за прилагодување на оваа директива во согласност со развојот во областа на базите на податоци.

Член 17

Оваа директива се однесува на земјите членки.

Стразбур, 11 март 1996 година

За Европскиот парламент

Претседателот

К. ХАНШ

За Советот

Претседателот

Л. ДИНИ

**ПРИЛОГ 2 - СУД НА ПРАВДАТА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА: C-762/19 CV-
ИНТЕРНЕТ ЛЕТОНИЈА ОД 17 ОКТОМВРИ 2019 ГОДИНА, СО ПРЕСУДА ОД 3
ЈУНИ 2021 ГОДИНА**

Случај С - 762/19

СВР CV-Online Латвија и CIA Melons

(Барање за прелиминарна одлука од Rīgas apgabaltiesas Civillietu lietas kolēģija (Регионален суд, Рига (оддел за граѓанско право), Летонија))

(Упатување за прелиминарна одлука - Правна заштита на бази на податоци - Директива 96/9/ЕЗ - Член 7 - „*sui generis*“ право на изготвачите на бази на податоци - Спречување на „екстракција“ или „повторно користење“ од трети страни, без дозвола на производителот, на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци - База на податоци достапна на веб -страница - Прикажување од страна на операторот на пребарувач на хиперврска до таа веб -страница и мета тагови што содржат информации присутни во базата на податоци)

Вовед

Во семејството на права на интелектуална сопственост, *sui generis* правото за заштита на базите на податоци е едно од најмладите членови. Неговото воведување се однесува на дигитализација на општеството и појавата на интернет. Експоненцијалното зголемување на количината на достапни информации како последица на дигитализацијата го направи особено корисно, и затоа економски повољно, уредувањето на тие информации во бази на податоци до кои може да се пристапи преку интернет. Во исто време, во дигиталната средина, особено е лесно да се направат копии, со совршен квалитет, на податоците во базата на податоци по незначителни трошоци и со тоа да се извлече профит на сметка на туѓиот напор. Во правото на ЕУ е воспоставен механизам за заштита.

Основно, базите на податоци, во законите на земјите членки, може да бидат заштитени со авторски права. Меѓутоа, таа заштита нормално бара одреден степен на оригиналност при изборот или распоредот на податоците. За да биде корисна, базата на податоци мора, колку што е можно, да биде исцрпна и податоците да бидат поставени по редослед што е релевантен за видот на засегнатите податоци - азбучен, хронолошки или друг - така што бараните податоци се лесно достапни, бидејќи тоа е примарната цел на базата на податоци. Во повеќето ситуации, ниту изборот на материјалите во базата на податоци, ниту начинот на кој тие се распоредени, не може да биде оригинален. Понатаму, иако структурата на базата на податоци може да биде заштитена со авторски права, тоа може да не е случај за нејзината содржина, доколку тие самите не се оригинални.

Потребата за заштита, различна од авторските права, во правото на ЕУ се вовеле право на сродните авторски права, *sui generis* правото, кое има за цел да ја заштити инвестицијата направена од изготвувачот на базата на податоци при добивање, проверка и презентирање на тие податоци. Сместен на границата помеѓу правото за интелектуална сопственост и законот за нелојална конкуренција, *sui generis* правото бара да се воспостави внимателна рамнотежа помеѓу, од една страна, легитимниот интерес на изготвувачите на бази на податоци за заштита на можностите за враќање на нивната инвестиција и, од друга страна, интересот на корисниците и конкурентите на тие производители да имаат пристап до сурови информации и да можат да создадат иновативни производи врз основа на тие информации.

Сегашниот случај, кој се однесува на таквиот пример за балансирање, е помеѓу производител на база на податоци, во овој случај составен од огласи за работа, и агрегатор на интернет содржини што овозможува да се консултираат такви огласи на различни интернет страници. Ќе биде неопходно да се утврди дали решението донесено од Судот во врска со „мета пребарувачите“ може да се примени по аналогија во овој случај. Овој случај, исто така, дава можност да се развие и усоврши решението во светлината на правилата за конкуренција, особено правилата што се применуваат за нелојална конкуренција и злоупотреба на доминантна позиција.

Правна рамка

Правото на ЕУ

Според член 1 (1) и (2) од Директивата 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 11 март 1996 година за правна заштита на базите на податоци: (7)

'1. Оваа директива се однесува на правната заштита на базите на податоци во која било форма.

2. За целите на оваа директива, „база на податоци“ е збирка независни дела, податоци или други материјали наредени на систематски или методичен начин и индивидуално достапни со електронски или други средства. '

Членот 7 од директивата, кој се наоѓа во Поглавје III, насловен како „*Sui generis* право“, предвидува:

'1. Земјите членки обезбедуваат право за изготвувачот на база на податоци што покажува дека имало квалитативно и/или квантитативно значителна инвестиција во добивање, верификација или презентација на содржината за да се спречи извлекување и/или повторно користење на целата или значителен дел, оценети квалитативно и/или квантитативно, од содржината на таа база на податоци.

2. За целите на ова поглавје:

(а), „Екстракција“ е трајно или привремено пренесување на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци на друг медиум со какви било средства или во која било форма;

(б), „повторно користење“ е секоја форма на ставање на располагање на јавноста на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци преку дистрибуција на копии, изнајмување, преку интернет или други форми на пренос. Првата продажба на копија од база на податоци во рамките на Унијата од страна на носителот на правото или со негова согласност ќе го исцрпи правото за контрола на препродажба на таа копија во рамките на Унијата.

5. Повторното и систематско извлекување и/или повторно искористување на несуштински делови од содржината на базата на податоци подразбираат дејствија што се во конфликт со нормална експлоатација на таа база на податоци или кои неразумно ги загрозуваат легитимните интереси на изготвувачот на базата на податоци."

Последно, според член 13 од директивата:

„Оваа директива не е во спротивност со одредбите што се однесуваат особено на... законите за ограничувачки практики и нелојалната конкуренција...“

Летонски закон

Одредбите на Директивата 96/9/EЗ во врска со *suī generis* правото беа транспонирани во летонскиот закон во членовите 57 до 62 од *Autortiesību likums* (Закон за авторски права) од 6 април 2000 година, изменети со Законот од 22 април 2004 година.

Фактите, постапката и прашањата се поставени за прелиминарна одлука

СВР CV-Online Летонија, компанија регулирана со летонскиот закон, управува со веб-страницата CV.lv. Таа веб-страница вклучува база на податоци, развиена и редовно ажурирана од CV-Online, која содржи известувања за работни места објавени од работодавачи.

Веб-страницата CV.lv, исто така, има мета-ознаки, од типот на микрододатоци, во согласност со вокабуларот утврден од Schema.org, конзорциум од четири главни интернет пребарувачи. Тие ознаки не се видливи кога се отвора веб-страницата на CV-Online. Тие им олеснуваат на интернет пребарувачите да ја идентификуваат содржината на секоја страница за правилно да ги индексираат тие содржини, што е важно за страницата да биде вклучена во резултатите од пребарувањето извршено со помош на пребарувач. Во случај на веб-страница на CV-Online, тие мета-ознаки ги содржат, за секое известување за слободно работно место во базата на податоци, следниве клучни

зборови: „име на работа“, „име на претпријатие“, „место на вработување“ и „датум на објавување на известувањето“.

CIA Melons, исто така компанија регулирана со летонскиот закон, управува со веб-страницата KurDarbs.lv, која е пребарувач специјализиран за известувања за вработување. Тој пребарувач овозможува пребарување на неколку веб-страници што содржат огласи за вработување, според различни критериуми, вклучувајќи го видот на работата и местото на вработување. Со помош на хиперврски, веб-страницата KurDarbs.lv ги упатува корисниците на веб-страниците на кои првично биле објавени бараните информации, вклучително и веб-страницата на CV-Online. Мета-ознаките вметнати од CV-Online во програмирањето на нејзината веб-страница се прикажани и во листата на резултати добиени кога се користи веб-страницата на CIA Melons.

Имајќи го мислењето дека постои повреда на неговото *sui generis* право, CV-Online поведе постапка против CIA Melons, со тврдење дека CIA Melons „извлекуваат“ и „повторно користат“ значителен дел од содржината на базата на податоци на веб-страницата CV.lv. Првостепениот суд утврди дека имало повреда на правото за кое станува збор, со образложение дека имало „повторно користење“ на базата на податоци. CIA Melons поднесе жалба пред судот со тврдење дека нивната веб-страница не обезбедува пренос преку интернет, односно дека не работи „во реално време“. Исто така, се тврди дека мора да се направи разлика помеѓу веб-страницата CV.lv и базата на податоци што ја содржи. Во тој поглед, произлегува дека мета-ознаките што ги користи CV-Online предизвикуваат да се појават информациите за огласите за работа во резултатите добиени со помош на пребарувачот KurDarbs.lv и дека тие мета-ознаки не се е дел од базата на податоци.

Во тие околности, Rīgas apgabaltiesas Civillietu lietas kolēģija (Регионален суд, Рига (оддел за граѓанско право), Летонија) одлучи да ја прекине постапката и да ги упати следните прашања до Судот на правдата за претходната одлука:

1. Дали активностите на обвинетиот, кои се состојат во користење хиперврска за пренасочување на крајните корисници на веб-страницата на апликантот, каде што можат да се консултираат со база на податоци за огласи за работа, треба да се протолкуваат како опфатени со дефиницијата за „повторно користење“ во член 7 (2) (б) од Директивата 96/9/ЕЗ, поконкретно: „како повторно користење на базата на податоци со друг облик на пренос“?
2. Дали информациите што ги содржат мета-ознаките што се прикажани во пребарувачот на обвинетиот треба да се толкуваат дека спаѓаат во дефиницијата

за „екстракција“ во член 7 (2) (а) од Директива 96/9/ЕЗ, поконкретно: „како постојан или привремен пренос на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци на друг медиум со какви било средства или во која било форма“?

Барањето за прелиминарна пресуда беше применено во Судот на 17 октомври 2019 година. Писмени забелешки беа поднесени од страните во главната постапка, Владата на Летонија и Европската комисија, од кои сите беа застапени на расправата на 22 октомври 2020 година.

Анализа

Судот ги поднесе наведените две прашања за прелиминарна пресуда, поврзани со екстракција и можно повторно користење на базата на податоци на CV-Online од страна на CIA Melons. Меѓутоа, според експертско мислење, тие прашања ги изоставуваат вистинските правни проблеми поврзани со користењето на базата на податоци на CV-Online од CIA Melons и со одбивањето на вториот да го толерира тоа користење. Тие прашања затоа треба да се преформулираат, со цел да му се даде корисен одговор на судот.

Понатаму, барањето за прелиминарна одлука се заснова на претпоставка дека постои база на податоци заштитена со sui generis право, загарантирана со одредбите од Поглавје III од Директивата 96/9, но не се споменува некаков ефект од страна на националните судови. Анализата на условите на таа заштита во околностите на овој случај може да биде корисна за да се процени дали има повреда на правата дадени со тие одредби.

Постоење на заштитена база на податоци

Членот 1 (2) од Директивата 96/9 базата на податоци ја дефинира како „збирка независни дела, податоци или други материјали наредени на систематски или методичен начин и индивидуално достапни со електронски или други средства“. Судот веќе имаше прилика да утврди дека „независните материјали“ мора да се сфатат како значење „материјали кои се одвојуваат еден од друг, без да се влијае на нивната информативна, литературна, уметничка, музичка или друга вредност“. Со други зборови, тие материјали мора да имаат „автономна информативна вредност“. Понатаму, базата на податоци мора да вклучува „технички средства како што се електронски, електромагнетни или електрооптички процеси,... или други средства,... за да се овозможи пронаоѓање на секој независен материјал содржан во него“. Така, корисен материјал во база на податоци е материјал што може да се лоцира и има автономна информативна вредност.

Што се однесува до заштитата на базата на податоци со sui generis правото, таквата заштита се применува, во согласност со член 7 (1) од Директивата 96/9, само таму каде што се покажува дека квалитативно и/или квалитативно е извршена значителна инвестиција за било добивање, верификација или презентација на содржината на таа база на податоци. Целта на sui generis правото е да ја заштити инвестицијата што ја направил изготвувачот на базата на податоци во нејзиното креирање. Бидејќи тоа поставува фактичко прашање, националните судови треба да проценат дали заштитата на базата на податоци покажува дека имало таква инвестиција. Меѓутоа, таа проценка е важна од аспект на толкувањето на Директивата 96/9 и одредбите што ја транспонираат таа директива, бидејќи секое прекршување на основното право утврдено со таа директива мора да се анализира не повикувајќи се на базата на податоци апстрактно, но со повикување на таа инвестиција.

Понатаму, иако Директивата 96/9 не дефинира конкретни „значителни инвестиции“, Судот обезбеди одредени елементи од таа дефиниција. Се смета дека инвестицијата во добивање на содржина на база на податоци се однесува на „ресурсите што се користат за барање постоечки независни материјали и собирање на истите во базата на податоци, а не на ресурсите што се користат за создавање како такви независни материјали“. Вложувањето во верификација на содржината се состои во „користени ресурси, со цел да се обезбеди веродостојност на информациите содржани во таа база на податоци, да се следи точноста на материјалите собрани кога се креира базата на податоци и за време на нејзината работа“, што нужно вклучува ажурирање на базата на податоци и бришење на застарен материјал. Последно, инвестицијата во презентацијата на содржината на базата на податоци ги вклучува „ресурсите што се користат со цел да се даде на базата на податоци функција на обработка на информации, односно оние што се користат за систематско или методично уредување на материјалите содржани во таа база на податоци и на организација на нивните индивидуални пристапност. Затоа, последната категорија опфаќа инвестиции во механизам за пребарување, доколку базата има таков. Што се однесува до базата на податоци на CV- Online, се чини дека независните материјали што ја формираат содржината на таа база на податоци се огласи за работа. Секој оглас за работа претставува единица информации која има автономна информативна вредност и е исто така одвоена од другите огласи за работа во таа база на податоци. Понатаму, секој оглас за работа во базата на податоци на CV-Online е индивидуално достапен преку формуларот за пребарување што ја содржи таа база на податоци.

Тие материјали не се создадени од CV-Online, туку се обезбедени од работодавачите. До одреден степен, CV-Online исто така ги проверува тие материјали и ги презентира, особено со обезбедување на формулар за пребарување на својата веб-страница. Иако судот треба да утврди дали CV-Online е во состојба да покаже дека направила значителна инвестиција во креирањето на својата база на податоци, на прв поглед нема причина да се доведува во прашање претпоставката дека тоа всушност е така.

Со своето прво прашање, судот што се повикува прашува дали фактот дека корисникот е упатен, преку хиперврска, до веб-страница каде што може да се консултира содржината на базата на податоци што се однесува на огласите за работа, е во рамките на дефиницијата за „повторно користење“ во членот 7 (2) (б) од Директивата 96/9.

Дури и на ставот дека не е вклучено повикување „на база на податоци“, туку повикување на поединечни материјали во таа база на податоци, во овој случај огласи за работа, вистинскиот проблем што го покренува ова прашање не лежи во хиперврските како такви, туку на начинот на кој се избрани огласите за работа на кои се однесуваат тие врски.

Тој избор е направен со помош на специјализираниот пребарувач за огласи за работа обезбеден од CIA Melons. Тој пребарувач ги репродуцира и индексира страниците што содржат огласи за работа, како што е веб-страницата CV.lv, а потоа овозможува пребарување во индексираната содржина според критериуми како што се видот на објавата и местото на работа, кои се двата најважни критериуми за оние кои бараат вработување. Затоа, пребарувачот на CIA Melons е специјализиран за пребарување во бази на податоци достапни на интернет, во овој случај бази на податоци за огласи за работа. Ваквите пребарувачи честопати се нарекуваат „агрегати на содржини“. Класификацијата, од аспект на членот 7 од Директивата 96/9, на резултатите што можат да ги добијат корисниците со помош на тој пребарувач, го сочинува релевантно правното прашање со цел да се даде корисен одговор на првото прашање.

Со своето второ прашање, судот што се повикува прашува дали информациите што потекнуваат од мета таговите на веб-страница што содржат база на податоци што пребарувачот ја прикажува на интернет, доставена од трета страна, мора да се протолкуваат како значење дека тие влегуваат во рамките на дефиницијата за „екстракција“ во член 7 (2) (а) од Директивата 96/9.

Прашањето дали репродукцијата и ставањето на располагање на јавноста на мета - ознаките на веб-страница што содржи база на податоци е во рамките на дефиницијата за „екстракција“ на содржината на таа база на податоци во смисла на член 7 (2) (а) од

Директивата 96 /9 секако е интересно само по себе. Меѓутоа, ова второ прашање, исто како и првото, е дел од поопшт проблем, а тоа е проценка на функционирањето на специјализиран пребарувач од гледна точка на sui generis право утврдено во член 7 од директивата за бази на податоци.

Од тие причини, треба да се анализираат двете прашања заедно, сметајќи дека тие се однесуваат на тоа дали според членот 7 (1) и (2) од Директивата 96/9, изготвувачот на база на податоци која е слободно достапна на интернет, има право да спречи употреба на таа база од страна на интернет пребарувач специјализиран за пребарување на содржината на базите на податоци (агрегат на содржина).

Толкување на член 7 (1) и (2) од Директивата 96/9

Кога проблемот е формулиран на овој начин, можно е да се видат сличностите помеѓу овој случај и случајот што ја донесе пресудата во Innoweb, во која Судот имаше можност да донесе одлука за квалификација, од аспект на sui generis правото предвидено со Директивата 96/9, на мета пребарувач кој овозможува пребарување во бази на податоци што припаѓаат на други. Затоа, прашањето е дали - и до кој степен - решението што го примени Судот во тој случај може да се транспонира во овој случај.

Innoweb случај

Случајот што доведе до пресуда во Innoweb се однесуваше на пребарувач специјализиран за реклами за користени автомобили. Тој пребарувач, достапен на интернет, овозможи пребарување на веб-страници на огласи за автомобили класифицирани како бази на податоци заштитени со sui generis правото предвидено со Директивата 96/9, користејќи формулари за пребарување специфични за тие веб-страници, па оттука и името „мотор за мета пребарување“. Тој мета-пребарувач ги преведува барањата на корисниците на таков начин што со пребарување на веб-страниците што содржат реклами за автомобили им се овозможува на корисниците истовремено да пребаруваат на неколку страници, приближно според истите критериуми како оние што ги користат тие сајтови, имено релевантните карактеристики на половните автомобили. Резултатите од пребарувањето добиени од мета пребарувачот ги содржат огласите достапни според критериумите избрани со хиперврски до веб-страниците на кои се поставени тие реклами.

Во својата пресуда, Судот утврди дека, во околности како што се оние во главната постапка во тој случај, операторот на мета-пребарувачот повторно користи, во смисла на членот 7 (1) од Директивата 96/9, цел или значителен дел од содржината на базата на

податоци составена од веб-страницата на која тој мета-пребарувач дозволил да се вршат пребарувања.

Судот оцени дека, со тоа што е овозможено пребарување на сите податоци во заштитена база на податоци, мета-пребарувачот им овозможи на своите корисници, кои мора да се карактеризираат како јавни, пристап до целата содржина на таа база со други средства освен она што е наменето за неговиот творец. Тој мета-пребарувач на тој начин паразитски се приближува до конкурентски производ, наведено во образложението 42 од Директивата 96/9. Така, операторот на мета пребарувачот повторно користи значителен дел од содржината, ако не и целата содржина, од базата на податоци во која тој мета-пребарувач врши пребарувања.

Апликација за овој случај

Специјализиран пребарувач како оној што го обезбедува CIA Melons има различна функција од онаа на мета пребарувачот. Имено, овој пребарувач не ги користи формуларите за пребарување на веб-страниците и не ги преведува барањата на своите корисници во реално време во критериуми што ги користат тие форми. Наместо тоа, редовно ги индексира тие страници и чува копија на сопствените сервери. Со користење на сопствена форма за пребарување, им овозможува на корисниците да вршат пребарувања според критериумите што ги нуди, при што таквите пребарувања се вршат меѓу податоците што се индексирани. Притоа, пребарувачот на CIA Melons работи на сличен начин како генераторските интернет пребарувачи, како што е Google. Разликата е во тоа што додека генераторските пребарувачи во принцип ја покриваат целата World Wide Web, одејќи од една до друга страница преку хиперлинкови содржани на тие страници, специјализиран пребарувач е програмиран да индексира само веб-страници од својата област на специјализација, во овој случај само страници што содржат огласи за работа. Понатаму, методот на индексирање и формуларот за пребарување се оптимизирани со цел да се овозможи пребарување и да се изберат резултати според критериумите кои се релевантни од гледна точка на лицата кои бараат работа, особено видот на работата и местото на работа. Затоа, таков пребарувач ги користи расположивите веб-страници, како што е CV-Online.

Во пресудата за Innoweb, Судот ги определи карактеристиките на мета пребарувачот чијашто функција е дефинирана како повторно користење на содржината на базите на податоци во која тој пребарувач овозможува да се вршат пребарувања. Тие карактеристики се обезбедување на формулар за пребарување кој во суштина ги нуди истите карактеристики како и формуларите за пребарување на базите на податоци што

се користат повторно, преводот на прашањата во реално време и презентирање на резултатите по редослед што ги одразува критериумите споредливи со оние што се користат од тие бази на податоци, при што дупликатите пронајдени на неколку бази на податоци се групирани заедно.

Сепак, одлуката на тој суд не може да се протолкува *contrario*, бидејќи тоа ќе значи дека секоја друга услуга дадена на интернет не подлежи на повторно користење на база на податоци само затоа што не ги има истите карактеристики. Судот се повика на фактите за случајот во главната постапка со цел да даде прецизен одговор. Заклучокот до кој дојде Судот не се базира на деталите за функционирањето на мета-пребарувачот за кој станува збор во тој случај, туку на фактот дека тој пребарувач овозможува да се истражи, на начин што не е предвиден од изготвувачот на базата на податоци за која станува збор, целата содржина на таа база на податоци, со што тие содржини се достапни за сопствените корисници.

Од доставените информации, очигледно е дека се обезбедува ист капацитет за истражување на целата содржина на база на податоци (или, поточно, содржината на неколку бази на податоци истовремено) од специјализиран истражувачки мотор, како што е CIA Melons. Тој пребарувач овозможува пребарување на неколку веб-страници со огласи за работа, според релевантните критериуми и без да поминувате низ формуларите за пребарување на тие веб -страници. Резултатот од пребарувањето му дава на корисникот пристап до огласите за работа избрани според тие критериуми. Тие веб-страници може да се карактеризираат како бази на податоци заштитени со *sui generis* право предвидени во Директивата 96/9, предметниот пребарувач овозможува да се истражи целата содржина на тие бази на податоци и повторно да се искористат тие содржини, во смисла со оглед на терминот "повторно користење" од страна на Судот во *Innoweb* пресудата. Понатаму, со индексирање и копирање на содржината на веб -страницата на сопствен сервер, пребарувачот на CIA Melons ја извлекува содржината од базите на податоци од кои се состојат тие веб-страници. Обезбедувањето хиперврски до огласите на веб-страницата на CV-Online и репродукцијата на информациите во мета таговите на таа страница, наведени во прашањата за прелиминарна пресуда, се само надворешни манифестации, од второстепено значење, на таа екстракција и тоа повторно користење. Затоа, спорната ситуација во главната постапка не е суштински различна од онаа за која се работи во случајот што доведе до пресуда за *Innoweb*.

Затоа, мора да се заклучи дека пребарувач што копира и индексира цел или значителен дел од базите на податоци кои се слободно достапни на интернет, а потоа им овозможува

на своите корисници да вршат пребарувања во тие бази на податоци според критериуми кои се релевантни од аспект на нивната содржина, влијае врз екстракција и повторно користење на тие содржини, во смисла на член 7 (2) од Директивата 96/9. Правото да се спречи таквото извлекување и повторно користење на податоците, мора да исполнува дополнителни услови.

Предметот и целта на заштитата што ја дава sui generis правото

Мора да се наведе дека, во пресудата за Innoweb, Судот даде толкување на концептот на „повторно користење“ што беше многу заштитувачки за интересите на изготвувачите на бази на податоци. Мета пребарувачот може да се анализира како едноставна автоматизација на пребарување во неколку бази на податоци. Меѓутоа, таа функционалност за пребарување е обезбедена во секој случај од изготвувачите на бази на податоци. Содржината на базата на податоци е веќе ставена на располагање на јавноста, бидејќи тие претставуваат база на податоци слободно достапна на интернет, од самиот нејзин изготвувач.

Иако Судот одлучи да им даде заштита на изготвувачите на бази на податоци од мета пребарувачи во ситуации како што е случајот што доведе до пресуда за Innoweb, тоа го стори со желба да спречи создавање паразитски конкурентни производи. Ваквата активност би создала ризик изготвувачите на бази на податоци да изгубат приход и на тој начин да бидат лишени од приходот што би требало да им овозможи да ги повратат своите инвестиции во воспоставување и работа со базите на податоци. Како што веќе е наведено, заштитата на овие инвестиции е крајниот правен сооднос од Директивата 96/9. За да се постигнат целите на Директивата без истовремено да се загрозат негативно други легитимни интереси, неопходно е да се вклучат анализите што ги водеше Судот во тој случај во толкувањето на sui generis правото од член 7 од Директивата за бази на податоци.

Иако sui generis правото предвидено во член 7 од Директивата 96/9 има за цел да ги заштити изготвувачите на бази на податоци од создавање на паразитски конкурентни производи, тоа не смее истовремено да има ефект на спречување на создавање иновативни производи кои имаат додадена вредност. Меѓутоа, може да произлезе комплексна постапка да се разликуваат овие две категории. Она што може да изгледа паразитски за изготвувачот на базата на податоци, ќе претставува значителна додадена вредност за корисниците.

Различните агрегати на содржини на интернет се одличен пример за ова. Тие не само што дозволуваат информациите на интернет да бидат подобро структурирани и

поефикасно да се пребаруваат, туку тие исто така придонесуваат за непречено функционирање на конкуренцијата и за транспарентност на понудите и цените. Затоа, тие овозможуваат намалување на трошоците за потрошувачите и поефикасна распределба на ресурсите. Во одредени сектори, агрегатите на содржина се на почетокот на вистинската револуција на пазарот, на пример на пазарот за патнички авиопревоз. Затоа, тие агрегати имаат значителна улога во функционирањето на интернетот и, генерално, во функционирањето на дигиталната економија.

Во исто време, не може да се одрече дека тие агрегати, нудејќи ги нивните услуги со оние на изготвувачите на интернет содржини, добиваат профит од економските вложувања на тие изготвувачи. Притоа, тие посегнуваат, во променлив степен, врз економските модели на операторите чија содржина е агрегирана, затоа што продуктите на изготвувачите на бази на податоци се достапни на интернет. Затоа е неопходно да се воспостави правична рамнотежа помеѓу интересите на тие оператори и интересите на агрегаторите на содржина и нивните корисници.

Во случај на бази на податоци заштитени со *sui generis* право според член 7 од Директивата 96/9, намерата на законодавниот дом на ЕУ беше да го заснова тој биланс на концептот на инвестицијата направена од изготвувачот на бази на податоци. Така, критериумот за негативно влијание врз инвестицијата, во смисла на ризик за можноста за враќање на таа инвестиција, како услов за давање заштита од страна на *sui generis* правото, би овозможил да се постигне целта на тоа право без ограничување на непропорционалните иновации на пазарот за информации.

Формулацијата на членот 7 од Директивата 96/9 овозможува да се прибегне кон таков критериум. Според член 7 (1) од Директивата, изготвувачот на база на податоци ужива право да спречи извлекување или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на таа база на податоци, каде што изготвувачот покажува дека имало квалитативно или квантитативно значителни инвестиции или за добивање, верификација или презентација на содржината.

Од формулацијата на таа одредба произлегува дека нејзината примарна цел е да ја ограничи заштитата со *sui generis* право само на бази на податоци за чие создавање и функционирање се потребни значителни инвестиции. Таа цел е во согласност со целта на Директивата 96/9, која е заштита и стимулирање на таквите инвестиции. Меѓутоа, тоа ограничување има и функција на заштита на конкуренцијата. Судот веќе имаше прилика да утврди дека предметната инвестиција мора да се однесува, особено, со собирање информации што ја формираат содржината на базата на податоци, со исклучување на

инвестициите во креирањето на тие информации. Тоа овозможува да се спречи монополизирање на информациите од субјектот што ги создал тие информации. Слично на тоа, заштитата што ја дава sui generis правото треба да се додели само кога екстракцијата или повторното искористување негативно влијае на инвестицијата во создавањето или функционирањето на чијашто база на податоци се бара заштита, во смисла дека претставува ризик за можностите за враќање на таа инвестиција, особено со закана за приходите од експлоатација на предметната база на податоци. Целта што се бара да се постигне со ограничување на заштитата само на базите на податоци што подразбираа значителни инвестиции, само делумно ќе се постигне доколку таа заштита може да се повика на однесување што не влијае негативно на инвестицијата.

Затоа, националните судови треба да проверат не само дали е извршена екстракција или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци и дали се покажува дека имало значителни инвестиции во добивање, верификација или презентација на тие содржини, но и дали екстракцијата или повторното искористување претставува ризик за можностите за враќање на таа инвестиција. Само таму каде што би било така, изготвачите на бази на податоци треба да имаат право да спречат екстракција или повторно користење на содржината на нивните бази на податоци.

CV-Online тврди дека своите приходи ги добива од плаќањата извршени од работодавачите за огласите поставени на нивната веб-страница. Според тоа, начинот на финансирање е различен од оној на спорната база на податоци во случајот што доведе до пресуда за Innoweb, која се базираше на рекламирање. Според CV-Online, цената што може да ја побара од тие работодавачи зависи од бројот на лица што ја посетуваат нејзината веб-страница, што опаѓа поради постоењето на услуги како што е пребарувачот на CIA Melons.

Меѓутоа, се чини дека тоа тврдење е чисто хипотетичко и треба да биде поткрепено со цврсти докази за да може да се докаже негативен ефект врз инвестицијата во базата на податоци на CV-Online како резултат на постоењето на специјализирани пребарувачи како што се CIA Melons. Следно, таков пребарувач само ја заменува формата за пребарување на веб-страницата на CV-Online. Од друга страна, таа веб-страница продолжува да биде неопходниот посредник помеѓу барателите на работа и работодавачите, бидејќи само таа страница содржи целосни информации за огласите за работа и, исто така, механизам што им овозможува на корисниците да ги поднесат своите апликации директно од таа страница. Од гледна точка на работодавачите, се чини дека ефикасноста на CV-Online како јамка за барање кадар не е засегната. Последно, sui

generis правото има за цел да дозволи заштита не од секаква конкуренција, туку од комерцијален паразитизам. Затоа, CV-Online не може да се потпре на тоа право со цел да се спротивстави на постоењето на кој било друг пребарувач за огласи за работа. Сите тие аспекти, сепак, бараат фактички проценки што мора да ги изврши судот што се повикува.

Понатаму, судот што се повикува, исто така, ќе треба да земе предвид дополнителен аспект, имено заштита на конкуренцијата.

Аспектите поврзани со заштитата на конкуренцијата

Според членот 13 од истата, Директивата 96/9 треба да биде без предрасуди за одредбите што се однесуваат, особено, на законот за нелојална конкуренција. Тоа правило, кое содржи долга листа на области на правото на кои Директивата за бази на податоци треба да биде без предрасуди, може да изгледа дека претставува само стандардна забелешка, која се наоѓа во голем број законодавни текстови на ЕУ. Меѓутоа, во случајот со Директивата 96/9, а особено за sui generis правото што го воспоставува, таа референца за нелојална конкуренција е од големо значење.

Всушност, иако sui generis правото има форма на право на интелектуална сопственост, неговото потекло лежи во законот за нелојална конкуренција. Неговата цел е да ги заштити изготвувачите на бази на податоци од практиката карактеристична за нелојалната конкуренција, а тоа е паразитизам. Меѓутоа, таа заштита не може да доведе до различен тип на анти-конкурентно однесување, имено злоупотреба на доминантна позиција. Затоа, со цел да се избегне тој ризик, експресно е наведено постоење на правилото утврдено во член 13, според кое одредбите во Директивата на бази на податоци треба да важат без да се во спротивност со националните или ЕУ законите за конкурентност.

Случаите во кои Судот имаше прилика да донесе пресуда се однесуваа на бази на податоци заштитени со авторски права, што му дава на сопственикот ексклузивна моќ да одобри или забрани каква било форма на експлоатација на заштитениот објект. Во случај на такво право, секое нарушување на базата е исклучиво резервирано за носителот на правото и претставува повреда на тоа право. Sui generis правото предвидено во членот 7 од Директивата 96/9, од друга страна, не дава широко ексклузивно право како авторските права. Членот 7 воспоставува само моќ за изготвувачот на базата на податоци да спречи извлекување или повторно користење на содржината на таа база на податоци. Затоа, практикувањето на таа моќ мора да се процени од аспект на забраната за злоупотреба на доминантна позиција.

Веб -страницата CV.lv е претставена како најголема веб-страница за огласи за работа во Латвија. Затоа, може да се замисли дека користењето на информациите што ги содржи е незаменливо за остварување на активноста за собирање огласи за работа на интернет во таа земја членка. Затоа, одбивањето пристап до тие информации би го попречило појавувањето на таквите услуги на тој пазар. Доколку судот што се повикува открие дека функционирањето на пребарувачите како што се CIA Melons не влијае сериозно врз инвестицијата на CV-Online во својата база на податоци, треба да го отстрани она што е единствената објективна оправданост за одбивање пристап.

Последно, одбивањето за кое станува збор е веројатно дека ќе ја исклучи конкуренцијата од засегнатиот пазар. Првиот аргумент за ваквиот став е дека CV-Online го остварува своето право да спречи екстракција и повторно користење на содржината на својата база на податоци на селективен начин. Се наведува дека немала забелешка за индексирање и репродукција на својата веб-страница од општите пребарувачи, како што е Гугл. Напротив, го олеснува индексирањето со поставување мета-ознаки на својата веб-страница со цел да се направи таквото индексирање попрецизно и да се привлечат корисници кои бараат огласи за работа преку тие генераторски пребарувачи. Од друга страна, CV Online се спротивставува на истото однесување од страна на специјализирани пребарувачи како што се CIA Melons, бидејќи тие можат да се натпреваруваат со сопствениот бизнис.

Како второ, CV-Online е активен не само на главниот пазар за огласи за работа на интернет, туку и на секундарниот пазар на агрегати на огласи за работа, преку неговата друга веб-страница Visidarbi.lv, агрегат за работа со реклами од различни извори, вклучувајќи ја и веб -страницата CV.lv. Затоа е можно дека целта на CV-онлајн е со барањето на своето право да се спречи извлекувањето и повторно користење на содржината на својата веб-страница CV.lv, да не бара да ја заштити својата инвестиција во својата база на податоци, туку да се исклучи CIA Melons од секундарниот пазар за агрегати на огласи за работа.

Членот 13 од Директивата 96/9 се однесува и на ЕУ и на националното право за конкуренција. Затоа, во светлината на летонскиот закон за конкуренција, судот што се повикува ќе треба да утврди дали однесувањето на CV-Online претставува злоупотреба на доминантна позиција. Ако го стори тоа, судот -повикувач треба да донесе заклучоци кои, според законот за конкуренција, произлегуваат од таквата злоупотреба. Последиците од таквото откритие можат да отидат дотаму, доколку судот смета дека е

соодветно, да го одбие CV Online да користи заштита со sui generis право предвидено во член 7 од Директивата 96/9.

Ограничување на правото на изготвувачот на база на податоци

Условот да има негативен ефект врз инвестицијата на изготвувачот на база на податоци, треба да игра улога во разграничувањето на правото на изготвувачот на таа база на податоци да спречи екстракција и повторно користење на целата или значителен дел од содржината на таа база на податоци. Истото важи и за ризикот од злоупотреба на доминантна позиција, бидејќи таквата злоупотреба неспорно би била спротивна на целта на sui generis правото утврдена со Директивата 96/9. Затоа, членот 7 (1) од Директивата за бази на податоци треба да се толкува дека изготвувачот на база на податоци има право да спречи извлекување или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на таа база само под услов таквата екстракција или повторно користење негативно влијае на нејзината инвестиција во добивање, проверка или презентирање на тие содржини, односно дека претставува ризик за можностите за враќање на таа инвестиција со нормална експлоатација на предметната база на податоци. Спречувањето на ваква екстракција или повторно користење не треба да претставува злоупотреба на доминантната позиција на изготвувачот на базата на податоци на засегнатиот пазар или на секундарен пазар. Секако, надлежните судови треба да утврдат дали тие услови се исполнети.

Заклучок

Со оглед на сите тие размислувања, следи предлог одговор на прашањата за прелиминарна одлука упатени од Rīgas argabaltiesas Civillietu lidhas kolēģija (Регионален суд, Рига (оддел за граѓанско право), Латвија):

Членот 7 (1) и (2) од Директивата 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 11 март 1996 година за правна заштита на базите на податоци мора да се толкува како што значи:

„пребарувач кој ја копира и индексира целата или значителен дел од содржината на базите на податоци кои се слободно достапни на интернет и потоа им овозможува на своите корисници да вршат пребарувања во тие бази на податоци според критериуми кои се релевантни од аспект на ефектите на нивната содржина екстракција и повторно користење на тие содржини во смисла на таа одредба“,

„изготвувачот на база на податоци има право да спречи извлекување или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на таа база на податоци само под услов таквото извлекување или повторно користење негативно да влијае на неговата

инвестиција во добивање, проверка или презентирање на тие содржини, односно да се каже дека претставува ризик за можностите за враќање на таа инвестиција со нормална експлоатација на предметната база на податоци, што треба да го утврди судот“.

Националните судови мора да обезбедат дека остварувањето на правото да се спречи извлекување или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци, не резултира со злоупотреба на доминантна позиција, во смисла на националното право за конкурентност, на изготвувачот на таа база на податоци за пазарот или на секундарен пазар.

ПРЕСУДА НА СУДОТ (Петта комора)

3 јуни 2021 година

(Упатување за прелиминарна пресуда- Правна заштита на бази на податоци- Директива 96/9/ЕЗ- член 7- Sui generis право на изготвувачите на бази на податоци- Забрана на која било трета страна да „извлече“ или „повторно искористи“, без дозвола на производителот, целата или значителен дел од содржината на базата на податоци- База на податоци слободно достапна на интернет- Мета пребарувач специјализиран за барање огласи за работа- Извлекување и/или повторно користење на содржината на база на податоци- Ризик за значителна инвестиција во добивање, верификација или презентирање на содржината на база на податоци)

Во случај С - 762/19,

БАРАЊЕ за прелиминарна одлука согласно член 267 ТФЕУ од Rīgas apgabaltiesas Civillietu lidhas kolēģija (Регионален суд, Рига (оддел за граѓанско право), Латвија), донесена со одлука од 14 октомври 2019 година, примена во Судот на 17 октомври 2019 година, во постапки

СВР CV-Online Латвија и CIA Melons

Судот (Петта комора) имајќи ја предвид писмената постапка и понатаму рочиштето на 22 октомври 2020 година, по разгледувањето на доставениот материјал и го слушна мислењето на генералниот адвокат на седницата на 14 јануари 2021 година, го дава следново судење

Разгледување на поставените прашања

Во конкретниот случај, од информациите во документите пред Судот е очигледно дека прашањето покренато во главната постапка се однесува на компатибилноста на работата на специјализиран пребарувач со sui generis правото утврдено во член 7 од Директивата 96/9. Со своите прашања упатени за прелиминарна пресуда, судот повикува, поконкретно, дали, прикажување од страна на специјализиран пребарувач, хиперврска

што го пренасочува корисникот на тој пребарувач на веб-страница, обезбедена од трета страна, каде што содржината на базата на податоци за огласите за работа може да се консултира, спаѓа во дефиницијата за „повторно искористување“ во член 7 (2) (б) од Директивата 96/9, и, второ, дали информациите од мета таговите на таа веб-страница прикажана од тој пребарувач треба да се толкува дека спаѓа во дефиницијата за „екстракција“ во член 7 (2) (а) од Директивата за бази на податоци.

Судот кој се повикува тврди дека пресудите донесени од Судот во врска со членот 7 од Директивата 96/9 (меѓу другото, пресудата од 19 декември 2013 година, *Innoweb*, С - 202/12, ЕУ:С:2013:850) не го поддржуваат заклучокот дека постои „екстракција“ или „повторно користење“, каде што, како и во конкретниот случај, се прикажува операторот на специјализиран пребарувач, во листата на резултати добиени од употреба на таа генерирачка машина, прво, хиперврска до веб-страница, обезбедена од трета страна и која содржи база на податоци, и, второ, информациите од мета-ознаките што изготвувачот на таа база на податоци ги вметна во програмирањето на сопствената веб-страница.

Во таа насока, треба да се забележи дека, во конкретниот случај, изборот на огласи за работа на кои се однесуваат хиперврските се врши со помош на специјализираниот пребарувач обезбеден од *CIA Melons*. Тој пребарувач ја индексира и копира на сопствениот сервер содржината на веб-страниците со огласи за работа, како што е веб -страницата www.cv.lv, а потоа овозможува пребарување на таа индексирана содржина според критериуми како што е природата на работа и место на вработување.

Во тие околности, мора да се заклучи дека, со тие две прашања, што е соодветно да се испитаат заедно, судот повикувач, во суштина, прашува дали членот 7 (1) и (2) од Директивата 96/9 мора да биде се толкува како што значи интернет пребарувач специјализиран за пребарување на содржини на бази на податоци, кој копира и индексира цела или значителен дел од базата на податоци слободно достапна на интернет и потоа им овозможува на своите корисници да ја пребаруваат таа база на сопствена веб-страница според критериуми релевантна за нејзината содржина, е „извлекување“ и „повторно искористување“ на содржината на таа база на податоци во смисла на таа одредба и дека изготвувачот на таква база на податоци има право да забрани такво извлекување или повторно користење на истата база на податоци.

За да се одговори на тие прашања, потребно е, пред се, да се дефинира обемот и целта на заштитата на *sui generis* правото според Директивата 96/9.

Во овој поглед, особено е видливо, од образложенијата 40 и 41 од Директивата 96/9, дека целта на општото право е да обезбеди заштита на значителна инвестиција во добивање, верификација или презентација на содржината база на податоци за ограничено времетраење на правото со тоа што ќе му се даде можност на изготвувачот на база на податоци да спречи неовластено извлекување и/или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци. Судот изјави дека целта на правото предвидено во член 7 од Директивата 96/9 е да се осигура дека лицето кое презело иницијатива и презеде ризик да направи значителна инвестиција во смисла на човечка, техничка и/или финансиска ресурсите за воспоставување и работа на база на податоци добива поврат на неговата или нејзината инвестиција со тоа што ќе го заштити од неовластено присвојување на резултатите од таа инвестиција (пресуда од 19 декември 2013 година, *Innoweb*, C - 202/12, ЕУ:В:2013:850, став 36 и цитирана судска практика). Судот, исто така, потпирајќи се особено на образложенијата 39, 42 и 48 од Директивата 96/9, смета дека целта што ја следи законодавниот дом на ЕУ преку воведување на сопствено право е да се стимулира воспоставување складирање и обработка на податоци системи кои придонесуваат за развој на информативен пазар во позадина на експоненцијален раст на количината на информации генерирани и обработени годишно во сите сектори на активност (пресуда од 19 декември 2013 година, *Innoweb*, C - 202/12, ЕУ:С:2013:850, став 35 и цитирана судска практика).

Што се однесува, на условите под кои базата на податоци може да биде заштитена со *sui generis* право според член 7 од Директивата 96/9, треба да се забележи дека, во согласност со тој член, заштитата на базата на податоци до тоа право е оправдано само ако имало квалитативно и/или квантитативно значителна инвестиција во добивање, верификација или презентација на содржината на таа база на податоци (види, за таа цел, пресуда од 19 декември 2013 година, *Innoweb*, C - 202/12, ЕУ:С:2013:850, став 22).

Во согласност со решената судска практика на Судот, инвестицијата во добивање на содржина на база на податоци се однесува на ресурсите што се користат за барање постоечки независни материјали и нивно собирање во базата на податоци, а не на ресурсите што се користат за создавање како такви независни материјали (пресуди од 9 ноември 2004 година, Британскиот одбор за коњски трки и други, C - 203/02, ЕУ:С:2004:695, став 31 и маркетинг на тела, C - 338/02, ЕУ:С:2004:696, став 24).

Следно, концептот на инвестиција во верификација на содржината на база на податоци мора да се разбере дека се однесува на користените ресурси, со цел да се обезбеди веродостојност на информациите содржани во таа база на податоци, за да се следи

точноста на собраните материјали кога била креирана базата на податоци и за време на нејзината работа (пресуда од 9 ноември 2004 година, Британскиот одбор за коњски трки и други, С - 203/02, ЕУ:С:2004:695, став 34).

И на крај, инвестицијата во презентацијата на содржината на базата на податоци вклучува средства за давање на таа база на податоци функција на обработка на информации, односно оние што се користат за систематско или методичко уредување на материјалите содржани во таа база и организација на нивната индивидуална пристапност (пресуди од 9 ноември 2004 година, Тела на маркетинг, С - 338/02, ЕУ:С:2004:696, став 27; Тела на маркетинг, С - 444/02, ЕУ:С:2004:697, став 43; и Тела на маркетинг, С - 46/02, ЕУ:С:2004:694, став 37).

Што се однесува на ставот дека чинот на корисникот претставува „екстракција“ и/или „повторно користење“ во смисла на Директивата 96/9, мора да се има предвид дека од членот 7 (2) (а) се дефинира „екстракција“ како „постојан или привремен пренос на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци на друг медиум со какви било средства или во која било форма“. Според членот 7 (2) (б) од Директивата за бази на податоци, „повторно искористување“ опфаќа „секој облик на ставање на располагање на јавноста на целата или значителен дел од содржината на базата на податоци преку дистрибуција на копии, преку изнајмување, на -линиски или други форми на пренос.

Врз основа на целта што ја следи законодавниот дом на ЕУ преку воспоставување на сопствено право, Судот донесе широко толкување на концептот на „повторно искористување“ (за таа цел, пресуда од 19 декември 2013 година, Innoweb, С - 202/12, ЕУ:С:2013:850, ставови 33 и 34), и за концептот на „екстракција“ (за таа цел, пресуда од 9 октомври 2008 година, Директенмедија издаваштво, С - 304/ 07, ЕУ:С:2008:552, ставови 31 и 32).

Така, од судската пракса на Судот е очигледно дека тие концепти на „екстракција“ и „повторно искористување“ мора да се толкуваат како да се однесуваат на секој чин на присвојување и ставање на располагање на јавноста, без согласност на изготвувачот на базата на податоци, резултатите од неговата или нејзината инвестиција, со што го лиши од приходот што треба да му овозможи да ги поврати трошоците за таа инвестиција (пресуда од 9 ноември 2004 година, Британскиот одбор за коњи и други, С - 203/02, ЕУ:С:2004:695, став 51).

Поконкретно, во врска со работата на специјализиран пребарувач, Судот оцени дека операторот на специјализиран мета-пребарувач „повторно користел“, во смисла на членот 7 (2) (б) од Директивата 96/9, целата или значителен дел од содржината на базата

на податоци, содржана на веб-страница што припаѓа на трета страна, каде што обезбедува неопределен број на крајни корисници со уред што им овозможува да ги пребаруваат податоците содржани во таа база на податоци и на тој начин понуди пристап до содржината на базата на податоци со други средства од оние што ги предвидува изготвувачот на таа база на податоци. Судот посочи дека таквата активност го поткопува општото право на изготвувачот на базата на податоци, бидејќи го лишува тој изготвувач од приход што ќе му овозможи да ги поврати трошоците за неговата инвестиција. Во таков случај, корисникот повеќе нема потреба да продолжува преку почетната страница и формуларот за пребарување на базата на податоци на трета страна, бидејќи тој или таа може да ја истражи таа база директно користејќи ја услугата на операторот на мета - пребарувачот (за таа цел, пресуда од 19 декември 2013 година, Innoweb, C - 202/12, ЕУ:С:2013:850, ставови 40 до 42).

Во конкретниот случај, се гледа дека специјализираниот пребарувач како што е спорниот, не ги користи формуларите за пребарување на веб-страниците на кои овозможува пребарување и не ги преведува во реално време барањата на неговите корисници во критериумите што ги користат тие обрасци. Сепак, редовно ги индексира тие страници и чува копија на сопствените сервери. Следно, со користење на сопствена форма за пребарување, им овозможува на своите корисници да вршат пребарувања според критериумите што ги нуди, при што таквите пребарувања се вршат меѓу податоците што се индексирани.

Иако е точно дека работата на пребарувачот, како што е спорниот во главната постапка, е различна од онаа за која се работи во случајот што донесе пресуда од 19 декември 2013 година, Innoweb (C - 202/12, ЕУ:С:2013:850), останува фактот дека тој пребарувач овозможува истовремено истражување, со други средства од оние што ги предвидува изготвувачот на засегнатата база на податоци, целата содржина на неколку бази на податоци, вклучително и онаа на CV-Online, со тоа што таа содржина е достапна за сопствените корисници. Обезбедувајќи можност за пребарување на повеќе бази на податоци истовремено, според критериуми релевантни од гледна точка на барателите на работа, тој специјализиран пребарувач им овозможува на корисниците пристап на својата веб-страница, до огласите за работа содржани во тие бази на податоци.

Пребарувач, каков што е спорниот во главната постапка, овозможува да се истражат сите податоци содржани во базите на податоци слободно достапни на интернет, вклучително и веб-страницата на CV- Online, и им овозможува на своите корисници пристап до целата содржина на тие бази на податоци со други средства од оние што ги предвидува

изготвувачот на тие бази на податоци. Ставањето на располагање на таквите податоци е насочено кон јавноста, во смисла на член 7 (2) (б) од Директивата 96/9, бидејќи секој воопшто може да користи таков пребарувач (види, за таа цел, пресуда од 19 декември 2013 година, *Innoweb*, С - 202/12, ЕУ:С:2013:850, став 51).

Со индексирање и копирање на содржината на веб-страниците на свој сервер, тој пребарувач ја пренесува содржината на базите на податоци што ги содржат тие веб-страници на друг медиум.

Следи дека таквото пренесување на значителната содржина на засегнатите бази на податоци и таквото ставање на располагање на тие податоци во јавноста, без согласност на лицето што ги создало, се соодветно мерки за екстракција и повторно користење на тие бази на податоци, забранети со член 7 (1) од Директивата 96/9, под услов да имаат ефект да го лишат тоа лице од приход наменет да му овозможи да ги откупи трошоците за таа инвестиција. Обезбедувањето хиперлинкови до рекламните на веб-страницата на CV-Online и репродукцијата на информациите во мета таговите на таа страница се само надворешни манифестации, од второстепено значење, на таа екстракција и повторно искористување.

Затоа, потребно е да се испита дали делата наведени погоре се такви што влијаат врз инвестицијата на изготвувачот на базата на податоци, која е пренесена на друг медиум и е ставена на располагање на јавноста.

Во тој поглед, Судот веќе утврди дека општото право предвидено со членот 7 од Директивата 96/9 има за цел да го заштити изготвувачот на базата на податоци од дејствија на корисникот што ги надминуваат легитимните права на тој корисник и со тоа наштети на инвестицијата на производителот (за таа цел, пресуда од 9 ноември 2004 година, Британскиот одбор за коњи и други, С - 203/02, ЕУ:С:2004:695, ставови 45 и 46). Во тој контекст, членот 7 (1) од Директивата 96/9, заедно со образложението 42 од истата, има за цел да спречи ситуација во која корисникот, преку своите постапки, предизвикува значителна штета, оценета квалитативно или квантитативно, инвестицијата (за таа цел, пресуда од 9 ноември 2004 година, Британскиот одбор за коњи и други, Случај С - 203/02, ЕУ:С:2004:695, став 69).

Судот, исто така, оцени дека изготвувачот на базата на податоци ужива заштита од активноста на операторот на специјализиран мета-пребарувач, кој е близу до производство на паразитски конкурентски производ, како што е наведено во образложението 42 од Директивата 96/9 (за таа цел, пресуда од 19 декември 2013 година, *Innoweb*, С - 202/12, ЕУ: С: 2013: 850, став 48). Таквата активност би создала ризик

изготвувачите на бази на податоци да го загубат приходот и на тој начин да бидат лишени од приходот што би требало да им овозможи да ги повратат своите инвестиции во воспоставување и работа со базите на податоци (за таа цел, пресуда од 19 декември 2013 година, *Innoweb*, C - 202/12, ЕУ:С: 2013:850, ставови 41 до 43).

Во тој поглед, неопходно е да се постигне фер рамнотежа помеѓу, од една страна, легитимниот интерес на изготвувачите на бази на податоци за да можат да ги повратат нивните значителни инвестиции, а од друга страна, корисниците и конкурентите на тие изготвувачите да имаат пристап до информациите содржани во тие бази на податоци и можноста за создавање иновативни производи врз основа на тие информации.

Треба да се има предвид дека активностите на агрегати на содржини на интернет, како што е обвинетиот во главната постапка, исто така, служат за постигнување на целта за стимулирање на воспоставување складирање податоци и системи за обработка со цел да придонесат за развој на пазарот на информации. Тие агрегати придонесуваат за создавање и дистрибуција на производи и услуги со додадена вредност во информатичкиот сектор. Со тоа што им нудат на своите корисници унифициран интерфејс што им овозможува да пребаруваат неколку бази на податоци според критериуми релевантни за нивната содржина, тие овозможуваат информациите на интернет да бидат подобро структурирани и поефикасно да се пребаруваат. Тие, исто така, придонесуваат за непречено функционирање на конкуренцијата и за транспарентност на понудите и цените.

Членот 7 (1) од Директивата 96/9 ја задржува заштитата што ја дава *sui generis* правото на бази на податоци, чие создавање или функционирање бара квалитативно или квантитативно значителна инвестиција.

Следи дека, во суштина, главниот критериум за балансирање на легитимните интереси мора да биде потенцијалниот ризик за значителна инвестиција на изготвувачот на засегнатата база на податоци.

Конечно, како што е наведено во членот 13 од Директивата 96/9, одредбите од таа директива треба да не се во спротивност со правилата за конкуренција на правото на ЕУ или на земјите членки.

Затоа, во главната постапка треба да се појасни правото на CV-Online да забрани извлекување или повторно користење на целата или значителен дел од содржината на таа база на податоци, за да се утврди, со оглед на сите релевантни околности, дали добивањето, верификацијата или презентацијата на содржината на засегнатата база на

податоци потврдува значителна инвестиција, и дали екстракцијата или повторното искористување претставува ризик за можноста за поврат на таа инвестиција.

По тие основи, Судот (Петтиот совет) одлучува:

Членот 7 (1) и (2) од Директивата 96/9/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 11 март 1996 година за правна заштита на базите на податоци мора да се толкува како да значи дека интернет пребарувач специјализиран за пребарување на содржината на базите на податоци, кои ја копираат и индексираат целата или значителен дел од базата на податоци, слободно достапна на интернет, а потоа им овозможуваат на своите корисници да ја пребаруваат таа база на сопствена веб-страница според критериуми релевантни за нејзината содржина, се „извлекува“ и „повторно се користи“ таа содржина во рамките на значењето на таа одредба, која може да биде забранета од страна на изготвувачот на таква база на податоци, каде што тие дејства негативно влијаат на нејзината инвестиција во добивање, верификација или презентација на таа содржина, имено дека претставуваат ризик за можноста за поврат на таа инвестиција преку нормално функционирање на предметната база на податоци, што треба да го провери судот што се повикува.